

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_228784

UNIVERSAL
LIBRARY

غزلیاتِ نظیری

نیشاپوری

مشمولہ

امتحانِ ایم اے و درجہ ہنشی فاضل پنجاب یونیورسٹی لاہور

بفرمائش

شیخ مبارک علی تاجر کتب اندرونِ ہارمی روزہ

لاہور

۱۹۲۰ء

باہتمام میر امیر بخش پرنٹر

در مطبعِ کریمی واقع لاہور مطبعِ مرزین مقبول جہاں شد

قیمت فی جلد دو روپے

مجلدات ۱۰۰۰

غزلیات لطیفی

بفرمایش

شیخ مبارک علی تاجر کتب

اندرون لوباری دروازه

لاهور

در مطبع نامی کریمی واقع لاهور مطبع کرید

(بیتامہ امیر شیر کشن پنجس)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

روایف الف

بر سوائی برآدم سرزستوری برون به پا
برآدم شوق از خلوت نهاد این دوازده صحرای
قلم برداشت هر ذره درق پرگشت از انشا
در آن مجلس صفا بودم که عشق از حسن شد پیدا
بفرصت قطره دریا میشود چو قطره شد دریا
ز حاجت حسن مستغنی و ما محتاج استغنا
باین خمار کجی پروا سر دایم و صد سودا
زمانی نیستم غالی نعل زین شوق کار افزا
قیاس وصل و محرومی گستاخت و نا بینا
که شهره بر سر سوادش یوسف میکند غوغا

اذا ما شئت ان تحیی حیوة حلوة الحیا
حدیث حسن مشتاقی در دین پرده پنهان بود
ز خط و خال خسارتش قضا شکست نمود اول
در آن گلشن هوا بودم که مستی ز ادا زنگس
بز حمت اتصال یافتد چو پیوسته برید از هم
کجایان ازو نیاز عاشق و معشوق کم گردد
شراب و شاهد و میخانه و ساقی همه دلکش
تقاضا بر تقاضا میرد از سوئے دل هر دم
اگر نالم ز حواش رخ مگرداں حسبه الله
دردن بیت احواش پر یا بینا چه میداند

نظیری که طبع داری که مقبول نعل باشی
فلا تحسد ولا تبخل ولا تحرج علی الدنیا

دوز لطف عید کردہ عرمانے خلیل را
 دریا ئے نیل ساخته چشم کجیل را
 رازے کزاں خبر نبود جبریل را
 کردہ سبیل مشت گدا سبیل را
 دل کردہ باوقیر توخوں رود نیل را
 ناکردہ گرم جازدہ کوس رحیل را
 خورسند کردہ تو عزیز و ذلیل را
 دزد مصیبت نہ کا سستہ رزق کفیل را
 دارد دو عالم از تو کثیر و قلیل را
 درستی تو رہ نبود قال و قیل را
 صد شہہ در رہست قیاس و دلیل را

اے از کرم نریختہ خون سبیل را
 در ملک مصر یوسف کنعاں بیا و تو
 گوئی بغیر واسطہ در گوش خاکے
 دادہ بکنج فقر نشان جنّت النعیم
 پہل بستہ حمزہ مہر تو بر معبر کلیم
 ہر فرد گشتہ حاکم این ملک غیر تو
 در ریش بادشہ بوجود تو قائم اند
 نفزودہ بر رسوم مقدر بحسن سے
 پیچیم گر تو باز ستانی متاع خویش
 قائل بعجز گشت شائے تو ہر کہ گفت
 در تو با جہاد نظر کئے تو اس رسید

تو حید حق بیان نظیری بلند ساخت

بر تر نہید پایہ عرش جلیل را

بحمد اللہ کہ ربطے ہمت با مطلق مقید را
 محمد کارواں سالار ارواح مجتہد را
 نمیدادند نقش مستی این لوح زہر جہد را
 کہ عقل کل نمیکرد از الف بے فرقی ابجد را
 حکیمان جلد میا زند اوراق مجلد را
 احد خود قاب قوسین از نبوئے مہم احمد را
 کند طے بر براق معرفت اقصائے مقصد را
 ملاک صف بصف پرست عرش آسمان را

صفا از عقدہ دہماست اس زلف محق را
 کہ دایہ روح را با جسم الفت گر نگریدے
 بیک حسن شامل طرح عشق افکندہ شدور نہ
 بکاتب خانہ سر مصحف از برداشت آرزوے
 حدیث و لغز و رش بسکہ شد مجموعہ حکمت
 وجود مرکز پر کار عالم کے شدے ثابت
 بسکن بستر از پہلوئے گردش سردنا گشتہ
 گرامی میہانے در رہ مشب میزبان دارد

نظیری نشاءِ ذوتے ز جامِ ہوشمندان کش

منے و مطرب پریشاں میکندستانِ سرمد را

ساقی بشود و رنگی امید و بیم را	بنما با حقیقت رنگِ قدیم را
حرفِ فریبِ آدم و ابلیس تا بچند	چندے بگو ترانہٗ نقل و ندیم را
ہر سنا غرور دستِ خودم بخشِ جرّاء	بر طاق بہ حکایتِ جامِ دویم را
بُوئے نپید خلوتِ شہا شنیدہ ام	پنہاں مکن کہ نیک شناسم شمیم را
آہنجا کہ لب ز رشخہ - مے پاک کردہ اند	گل مشکبوئے کردہ روئے شمیم را
گو مفسانِ کعبہ بگرید کا پ چشم	بر عرشِ برود از درِ مسجدِ تیم را
زیباست گر چہ خلعتِ محمودِ بایاز	شور آں زماں کند کہ پوشد کلیم را
مطرب بیکد و نغمہ غنی کن دلِ فقیر	سانی بیکد و جرّاءِ سخنِ گدیم را
جنسے کہ در خزینہٗ لطف تو نیست نیست	جو احتیاجِ تحفہٗ ندیدم کریم را

روزیکہ جرّاءِ مناسمہ نظیری بر آورد

از آبِ عفوشوی کتابِ سقیم را

دارد ز غمزہٗ حجتِ قاطعِ حبیبِ ما	بیعتِ بند و الفقارِ ستانِ خطیبِ ما
یک بانگِ ذوقِ گرمی مارا کفایتِ ست	حاجتِ بتا زیانہ ندارد ادیبِ ما
روزیکہ رخ نمود سہا کار داشت عشق	ز اولِ حوالہٗ دگراں شد نصیبِ ما
مارا تو قبولِ نیاز سے و خلوتے	مال و منالِ ہر دو جہاں از قریبِ ما
از نگہتِ گشتِ ضرر دلِ رسیدہ را	در بر رخِ صبا نکشاید طبیبِ ما
عاشق ز کوئے دوستِ بکلیفِ آمدہ	با صبر و راحتِ انسِ نگیرد غریبِ ما
بہتر کہ از حکایتِ مادرِ کشی نفس	دلِ خوں شود ز غصّہٗ کارِ ہمیبِ ما
گل را قصورِ نیست ترا گر کامِ ہست	در بارِ کاروانِ ہمہ ہست طبیبِ ما

برپائے بندگون نظیری زردیم پا
آویخت عشق از سرگردوں صلیب ما

بغیر از رنگ و بوئے نیست این عشق مجازی را
عزیزان جان فدا کردم سر و سماں ہبا کردم
عبادت کو تہ و دو تنگ و خاصان ملکِ یبا
کسے تفسیرِ رمزِ عاشق و معشوق کم داند
ہمہ سرمایہ اقرار و ایلاں بود و رخصارت -
گر سنہ باز شاہنشاہ و ماصیاد بے طالع
صُبوح و رُوح بر ہم خورد چوں با کب صلوٰۃ کند
بزریرا دید از طاق این کمن دلِ قِ نمازی را

گر از یک رہ نماید رُوئے از صدمہ درو آید

نظیری چارہ چوں سازد فریب ترک تازی را

طاعتِ مانیست غیر از ورزشِ پندارِ ما
ہر کشادی کو تُوئے باشد گرہ بر کار زد
از تختیں جلوہ تدلیرے افراشت جن
شوق صد منصوشت عشق صد یوسف
از شمیم گلِ دماغ ما پریشاں مے شود،
خاءِ اَخاکساران بر سرِ راہِ صباست
وقت میخواراں شبے خونِ قضا بر ہم نزد -
باغباں در موسم گل گودِ رُبِ تاں بہ بند

نغمہ مستانہ مے ریزد نظیری را ز لب

از نو اَخالی سب داخاءِ محنتِ بر ما

ہر رخ شکستم از خطارنگ امید و بیم را
 علم ارادت کر کند فوج نصیب جان من
 عشق از بڑے داغ من آتش بجاناں میزند
 نقد یکہ دوراں بڑوہ است از کیسہ عمر نہیں
 رفتم کہ مستاں بگذرم در خدمت پیر میاں
 نقشے باطن ویدہ ام خواہم بجن کوو کے
 یوسف کہ کر دے سلطنت نہیں ز تعظیم پدر
 بر آسان سروری خورشید اگر طالع شود
 بیند منجم طالع از ہم درد تقویم را
 ملکوتی امر قضا باطل کند تقسیم را
 افغان کہ کردم دوزخے گلزار ابراہیم را
 جادید مستغنی شوم از صد ہد گر نیم را
 گلبانگ آزادی کشم دوشے زخم تسلیم را
 آرائش مسد کنم زینت دہم دیدیم را
 گر شان جنش بنگر واجب کند تعظیم را
 جویند ذرات جہاں بر یکہ گرتقدیم را

امروز صاحب ذوق دل غیر از نظیری شکست

شکست بر کاغذ گدا سلطان ہفت اقلیم را

چند از مؤذن بشنوم توحید شرک آمیز را
 ذکر شب و درد سحر نے حال بچشد نے اثر
 ترک شراب شاہدم بیمار کرد دست اطیب
 خاکے بیاد میخنتہ گریے ز جا انگبختہ
 نے عشق افزا پذیریں نے ہمزید پیشا زیں
 پیوستہ ابرو در کشتش ہموارہ شرکان زدن
 کو عشق تا کیسو نہم شرع خلاف انگیز را
 خواہم بزنا ری دہم تسبیح دست آویز را
 صحت نخواہم یافتن تا شکم پرہیز را
 آہے ہڑگاں میزنم خاکِ غبار انگیز را
 کے ماندہ ظرفِ قطرہ پیمائے لبریز را
 تاکے کسے بدل خورد این دشنامے تیز را

سیری نظیری زیں چہن کہ کنگلی گشتی خوش

دربارِ نرمی میں ہم خار و گل نوخیز را

از کف نمید ہر دل آسان رہودہ را
 من در پٹے رہائی واد ہر دم از فریب
 دیدیم زور بازوئے ما آرزودہ را
 بر سر گرہ زندگرہ ناکشودہ را
 دل در امید مرہم دایں آہوان مست
 ریزند بر جرح احتِ مامشک سودہ را

ہر گودلم حلاوت آسودگی نیافت
 آشفستہ داشت خارش آسودگی دماغ
 نتوان چشید قند مکر روزاں لباس
 یکہ خوشم بجنندہ دندان مناسکرد
 ساغر کجاست تا گلہ ازدل بول بریم
 تا منفعل زرنخس بیجاہ بنیمش
 نادیدہ جور او زوفا لافنا ز دم
 نتوان نمود ترک ستائش ستودہ را

منظور یار گشت نظیری کلام ما

بیہودہ صرفہ شکر نکردیم دودہ را

تا بکے بر خرقہ بندم جسم غم فرسودہ را
 در دروں ہچوں عنب شد خوشہ اشکم گرہ
 گوشہا کر گشت دیار بیا ربم کارے نکرد
 خضر صد منزل بہ پیشم آمدنشت ناختم
 وہ کہ یک قاصد کہ باشد محرم این را ز بیت
 از شراب سودمندم بخت بد پرہیز داد
 گل ز بہر اشک لولوئے وزنگ کاہیم
 از کنایت گاہہ مستی منع آں لب چوں کنم

بناظیری چون نشستی گوش بر حرفش کن

در پریشانی میفکن خاطر آسودہ را

در خور اگر نسیم میسل نام را
 بر قدر زخم مرہم لائی نمی دہند
 لے کاش ترکندہ بپوئے شام را
 زان مے کہ طعم نوش کو بخور و کام را

بر بام مادر بخت تا بید هفت
کس جذب بکار دل مانع کند
خارج ز پرده دخل غلط تا بکے کنیم
قسمت چنین فتاد که ترکان مست او
کم لذت که روئے ندیدم ز آفتاب
گر جام صبح بے صفت فقر پر کنند
ما بیکه اوتام کند نام تمام را
تا چند منجر حلقه در آریم دام را
مطرب بمانداده نشان مقام را
در دور ما بطاق نهادند جام را
در خانه بچشم این شمر نیم خام را
خودشید سرنگون نکند کاس شام را

رخت از حرم کشیم نظیری بسونات
حرمت نمانده حاجی بیت الحرام را

بزیر هر بن مو چشم روشن ست مرا
شهودت ز پراگندگیم باز آورد
چو سایه از همه سودر کین خورشیدم
بهر سراج و بستان فروخته ایم
بدستی که از بس محو لذت عشقم
هنر ناله شهرود در دے شنوم
ز خوشامی سر شکم بالاب آغوش ست
اگر بمعرفه در خون فتاده ام چه عجب
در بخت رخش فرو ماند و روز بیگه شد
کدام می که پس از مستقیم خسار نداد
بیار محنت جان کند غم خلاصی ده

گداخت چشم نظیری ز وقت نظرم
که دیده تنگ تر از چشم سوزنی ست مرا

برستانی هر ذره روزی ست مرا
دلیل راه حقیقت بر بهی سخت مرا
بهر کجabin خاریت میکنی ست مرا
بروں ز عالم خاکی نشینم ست مرا
بکائنات ندانم که دشمنیست مرا
ز بیل گریه چو کسار دانیست مرا
ز حاصله که ترانیست خرمیست مرا
همیشه زدم بچون خود تمیست مرا
دریں سفر که بهر گام رهنمیست مرا
چو شیشه در تیر هر خنده شیونیست مرا
که دم زدن ز فراق تو مرد میست مرا

پروانه ایم و شعله بود آشتیان ما
 موریم و پیکر گذار شکر افشاده ایم
 تا با نصیب ساخته ایم از حلاوتی
 زره در گاوئے ماکند از کینه روزگار
 خورشید عمر بر سر دیوار و خفته ایم
 صد موج راز رفتن خود مضطرب کند
 بس در دماغ بمنفسان مغز سوختیم
 در پیری از هزار جوان زنده دل تریم
 دوستی که جا بودی مجنون گرفته بود
 در حیرتیم که غنچه بلببل چگونه گفت
 آب از شرار سنگ خورد گلستان ما
 در راه پایمال شود کاروان ما
 همچون رطب شگافته انداختوان ما
 بیند اگر درست تن چوں کمان ما
 فریاد از درازی خواب گران ما
 موبجے که بر کنار رود از میان ما
 در دیده خواب تیغ کند داستان ما
 صد نو بهار رشک برد بر خزان ما
 امروز محتلف شده بر آستان ما
 رازے که باو هم نشنید از زبان ما
 بنیاد ما خرابی ما استوار کرد

گوئی که سودا مست نظیری زریان ما

زیستم بسکه بتدبیر خود از خایهها
 دود و شیب باز بون غم ایام کرد
 طایری نیست که تازی ز تنش بر پانیت
 روز عشرت بصداع صبر و محنت گذشت
 دل بلهو و لعل عمر منه کین مرغان
 خلعت سرو با ندام صنوبر بنهند
 شکر پیچے که هوا و هوس از جوش نشانند
 پیش از مرگ خود از آفت هستی رستم
 در خرابات سر ناموراں گردیدیم
 رفت نام و انشم در سر خود کامیها
 یاد دوران جوانی و مے آشامیها
 صدیک مرغ نکر دم ز کمن و ایها
 تر نگر دید و ما غم ز تنک جاییها
 تکیه بر باد کنند از سبک آبیها
 جامه زیبنده نماید ز خوش اندامیها
 چوں مئے کمنه بروں آدم از خایهها
 بیا بآجل باز نامندم ز سبک گامیها
 بسکه اندیشه نکر دیم زید نامیها

لوث تقصیر چو از آب کرم شسته شود   دلش بر آید ز سیه نایمها
سازد برگ و سمن و مطرب به نظیری جمعت

بُوئے خیر آیدش از نیک سرانجامیها

بصاف صبح نگه کن سر سبکبُشا   دمان چشمه کشاند راه جو بکُشا
دل از مطالعہ صبح در حجاب مدار   بزیر هر بن مُویدہ جزو بکُشا
شگاف خرقہ بدقت چه مے کنی پیوند   لباس فقر و فنا پاره پاره فو بکُشا
یکے بکوزہ پر سبز خویش سنگے زن   چو شیشه رشتہ ز مارش از گلو بکُشا
چو منوئے جاہ جہاں نقص دیدہ بیناست   اگر زستہ ترا در دو دیدہ مو بکُشا
چو شیر گاہ قناعت دمان آرز بند   چو باز وقت مہربان بستجو بکُشا
در اثر دحام غم و غصہ وقت گم کردی   ترا کہ گفت سر کیسہ در غلو بکُشا
حجاب مانع قربت شرم حایل لطف   پر زودا و زوہ الظہار آرزو بکُشا
چو رنگ چند شوی ملتفت برو سخن   بمغز راه کن و پردہ همچو بو بکُشا
بہر مے بصر اں پردہ بر معانی کش   و گردیدہ دوری بر خوری برو بکُشا

بہر مہ اہل خرد عقدہ بر سخن مگذار

چو غیر نیت نظیری کسے بگو بکُشا

بر فلک تابد سیار شستہ ز نابر ما   بر زمین منصور افزادستون دار ما
از معاصی تو بہ میگردیم پیش از عاشقی   این زماں عصیان شود از کفر استغفار ما
از شبان وادی امین نفس سوزاں تریم   موئسی اندر طور میقد ز موسیقار ما
گر بطبع ز اہداں تلخست طعم ما چه غم   روشن از رخسار سیخوالاں شود معیار ما
خضر و قتی گو کہ تعمیر خراب ما کند   زانکہ گنجے ہمت پنهان در تہ دیوار ما
ہر کجا عشقت مستولی طبعیاں خستہ اند   از کہ ایں حد و اوج دید دل بیار ما

زیر کاں را دانه دآب چمن خامش نکرد
 غنایب مست رمنے داند از اسرار را
 چوں گیس بر قند میجو شمیم بر طلب خویش
 گری سوداے یوسف نشکند باز را
 خسرو نظمی نظیری نقش شیریں طرح کن
 چرخ بار را کشد چوں عشق باشد کار را

باشمیر عنقا چه لوزا بال گیس را
 هم نغمه داؤد که دیدست جرس را
 در معرض نور شدید سہارا چه نمایش
 با دوز تحسلی چه ضیاء ناز قبس را
 بس غنچه نشگفته بتاراج خزان فت
 رسمیت که رہزن زند از قافلہ پس را
 پزاندن نادان کہ نطقسم بچه ماند
 با آنکہ پرد چشم و نہی بر مژہ خس را
 در کوئے حقیقت چه کند مرد مجازی
 در پیشہ شیراں چه ہنر گرگ ہوس را
 جز حاجت اغواں نمنرد تحفہ یوسف
 ہر چند تر یاق بود ز ہر گراں تر
 کس ہمرہ مانیت کزان سعمے بتازیم
 ایجا ز سد عرض بچل ہمہ کس را
 تا ہمد ہمہ بہیدہ پرواز نگر دو
 زین جنس بعد من ندیم نیم عدس را
 در آرزوئے یک تن ہمجنس کہ عقیقت
 از معرکہ بردیم بروں گرد فرس را
 از بسکہ طپسیدیم شنگستیم قفس را
 ہر چند تر یاق بود ز ہر گراں تر

صبح از دم خوریز نظیری بہر اس مست

از ناوک شنجیز بود ہم عس را

شمتہ در غم با قسمر چه کار مرا
 چراغ تیرہ شیم با سحر چه کار مرا
 صبح وار کند سیر بر فلک روحسم
 باس طلسم فرو بستہ در چه کار مرا
 چو ذرہ محرم جاوید آفتاب شدم
 با شنائی مشیت شرر چه کار مرا
 اگر قضا و قدر ز آسماں فرود آید
 من و خیال تو با خیر و شر چه کار مرا
 جنوں بمنغز داغ فکیلہ مے سوزد
 بہ پنبہ کاری داغ جگر چه کار مرا

زطاعت بریا کرده اجر میخوانم
 چو بید کاشته ام با تمسرحه کار مرا
 باشک دیده آلوده عفو چون جویم
 خرف فروخته ام با گهر چه کار مرا
 هزار گونه شکایت بضمن خاموشیت
 بناله که ندارد اثر چه کار مرا
 بقهر تانگ از می مبر نواز می
 هلاک تلخ تو ام باش که چه کار مرا
 چو حسن تو کس در جہاں نمی مانم
 غریب در وطنم با سفر چه کار مرا

نہ رحم نماند نہ شفقت نہ دوستی نہ وفا

دریں دیار نظیری دیگر چه کار مرا

بانگ نئے مے بر دوز هوش مرا
 میدہدے ز راہ گوش مرا
 تالہ نائے تاحسرم وصال
 مے برد در کنار دوش مرا
 نخل خجست نائے پنداری
 مے چشاند بنیش دوش مرا
 مطرب مے گار در نظرست
 نیت حاجت بمے فروش مرا
 سرغیبم دروں پردہ راز
 نغمہ مے آورد بجوش مرا
 چوں سماع نقاب بردارد
 نشود شرم رومے پوش مرا
 غزل مطربم بوحسب آورد
 جان رود در سرخوش مرا

جوش زود دروں نظیری حرف

کاش بودے سخن نیش مرا

گل خلعت نو داد دیگر شاخ کمن را
 بر سلطنت حسن سبیل ساخت چین را
 شاخ گل خوشبو بر باد سحر گاہ
 بکشد سمرنا فخر الان خستن را
 شد لاله نجمی ازہ بیادے لعلت
 از بادۂ لبالب چو قدح دیدہن را
 افزاخت سراجی سرو گردن بتو حبه
 تا خوش کبفت مہمت دہد چاہ دقن را
 سرتا بقدم نے بتما شانگراں شد
 تا خوب دہد چنگ بمطرب بروتن را

در عہدے و نغمہ زبس وید درستی   سنبل زخم جعد برون کردہ شکن را
گلبرگ بنا گوش و رخت بود مناسب   گلستہ شد و بست برد زلف رس را
خوران بہاری بہ ثار مئے و مطرب   در بوسہ گرفتہ سراپائے چمن را
بر گوش خور و نعرہ آہنت نظیری

پرسی اگر از مردہ صد سالہ سخن را

مے عدم بود و نے وجود اینجا   صورت و ہم مے نمود اینجا
عکس شخصے فتاد در مکن   نیک جہیتہ کرم نبود اینجا
حسن ما کرد جلوه بر ما   عشق ما دل ز ما ربوہ اینجا
آنکہ بے لطف و سمع مے گویشد   ہست در گفت و در شنود اینجا
و آنکہ نا دیدنیش مے دانشد   ہست در معرض شہود اینجا
بوالبشر را قوا ملائکہ اند   جزو کل ہست در سجود اینجا
کرد انانیست از سجود ابا   ہست ابلیس ہست بود اینجا
نزد تو جبرئیل وحی آورد   عقل برقع ز رخ کشود اینجا
مردم چشم عالم انسان ست   شخص عالم بہا نمود اینجا
دید حسن جمال آنجا را   در بصر ہر کہل سودا اینجا
ہیہ ما نزد ما ہمہ نقد ست   دیر ہا جملہ ہست زودا اینجا

جام گیتی نما نظیری یافت

زنگ از آئینہ زود و اینجا

مانند شراب بند بر پا   بہیودہ شدیم دشت پیا
بے بحر نمودہ شکل ساحل   بے آب نمودہ موج دریا
سردادہ بیا و بود و نا بود   بگرفتہ ز خاک عرض و پینا

بر اوج رسیده گز پستی
چون ظلمت نیستی در آمد
در نائے میسدم مغنی
عاشق که و عشق صیت دانی
مرگشته مطلب محالیم
آخر بچہ مایق سرب جو نیم
آتش نشود بباد خاموش
از سر زود بفکر سودا

چون حق نشود عیاں نظیری
گوئیم که لا اله الا الله

چه منت از مدد روزگار بر سر ما
بشعر و شایدم از کودکی نظر باز نیست
ز ذوق ما نشود باخبر مذاق سقیم
کمان لعب بزه کرده در کین بودیم
متاع راحت و شادی با بغارت داد
کدام عریده انگیز طرح جنگ انداخت
کمی شگفته ز معجون آب و گل نشود
غش وجود با کسیر عشق زایل کن
ستاره دل عاشق نهال کند خورشید
کدام خیم زور در خسار نایابی

لوا بر آرد درین پرده کن نظیری
که هست دلبر ما از انست دلبر ما

تمکین خود بُروز سرشور و شرم را
 مانند ترنج که خزانست بهارشش —
 تا سدره بہرَم اگر دم در بکُشایند
 کو تا ہی عیشم پئے پند و گرانست
 در ہر قدم صد خطر م بہرِ راہ ست
 رہ طے کنم جسد را کہ بہر گام
 شاید کہ چو تسلیم و رضا بدرقہ گردد
 سعی کنم و رخت بہنزل برسانم
 از خانہ چشیش نگذارم بدر آید
 صد لایہ بامید یک ابرام تو کردم

پیری بر ماند از شب غفلت سحر م را
 دم ہر دلیکے سے تازہ کند برگ و بر م را
 ہر چند کہ فرسودہ نفس بالِ دیر م را
 دہرا ز پئے نادیب برد شاخ ترم را
 وز بہر اقامت نہ مقامے سفر م را
 از ہولِ مصیبت بگذازد جگر م را
 رہ امن شود وادی خوف و خطر م را
 تا کس نرسانیدہ بہر ہزن خبر م را
 بر رُوئے تو گر راہ نباشد نظر م را
 یک بار بتلخی نخریدی شکر م را

چوں تو بہ کنم از غول و قول نظیری
 دوراں خرد از صد ہنراں یک ہنرم را

نعت صلعم

اے کردہ خراب خانہ سارا
 صیاد و شاہ بدام زلفت
 کردہ بہ بتان دگر با شرط
 در بہر تو صد ہزار صیاد
 شاہاں بفصاحت تو دادہ
 در عقدہ جعد نیم ثابت
 تا کشتہ غمخہ تو گرد م

بر ہم زدہ آستانہا را
 در باختہ صید خانہا را
 بردہ بگردن شاہا را
 آراستہ دام و دانہا را
 مفتاح درِ خزانہا را
 مشاطہ شکستہ شانہا را
 پیر ساختہ ام بہانہا را

ز آتش ہر مزار و معبد فرسودہ ام آستانہا را
 شیرازہ نظم خویش بندم منسوخ کنم فسانہا را
 صوتی بزلے نوبر آرم برباد دہم ترانہا را
 گردید ندیم غم نظیری
 خوار می نرسد یکا خجرا را

نیت زین دہر آب و دانہ ما ملکوت آشیانہ ما
 کبک کسار و بلبل گلزار گوش دارند بر ترانہ ما
 ہر طرف صوت تازہ بندند از غزلہا عاشقانہ ما
 حرف شیریں شود فراموش خسروار بشنود فسانہ ما
 دیں فروشان خانہ بردوشیم دل و دستار ماست خانہ ما
 بسلم ملک و مال مے بازیم دل خور سندس خزانہ ما
 لمن الملک میز نیم امروز غیر اکیمت در زمانہ ما
 خود پس از استوا سجد کند بس بلند استانہ ما
 حذر از ما کہ برق در ابریم رعد مے نالد از زبانہ ما
 زخم قوس قضا بجا نرسد ہست تیر قدر نشانہ ما

خرج یک روزہ نظیری نیت

حاصل عمر حبا و دانہ ما

بریدن نرود ذوق تو ز اندیشہ ما سالما پنچہ ہم دادہ رگ وریشہ ما
 اصل ما آب ز سر چشمہ تحقیق خورد گل تسلیم و رضا آرد و اندیشہ ما
 مئے منصور کہ در جوش ز خامیہا بود بعد دوری بقوام آمدہ در شیشہ ما
 در خس و خاندنہ بینیم بجز جلوہ دوست شجر وادی ایمن بود از بیشہ ما

عشق آوردہ خلیل اللہ نازدہ چہ عجب
یا صمد گوے شود گر صنم از تیشہ ما
کوہکن از ہنر عشق ندارد محصلی
کاربارت کہ عشق ست ہمیں پیشہ
گل و برگ چمن عشق نظیری مائیم
نرود تا ابد از خاک رگ و ریشہ ما

نظر بر زوئے او ز دیدہ بکشا
ز خود گم گرد و برے دیدہ بکشا
گل پژمرده ما باغبان چید
صبا گو غنچہ ناپسندہ بکشا
مبادا عالی را جہاں بر آید
گرہ از زلف خود نمیدہ بکشا
بگلشن بگذرد در طعنہ گل
زبان طبعش شوریدہ بکشا
برافشاں کامل و شمشاد را گو
شکنج طرہ ژولیدہ بکشا
مگرہ بر چیں ابرو از چہ داری
سر این نافہ بچسپیدہ بکشا

ز رمز عشق آگاہی نظیری
معما از محل نشنیدہ بکشا

سخی ر بودہ از کف ہستی زام ما
مطرب نئے دہد خبرے از مقام ما
تا گشتہ ایم غافل از دور ماندہ ایم
پدر رامے شویم کہ وحشی ست رام ما
دانی کہ نوز مرد یک چشم عالمیم
بنی اگر بدیدہ معنی خبرام ما
خود را بر ہنہ بر صفت شمشیرے ز بیم
کاند رفائے ماست بقا و دوام ما
بر کف کلید جنت و بر لب سلام حور
رضواں ستادہ در طلب بار عالم ما
خرمن بباد رفت دریں دشت پر فریب
مرغے نسود گوشتہ بالے بدام ما
پستان دایہ در کف مشتاق شاہد ست
بے گوہیہ قطرہ پنچکاند بکام ما
تا اقتدا بسجا فظ شیراز کردہ ایم
بی گردیدہ مقتدائے دو عالم کلام ما
با دلان گر طبع نظیری بہار ساخت
کوباد تا برو بگاستان پیام ما

ہمے نوشی و متی و نشاط و طرب ست
کس چہ داند کہ شب و روز کدست اینجا
زابر ساغر مرخسارہ ساقی بنود
شکر بشد کہ تجلی بدوام ست اینجا
غائب از دیدہ بازم نشود یک ساعت
آنکہ رم خوردہ عزو ہم ہمہ رام ست اینجا
فیض آب خضر از نظم نظیری ریزد

کہ صفای سحری تا دم شام ست اینجا

از چاہ غنغش بدر آوردہ ماہ را
بر ماہ عقرب سیہش بستہ راہ را
عابد کہ بیتش بدر آید ز خانقاہ
سلطان کہ یابدش بگذار و سپاہ را
گر روز خشر پردہ ز رویش برافکنند
ایزد و بروے بندہ نیارد گنہ را
آں کجکلہ چو باصف عشاق بگذرد
شاہاں ز سر نہند ہولے کلاہ را
از ہیبت تجلے ویدار خستیم
برق آورد بشارت باراں گیاہ را
عاجز شدہ است دیدہ زاد را کس نہ
در حوصلہ جمال نلنجد نگاہ را
بارے چو در غل ہمہ خرمن نخے رود
بیجاوہ در کنر کشد برگ کاہ را
آئید ہست کز سر آں بام بگذرد
پادر میاں کوئے کشتودیم آہ را
خاکش بفرق کن کہ بجاناں نخے رسد
عاشق گر التفات کند مال و جاہ را

گر این عطش بخند نظیری زجاں رود

جویم ز سلسیل آتش پناہ را

برائے خشت خم خوبیم گو آں پیر فرسار
کزین باز سیمہ طفلان خردشت گل مار
جہاں رانیت آں معنی کہ باید فکر آں کردن
الف باخوان ہر مکتب شکافد این معمار
بخود از بہر حسرت داد و ہمہ حد نہ معلوم ست
زدر یا چند در آغوش گنجد موج دریا را
ہمیں بس شاہد بے اختیار ہمایے مشتاقاں
کہ غدر از جانب یوسف بود جرم زلیخا را
خموشی نزل عشق آمد کہ بردگاہ سلطاناں
کماں برزہ نخے آرند بازوئے توانا را

ہیں مقدار میخوامیم از رخ پرده برداری کہ بشناسیم قدر پیش نادان و دانایا

نظیری خاطرے از دغ دل آزرده تر دارد

قدم ہشیار نہ اینجا کہ در غلے نمی پارا

تو اگر ز کعبہ راندی و گرا ز کشت مارا غم بندہ پرورد تو بدری بہشت مارا

چو حدیث راست گو یاب ہمہ مذاق تلخیم بسفینہ عریزاں نتوان نوشت مارا

گل و برگ خاہ ماہمہ بلب لسان مستند کہ بجا شقی برآمد ہمہ کار و کشت مارا

کہ نشست میم ساعت بر بازار لال طبعان کہ ز پرده بر نیامد ہمہ خوب زشت مارا

ز عتاب تلخ ساقی دل ما غبار دارد بجلالت حریفان نتوان زشت مارا

ہمہ روز دوست حسرت چو گس زدور لیسیم کہ سر استیں مہاں بشکر بہشت مارا

نہ صنم بجائے یابی نہ گلے باب و روتق ز خطا ہم بر آور ہمہ خاک و خشت مارا

بتوضیح جم و کے سرافروزیاید کہ حدیث عشق و سودا شدہ سر تو مارا

بصداع غم نظیری ز خمار بادہ رستیم

نکند دماغ خوشبو گل صد بہشت مارا

جز نام صنم نقش لمن لوح جبیں را — تا چپ نکی راست نخواہند نگیں را

از شوق شہیدان حریم سر کوشش — چوں داند در آغوش ننگبند زیں را

پیدا است ترہائی من از ضعف امیدم نے زود بسرے رسد آواز حنین را

من دام بہ پنجہر گہ انداختہ بودم شیر آمد و گرفت ز من دام و کیس را

آب ز نے از آبلہ گفتم برسانم داوی بر ہم ریخت تفت آبلہ چیں را

باتیغ بتلیم و با خصم بشفقت باہر بدل ساختم از عشق تو کیس را

بیرون صنم از خویش اگر پائے نظیری

یکنیا بہ فرد تر بہم عرش بریں را

دل شکسته بود تحفه خیزین ما
 تو کار غیب چه دانی که چیت طعن مرین
 مکن بکش تن ما مشورت که تا بوده ست
 نه بر کار درست از شکست ما گردد
 یگانہ ایم بر بقدری آنچه بر در دوست
 چراغ صومعه ازنده مے توان کردن
 نگین ملک توان ساخت ز آ بگینہ ما
 که جزو بصلحتی نشکند سفینہ ما
 بفال دوست مبارک نہ بود کینہ ما
 طلسم باشکن و بر خوار و فینہ ما
 بقدر ذرہ توان یافتن قسریہ ما
 بدوستی تو یعنی بسوز سینه ما

ز بند کعبہ نظیری زیارت ما کن

که دلبر نگین ست در مدینہ ما

ز باں پیام ہوس وشت شستم اشار
 چہ گو نہ عرض تمنا کنم کہ حسن غیور
 دواں نظارہ کہ بر تیغ و کف شعور نبود
 ذخیرہ ز جیون بہار نہ نہادیم
 نوازش ارز گرم میکند محبت نیست
 گر از ورع بگذازد اداں قسح ندہند
 گذشت شوق ز اندازہ گوشہ نظرے
 بکینہ دل بے رحم کافرت نازم
 درون سینہ بریدم سترت را
 نہ دادہ راہ دریں پرودہ رمزدایا را
 ز رشک سوختہ بود آگہی ز لختا را
 کم ست سود تنک ما یگان سودا را
 توان شناختن از دوستی مدارا را
 چہ مانعت حر لیفان بادہ پیارا را
 کہ مئے خموش کنزد ست بے مجابا را
 کہ کردہ است بمن دوست گبر و ترسارا را

بدیہ سچ نظیری اگر تو خواهی بود

شکر فروش کند طوطی شکر خارا

ہر گز قسم کنم تو عذر گناہ را
 شاید کہ شرم دولت مارا اگران خسند
 بریزم چون خامہ از مژہ خون سیاہ را
 آسنا کہ خرنیست بہا برگ کاہ را
 صوفی خانقاہ غلط کردہ راہ را
 مطرب رو سماع با ہنگ مے زند

آن عارفان که در رمضان با ده میخورند
معراج مانهایست اُفتادگی بود
ببینند در زوال قیج عکس ماه را
در عشق قرب صدره بود قعر چاه را
آن سجا که بے تفاد تھے وسیع حرمت است
گر سخن یک قبیلہ از آن رخ طلب کنند
رغبن عشق بازی وستی شود حساب
عشق آمد و بخرقه پشمین فروختیم
کردیم خاک مسکنت نیستی بسر

سرگشته اند خلق نظیری بیا که

روشن کنیم زمزمہ خافتہ را

نگاہ گم شدہ بر راہ کوئے یار مرا
خود از محبت جاناں بخود حسد دارم
گسستہ عقد گہر گریہ در کنار مرا
ز رشک غیر کنوں برگزشتہ کار مرا
غبار دل نشوم گر کنی غبار مرا
قضا گذارشتہ اینجا بیاد کار مرا
بروز کار تو افکنده روزگار مرا
شکفتہ است دل و طبع نیں بہار مرا
گل محبت تم این نالہ هست خار مرا
نہ بر یقین کہ شود صاف سینہ صاف ترم
بے بری مزہم طعنہ کن ہزار چین
ز روزگار چہ منت کہ بر سر من نیست
خدا ز آفت پڑ مردگی نگہ دارد
مزانج دوست خموشی خود دلی چہ کنم

تعلق تو نظیری بہستم دارم

تو بچہ کہ کند دوست داگذار مرا

امشب خوش آشناست برویش نگاہ ما
از بیکہ شدیم ہجرت جدا از ما
گویا حجاب سوختہ از برق آہ ما
خون میچکید روز و راع از نگاہ ما
روز جزا بس رت ہمیں عذر خواہ ما
شغل محبت است کہ مانع ز طاعت است

دو رخ اگر بچاشنی آتش و دست اہل بہشت رشک برد از گناہ ما
 دل بے غمت سباز گزین فیض گشتہ است رحمت طفیلہ نفس صبح گاہ ما
 صدیل وصل آمد و صد شہ تازہ شد ہرگز نبود نشو و نما در گناہ ما
 ما نخل ما تیسم نظیری ز ما حد
 غمگین شود کسیکہ بود در پناہ ما

ازیں ویرانہ تر میخواستم ویرانہ خود را ازیں ویرانہ سیروں مے برم دیوانہ خود ما
 حرفیاں نشو و نما محبت رائے دانند بدست دشمن خود میبدم پناہ خود را
 نہ موردش خواہ از سختی نہ مرش چہند از تلخی نئے بینم ز جنس ہیچ خرمین دانہ خود را
 زہیم آنکہ طبل حلتے ناگاہ بنوازند ہمیشہ رخت بردر گاہ دارم خلاء خود را
 عزیزاں دیدہ از خاک سترم سازند نورانی تو سمع بزم خلعت مے کنی پروندہ خود را
 بآیات زبور و نغمہ داؤد و نفوسم بیان درد ناک و لغوہ مستانہ خود را

نظیری قصہ فرہاد و خنجر و داستانے شد

کنوں من ہم کتابی مے کنم افسانہ خود را

آنکہ بر ارقم کہیں زوہ از کیسہ ما نقیض آئینہ خود دیدہ در آئینہ ما
 عید و نوروز بود مکتب مارا ہر روز بحبت گذر و شنبہ و آوینہ ما
 محضر سلطنت عشق اگر بر خوانند خاتم و سکہ برآرند ز گنجینہ ما
 خور و دل زخمی از اہل غمزہ کہ توانی دو تو کہ صد بار فرود دختہ سینہ ما
 نراں نگاہے کہ بدنبالہ چشمست ز رسید خون فرو میچکد از خرقہ پشیمینہ ما
 از مودیم بزور مئے امسال نبود قدحے داشت خم از بادہ پارینہ ما

طرفہ شورے سحر از سینہ نظیری بر خفا

ساخت کار ہمہ را گر یہ دو شمیمہ ما

غبار از دل بجز گاہاں رویم و بنیم نشانش را   بآب دیدہ شویم خاک جویم آستانش را
 زمستیاہائے شوق اس بلبل شوریدہ احوالم   کنشاسد اگر صد بار بیند آشیانش را
 اثر میکرد گاہے نالہ ام از بسکہ نالیدم   کنوں از نالہ من خواب آید پاسہ اش را
 ہمنہ و عشق او از رشک با من دشمن جانند   کہ با من مہر ہاں سازد دل نامہر بالمش را
 مرا زین عشق شور انگیز در در رشک ہد شد   کہ ہر کس بر سر ہر کوسے خواند داستانش را
 سوال پوشہ کردم از اس رخ لب گزید از قہر   ضیافت کرد ابراش بشیر نی لبانش را
 نظیری قاتلے دار و کآمرزیدہ میگردد

سگاہ از کوسے او گر بگذرانند استخوانش را

ہر روز جویم آب رخ روز رفتہ را   گویم بفخر ننگ ز مردم نہفتہ را
 لب بستم از سخن کہ دریں مجمع نفاق   بیا فتم ز گفتہ حدیث نگفتہ را
 ہر گز شب امید بدوران من ندید   جام منے دو سالہ و ماہ دوہفتہ را
 خفاش سبخت من چونہ بیند چہ نایذہ   گر سر مرزا فتاب کشد چشم خفتہ را
 درخوں ہمیشہ شتر مژگان شکستہ ام   ناسفتہ کردہ ام ہمہ در ہائے سفتہ را
 فراش کوسے دوست شولے نالہ یک سحر   در چشم سبخت کن خشن خاشاک فرتہ را

ز ہست آب دیدہ نظیری نہ شک تلخ

در دیدہ آب میکنم الماس نقتہ را

دلاکذا کہ آئینہ کردہ سنگ ترا   کہ ام یقیں ابروز دودہ زنگ ترا
 تو کعبہ در دل ما کافراں چرا جوئی   گر آذری کہ ترا شیدہ ہست سنگ ترا
 کہے شکار عی عشق ترا چہ مے داند   نشانہ دیگر و زخمے دگر خدنگ ترا
 ز خار خار محبت دل ترا چہ خبر   کہ گل بجیب نگنجد قبائے تنگ ترا
 بہر کہے نظر از شبوہ دگر داری   کہے درست نغمیدہ ربوہ رنگ ترا

بنغمہ دگرم زندہ سازاے مطرب   چہ معجزست کہ در پرودہ نیست چنگ ترا
تو حرف تلخ فروشی و من شکر نوشم   کہ چاشنی ہزار ہشتی ست جنگ ترا

توا نسیم نظیری بشورے آئی

چو گل نہاں نتوان کرد بو درنگ ترا

کردم ز شکوہ منع دل زار خویش را   انداختم بروز جزا کار خویش را
وقت نظارہ بت پرین کار خویش   شویم بگریہ دیدہ خونبار خویش را
جرم من ست پیش تو گر قدر من کم ست   خود کردہ ام پسند خریدار خویش را
حد مشتریت جنسِ لم را چو آفتاب   من گرم میکنم بتو بازار خویش را
ترسم کہ رفتہ رفتہ بہ بیداد خو کنی #   برکین مدار طبع ستمکار خویش را
اے دل موجبات کہ صیاد پیشگاں   در دام میکشد گرفتار خویش را

عمرت بود کہ دوش نظیری بیا د تو

آساں نمود مردن دشوار خویش را

فراقِ دوستان بسیار پیش آمد دل مارا   غم مردن گرفت از ما ہوائے منزل مارا
گل افشاں بود با تو ہر سر خار و بن سنگے   تو چوں رفتی از نیجا آفتے زو حاصل مارا
عفاک اللہ بقب عیشقم از ہستی بر آوردی   بیک مشکل نمودی حل ہزاراں مشکل مارا
اگر مقبول اگر مرد و حرف ما اثر دارد   تو اں تعویذ باز کرد و سحر باطل مارا
سرشتِ ما خواص مروت و دوستی دارد   برہمن بت ہمے ساز و مگر شبت گل مارا
ہمہ افسانہ کیسو و رخسار تو مے گویم   شب ما نور مے بخشد چراغ محفل مارا
بشارت دد گذر داریم و شاہد و نظر دلیم   بدیدار تو چشم افتادہ بخت مقبل مارا

دریں صحرانظیری نیست لاغر تر ز ما صیے

کہ بر فراق مے بندد شکارِ بسل مارا

در حرام غم و خاطر یاراں شود پیدا
 چو پیدا گردم از راه چنایاں رینداں
 کسے نگرید و از ماگر ازیں تقوے بروں آیم
 پتے از حلقہ پر ہمیز گاراں بر نئے خیزد
 پشیمانی مکش از بیج من کایں سهل قیمت را
 ز لیخا گو میار از زم و فرش و لبر می مفکن
 چراغ زندہ میخا ہی در شب زندہ داراں نین

نظیری کا شعر، بنیائی کہ در ساغر چہ مے داری

کہ پیش ز اہل قدر گنگاراں شود پیدا

از پئے آشوب مادر زلف دارد شانہ را
 ۴ شورش زنجیر در شور آورد دیوانہ را
 حسن بنیاد و محبت بر پریشانی نہاد
 تان سوز و خاک را دہقان نریندوانہ را
 حور و جنت جلوہ بزاہد و در راہ دوست
 ۵ اندک اندک عشق در کار آورد و بیگانہ را
 عشق کامل نیست مادر بند مال و مسکنی
 آن زمان آتش علم گردد کہ سوز و نہانہ را
 ہر چہ ز خود را بر آتش محو آتش گشت رفت
 ۱ در حقیقت شعلہ بال و پیر بود پردانہ را
 جائے یک ناخن درستی در سراپا یم نہاند
 ہر زمان دیوانہ و میراں ترکند و ہرمانہ را
 لرزد و عشق از مزاج پیر لذت کے رود
 ۲ بونے مے باقی بود اگر بشکنی پیمانہ را
 عقدہ دل در شکنج طرہ نکشید بعقل
 یک گہ زان زلف او ہم باشکن صد شانہ را

سرگزشت عہد گل را از نظیری بشنوید

عندلیب آشفتمہ تر میگوید ایں افسانہ را

ز عاشق میشود و مشوق را نام و نشان پیدا
 شمر نیکو نیاید تا نگردد دین غمباں پیدا
 خود میا محو گردد کہ تو از رخ پرودہ برداری
 گماں پوشیدہ گردد ہر کجا برد و عیاں پیدا

من آں روز یکہ بر رخ فتنہ میشد زلف میگفتم
 در آں صحنے بے پریش کہ رہبر اہرن باشد
 جتے گر عارض جسم شود آں را دو سازم
 تمنایش چہ گردد گرد خاطر مضطرب کردم
 بغل از نامہ احباب پُر گردونے خواند
 منیدانم ز من در جاں سپار ہما چہ نقصان شد
 کہ روز خوش نخواہد گشت ہر گرد و جہاں پیدا
 دل مجروح گردد کارواں در کارواں پیدا
 چہ سازم سوز عشقے را کہ شد در استخوان پیدا
 چو محتاجے کہ گردد در لرزش میہاں پیدا
 کہ مے ترسد شود مکتوب من ہم دریاں پیدا
 کہ اکثر میشود در بدگمانی امتحاں پیدا

نظیری سوئے او کم رو کہ امر و ست یا فدا
 کہ از خاکسرت ہم نیت در کوشش نشان پیدا

ز بس بود دل خود کام ناسپاس مرا
 بلا مقام مرا پیش ازین منیدانست
 چہ روز بود کہ تشریف عشق پوشیدم
 ز رشک دوش چہیں در ہم کہ نتوان برد
 رُخے کہ داشت ملک میلش از توجہ غیر
 چنان نمود بچشم کہ شد ہر اس مرا
 ز روئے ہم رسد اندوہ بے قیاس مرا
 غم تو کرد دریں شہر و شناس مرا
 کہ خوشدلی نشاند دریں لباس مرا
 بہرزم وصل تو امشب بالتماس مرا
 چنان نمود بچشم کہ شد ہر اس مرا

ازاں زاہ نظیری فراغتے داری
 کزین فسرودہ دلاں کردہ قیاس مرا

شرم مے آید ز قاصد طفل محبوب مرا
 دست پرورد تو ام لے عشق پائیں بد
 فرصت بادا کہ میباید ستمگارے چہیں
 ناز پرورد و صالم گوش بر حرفم ممکن
 بے سوالی خون خود در حشر مے بخشم باو
 شوخ طبعی ز اخلاط غیضت چوں کنم
 بر سر راہش بیند از ید مکتوب مرا
 ہر کہ بیند از تو میداند بد و خوب مرا
 ایں قرار و طاقت و ایں صبر و ایوب مرا
 آرزو بسیار باشد طبع محبوب مرا
 زانکہ دانم از طلب عارست مطلوب مرا
 پیش ازین نتوان شنیدن حرف مکتوب مرا

اشب از یوسف رنخے چشم نظیری شنست

بار نورے بہت در کاشانہ یعقوب مرا

دیش در دل نہفتم آہ پر تاشیرا در کماں از بسکہ دزدیدم شکستم تیرا
پائے فتن نیست زیں بزم کہ در بیرون در بخت دارد در کیں سحر گریاں گیر را
خوشدل از غیرم کہ در بزم وصال انوائت ذوق درد اضطراب ولذت تغیر را
از کند عشق جستن مے شود ترک ادب در نہ طغیان جنوں از ہم کند زنجیر را
بے سبب دادی گرازارم خجل از من مباش کردہ ام خاطر نشان خویش صد تقصیر را
گشتہ دل پامال حسرت عشوہ و کاش کن قلب زرا ند و ماضی کع کند اسیر را

از نگاہ شد نظیری صید من در انفعال

ز انکہ ایں وحشی نمے از زوہلے تیر را

کجا بودی کہ اشب سوختی آزرده جانے را بقدر روز محشر طول دادی ہرزمانے را
سوالے کن زمین امروز تا غوغا بشہر افتد کہہ کہ عجا ز فلاںے کرو گویا بے زبانے را
بہر جنسے کہ منگیر نہ اخلاص و فاقہ بہت پس از عمرے گذار افتاد برا کاروانے را
کتاب ہفت ملت گر بخواند آدمی عاقبت نخواند تا جزو آشنائی داستانے را
بافسوں موم آہن کردن آسان ترازل باشد کہ از کیں بر سر مرآورم نامہ را بانے را
بشاق اشک گرم درنگ از بہر آں داؤد کہ استغنا فرود آزند مستغنی جو انے را
اگر از خار خار بیوفائی ہائے گل نبود سحر گر عند لیبے بر نہ خیزد گلستانے را
دلا سیلاب خوں را از شکاف سینہ بیرون کہ اشب سودہ ام بردیدہ خاک آستانے را

منید انم نظیری کیست چوں مے آمد من کو

بحال مرگ دیدم بر سر رہ ناتوانے را

طعم ہلاہل میدہد ز ہر فراق آب را تا تلخ کردی عیش من شیریں ندیدم خواب را

دیہائے رحمت بر رخم تا شام مروں واکنند
 از دولت گم گشته ام شاید نشانی وادہند
 ز اہل دروں ہائش ترند آنہاں کہ بچیں رند
 طوفاں بہر جانب بردکشا معلم بادباں
 و عظمیٰ صبر من بر جان گوارا گشتہ اند
 ما غایت بیاحتی از عشق نتوانم گریخت
 طار رحمت لب تشنگاں افتادہ اند
 گر چشم از رویت کنذیک صبح فتح الباب را
 بارے بدریائے امید افگندہ ام قلاب را
 اکثر بجا صاں میدہد سلطان شراب ناب را
 لنگر نیندازد کسہ دریلے بے پایاب را
 من سخت تر سازم مرض تو تلخ تر حلاب را
 گوئی کہ آتش بسترہ از ہر طرف سیلاب را
 ساقی بکوثر زن قلع دریاب زدو صحاب را

کار نظیری در رضا غم خوردن خوش بود
 دارم مے مرد از ما خوش باد شیخ و شاب را

دیفالبا

خانہ در کوئے مغاں کردم خراب
 دہر پریم کردہ اما ذوق عشق
 از جوانی ہست ذوقے در سرم
 ہر چہ خواہم در ورق از اشک آہ
 زندہ دارم در آشاں مرد
 گوش بر تشریف فرام کہ ہست
 بر امید او بخت بستم ام
 چارہ ناسور تسلیم ست و بس
 از چہ پوشم چشم ازیں دل خفتگاں
 چشمہ حیوان نظیری، هیچ نیست
 عاقبت ہم طبع گشتم با شراب
 کز بخت دارم مزاجم از شباب
 از نمک ماندست شوئے دلاب
 عشقم افتادست بر دریں کتاب
 نام گل باقیست چوں گرد و گلاب
 جان مشتاقم سواش را جواب
 باد را بر خاک و آتش را بخت
 خلق مرہم مے نهند از اضطراب
 روئے بیداراں مگر بنیم بخواب

حالمے تاریک و قحطِ آفتاب

سیم در جام و ماہم تا سحر بر روزنت اشب دو ستم تا بوقت صبح طوق گزشت اشب
 دو چشم حجلہ آئیں بستہ انداز گریہ شادی خودی در و بام از چراغان سرگم زوشت اشب
 شماری تا سحر دستم بزلف درہمے دارد گریہ نام گریہ نیست و دامن نیست اشب
 ہمہ شب برب رخسار و گیسو میزنم بوسہ گل و نسیرین و سنبل در اصبا در زخمت اشب
 مغنی میگساری میکند ساقی لؤا سازی ازین شادی کہ در بزم حسان شہ نیست اشب
 بدل طح وصال جادوئی نقش کھ بندم گرم خود دوست کھ آید بخلوت شہ نیست اشب

باقبال محبت شاہد وے در نظر دارم
 نہ من با بخت خویشم فی نظیری باہشت

سحر نادہی بلبل بگلستان دریاب صلائے صحبت گل میزند زماں دریاب
 ہر آن دقیقہ کہ دریافتی ز عمر از تست کہ میشود نفس رفتہ را ضماں دریاب
 ترافرینہ بود رفتنی بخانہ دوست دروں اگر نگذارند آستان دریاب
 ہزار واقعہ باروزگارم افتادہ است بیک کرشمہ لطفم اگر تو اں دریاب
 نظارہ گل دہر از وداع یاد دہد بہیں بہار ہے و معنی خزاں دریاب
 ہنوز بوے دے بر شام مے آید دے کہ آتشم افتد بخانماں دریاب
 تہ پیالہ چو بر خاک کشتگان ریزی مرا کہ سوختہ ام مغز استخوان دریاب
 مباد زخم تو جز من بدیگرے آید کھ گمے کہ تیر جفا کشتی نشان دریاب

مکش مال نظیری کہ جسم و جاں کاہست

زلال جام کش و عمر جاوداں دریاب

سبزہ عیتس ز یوم و بر سحر اں مطلب نیشکر حاصل مصرست ز کنعاں مطلب
 رسن زلف پے حیلہ در آویختہ اند جز دل نشنہ از اں چاہہ ز خنداں مطلب

درد یار یک سجود خم ابر و رسم است
غیر محراب کرد قبله ویران مطلب
فرض و سنت بتماشائے تو از یادم رفت
پرده بر روی فلکن یا ز من ایماں مطلب
بعد از آن که چرخ نیاں بدرم آوردی
پیش گرگم فلکن و قیمتم اردان مطلب
مهر کین نیست که هر جا طلبی یافت شود
آنچه هرگز نسپردند بدوران مطلب
لخت دل قوت کن و شکر احباب خواه
دود دل سمرمه کن و محل صفایاں مطلب
آب حیواں ز کف درو کشاں بهم جوشد
گو خضر شست پیما و بیاباں مطلب
بہم از کاهش عشاق بخویش افزایند
قیمت یاری ازین مهر فروشاں مطلب

جلوه از حوصلہ بیش است نظیری ہمدار
کشتی نوح نشد ساخته طوفاں مطلب

آنکہ شب داد تو بہ ام ز شراب
اشبم باز دیدست و خراب
لب ساغر چنان ز غم بوسہ ✓
کہ در آرم حرلیف را از خواب
مزه کز راح آتشیں گیرم
خاک را در دہاں بگرد و آب
عضو عضو م پرست از مستی
کاہلی ما ہمہ شوند شتاب
ظرف لبریز کردم از بادہ
ماہچو ماہ دو ہفتہ از مہتاب
راہ مستی گرفتہ جانب دوست
میروم تا بر آرمش ز حجاب
مخو تر سہ شوم ز خود ہر دم
رفتم از دست مطربا دریاں
تو تم نیست پست کن پردہ
طاقتم نیست گوش چنگ متاب

بر نظیری مگر بہ بخشایند

بجز حواشی شود این باب

چون غنچہ دل مبنی جو بر ہوا متاب
بر گل سوار باش و عناں از صبا متاب
آمینش از صلاح دو کیدل ہم رسد
جائے کہ تار مار مثل شد و تا متاب

- شوتے اگر نجات ز خود مینیت دہ
 بگریز و رخ ز آئینہ ہم بر قفاس تاب
 در سفر هیچ نیت سوال از بول چرا
 قفل کشود بر در گنج عطا مناب
 شغل تو ام ز گوشہ خاطر نے رود
 گوشم چو طفل از پے ہر دو عتاب
 بر صفحہ نقشا ہمہ زیبا کشیدہ اند
 برق بدست کوٹم چون و چرا متاب
 ہرگز خضر بہ تشنہ زلال بقا نداد
 مس بر امید داری ایں کیمیا متاب
 آہے ز دیم و پیر ہن پارہ سوختیم
 گوہنشین فقیہ پے داغ مامتاب
 چشم از امید داری دیدار روشنست
 - گوروشنی ہر وہم بر سر لبتاب
 معشوق ساقیت مزین بر پالادست
 یوسف نمودہ رخ بصر از تو تیا متاب

افسون لب بکار نظیری کفایت ست

فلش در آتش از پے ہر دو فامتاب

نے باش از مزاج حریفان نشان طلب
 با طبع ہر کہ راست نیاید کراں طلب
 چوں رہ بڑی بصحت نیکاں گراں مباحث
 جایت اگر بصد دہند آستان طلب
 ہمان گنج باش و قناعت سخاک کن
 ہمسایہ ہماے شوہا ستخوان طلب
 مجموعہ ایست عالم از انتخاب کن
 مغلوبہ ایست دہر دور و میراں طلب
 در طبع دوستان ز حسد راستی نماند
 انصاف اگر طلب کنی از دشمنان طلب
 از حلقہ ماے زلف طلسم بچنگ آر
 دست کسے بدامن محل نے رسد
 ہر کام پوسنے ز تو دور راہ ماندہ است
 شیعون کن و زگم شدہ خود نشان طلب
 کو راہ بر صدائے جرس کارواں طلب

ننگ ست و طریق کریاں معاملات

ہاں از نظیری ار طلبی را نیگاں طلب

عشق و ہد بادل شوریدہ تاب

پرورش ذرہ کند آفتاب

کم نشود سوزِ دل از سیلِ اشک   آتش سودا نہ نشیند بآب
 کہ عاشق کشد از خاکی سست   دو دو کند دل چو نباشد کباب
 با سخن تلخ نبستم خوش سست   نشد در ہر شہد چو گرد و شراب
 دیر رود جان کہ توئی دور و لم   شعلہ کند بر سر شمع اضطراب
 در شب ہجران نبود روشنی   گر چہ بود تا بسحر ماہتاب

دیدہ نظیری نشاندہ رخس
 بسکہ گذارد نگہم از حجاب

۱ رولف التاء

ابرے بنظر آمد و بر تہ ز میاں جست   صد فتنہ بہر محلہ از خواب گراں جست
 آنکشت از آن ظلمت پرتو دل و جانے   وز پردہ بر دل آمد و در خانہ جان جست
 آسودہ ز آفات ہم ساختہ بودیم   ناگاہ خطائے شد و تیرے ز کماں جست
 نشنید کس از کس سخن مہر و محبت   شوتے بغیر آمد و حرفے ز زباں جست
 مدد عیاں غلغلہ افتاد ازیں رشک   منصف بمیاں آمد و منکر بکراں جست
 ربطت با و سرسرا جزائے جہاں را   زیں سلسلہ حاصل کہ بجائے نتواں جست

زیں پیش حکایت نتواں کرد نظیری
 آفرینت ورق در کف و آتش زمیناں جست

گر تجلی بالعت و گاہ ہجران حالست   حیرت اندر حیرت شکل اندر مشکست
 بے نہایت از بر ما بود تا مقصد مقام   منزل کوئین طے کردیم و اول منزلست
 زخم ما بیٹا لعل پیدا و نہاں دست و تیغ   بخت مقبولے کہ چشمش بر جلال قالمست
 از ہم فیضے کہ باہیں شست نہاک ہم میخندند   حاملان عرش را بار امانت در گل سرت

بسوز و ساز حریم باہ و نالہ حریص غمت وار و دور وے سازگار من ست
 باضطراب و لا جاب سپار و حال میرس
 کہ اختیار نظیری ہم اختیار من ست

ذوقے کمال ست وصالے بدوام ست امروز بامنزلت عشق تمام ست
 برصوفی بجے وجد و بال ست عبادت بر شیشہ کہ خالیست زے سجدہ حرام ست
 وادیم بمشوقہ دے دنیا و دیں را بدنام شدن در دو جہاں غلایت نام ست
 احیائے شب ما و صیوبر حریفان مہتاب ہمہ روزن و صبح ہمہ بام ست
 جمعے کہ گرفتاری ایام شناسند چون شپہ از نور گریزند کہ دام ست
 میگیم و از گریہ چو طغلم خبرے نیست در دل ہو سے ہست ندانم کہ کدہم ست
 ساتی غم دوراں مخور و رطل گراں وہ شادست جہاں تائے حسن تو بجام ست
 گوئید بزاہد بچہ عصمت نفروشد بوئے منے دوشینہ منوزم بمشام ست

رخورالم دیدہ پیری ست نظیری

ط - جام سحری چوں نخورد ماہ صیام ست

ہوا بدیہ رسانست و باغ موز و نست بہر ترنم مرغ ہزار مضمون ست
 زبان بلبل شوخ از سخن بے افتد اگر چہ خوردہ گل ہرچو در کنون ست
 بہوش ز می کہ تو گراز برون نے بینی در دل پردہ بہر سینند ہرچو نیست
 اگر بلذت لطف نہاں رسی دانی کہ اندکے تو خوششت چگونہ افزو گشت
 بشور وادی و فریاد سیل خوش داریم کو اہل سلسلہ ماست ہر کہ مجنون ست
 ز روئے دوست ہویدا بود سعادت دوست نوشتمہ اندلجنواں کہ خاتمت چو نیست
 اگر کنار سیا بان عشق دریابی ز خون گشتہ بہ بنی ہزار جیہون ست
 نشان ذوق حقیقت بناز کال نہ ہند چہ شد کہ فاختہ خوشگویی سرد موز و نست

بیچ کاسه چشم گدائی پر نشود مگر کاسه آزادگان که واژو نیست
 چو نام تو به گرفتم قدح بسا داد
 بنوش باده نظیری که فال میبوست ۷

بے عشق عقل را هنرے در داغ نیست بدسوز دآں فقیه که از شعله داغ نیست
 هرگز فرشته از سر بامش نمیرود - آزا که مرغ نامه برے در سراغ نیست
 طعنم به بخودی چو زنی محتسب برو مارا فرقت ترا اگر سراغ نیست
 ماحال خویش بر پر عنقا نوشته ایم در بال هدید و سر سفار راغ نیست
 چوں چند بر خراش خود فال میبرسیم کین نغمه از تراء مرغان باغ نیست
 از خنده های تلخ صراحی بکار ما جز خون دل بگوش چشم ایاغ نیست

تلخ ست بیتی و عمر نظیری چه زندگیت
 بیاراکه بر سر بالین چراغ نیست

صافی شوم از کون که در در و صفا نیست بر عرش زخم جوش که در خم کده جان نیست
 رویم همه چوں سایه که در خدمت خورشید صد گونه سجودست که در طاعت مان نیست
 لطف نظر سنجشگاه تابش برقت اینجا پر پروانه طلب بال هما نیست
 چند آنکه در آن جعبه خدگست نصیب است در بهت ما جستن و درشت خطا نیست
 بخرام بگلشن که پی سیر صبحی پیغام گل نیست که با باد صبا نیست
 توفیق نگو کاری ما تو عطا نیست اخلاص بدینار و مروت بهیا نیست
 صد گونه دوا در سر هر شاخ گیا هست اما چو ترا در و نداند دوا نیست
 گر کفر و ضلالت بود اروین و هدایت خوش باش که کار از لی جز بطل نیست

با حکم قضا ساز که در دیر نظیری
 امقبول مغال نیست نمار یک قضا نیست

اختر شناس در روش بخت من گم است
 دورانِ صلائے تفرقه داد و شراب نیست
 ساتی چو فیض اوست ہمہ صرف او کنم
 شیریں نکرده خندہ شادی مذاقی کس
 باشد بنا امید می خویشم مجتہ
 آسودگی اگر بخودم کس گذاشته
 ناخن ہمیشہ در جگر خارہ میسز نم
 کے سرزکار بستہ بر آرم کہ چرخ را
 مشکل افتادہ کار نہ در دست انجم است
 یک پارہ در صراحی و یک پارہ در خم است
 این جبرعلہ کہ دور تہ جام تکلم است
 گل نیز تلخ گشتہ زہر تبسم است
 کو آشنائے گوشہ چشم تر ہجرت است
 از جور او کشندہ ترم رحم مردم است
 دیریت رخس سعی مرا سنگ در سم است
 دوران نماند ورشتہ امید من گم است

گفتار بے نتیجہ نظیری نے خرنہ

عودیکہ سوز و دندہ لبوئے ہمیزم است

نخت دل جریب و حسیم بر کن افتادہ است
 ساز و برگ شادمانی را کہ میدانہ کجاست
 خستہ دل تر می شوم تا تلخ تر نوشم دوا
 از کدورت بر نیایم گر صفادستم و ہد
 غصہ مروغم بہاتم سوخت اکنون ہجر را
 سخرت این ہنگامہ پیدا کن خراب است این
 دست و دل گم گشتہ تا بازم چکر افتادہ است
 در ہم اندوہ و نشاط روزگار افتادہ است
 پند مردم در مذاقم خوشگوار افتادہ است
 تیرہ روزم بخت با من سازگار افتادہ است
 صد چراغ مرده برگرد مزار افتادہ است
 گردہ پرویرانہ صد منصور و دار افتادہ است

کے نظیری خوار ماند عشق را نسبت تو لیت

یکدور دزے غایتش از اعتبار افتادہ است

عشق توقید علایق زہر ما برداشت
 جنس از زندہ و ارباب بصارت مشتاق
 چوں توان گشت کنوں ساکن خلوت کہ باغ
 ہر کہ مجنون تو شد سلسلہ از پا برداشت
 نتوان دہت ز بیعانہ سووا برداشت
 مجلس ہمار است گل مرغ تقاضا برداشت

دست در گردن معشوق حایل کردم
 عارفان گوشه چشمی بدو عالم ندهند
 محضر بندگی از مرتبه من بیش است
 پدیده میبایدم او بخت که هر کس نگرست
 بسکه ناز که لم از عشق حدیثی تارفت
 طفل در گریه نظیری چو تو کافر خونیت

پدرت تاز که دایم در ترسا برداشت
 بوسے از ازل دوسلسله نجم گذشت
 شیخ از حرم برآمد و گبر از صنم گذشت
 خیز از سفال خضر زلال بقا بنوشش
 کین آب زندگی ز سر جام جم گذشت
 بنود علایق دو جهان گردانشش
 چوں من مجرّمی که ز دیر در حرم گذشت
 ناموس ننگ در نظر من برابرست
 هر کس ز خود گذشت ز شادی و غم گذشت
 جادیز ریت هر که ازین یکدو دم گذشت
 جز رفت و آمد نفس نیست در میان
 کین پر تو از سواد وجود و عدم گذشت
 برق دل رمیده ما را طلب مکن

چوں عنایب ست نظیری تراز گوشت

از خار و گل بریده شد از مدح و ذم گذشت

فرحتی نیست که در پلوئے آن صد غم نیست
 همه جاتی که آن خانه ابر و رفت ست
 روز مولو و جهان کم ز شب ماتم نیست
 رنج از ازل ست که این فتنه برانگیخته اند
 نیش هر جا طلبی هست و لے مرهم نیست
 عارفان گوش که بر پرده ساز ازل اند
 ذلت ما ز نواع ملک و آدم نیست
 بدم عیسوی و معجز روح الهی
 در پس پرده شناسند که نا محرم نیست
 خلق دانند که از اهل خطا مریم نیست
 کین علاقه به افسر با محکم نیست
 رسم ناموس جہاں زود ز سر برداریم

ترک دیگر نفرایم که پشیمینه فقر
جز باندازه فرق پسراو هم نیست
علیه چند ز غیب دگراں بردوزیم
کانتقد جامه رسوائی ما معلم نیست
نتوان حکم خطا کرد نظیری بقضا
حکم بر صورت امریت که آن سبب نیست

امروز آنچه تاج سرباست دست ماست
سرمایه درستی مادر شکست ماست
نادان بر آگینه ماسنگ میزند
گر هو شمندهی یکسرت مست ماست
سر میکنیم در سر پیمان خوشتن
ایمان ما همان ^{ند} ~~است~~ است ماست
اندیشه از فراز ثریا گذشته است
کو تابهی که هست ز تقریر پست ماست
بر چهره حقیقت اگر ماند پرده
جرم نگاه دیده صحت پست ماست
شاهانه فرش مسند کرسی نهاده اند
این طارم خواب چهلکشت ماست
نگشت اگر بخاتم جشمید بنگریم
بپسچاک زلف یا نظیری بشت ماست

چنان ز خانه بروں رفتیم بدل نگشت
که آستانه بیابان و گام فرسنگ هست
بجان در تن مفلوج کشته میمانم
که در بر آندم رنج و بدو نم ننگ است
رگ و رداں بگذارد و چو گریه گرم شود
شراره در دل فولاد و قطره در سنگ است
بدامن دل پاک تو داغ من نرسد
ز بس گریسته ام خون دیده بزرگ است
دل و صورت کارم غریق اندوه است
که عکس طلعت ز رنگی بر آئینه زنگ است
بگردش من و خورشید طعنه ما داریم
به بخت خویش زیا ^{عظم} ~~بر سر جنگ~~ است
غریب نقش خیال بر آب رودیده
بجز خدای که دانند که این ~~نخ~~ ننگ است
تو بگوشه اگر مختلف رسد چه عجب
که یک تیرافه مادر هزار آهنگ است
سخن بدوق بود در مذاق بنشیند
بصفه کاک نظیری چو زخم بر چنگ است

حریف صافی و دروئی خط اینجا است
 تمیز ناخوش خوش میکنی بلا اینجا است
 بغیر دل به نقش و نگار بے معنی است
 همیں ورق که گیسفته مدعا اینجا است
 ز فرق تا قدش هر کجا که نگریم
 کرشمه دامن دل میکشد که جا اینجا است
 خطا بمردم دیوانه کس نمی گیرد
 جنون نداری و آشفته خط اینجا است
 بدل ز دل گذری هست تا محبت هست
 ره چمن نتوان بست تا صبا اینجا است
 بدی و نیکی ما شکر بر تو پنهان نیست
 هزار دشمن ویرینه آشنا اینجا است
 سرشک دیده دل بے توبه تنکشايد
 اگر چه یک گره و صد گره کشا اینجا است
 بهر کجا روم خلاص را خریدار است
 متاع کاسد و بازار ناروا اینجا است

ز کونے عجز نظیری سر نیاز مکش

ز هر رهی که در آئند انتها اینجا است

شب از فسانه ام ز جنون جان پر شده است
 دز گریه ام دیار زویرانه پر شده است
 زان طره که شکایت آشفته رسد
 مارا که زلف از و چو کف شانه پر شده است
 افکنده پیوه از رخ ساقی نسیم صبح
 دیر و حیم ز نعره مستانه پر شده است
 بزم بکلیه کیت ز شمع و نه آفتاب
 بام و درم ز زده و پروانه پر شده است
 ترسم ^{لله} و من او زیاں رسد
 طرف چمن ز سبزه بیگانه پر شده است
 تنگت جائے نفس اشب سخلو تم
 یک آشنا نیامده و خانه پر شده است
 هر گز عطائے ساقی مارا که نه نیست
 از تنگ ظرفیت که پیاپی پر شده است

آں شاخ گل سچو نظیری نمیرسد

دارا الشفائے شهر ز دیوانه پر شده است

بیت و دوشم در و رازی از شب یلدا گذشت
 آفتاب امروز چو برق او سرایے ناگذاشت
 نیش خاسے نیست که خون شکاری سرخ نیست
 آفتی بود ایش شکار افکن کزین صحرا گذشت

شوکتِ حشش کسے را فرصت کہے نداد
گرچہ ہر سودا و غول ہم بود او تنہا گذشت
جلوہ اش ننمود از بس محور قمارش شدم
نالہ ام نشنید از بس گرم استغنا گذشت
خواستی آشفگی دستار بُردن از سرش
بسکہ ہرست و بخود مغرور و بے پروا گذشت
با پریشان چکویم سولت ہجرش چہ کرد
بادیاسی آدو برد دفتر دہما گذشت

باز امشب با سگِ کوئش نظیری ہرست

شوکتے دیدم کہ ہنداری جم و دارا گذشت

در شہر باد و لبِ عشق احتیاج نیست
در ہیچ گوشہ نیست کہ صد تخت و تاج نیست
چشمِ تری بچین جبین ~~چشم~~ توں فروخت
کار و فانی ہنوز چناں بے رواج نیست
خاطر بخندہ گل و لعل و انیس شود
غیر از گریستن غم دل را علاج نیست
شہرے بشیشہ دل با سنگ میزند
در ہیچ پائے نیشترے از زجاج نیست
کس زیر چرخ تو سن آردوگی نہاخت
تاراج میکنند براہ کہ تاج نیست
ماخطر رساندہ ایم بہر ~~مسکے~~
آفت رسیدہ را غم باج و خراج نیست

ہنداز نوش روزگار نظیری گماختیم

ایں بادہ را موانقتے با مزاج نیست

شورِ چین ز نغمہ آزادئی من ست
روئے شگفتہ سحر از شادی من ست
میخانہ ام ببوئے بہارم کشاود اند
ہر جا خرابی ست ز آبادئی من ست
بیہوشیم بجلوہ گگلستانِ برد
من بلبلم کہ نکتہ گل ہادی من ست
بے ذوق عشق کار بسا ایں ~~چہ~~ رسد
شاگرد عشق بودن از استادئی من ست
عشقم نوید زندگی جاوداں و ہمد
آں چشمہ کہ گم شدہ در وادی من ست
گردون لبش زانچہ طالعہم نوشت
نیک اخترے نشاۃ ہمزادی من ست

حسرت برم ہمیشہ نظیری ز صید گاہ

زیرِ نوئے رجم کافت صیقلیٰ منہست

بحرف اہل غرض قرب و بعد ما بندست
ازاں دم کہ بحسرت فگندہ دیدن او
نظر دلیر نشد تا مرہ بہ پیش آمد
دو چشم ساکن بیت الحزن بمن گرید
در از دست حق کمال چشم رنجست
بکینہ جوئے افلاک عشق بازم
و عیب تست کہ بیگانہ وارے گذری
بیا کہ از منے پارینہ تلخ کام تریم
ہمہ تراہ آفاق راز بردارم بزم

دل شکستہ مارا ہزار پیوند است
نگہ بگوشہ چشم ہنوز در بند است
حجاب اگر پر کاہست کوہ الوند است
کہ من اسیر معشوقم او بفرزند است
کہ تا بدامنم از جریب در شکر خند است
کہ ہر کہ دشمن باشد بدوست مانند است
کسیکہ زود گسل نیست دیر پیوند است
اگر تو ز ہر چکانی بکام ما قند است
بگوشم آسجہ گدرد آشنایند است

نظیری از تو بجان کند لب بکشا

باین قدر کہ بگوئی بمیر خود سندا است

دل کہ جمعت غم از بے سوسامانی نیست
بیضہ در چنگل شہباز نہد طائر ما
گر کنم یا ز بہت خانہ مرا عیب مکن
لاؤ بالی شو و در یاب فراخی نشاط
نیست لذت ز نظر بازی بزمی کہ درو
ترک ادبار بتاج سرجم دوختہ اند
ہر در خلوت ما پڑہائے بخشند
طلبل درویشی ما بردر جاوید روند
صحبت آئینہ طبعان بدے تیرہ شود

فکر جمیعت اگر نیست پریشانی نیست
در فضائے کہ منم باں و پرافشانی نیست
ہر کہ امر و وطن نیست مسلمان نیست
چند در تنگی مشرب کہ فراوانی نیست
خندہ زیر لب و گریہ پنهانی نیست
بہج نہایت کش این نیل بہیشانی نیست
ہد ہرے را کہ بہرتاج سلیمانی نیست
بر لب بام بجز نوبت سلطانی نیست
در چنین بزمیے جائے گرا سنجانی نیست

تو بمعوری مصری ومن بحسرون را
نبرد شوق بر آں کوچه که دیرانی نیست
از فصول دانی چشماں سیاهی که تراست
صد نظیری بنگر داشتن از رانی نیست

محبت تو بهر دل نشست کین نشست
دے بهر که نشستی دگر عنین نشست
بمخلفه که تو دامن بر بخش افشاندی
مگس ز تلخی عیشم برا نگین نشست
همیشه گرمی خوی در آتشم دارد
بخون بشستم و آں خوی آتش نشست
حجاب عشق غبارے میان ما لگنخت
که از فشاندن دامن و استین نشست
گره بگوشه ابرو نگه بجانب غیر
پیش دشمن خود میچسب چنین نشست
تو میردی ومن از اضطراب میمیرم
کسے بجال چنیں روز و اسپین نشست
چنان گرانی خویش از درت سبک بدم
که از سجود تو ام گرد بر جبین نشست

غمت ندیده ره خانه نظیری را
که چوں بهانه خویش تو در کین نشست

عشقت که حکم دو جهان مختصر اوست
مجموعه احوال دو عالم خبر اوست
صد را هنرم در صفت اندیشه نشسته
حرز دل آگاه نشین از نظر اوست
بیگانگیش بار و هداشک ندامت
این تخم بهاست که طوفان ثمر اوست
یاد آدریش راه نماید بوصالش
این خانه بهانست که امید در اوست
گر ناخوش از جابر و جائے نگهدار
کاں دل که زناوک هنر اسد سپر اوست
گر زمزمه ره ز مدت از پے آں رو
کاں دل که ز جافت رهش برگذر اوست

گرایان ز گلستان جہاں رفت نظیری

ہر لاله کہ از خاک دم چشم تر اوست

نشاط عید گداجب باد شاہ شکست
شد از معانقہ چین بر رخ قباہ شکست

چناں بیک گر آ میخند شج و ندیم
 کہ شیشہ مست در آغوش پار با شکست
 رئیس و قاضی و مفتی بر قص بر بستند
 نشاط نلے و دہل شرم روستا بشکست
 ساجد از پے جاں بود چشم قربانی
 نگاہ تا نردوزاں بساط پابشکست
 دل شکستہ و راں کوئے می کنند درست
 چنانکہ خود شناسی کہ او کجا بشکست
 باب خضر سکندر نبرد زائینہ راہ
 سفال میکدہ جام جہاں نوابشکست
 بظہر روزہ مے واد پیر بادہ فروش
 کہ ہم گداز حسد کا سہ گدا بشکست
 زمانہ طفل طبیعت شد آنقدر کہ ادیب
 کمر بہ لبست پے شوخی و عصاب شکست

شکست تو نہ ہر کس بقدر حال امروز

نظیری از خم مے صوفی از ہوا بشکست

خمار مے بلہم قفل زد ایاغ کجا بست
 کفیدہ میکدہ گم کردہ ام چراغ کجا بست
 و عند لیب غزل خواں نہ شاخ گل خنداں
 دریں بہار کسے را دل و و ماغ کجا بست
 شکر و ذرا بہ نم ابر جامہ در گرد بست
 بر مہنہ را سر و سامان عیش باغ کجا بست
 یکے بگرد گلستاں خویش سیر ہج کن
 بہیں کہ یک گل بے صد ہزار باغ کجا بست
 ہزار جنس مراد مے بوقت در گرد بست
 دے کہ صاحب وقتے و دہ سراغ کجا بست
 ز غفل کار خود یک نفس رہائی نیست
 دے کہ صاحب وقتے و دہ سراغ کجا بست

بخون دیدہ نظیری بسا ز و بادہ مخواہ

برائے راغ مئے ہجو چشم ز راغ کجا بست

گر شرر گر شعلہ ہر جا گشت پیدا آتش ست
 چارہ دل کن کہ با آتش مدار آتش ست
 رشک مانع شوق غالب تو یارب چوں سم
 راہ عاشق بر میان ہفت دریا آتش ست
 چوں چرخ مرودہ از صحبت دے آوروہ ام
 از دم علوت نشینا نم تن آتش ست
 گر بظاہر کاہلم اما بیاطن چاہکم
 تن اگر خاکست اما دل سرا پا آتش ست

گر بفرستان بری این رُوئے آتشناک را
 از نسیم صبح شعله سوز و حریفان را جمال
 در سلم رست مارا دین و دُنیا با ختن
 عاشقی و حُسن را در پرده نتوان داشتن
 بر همین در قصه آید که حق با آتش است
 ناز کاں را بر سر آں کوئے سر آتش است
 هر کرا در سر قمار می هست سود آتش است
 شعله غمازی کند ناچار هر جا آتش است
 گر نیکم نظیری ریگ در وادی گذشت
 از سر شکش تا بز او در تپه پا آتش است

نشت پهلوی من و ز قریب جام گرفت
 بصد کند نه استاد غم چو مست شدم
 قضا سمند نشاط کرام پیش آورد
 معانداں بت پندار جمله بشکستند
 گل تلافی من رنگ انتقام گرفت
 در سر آئے به بستم را و بام گرفت
 قدر عنان مرا از کعب لیا م گرفت
 که کار بت شکنی رونق تمام گرفت
 تمتعی که لب از ذکر این پیام گرفت
 که تیغ غمزه در زنگ در نیام گرفت
 فیضی و می و مطرب گدائی خواهد شد
 فقیه شهر که او عادت کرام گرفت

آن و بد در گریه پند ما که با ما دشمن است
 هر کرا دل از در دل شادوست با بیرون چکار
 خود مگر از در در آئی در نه از ماتا به تو
 دل از آن آزرده تر داریم کار زارش کنند
 هر که میگردد و شناور را بدر یا دشمن است
 شمع از خلوت نگهبانست و صحران دشمن است
 صد بیا بانست و در هر گام صد جان دشمن است
 خصمی خودی که کند هر کس که با ما دشمن است
 هر کرا یوسف بود کالای بسودا دشمن است
 دوست چون سخاوت گرد و موبر عضاد دشمن است
 ورنه چون در دل گرد باشد و او دشمن است
 خون ز چشم کاروانی سخت در بازار مصر
 تا غمم گردید منوس کفتم با کس نماند
 های های گریه باید که دل خالی کند

گر بہار آید نظیری درخزاں با من لگو
خاطر مشغول عاشق را تماشا دشمن است

جزو محبت ہر چہ بروم سود در محشر نہ داشت
ہر عمل را اجر سنجیدند در میزان حشر
در دلم از عشق سوزی ماند و ز جان شعلہ
در دل بود و ما از نالہ تائید سرے نکرد
شکر کو غم مردم و پیش نگشتم شرمسار
کاتب اعمال چوں اجر فرام را نوشت
دین و دانش عرض کردم کس بچہرے بر نہ داشت
قیمت چشم پر آبم چشمہ کوثر نہ داشت
ہیزمے را کالتش با سوخت خاکستر نہ داشت
بر در مرغی نامہ مارا کہ بال و پر نہ داشت
حال خود ہر چند میگفتم ولت با در نہ داشت
جز رقم بر وصل و اداں چاہدہ دیگر نہ داشت

از دل پر در و جانم را نظیری ریش کرد
کم دو چارم شد کہ چشمے تا با من تر نہ داشت

با ز دل جیائے گل و دیوانگی بو کرده است
خاطر منہ دارم چنان کہ نو بہار دوستی
اے توئی و ساز و حرف مست چندین پذیر
از چراغ وصل دل را زور دہ کا اینجاے قسمت
ہر کہ جز خود دید با من آشنا بیگانہ ساخت
دست و دل بشکن کہ اینجا عاجزی آید بکار
ویدہ ام از گریہ آبے تازہ در جو کردہ است
صد گلست نام پدید از ہر بن مو کردہ است
عشق را نامزم کہ موم از آہن در و کردہ است
ورنہ با تار یکی ہجران نظر خو کردہ است
عشق تو با دشمن با دوست یکو کردہ است
ایں کماں را چاشنی کے زور بازو کردہ است

در مراد ما نظیری یاریت کارے نکرد

برہمن زیں بہ دعا در کار ہندو کردہ است

آنچہ رحم از دل برد تائید فریاد من است
ساختن مسنون دیدار و بجزرت سوختن
حرف عاشق بنیاد شکوہ دل عاجزیت
و آنچہ نسیاں آورد خاصیت یاد من است
از تصرف ہائے حرمان خدا داد من است
آنچہ ہرگز آشنا باللب نشد داد من است

نیست در عالم تمنائے که از قید نخست
 هر کجا بینی هوئے صید آزاد من است
 مضطرب دارم چرا دل در ره آوارگی
 پشت توفیق و توکل خسته زادن است
 آن شکارم من که لایق هم بکشتن نیستیم
 شرم نه آید مرا زان کس که صیاد من است
 خشم مرو و شکوه رفت اکنون بر شست عشق تو
 آرزو غلطاں سخن در محنت آباد من است

کار و شوار نظیری گریه آرد که او

شاد از تدبیر هائے ست بنیاد من است

شرویلان شده گریه ستان ماست
 هر کجا هست غم در بدر از خانه ماست
 از همه سوره پیغول و صحرابستند
 هر کرا چه نگر در پئے دیوانه ماست
 بال و پر سوخته هر یک بکنار سے رفتند
 آنکه ناید بدر از بزم تو پروانه ماست
 بتماشائے جهاں باز نمانسیم از تو
 آنچه دام و گراں ساخته دانه ماست
 بسرباده فردشاں که بمسجد نزدیم
 تدمیخانه نخه در تہ پیمانه ماست
 ماکه خورشید پرستیم بچفل چه کنیم
 آفتاب از همه جا رئے بویرانه ماست
 خواب مار البصدا فصول و نگه بندند
 جادواں را همه جا گوش برافسانه ماست
 تلکے از موعظت خلوتیاں شنویم
 هوش ما محو تماشا که جانانه ماست

صحن و دیوار و در و بام نظیری آشب

همه در وجد و سماع اند که در خانه ماست

پیش مشاق تو دیرانه و آباد کیست
 هر طرف راه فتد کوفه و بغداد کیست
 چهرم دل شیریں نبود صفت لغال
 عشق چون بار و دهنم و فرهاد کیست
 ماکه تسلیم بشمشیر ارادت شده ایم
 پیش ما بیدار کرون و داد کیست
 در بر اختیار مبند بید که در گلشن ما
 شانه باد و سیر طره شمشاد کیست
 با گل مانده اگر گلبن اگر خار بن است
 باغ را سر و خرامنده و شمشاد کیست

بتوزاری و توانائی ماور نگرنت موم در پنجر عشق تو و فولا دیکست

نیم بسمل شده ماندیم نظیری افوس

صید در یکد گرافتاده وصیادیکست

دزخون دیدہ کشته تنم بسمل تو نیست
از آبگینه حوصلہ ماتنگ تراست
گویا دو اندہ ریشہ نہال محبتم
زین پیش شیشہ دل ماہم ز سنگ بود
بے یار ماندہ رُوئے تو از ہم خوئے تو
بس جانگداز میگزد سر گذشت شمع
زین مرحمت ملاف کہ کار دل تو نیست
صبر از دلے طلب کہ در منزل تو نیست
بے نسبت آشنای با بادل تو نیست
در نہ کدام کس کہ دلش مائل تو نیست
پروانہ نسوخته در محفل تو نیست

خون ترا چہ قدر نظیری خموش باش

ایں بس کہ دعویٰ از طرف قاتل تو نیست

آنکہ صد نامہ ما خواند و جوابے نوشت
شمع بے شعلہ بہ پروانہ فرستاد آں دوست
ہمہ جاشوق تو لب تشنہ بر آہم آورد
کف پائے برو باد یہ ام ریش نشد
قدحے نامدم از منزل سامان بیسروں
اشک و آہ از دریں مدر سر بردم کہ ادیب
سید ریش ازین باز نگر دید کہ عشق
قصہ بر سر منقار عقابے نوشت
سطحے از غیر نیاید کہ کتابے نوشت
گر بمانم رواں کرد و عتابے نوشت
دم آہے نگر فتم کہ شتابے نوشت
کہ فریب سرخارش بسر ابے نوشت
در رہ عشق کہ گنجے بخر ابے نوشت
حرز حسن تو بہر مشک و گل ابے نوشت
قصہ بر سر منقار عقابے نوشت

عقد در چند نظیری بہوس نظم کنی

ہیچکس نظم تو بر طرف نقابے نوشت

یک آہ گرم صیقل زنگار عالم است موقوف لب کشودن ما کار عالم است

مشاطه فراق تو بر چهره ام سرشت
خود را بی خیال تو از دیده ام رماند
بر من شب فراق شد از جرم ناکه
صیاد بی کرشمه تو دانه نفلند
این عیب و عار عشق و مهر را کجا برم
حور و کنار کوثر در رضوان و صحن خلد
تا یک دولت پسند کند قرب او مجوئے
گر پیر سایه که خبر از طفل راه پرس
دانا بی غریب تو معنی نبرد و درد

قالون شکوه چند نظیری نوا کنی

این نغمه تو باعث آزار عالم است

ز بهر سحر آفرینش جمالت
بفطرت ز بونی نکا هر ز بونت
همیشه حق از قول و را که روشن
سجده خرد هست پر د از سهرتن
همه وجد با صوفیاں را ز قولت
با عجز و تولت که ایمان نیارد
بباطن تو دیده آدم مستمدم
به پیر منت سایه ظا هر نگردد
بسن ثوابش نقشه نیارد
تو نکت کینس که بشانت
ماتور آفت کینس که بشانت

نکت یاب مجموعه گل خیالت
ز ظلمت بروی نباشد ز دالت
به پوشیده موج حوادث ز لالت
تو روشنه خرد پر د از پر د بالت
همه حالها قدسیاں را ز حالت
حالات بود خون من که حالت
ز صدر جفاں شد بصفت نالت
که خورشید طالع قرار ز نهالت
که صنعت گری ختم شد بر کالت
که در غیب نبود مشال مشالت

نظیری چنان ساز صافی سخن را
کہ روح نبی خوش شود از مخالفت

گر کند گیتی وفائے او فاداران خوشست
مخت شب گیر با شوق حرم دشوار نیست
ز گس شوخ تو مست از ناله شب خیر است
مال عصمت را ز لیلا بدویں سودا بت است
ماہ کنعان برون از خیل خریداران خوشست
پیر کوکول چہ باتید گرفتاران خوشست
کہ بکونے دوست رفتن با پهلوان خوشست
چون مرض طغیان نماید خوب بیداران خوشست
مے پرستان را نظر بر لاله خساران خوشست

غرق طوفان شد نظیری ہر کول نہال
زخت بیرون وہ کہشتی شکساران خوشست

جزایے حسن عمل در شریعت عربیت
سواد دل ز مے سا بخورده روشن کن
قبول بے ہنراں ز التفات معشوقست
جمال حال شود تر جہان استحقاق
زمین مشاطہ بستان صداق سہل طلبد
مگو کہ رقت و قسمت نبود دریا بم
زدوست روی مگو ان تن بفرمان دہ
خلاف رسم دریں عمد خرق عادت داں
شب سیاہ صبح سفید سہل آرد
بعرف عفو نکردن گناہ بے ادبیت
کہ عینک بصرش ز ابگینہ جلبي است
عنایت ازلی را نشاند بے سببی است
دلیل آب جگر تفتیل و ششہ لبی است
ہنوز دختر رز در سراچہ عجبی است
کہ نارسیدن سالک نشان بے جلبي است
کہ ہر کہ صاحب این حال شد لے دی است
کہ کار ہائے چنین از شمار بوالعجبی است
چراغ مطلب از دو داں بولہبی است

بتیغ قطع ارادت نمی شود ما را خلوص بندگی ما شرافت نسبی است

مگوز دوست ملالت بود نظیری را

که مستی سحری از نیاز نیم شبی است

ترا بکعبه مرا کار بادل افتاده است بکعبه بابت کده من مقابل افتاده است

صدائے بے جرس از بشنوی غریب دلاں که روح ماست بدنبال محمل افتاده است

سپند طالع اگر حرص آن یکاؤ کند صلیب زلف بتانم محال افتاده است

بعزم کعبه کنید اتفاق خلوتیان که پی صومعه را بار در گل افتاده است

نه کج زبستی مے کرده قبله باد فروش دلش بگوشه سیخانه مائل افتاده است

شکسته بر ورق جبهه تو خامه حکیم که ابرواں ترا عقدہ مشکل افتاده است

حریف میں چه راحت بساط طہ چسند ز نیزه بازی افلاک غافل افتاده است

حریم خاک چو قربان که منادیدم که هر طرف نگری صید بسمل افتاده است

یکے بگور عزیزاں شهر سیرھی کن ہمیں کہ نقش املها چه باطل افتاده است

مجردان سبک سیر از جہاں رفتند گہر بقعر یم و خس بسا حل افتاده است

گدائے پیرمغاں شو کہ بادشاہ و فقیر بر آستانہ سیخانه سائل افتاده است

ضرر ببال نظیری پیش میں نرسد

کہ او بودی در خشت بمنزل افتاده است

فخر والا نسبتاں از بند او است آنچه هرگز نگسلد پیوند او است

گردن شمشاد و لعل نقش بخت سرو از آزادگان بند او است

گرچه شکل نیستی دارد دہانش هستی جانها نو شکر خند او است

نقش زلفش دایہ بر عهدش شکست اگر شکستے هست در سوگند او است

طروش را هست پیوندھی بصلح چین ابرو گرچه خوشاوند او است

ہر شہم بنخواستی ^۱ آید بخواب
 مشربش صفرا ^۲ بیمارانش گشت
 زرد آمیزش بر دم ^۳ گند
 حسن گل برباد حرمیں زود رفت
 کینہ کش از دوستان نہر جوئے
 بار تکلیفش ز دوش انداختم
 ظلم خواں بر نظیری ^۴ گند

معنی او بہتر از فرزند اوست

معمودہ من قبلہ نما قبلہ نظر گشت
 غرق کرم حیلہ گرانم کہ در اں کوئے
 ز دخنہ شیریں نیکے بردل ریشم
 اوراق گل اندر نعل غنچہ ننگبید
 پیدا است دل آمیزیم از گوئے گفتار
 شاید شوم انگشت نما ^۱ چومہ نو
 ز اں کلکم از عطر فشانست کہ دستم
 تابو سہ گہ خیرہ مذاقاں نکند دست
 در ہر خم آں زلف کمیں گاہ بلا یست
 عقلے کہ کلید در گنجینہ ام آں بود
 بایں دل پر عریہ شرمندہ عشقم

ہر نسخہ شعرے کہ بر آورد نظیری

از غیرت آں نافہ چیں خون جگر گشت

تا گشت نظر باخ چوں آئینہ برگشت
 سفتم شبہ دیدہ وہم سلاک گہر گشت
 اشکم بحلاوت شدو آہم باثر گشت
 تا عطر دم ہم نفس باد سحر گشت
 چوں رنگ ثمر گشت بلے طعم ثمر گشت
 نعلم کہ در آتش ز رخس بود ثمر گشت
 با سنبل خوشبوش براں طرت کمر بست
 و مذاں زوم آں ساعد چوں شاخ ثمر گشت
 بایں ہمہ زان روئے خواہم بخطر گشت
 تا عشق در آمد بمیان حلقہ در گشت
 ہر جا کہ غمے تیغ بر آورد سپر گشت

نظر بظاہر و متباد در تفاخفت ست
 کجا ز عشوہ اس چشم نیم باز رسم
 کسے بقدر شبم ترکتا ز سہل آمد
 شمیم مہر ز باغ و فسانہ آید
 طبیب عشق بہر و طمع ز بیماری
 کس از معانقہ روز وصل یا بد ذوق
 بگیر کام دل لے کعبتین مردم چشم
 شب امید بہ از صبح عید میگذرد
 اجل رسیدہ چہ داند بلا کجا خفت است
 کہ فتنہ ساختہ از خواب پائے ماخفت است
 کہ در فراش قصب پائے در خافت است
 بہر چمن کہ تو بشکفتہ صبا خفت ست
 کہ شب راحت ازین درد بیدار خفت ست
 کہ چند شب ز ہم آغوش خود جدا خفت ست
 کہ ز روت آمدہ و نقش در رخا خفت ست
 کہ آشنا تمنائے آشنا خفت ست

فساد صرف نظیری مکن کہ خواب کند
 شکستہ کہ بصد در و مبتلا خفت است

خوئے شہ عریضہ جو افتاد ست
 بلوئے زمی کہ سہرستان را
 آنکہ افتاد بریں در را ہش
 در خرابات مغانستان را
 خوشی ماز گل و بستان نیست
 خوش عبیرے ہم آمیختہ عشق
 عشق از سنبل و گل و اچیدم
 جائے دل خوردہ مینا چیسیم
 ولہر رامہر رسوائی نیست
 با خودم دشمن جاں باید بود
 کہ شتہ بر سر سر کو افتاد ست
 بد کندے بہ گلو افتاد است
 قدمش از تگ و پو افتاد است
 کاسہ لبشکتہ بیو افتاد است
 صحبت یار نکو افتاد است
 غو بخو بولے بیو افتاد است
 رہ براں گلشن کو افتاد است
 وہ کہ بارم بغلو افتاد است
 کار جیسیم بر فو افتاد است
 چکنم دوست عدو افتاد است
 ہر نفس و لوق نظیری رنگے ست

عشق را چشم پروا فتاد است

جمال ساقی مادر ضمیر لاله گزشت
که لاله راستی لعل از سر پیا لاله گزشت
دراں شمائل موزوں نگر کہ ہر کس دید
بحسن معنی صدر دفتر و رسالہ گزشت
بقصد ضبط نگہ چیں برابر و ان انداخت
ولے نشد کہ کمند از سر غزالہ گزشت
دل ز حرص سوال از لبش جواب نیافت
چو آں گدائے سر سیمہ کن لوالہ گزشت
سپہر ہر چہ کند روزیت بخشم مرو
کہ روز تخم از ان کشت گر حوالہ گزشت
دو سالہ در کوش دیر بودہ ام عجبت
کہ شصت سالہ توان از مے و ولہ گزشت
سر ز قتل مینا بر دل نیا و روم
اگر چہ عمر بتحقیق این مقالہ گزشت
بطعنہ اورما خا فلان فارغ دل
چنان گزشت کہ بردشت لاله زار گزشت

جہانماند ز پندار خود چو دارستم بیا کہ کار نظیری ز آہ و نالہ گزشت

ہجران نکلے سود و بدایغ دل مار بخت
سودائے تو آتش ز دماغ دل مار بخت
ہر روغن صافی کہ بہ ہیودہ فلک سوخت
غم دروے آند بچراغ دل مار بخت
رفتیم بسر زود دریں محفل ستاں
ساقی بے تندی بایاغ دل مار بخت
مارا بہ نشاط و طرب آساں نگذارند
غم خون جملے بسراغ دل مار بخت
ہر نخل امیدے کہ نشان دیم دریں بارغ
برگ و برش از لائے یارغ دل مار بخت
کلفت ز کجا آمد و ز بخش ز کجا خاست
بدرگرملا لے بفراغ دل مار بخت

باہر عشرت ما محدود ملاست نظیری

تا صبح نفس زو گل بارغ دل مار بخت

گل بید و دستہ بستہ دوست
ہر در دل خشک شکستہ دوست
ہمہ جانا خن تصرف بند
ہر کرا سینہ ایست خستہ دوست

این کہ گمشدہ عمد و شرط و وفا
 برد اندیشہ بستان زو لم
 خص بستان و خار دیوارش
 سرو بالا و عبیر نظرش
 تا بر آید برنگ رخسارش
 موجہ بادہ بر گل مہتاب
 عشق ہر دم بتازہ سودائش
 بسوئے منہاں خطا ز سر
 ریو وزنگ زیا حبستہ اوست
 کعبہ دل صنم شکستہ اوست
 قید مرغ رس گشتہ اوست
 دست پرورد و خانہ رستہ اوست
 بادہ در خون دل نشستہ اوست
 ریخ از آب بادہ شستہ اوست
 عقل کہنہ فروشستہ اوست
 کہ بدست کریم دستہ اوست

نزل روح الامین نظیریؒ
 نامہ پیک پے غنیمت اوست

دلمے دارم کہ طاقت کاراونیت
 دلمے دارم کہ قلو حمائے امواج
 دل سخمہ براحت ہے ستیزد
 نشاط عند لیب اربو وزنگست
 کجا پوشد بہ بند و قید و ستار
 مریض عشق را مردن علاجست
 سر مرغے نیپرد از کیس گاہ
 زباں بازی کند سون از آفت
 بایں شد کعبہ از کوئے تو ممتاز
 کجا کنعان کجا بغداد مستان
 تحمل غیر عیب و عاراونیت
 حرلیف آہ آتش باراونیت
 فلک را دست بر آزاراونیت
 نولے ماز موسیقاراونیت
 تن مجنوں کہ جز سر باراونیت
 دولے درد و در بازاراونیت
 کہ آب و دانہ در منقاراونیت
 کہ آب شرم در رخساراونیت
 کہ رشکے بر در و دیواراونیت
 انا الحق گو سرے بر خطاونیت

نظیریؒ ایں عبیر از عشق سازد

کدامین عطر کن گزار او نیست

بختم این بس که مشتری شده دوست	هر چه خلقم بها نهند نکوست
نشکنم رنگ رخ چو مستقی	آب هر کس بقدر ظرف بهوست
در برابر باب ذوق کم بندند	اثر قبض و بسط در ابروست
قطع دنیا علی شود چو بکنم	قوت سر و جستن از سر جوست
نیت ممکن بزنگی آرام	تا نفس باقی است در تانگ پست
شاهدان چنین تمیدست اند	جامه سرو تا سر زانو است
باش عریاں بدن که جامه گل	کم و بد بود که حله تو بر توست
بوی گل چاشنی تل دارد	آن شکر خنده راجه بوی و چه خوش
آب تلخی بخطر پروردند	نام کردند کین گل خوشبوست
خط قرآن نگار او کوئی نیفتد	چشم محراب گرد او دهند و ست
خط فریبند کس چنین ننوشت	یارب این معجز است یا جادوست

بر نظیر می ست گوش خلق امروز

میر مجلس ندیم شیریں گوست

رہ نوشید من شوق تو نسیانش نیست	وانکه محو تو شد اندیشه حواسش نیست
دل بجن تو مقید شد و جاوید بهاند	کز فکر تو بر دل آمدن آسایش نیست
تا بیکے فکر تو اں کرد و سخن تازه نوشت	قصه شوق حدیثیست که پایش نیست
هیچکس نامه سر بسته مانسم نکرد	نه بهین خاتمیش نیست که عنوانش نیست
سبب از عقل پر سید که غم نامه ما	درس عشقت که از عالم دستانش نیست
از دلم راه دولت عشق نمود است خوشم	که با آن خانه در سه هست که در بانش نیست
راه دیگر بسوئے کعبه اعرابی هست	که غم از سر زانش خار مغیلا نش نیست

خاطر غیب نمانے تو مگر جامِ جمِ مست   که رخِ حالِ من از آینه پنهانش نیست
 سایه نماند تو بالِ همایند اند   هر چه ما که بستر تاجِ سلیمانِش نیست
 مرد تاجر که ز غربت بوطن ^{بکشد} آید   تحفه خوبتر از نامه خوانش نیست
 چو قلم گریه شادی کنم از نامه دوست   که بجز از دل خنداں مژده گرایش نیست
 بسکه از دقتِ فهم تو نظیری بگذاخت
 نکته نیست که آینه با جانش نیست

قرعه بر وصل زنده دیده و سامانش نیست   کین خیاست از آن چشم که حیرانش نیست
 ز گس از گردشِ چشمت بشارت افتاده است   مے پرستیست که محمور بدورش نیست
 شد ز شرم قلمت خضر نهان در ظلمات   که بجان ^{بکش} آس چشمه حیوانش نیست
 در جواب تو فرومانده ترم از طفلی   که بسفتن شکند گوهر و تاوانش نیست
 دل ز اندیشه وصل تو بجان بارنگشت   که جدائی ز ملاقات تو آسانش نیست
 عشق ما واقع نیست که آخر گردد   هر چه آغاز ندارد غم پایانش نیست
 شادم از دل که مے عشق تو در پیش کرد   خبر از رشکِ حال و غم سحرانش نیست
 چرخ را کاسه پر خوں شفق گردانست   لاله را سنگ به پیمان که پیمانش نیست
 دولت عشق ندارد خطر از عین کمال   کین سعادت بکمالیست که نقصانش نیست
 ما بایمان قوی عهد تو محکم داریم   آنکه پیمان شکند قوت ایمانش نیست
 هر جرات که دلم داشت بر هم پوشید   داغ دوریست که جز وصل تو دانش نیست

گر نظیری بفلک بر شده باشد چو مسیح

بیت محمور به ادب کلبه ویرانش نیست

عشق عصیانست اگر مستور نیست   کشته جرمِ زبان مغفور نیست
 عشق در صنعت تصرف میکند   در میان فرهاد جز مزدور نیست

برتر از عشقت حالم پایہ
آنکہ منصورت بردارش کنید
حُسن از سر ہوش بریدل میبرد
مایہ صدامہ کننا نے بحسن
کے بشر استغفر اللہ گویت
دلفریبی ہائے دشمن دیدہ
راہ از من تاجنوں پر دور نیست
ایں انا الحق گوئے خود منصور نیست
بیش ازین گنجایش مقدور نیست
مصر در خوبی چنین معمر نیست
راست میگفتم ولے دستور نیست
جان پارہائے منظور نیست

عشرت و عیش نظیری کو تہ است
در سرائے تنگ دستاں سور نیست جس درست

ایں نخل کہ از چشمہ جال رشتہ کشت است
ماقنہ زمشا طہ حسنینہ از عشق
جزو اثر دہشت تو دہشت مانیست
زین لخت دل و پارہ جاں چاشنی گیر
فوق غم از طینت خاکی نرود کسب
گو روئے تو نظارہ کن و خوئے تو بنگر
حسرتا سر صحرائے زنت لاله و سرشت
گل جامہ زربس سبک از نازکی اندخت
وین خط کہ دہد یاد ز معجزہ کدوشت است
ز ناز مغال رشتہ خط ذرف کہ رشت است
با پردہ بگو پردہ رخسار کہ رشت است
بر گریہ تلخ و نیک خندہ برشت است
ہر چند بشادی گل آدم نسرشت است
گوید کس اگر آدمی را کہ فرشتہ است
صدر رنگ و گل کند اند کہ رشت است
عربائی گلزار ز کوتاہی رشت است

در حیرتم از ترک فنائے تو نظیری
کس غیر اجل فرشتہ است

نازلانغہ اہل نوا گرم ساخت
ز آتش داوی میگذندیم نعلین از قدم
در گشت از بہر خاطر گرمی پروانہ سوخت
شوق ماہنگامہ این ماجرا گرم ساخت
موسی ماگرم روگردید و مارا گرم ساخت
شمع مجلس شد کہ در شامہ جاگرم ساخت

گر می هنگامه کشتن پئے آشوب ماست
 مایه مهر و محبت از رولج افتاده بود
 کین خسرو گرنه بے ساختے فرما دکار
 بہرین مژگاں کج چشم خلق قرباں کردہ بہت
 اعتمادے بر عظیم حلاہ یوسف نداشت
 شد ز غربت قدر من معلوم براہل وطن
 دیدم اشتقاق رخت محروم شتم از لب
 از غلوئے رقم معلوم شد حسن قبول
 گل شگفت از نعرہ بلبل کہ مارا گرم ساخت
 صحبت ماروز بازار و فارا گرم ساخت
 طعنہ ناموس خجے بادشاہ گرم ساخت
 گریہ من داستان کر بلا را گرم ساخت
 سرمہ خاکسرم باد صبا را گرم ساخت
 گرمی هنگامہ ہر آشنہ را گرم ساخت
 وسعت احسان در استغنا گذار گرم ساخت
 چوں مراد دل اجابت شد دعا را گرم ساخت

رشحا بہت اس نظیری یا صبا با عطر گل
 بلبل از شعر تر ت صوت و نوا را گرم ساخت

کل صلائے عام ز در مرغ از سحر خوانی نشست
 خانہ زیر گشت جولا نگاہ ماہ خور گیمے
 دیدہ باندا ز رخسار تحفہ لالین ندید
 مردم چشم از فروغش بست آئین خانہ را
 تشنہ لب ماندم از چوں ز آب کوثر دور نہی
 خندہ ز در بطر مجلس دل ز غم آزاد گشت
 جانفشانی عذر بے سامانی غمخا نہ گفت
 تا بے عظیم از شکوہ طلعتش بر خاستم
 پیشتر چندا کہ رقم بیش شد سر گشتگی
 سرور احرار عبداللہ خان گنج بخش
 در چین باخار و گل در کوہ باخارا و نعل
 روز شد پروانہ از بال و پر نشانی نشست
 بر سر بازار شور ماہ کنعان نشست
 در مقام پاہمہ جافرش پیشانی نشست
 باوشہ در کلبہ مسکین بہمانی نشست
 جنت از خویش تن کرد و برضوانی نشست
 نکتہ را ند از درج لب عقل از پریشانی نشست
 ناپیشین رفت اگرچہ پاشیمان نشست
 آنچنان محوم کہ نتوانم ز حیرانی نشست
 چوں تواند ذرہ باخویشہ نورانی نشست
 کو خود و از ہر چہ در ملک جہان نشست
 قطرہ باران النماش بتجانی نشست

تخت شاہان دکن بیشک اقامت گاہ است
شاہ راشعل جہانگیری مسلم شد باؤ
ہیں ز صد سلطنت بر سید خانی نشست
ہمت او داشت بر تخت جہان بینی نشست
ایکد گویند اسم اعظم دہشت جم افانہ است
ہمت ازوے جو کہ اس ہمت اگر ہمت دہد
شک ملک شیر و اس امروز شاہ درواں است
کو بہ از خاقان نظیری بزر خاقانی نشست

باو عیش و عشرت دایم کہ دولت بر سریر
مہرباں تر باوے از معشوق نہانی نشست

بشرح حالت من نہامد اطراف ست
بہر بانی او اعتقاد نتوان کرد
ہزار قافلہ در زیر بار اوصاف است
کہ تازہ عاشقم و خاطرش بر صاف است
بنالہ اشک فشانم کہ تازہ دولت را
بعطاسے نیم در دم دستگاہ صد لاف است
بعشوہ کرد بسم بخندہ جاں دادم
ہشت روز گاہ نابالغ محبت نیست
بتلخی از لب این شاہداں شاہ شناس
ہزار مصر شکر صرف منعمان سازند
زعالمے کہ کسے دوستی بہر زساند
اگر زار دولت آگہم عجیب مداں
بیک تبسم دزدیدہ ام فراہم ساز

نظیری از رہہ سنجیدگی شود غالب

وخل مساز کہ میزاں بدست طرف ہست

ہیں قوق شمع شبستان این ست
پرتک رہ کہ بدوقتے برسم
مونس خلوتِ مستان اینست
مرکبم تابگلستان اینست

باش تا سجده میخاکه کنم   کعبه بادہ پرستان اینست
 غافل از طوف صراحی مگذر   دست زن عروہ مستان اینست
 یک بت سادہ یک خم بادہ   برگ و سامان زمستان اینست
 بچے و خمار و خرابات مغان   درس استاد و دبستان اینست
 گردن تاک بازی ببرند   سر و رفتہ بستان اینست
 کبر بارنگ تمتمن زورست   زال یار ستم و ستان اینست

مے فردوس نظیری جستی

بمیاں آمدہ بستان این است

دل بقرب و بعد او مجبور نیست   از نظر دورست از دل دور نیست
 گرچہ زان نورست روشن دیدہا   دیدہ ہا را طاقت آن نور نیست
 شمع مجلس تیغ غیرت آختہ است   نیست یک پروانہ کور بخور نیست
 عجز و اصل شد چہ عجب از سر نہاد   کبر جز از سر کشی مجبور نیست
 اجتہاد عقل نفی شاہدست   بس بزرگست این خطا معذور نیست
 پارسے گرد و بمرہم زخم ما   عشق غیر از حلت ناسور نیست
 تا بفراں بت پرستی میکنند   بندہ در افعال جز مجبور نیست
 سرور از ان گل ہوائے در برست   غیر شورے در سر مجبور نیست

بس نظیری زین فغان جاں خراش

نالہ دل نفسہ طنبور نیست

کس نمود جبرہ کہ جگر مگرک سخواست   بے نمکی نگفت کس کو سخنم نک سخواست
 ہر کہ زیادہ داومش بیشتر سے بمن نمود   پر ترکش نسا ختم کا سہ کہ پر ترک سخواست
 آمدہ نقش بازیم ورنہ فرزند دیدہ ام   کس نشست کہ حیدر جائے دوشش دو یکسخت

من ہر عجز و ہنگامیں میل نزاع میکنند
 رنگ سرخ سخن نشان میدہد از عیار مرد
 ہر کہ حریر بافت شد عاقل از خشک نحوست
 گفت و شنود دوستان مایہ عیش میشود
 صاحب فہم خورہ میں نامور امحک نحوست
 عالم و یک مسج دوم دیر یغان و یک صنم
 آنکہ شمرہ زد نفس ہر گاہ ملک نحوست
 مصرع نظم بے غلط صیغہ نشر بے سقط
 ہر چہ نحوست لائے من اختر نہ فلک نحوست
 نسخہ نظم و نشر من نقطہ سہو و شک نحوست

طبع نظیری از ازل معجزہ خیز آمدہ
 کرکک جاہلے کش نسخہ صنم حک نحوست

گریز و از صف ماہر کہ مرد خو غا نیست
 کسے کہشتہ لشہ از قبیلہ مایہ نیست
 جمال مغنچہ دیدی شراب مغنچہ پوشش
 گلوے عذر کہ در کیش ماہارا نیست
 ز پائے تابہرش ناز و عشوہ صف بستہ
 ہزار معرکہ و خصمت تماشا نیست
 بجاک ہنہ سخنری کا کلمے کہ دل نبرد
 کہ خار خشک بہ از سنبیلے کہ بویا نیست
 حکم عقل عمل در طریق عشق مکن
 کہ راہ دور کند را ہرے کہ دانانیت
 فلک سراسر بازار دہر غم چیدہ است
 نشاط رفتہ زدوراں بصبر بستانم
 بپائے خویش کجا میتواں رسید کجا
 کہ طعی راہ فناہ جز ببال عنقا نیست
 ہوائے وصل کسے میکند کہ بواہوس مت
 دراں دے کہ مجرت بود تمنا نیست

نظیری ست بحالے ز غمرہ خونین تر
 بشکوہ تادلت آزرہ است گویانیت

عشق مرا زباں حکایت برید نیست
 مکتوب سر مہر دم ناشنید نیست
 رازیکہ دوست ز دل بایدم نہفت
 گلہائے ناشگفتہ این باغ چید نیست
 جلد و بیاض و فترم از راز دل پرست
 چشمم ہر چہ ہما فدا ز ہم درید نیست

در سینه تا چہند بر آرم سر و برم
 خصم آن حریف نیست کہ دل کیں کشد ازو
 این نیم قطرہ خون کہ ز مژگان چلید نیست
 گفتم مگر بمنزل مقصود پے برم
 زیں تیر نیم کش پرو پیکان کشید نیست
 چون یافت دل کہ بر سر رہے رسیدہ ام
 یکبار چہند گام ہر سو دوید نیست
 نشست از طلب کہ باں کو رسید نیست
 رفتیم ورہ کینہ جاش نیافتیم
 قانع نگشت دل بر سیدن کہوید نیست
 دیدیم دویدنش ز خودی بیخودی نداد
 این زہر اگر بخوہد گنجہد چشم نیست

زیں عشق صد بلاست نظیری فسانہ چند

افسون خامشی بلب و دل دید نیست

بیا کہ مردم و برہ راہ چشم جاں باز است
 سخن ما اگر ت میل ہست مانع نیست
 بگفتگوئے تو زخم مراد ہاں باز است
 چہ یوسفی تو کہ در مصر حسن چون تو کہے
 بروں نیادہ تارہ کارواں باز است
 در آرزوئے نثار دوم تو ہمہ شب
 گم فروش دو چشم مراد کاں باز است
 کہ خواں وصل نبرد دست میہاں باز است
 چو بلبل قسم من ازیں چہ ذوق مرا
 کہ گل شکستہ در ہائے بوستاں باز است
 صمد بجائے صنم برزبانم آمدہ است
 بتم فتادہ وز نارم از میاں باز است
 کہ آں دمیت کہ در ہائے آسماں باز است
 دکانسید بوقت شہادتہ ام اورا

مکن شباب نظیری بکار جان بازی

کہ چشم کار شناسان کارواں باز است

زبان طعنے ما کو تہ از بریدن نیست
 زبکہ گشتہ ام از درد انتظا وضعیف
 علاج شکوہ عاشق بجز شنیدن نیست
 چنانکہ خانہ زندانیاں فرد د آید
 نگاہ را برخت قوت رسیدن نیست
 شکستہ جان نفس جرات پریدن نیست

ز بے تعلقی خویش تن بایں شادوم   کہ جاں سپردن اگر هست دل طبعین نیست
 ہجر و وصل و ملال و نشاط گر یکہنم   در اں دلی کہ طلب بہت آریدن نیست
 ز تار زلف تو دنا بر میاں دارم   بیا کہ مصلحت پیرہن دریدن نیست
 گرفتہ طبع نظیر می سوال از دکنید
 درخت گل نشکفت ست و وچیدن نیست

ایں پیش خیل کج کلہان از سپاہ کیست   ویں قبلہ کہ کج شدہ طرف کلاہ کیست
 دامن کشاں چہ ابر بگلزار میسرود   تا آب زر گس کہ در برق گیاہ کیست
 پایم بہ پیش از سر این کو نمیسرود   یا راں خبر دہید کہ ایں جلوہ گاہ کیست
 آں ابروئے کشیدہ کماں از چہ خانہ خاست   دیں غمزہ گرفتہ کمیں و در پناہ کیست
 گیرم تبسمت کند انکار کشتنم   آں غمزہ حرلصں سیاست گواہ کیست
 گدہ سر تو گشتن و مردن گناہ من   دیدن ہلاک و رحم نکردن گناہ کیست
 برباد دادہ طرہ ز رخسار ما دگر   تخت جگر بحیب کہ گل در نگاہ کیست
 بنیدم بخون و سہل آردم پیاد   کایں گر بیائے تلخ ز زہر نگاہ کیست
 از کف بعد ز دامن و دستت نمیدہم   دانستہ ام کہ گوشہ چشتت براہ کیست
 کف میکشد بزلف و سہل گویش کسے   کاں زلف در ہم از اثر دود آہ کیست

چوں بگذرد نظیر می خونیں کفن بچشت

خلقے نفاں کنند کہ ایں داد خواہ کیست

خواہم ایں بستان پر غم را بشورے شکست   ایں نفس تنگست بر مرغ تو بال در شکست
 روزگار از خاطر مچوں نیل از خوار شست   آسماں بر آتشم چوں عود در مجمر شکست
 پائے از پیش آمد و کارم ز پس امن گرفت   دست در اندیشہ بارم بجزیرہ سر شکست
 طعم شکر واد عشق اردو گلو کا نور ریخت   تلخی مے داد غم در شیرم از شکر شکست

ویدش بر عثرت من حسرت دیگر فرو و
دوستان ہرگز نہ بنیند از محبت عیب دوست
در رخس آہے کشیدم خاطر م آزاده شد
نیکشم حرامِ مے بے ظرف در بزم وصال
خواستہم پیکان بر آرم در جگر نشتر شکست
خاطر م خوش شد اگر مے رنجیت گرساغر شکست
باد برستان وزید و شاخ نازک تر شکست
شوق دل پیمانہ ام را بر لب کوثر شکست
دربرون در نظیر می شد ہلاک از انتظار
مژدہ بخشید سکین را کہ مجلس بر شکست

واند خلاص مرا ^{و از} حال من آگاہ نیست
بخت باماسر کش ست و دعا باما سجنک
فصلہا شد ورتبا ہی بر نیامد عسمر ما
شست دل صدر کہ شود مہر پرفگارے نکرد
خاطر دوران زیر کین دوستان در عہد تو
عرض حال جملہ رہ دارد بجلوت گاہ قرب
پیش ازین در جانب پارہا از ان لب قسمتم
جستجوئے وصل بایں زندگی بیطاعتی است
درویش رہ دارم و بر آستانم راہ نیست
کہر بایے شوق مارا جذبہ یک گاہ نیست
کشتی مارا سفر از سیر سال و ماہ نیست
گوئی پیکان مہر بایں خدنگ آہ نیست
آنچنان پُر شد کہ دلہا را بہلما راہ نیست
جز دعائے من کہ آن مقبول ایں گاہ نیست
حرف تلخی بود اکون گاہ ہست و گاہ نیست
ذوقے از پرواز بایں رشتہ کوتاہ نیست

گر نظیر می شکوہ از بے مہریت دار و مرغ

عیب صاحب را کہ پوشد بندہ دوستخواہ

ہر کس شہید آں مژگائے دراز نیست
محمود را اگرچہ جہاں زیر خاتم ست
شہ را چو پردہ از رخ شاہد بر انگشت
معذور م از ضعیف و جاہر خستہ ماندہ ام
در شرع بر جنازہ آنکس نماز نیست
جائے ہمش ز گوشتہ چشم ایاز نیست
چشمش سوسے خراج خطا و طراز نیست
در عرصہ پر م کہ بجز شاہباز نیست
حسن از حجاب خالی و عشق از نیاز نیست
ناشتق و فنا ناید و شوق سرکشتی

دایم کہاں بکھیں گشتہ است آں طاق ابرو از گره فتنه باز نیست
گو غمزہ خشکین شود گناز کینہ ورز یک شیدہ بے کرشمہ عاشق نواز نیست
مارا چہ اعتبار و اثر با وجود دوست جلے کہ جلوہ کرد حقیقت مجاز نیست

یار از غرور دست و نظیری بخود اسیر
بیچارہ دل کہ بیچاکش چارہ ساز نیست

عشق را کام بہمد دل خود کام تو نیست صبح امید و شب وصل در ایام تو نیست
دیدہ ام و نتر پیاں و فاحرف بحرف نام خواباں ہمہ ثبت ست ہمیں نام تو نیست کہ
من دل شیفہ آزار ^{تو} دامن چیت کہ ز خویشم خبر از لذت و شام تو نیست
آتشم در سروسامان بجہ تدبیر ز دی جان بحسرت و ہراس مرغ کہ در دام تو نیست
آخرے دُر گرامی ز کہ کام آب و گلی یکسر موج و مرا نیست کہ از رام تو نیست
برہ از زندگی قامت سوزن نازم ہیچ دل نیست کہ پروردہ اکرام تو نیست
یک قبانیت کہ شایستہ اندام تو نیست

باش در دوستی از خویش نظیری زوید

کہ ز آغاز تو پایندہ ترا انجام تو نیست

ہر کہ معنی ^{نہی} خیزد ز دل گفتار نیست نیست یک عارف کہ خود ساقی و خود خمار نیست
خار خار کوئے یار سے ہست ہر کس را نیست نشگد ہر گل کہ در پائے دلش این خار نیست
سحر چشم بہت بکار ست و دعائے برہمن گبر ہر تارے کہ بند و بر میاں زناز نیست
توبہ ہشیار گیویند میگردد قبول تانوشمے مرا یارے استغفار نیست
مستی و شاہد پرستی ہرزہ خندنی نشاط کار کار میگسار است و دیگر کار نیست
پیش پائے گرم و سحر روزگار افتادہ ایم سایہ در ویرانہ ام از پستی دیوار نیست
اندکے اے نالہ اشب بے اثر ^{نہی} یا بہت آہ کہ ہر شب میشنید اشب گریہ نیست

مردم از شرمندگی تا چند با ہر نا کسے مروست از دور بنامیند و گویم یار نیست
 مجلس آخر شد نظیری حال خود با ادبگو
 ہر نفس بزمے و ہر دم صبحتے در کار نیست

داغ دل در عشق افزون نمیداند کہ چیت باغ این بارغ پرمردن نمیداند کہ چیت
 خندہ بر عالم مزن کیں گریہ ہر کس را گرفت دامن از خون دل نامشردن نمیداند کہ چیت
 باغبان و ہر نخل عمر را آبی نداد کاشتن دانست پروردن نمیداند کہ چیت
 عشق از یک تافتن بنگاہ دل تاراج کرد صبر بیدل حملہ آوردن نمیداند کہ چیت
 زخم پیکانم بآب زندگی شودید ہن ہر کہ تیر او خوردن نمیداند کہ چیت
 ترک خصمی کن کہ دارد خوئے انعی روزگار یست تا آزرده آزردن نمیداند کہ چیت
 غنچ و افسون ز لیخا کار و ریسف نکرد ہر کہ دل در باخت مل جمن نمیداند کہ چیت
 عشرت تنگ دل مافورس ہر گلشن بست غنچہ برگ عیش گستردن نمیداند کہ چیت

از حجاب اشب نظیری بادہ برجاہت

پارسا آواب مے خوردن نکلہ و اندک چیت

گشت دوزخ شرمے ز آتش سودایش ریخت شد قیامت قدرے فتنہ ز بالایش ریخت
 ہر کرا زلف جوے مشک بہ پیانہ فگند نعدہ مشکے نمک سود و بھبایش ریخت
 حسن در پے نہاں بود کہ نقد دو جہاں عشق از گریہ بدل گرمی سودایش ریخت
 کام از اں یافت ز لیخا کہ چو یوسف را دید اول اسباب تعلق ہمہ در پایش ریخت
 از پئے تربتم خضر و ہد آب حیات عشق تابر گل من تخم تمتایش ریخت
 سرمہ در چشم بلا غمزہ بیاکش کرد بادہ در جام حیا کمر شملایش ریخت

نخل پیوند تو چند نظیری بر کند

در نفس تخم توئی عشق تو بر جایش ریخت

رفتی بزم غیسر نکونامی تو رفت
 ناموس صد قبیلہ زیک خامی تو رفت
 اکوں اگر فرشتہ نگو گیدت چه سود
 در شہر صد حکایت بدنامی تو رفت
 ہ مصحبت رقیب شدی از غرور حسن
 نام خوش تو دہ سر خود کامی تو رفت
 ہاران متفق ہمہ انکار میکنند
 ہر جا حدیث نیک سرا بخامی تو رفت
 رندے کہئے فروش ندایش درمئے
 مشہور خاص و عام بہجامی تو رفت
 برد از رخ تو رنگ حیا بادہ ہو س
 شرمے کہ بود در ہمہ جا خامی تو رفت

با کاو کا وغزہ نظیری اثر نماند
 فارغ نشیں کہ خون دل آشامی تو رفت

ہیچ راز از دیدہ صاحب تمیزان دوست
 تا بصد راز لب خبر دارم لے دستور نیست
 ہر کہ از معشوق خافل گشت لذت و زیافت
 دیدہ بے معرفت را در دود دنیا نوز نیست
 گل گریباں چاک ز گسست رفتند از چمن
 سر در اغیر از ہوائے سر بخور نیست
 بدور پریناں ہر گز نمی رسد و کسے
 در مقامے کاب حیوانت غیر از سوز نیست
 چوں سرمئے کاروانگا است دنیا بر گذر
 شب بے آید کہ صد مکیں در در بخور نیست
 سیٹہ دارم کہ از مرہم جراحت کاشے شود
 زخمے از نیش محبت نیست کان سوز نیست
 بندہ گر بیباکی کرد از خداوندی بخشش
 گر چہ مغرور ست اما جز بتو مغرور نیست
 پر سجا گر عشق اینجلا ف رفعت میزند
 جلوه ہادر بطن عاشق ہست کاند طور نیست
 کو بہن را خود بناخن سنگ میبا بدید
 جوے شیر و نقش شیریں کار ہر مرد و زنیت
 عشق بوسفت را دریں سودا ہدنیارے فرو
 بندگی خواہد پیمر زادگی منظور نیست
 گر شری گر عرش اینجلا ف رفعت میزند
 جلوه ہادر بطن ماہی ہست کاند طور نیست

عافیت خواہی نظیری بستم خواب شو
 از نواج حُسن اگر خوار ملک ستور نیست

ردیف‌الشاہ

عطاش را نہ توانست دین خطا باعث
 اگر چه رزق گدا باز پس نمی گزید
 خنواں درود و سحاب آب داد و دہقان
 جنوں عشق بتقدیر بود من چسبم
 بر آستانہ پیرمغان رہے خواہم
 خراب و مست چنین میزیم نمیدانم
 لیم رائے و معشوق اگر کریم نکرد
 عجب زہمت درویش اگر قبول کند
 بست بہر کرم نالہ گدا باعث
 مقدرست کہ میگردد دشمن باعث
 ہمیں کہ نہ بود کہ پرورد شد چہا باعث
 بچوئے گل کہ شدم مست شد صبا باعث
 تو گر سبب نشوی میشود خدا باعث
 در آفرین من شد چہ مدعا باعث
 سخاش را نشود گنج کیسب باعث
 سعادتے کہ شود سایہ ہما باعث

ریا ز دیر مسجد برد نظیری را

کہ فقر بادہ کش و گبر پار سا باعث

بر طبع سادہ زود شود خوشگوار بحث
 پر خشکیں مباحش چنان کز پئے نزاع
 از ہر غمے بخاطر ماکیں سبک ترست
 آنم کہ حال مستی و مخموریم یکبست
 ریزم گل نیاز و تضرع در اضطراب
 خط مستقیم بکف صدق دادہ اند
 دار دبرائے طفل شکر در کنار بحث
 رہبر غبار خاستہ سازی سوار بحث
 این راج مابروح کند در عیار بحث
 ہرگز نکرده ام بکسے در خماری بحث
 زان برستیزہ ام نگر فتہ است بار بحث
 ہرگز ز راستی نشود مٹسار بحث

مطلب گریزد از تو نظیری جفاکش

جز در ضمیر کند نگیرد قسار بحث

~~~~~

ردیف الجیم

فسودن خط و پیغام بعثت شب دارج
 نگوشتن تو امینست بدوران داد
 چه صلح بود که حسن تو با وفا انگیزت
 میان زخم و خدنگ تو الفت پیوست
 حسود مهره دل تلب کرد و غافل ازین
 سرشک رزق در انگور دانخه گردد
 نماند شوکت شاهان کسی که داند
 سوار معرکه آخر الزماں ایرج
 چنان اجر بدہ قلب عدو ہم شکند
 مثال نسبت اعقاب جد او اینست
 قبول تربیت استاد میکند شاگرد
 بیان قصہ رزمش نگو نمیدانم
 غنیمت که من از گنج فقر یافتہ ام
 نگاہ بر رخ تو مصطفی ست بر معراج
 که بادشہ زر عیبت ^{نہ} ستاند باج
 کز آب و آتش ما برد اختلاف مزاج
 کہ از دکان مسیح ^{نہ} خرید علاج
 کہ کعبین دغا خانہ ^{یہ} دہد تاراج
 نبود سیم غل را ہیچ جائے رواج
 دراز دستی حسنه کہ میر باید تاج
 کہ طالعش بظفر کرده اند استخراج
 کہ شیر پنجه کشاید بر سماط زجاج
 کہ آنقدر کہ گزیش بیش قیمت تاج
 ہوائے معرکہ شہباز میکند در تاج
 و گردہ نظم کفم بودے ہم آنجبا کاج
 خراج ملک دہند ^{نہ} دہم بخراج

سر نظیری دغا کہ سر لے پیر میاں

و آستان کریاں کجا رود محتاج

ردیف الجیم فارسی

لے کعبہ کہ گردت نشیند بصفا ایچ
 نر ^{نہ} نظر حسن قبول تو بلند ست
 جائیکہ عطایتو بود کفر و خطا ایچ
 ریزیم دل ابر بر سر دل تابسا ایچ

گر بہرہ از خلق و سرشت تو ندارد
خاک پئے رُوح القدس و آب بقایہ
باقیر تو علت نہ و با مہربانہ
آنرا کہ مراد تو بلا خواست و عاہیہ
عشق تو مرا از بت و زنا بر آورد
آنرا کہ تو پئے چشم عزیزاں نگراں بود
با آنکہ ز پئے چشم عزیزاں نگراں بود
کوفین چکار آیدم اربا تو نباشم
بے دولت وصل تو نعیم و دوسرا ہج
کم حوصلگی از طرف ماست و گر نہ
از بحر ذالت نشود کم بطن ہج

از تست کہ ایں زمزمہ باطن نظیریست
بانگے کہ باشد نکلند کو صد ہج

ردیف الحاء

دُہل و نائے دریدیم باوازہ صبح
بانگ فتح نشنیدیم ز دروازہ صبح
دیر کشتم ز فیض سحر آگاہ در بخی
جامہ پارہ نکردیم با ندازہ صبح
منے و معشوق با ندازہ ماسے باید
رطل خورشید کند حارہ خمیازہ صبح
کم خواشت دم مرغ سحر بر خیزید
جگرے تازہ کنیم از نمک تازہ صبح
مغفر جام بیار ابرش مے در زین کش
تا بیک حملہ کنم غارت جتازہ صبح
سپہ شب بشیخون دعا بشکستم
علم روز زخم برد در دوازہ صبح
رفتہ اوراق شب و روز ہم جویسیم
بخیل ثابت و سیارہ شیرازہ صبح
دست در گردن عذراے جہاں اندازم
رخسار روز ہم بر زخم و غازہ صبح

سر و شمشاد بوجہ اند نظیری قوت

بہر شاخ سراپیم سر آوازہ صبح

گوشش گل میدرد از مژدہ پیغام صبح
زندہ دار و نفس با دصبا نام صبح

تا تو مرغ فلکی رام گلستان شد
خواب مرغ سحری فرستد و آرام صبح
نوگل از مرغ سحر گاه گرفتار تری
دم نزد صبح حریفان که نشد دام صبح
در چنان بزم که مستان سحر می نوشند
صاف خورشید بود در دوتہ جام صبح
دست و پا کردند دل نفسم گه گیرد
در گور روز فتادم ز لب بام صبح
غم مطلوب سر از دامن دلبر نگرفت
لابہ نیم شبی کردم و ابرام صبح

حق دیدار نظیری نرسانی بتام

در شب وصل ادا گر نکنی و ام صبح

مانده ام باد لے از سحر عزیزاں مجروح
دیدہ شد غرقہ طوفان چو جگر گوشہ نوح
در رہ دوست ہلاک زن و فرزند بجاست
بر در وصل و دواع کس و پیوند فتوح
صد بہانہ کہ یکے بر زنند بر تقصیر
صد کنایت کہ یکے را بنود رنگ صبح
گا ہم از باد ہوا سنگ ببارد ظاہر
گا ہم از کلک قضا جرم بزاہد مشروح
بر دل و سینہ من داغ جفا گرد مہر
در گ و ریشہ من قوت بلا گرد روح
نہ بخود حاصل پیمان محبت گشتم
عشوہ دیدم دغوش بود سر از جام صبح
صالح و طالع اگر جملہ چو من دا جویند
توبہ در توبہ ز زشتی بگیریز دچو نصوح
سوئی رحمن علی العرش توجہ کردم
بانگ زد عرش کہ با کے زمکاں یا سبوح

در صحبت ہمہ بر روی نظیری بستند

بخود لے فاتح البواب در کن مفتوح

ردیف النجاء

چگونہ نام تو آریم بر زباں گستاخ
کہ یاد تو نتوان کرد در نہاں گستاخ
اگر بگلبن تو بلبے پناہ آرد
کے نمیزندش گل بر آشیان گستاخ

ہر ارجمند کہ در راہ تو شہید شود
بآب بنجر جلا دہ طہارت ما
اگر سوائے ازاں لب کنیم خیرہ بخش
بکعبہ سجدہ عارف کی کھنڈ قبول
محرمات حرما گاہ ہائے معبود اند
عجب کہ جاں سلامت برند مغرور اں
چگونہ حرمت درویش پارسا ماند

مباوصا عقد بے نیازی بچہ
چنین مجھے نظیری از و نشان گستاخ

چو سُو د از حرم امن و خواہ بگاہ سراخ
ہنوز رخت زایواں کسے نہر دہ بکاخ
کہ سنگ تفرقہ بان کی پراں از سر شاخ
خبر داشت کہ بر سنج میکشد طبّاخ
کہ گفت سہ سکنند کجائے شود سوراخ
زرگ اگر بجہی پوست میکند سا ماخ

چناں رسید جرات بدل کہ دیدنید
زرخم حادثہ زدنا گہاں نظیری آنخ

روایف الدال

پردہ برداشتنام از غم پہنائی چند
ز اس ضعیفان کہ وفاداشت دریں شہر اسیر
بزیاں میرود امروز گریبان
قفے چند سجا مانده وزند ا

سرو سامان سخن کردن این جہم نیست
پہلو من بنشانید پریشانی چند
بس خرابی کہ ز یکدیگر ماں نشناسند
ماندہ ایم از دہ غارت زدہ ویرانی چند
کشتہ از بیکہ فائدہ کھن نتوان کرد
فکر خورشید قیامت کن و عریانی چند
ہیچ دلراستم حادثہ مجروح نکرد
کہ نہ لعل تو براں رنخت نگہانی چند
ہیچکس را سر پائے نزد ایام کہ ما
پشت دستے نگزیدیم بدنہانی چند
بر عشرت طلبی نخت دل آرم بیرون
چیدہ ام از گل ایں باد یہ دامانی چند

چشم فیض نظیری ہمہ خواہاں دارند
کاسہ در پیش گدا داشتہ سلطانی چند

شمع رازندہ دلی در شب تار آفرشد
روز عشرت ہمہ در خواب و خمار آفرشد
شاخ سرکش شد و دست ہمہ کوتاہ ماند
جور گل چین و نزاع سر قمار آفرشد
عند لیب ار نہر اید بقفس معذورست
گل بازار نمبر دند و بہار آفرشد
خلعت دہر باندازہ حال اکنون نیست
چرخ را رشتہ ہم رفت و مدار آفرشد
ہمچو دینار کہ در پائے کریاں افتد
کس نگفت از چہ شماریم و شمار آفرشد
کمتر از رنگ خنابود بہا لطف جہاں
سر دستے نقش اندیم و نگار آفرشد
فکر نا آمدہ اینست کہ امسال گذشت
غم آئندہ بہاں بود کہ پار آفرشد
نقش رخسار تو بر صفحہ جاں گشت رقم
پردہ بر یک طرف انداز کہ کار آفرشد

شاہدان گوشہ چشمی بنظیری دارند
ہر چہ دل صید ہمیکہ و شکار آفرشد

ذوقے زمے نرا کہ صد شور و شہر نشد
بیا کہ از مذاق خم مے بدر نشد
ایں رسمہائے تازہ ز حرمان عہد است
عنقا بروز کار کسے نامہ بر نشد
باز ایں چہ آفت ست درخت امید را
امسال ہم شگوفہ فشانہ و شہر نشد

بیہودہ برگذر گہ آفت نشسته ایم
 رشوارم و گرنہ تو صد بار در و لم
 شد کاروان و مرد رہے جلوہ گر شد
 رفتی و آمدی کہ کسے را خبر نہ شد
 خم را کہ خشت میکدہ تاج سر نہ شد
 بیدار بود بتکہہ زیر و زبر نہ شد
 ہرگز گدائے کوئے مغاں معتبر نہ شد
 در صدر چوں حضور نبود آستان گزید
 بس نغمہا بگوش نظیری ہوس کشید

دراز دروں بہ بست و بہیزن نہ شد

قاصد دلے آزرده تراز آبلہ دارد
 کس خیمہ نیفر اخت بسر چشمہ حیواں
 مے آید ازاں کوئے وز رفتن گلہ دارد
 گاہے گذرے خضر بریں مرحلہ دارد
 شاید کہ شود جلوہ گر از غیب جمالے
 چشمے ہمہ کس بر روہ ایں قافلہ دارد
 معشوق جمیل ست وغیرار نہ بگویم
 ہوئے بفرغت نکند در ہمہ صحرا
 مجنوں نسب از لیلی ایں سلسلہ دارد
 دیوانہ کہ آہوئے رماں در گلہ دارد
 در یاشن چہ باید و در ظرف نگنجد
 صد گو نہ الم طایر کم حوصلہ دارد
 فارغ نشوم یک نفس از بندگی عشق
 شکرانہ فرختے کہ کم نافرمانہ دارد
 بے بادہ کنم مستی و بے نغمہ زخم ذوق
 اینک مے و نے ہر کہ سر مشغلہ دارد

چوں گفتہ و ناگفتہ بسنجیدن بخت است

شعرے کہ گفتت نظیری صلاہ

کمال عاشقی حیرانی دیدار کے آرد
 نہ رشک خود فروشاں میکشد نہ ناز کم سنجان
 جو آتش دیر میماند سمندر بار کے آرد
 فریب حسن غوغا از سر بازار کے آرد
 تو در خواہ از قضا چنداں کہ نیروزی شود و نہ
 بخت اردر بندی اختر از دیوار کے آرد
 ہمہ اقرار و ایمان برودہ و انکار کے آرد
 ہند خط جمال یا رسوئے عجب دارد

مسلمان عاشق رخسار و ہندو والہ زلفش
موتحد بین کہ باہم مصحف و زمار لکھے آرد
مبارک فال صبح دولت دیدار سیخاراں
کہ دست و پائے بخت خفته را در کار لکھے آرد
ز خود مینان چہ میگوئی بزم سیخو داں نشین
کہ آب خضر اگر حاجت شود خمار لکھے آرد

نظیری از نواز شہائے دست در دو درم

کہ چوں چنگ بضریت بر سر اسرار لکھے آرد

چوں ابر بہار کی بزم سایہ نگوں شد
بر ہر بروم کہ نظر کرد چمن شد
چوں شمع کہ شد رہبر پروانہ ز تابش
دلسوزی او باعث جاں بازی من شد
میخواست شود قابل نظم ہم بلاغت
صد پایہ نشیب آمد و براوج سخن شد
بے جام ہم میکش و بے بادہ ہمہ مست
از نظم من آئین مغاں رسم گمن شد
شک نیست کہ از نیم نظر کار بر آید
ہمسایگیں را اثر ابر بہار ست
از یار و دیار ارنگم یاد عجب نیست
از رشک من امسال غریبی بوطن شد
بر خاک درش جائے شہیدان نہد کس
از زنا کہ دلیل آصف اعجاز سخن شد
از شک من امسال غریبی بوطن شد
لطفیت کہ کاغذ تن و عطر کفن شد

نہال ہشتی مخوراند وہ نظیری

نزد ہنگہ حوران چمن بیت حرم شد

گوشم از پریدن ہائے چشم آواز لکھے آید
کہ از غربت دریں زودی عزیمت باز لکھے آید
مبارک پئے ہوئے کہ دیار دوست خیزد
کہ بے بال و پر آسما مرغ در پرواز لکھے آید
بغل بکشے پر کن از غنیمت ہائے ایمانے
کہ از تاراج حسن مملکت پرواز لکھے آید
بناط جادوئے بر ہم خورد جادو نگاہاں را
کہ لب با حجت و رخسار با اعجاز لکھے آید
محاست اینکہ ہر دم نگاہ من گذرافتد
غزلے را کہ از پے صد کند انداز لکھے آید
سپہ را روح در پرواز و شہ را بخت در نازست
کہ از بالا ہما در چنگ آں شہباز لکھے آید

بترتیب صبو صبحم دیدم که دولت را
کمر بستہ دوراں خاستخانان باز آید
سعادت ہائے گونا گوست دوراں را کہ حسن ابو
بہر انجام فصلے بر سر آغاز آید
نہ باشد محرم آہنگ دولت قدر ہر شمعے
لوا نازک بروں زین پردہائے راز آید
چو شد تسخیر دل مشتاق را در ماں شکیبائیست
کہ دل مینازد و دلبر ز روئے ناز آید

نظیری دوستاں را راز دل نگفتہ می ماند

تحلل کن کہ او خود بر سر این راز آید

بہوش سیرچمن کن کہ تا ہاں مستند
چرا بہ بر سر ابر بہار بشکستند
چمن پیالہ کش مست و صبا قدح پیائے
معاشران صبو حے ز خواب برجستند
بزیر خرقہ نہاں بادہ میخور و صوفی
حکیم و عارف و زاہد ہمہ ازیں دستند
جہان و عیش جہاں حریف و میسرغ است
در حریم فنا زن کہ نیستاں ہستند
تو نخل خوش ثمر کیستی کہ باغ و چمن
ہمہ ز خویش بریدند و در تو پیوستند
بضربت تو چنان تشنہ ام کہ صبرم نیست
بقدر فرصت آں ماہیان کہ در شستند
ز بقیراری افلاک داغما دارم
کہ تا ز شوق تو برخاستند بنشستند
لوا فروں است ز اندازہ بریشم عود
غزل بز مزمہ خوانم کہ پروہا پستند
بر مرز نگاہ ادا میکنم کہ خلوتیاں
سر سبونکشا دند و در فرو بستند
تو نخل میوہ فشاں باش در حدیقہ دہر
کہ کم درخت قوی خشک شد کہ نشکستند

ز کاہی تو نظیری خزان این چینی

گمے باغ شدی کہ فشا طواستند

ایں پایہ بنیش نہ بہر کور فروشدند
ایںجا نہ بر سنگ سیہ نور فروشدند
فریاد کہ ہر کس با سیری فتاد را
شرط است کہ از خویش وطن دور فروشدند
غیرت نگذارد کہ بچشم و دل منکر
یکدزد ز خاکستر منصور فروشدند

زمیندہ بود دعویٰ مستور غی خواب
 ہر چند کہ جلال بسر طور فرو شدند
 سر دست چنان خانقہ و دیر کہ آتش
 در وادغی دوری شب دیو فرو شدند
 آن درد کشائی کہ شناسائے عیار ند
 فردوس بیک خوشہ انگور فرو شدند
 اخراج مغل خواہم و تاراج قزلباش
 کز ہند بر ندم بہ نشاپور فرو شدند
 در عشق تو با قدر و بہایم کہ عزیز است
 ویرانہ کہ در کشور معمور فرو شدند
 قربان شدگان تو بقصاب سر کوئی
 یک سینہ بھد ضربت سا طور فرو شدند

بارش دل و سینہ ناسور نظیری
 خوش باش کہ کم بندہ رنجور فرو شدند

ما بید بوستانیم مارا ثمر نباشد
 مردود دوستانیم از ما بتر نباشد
 از لب بروں نیاید آواز عشقبازاں
 پرواز مرغ بسمل جز زیر پر نباشد
 تاراج دیدگان اند آوارگان معشوق
 رہے خیر و عشق کا سجا خطر نباشد
 صد در اگر کشا بند بر خلق گاہ دیدار
 آنرا کہ چشم بستند را ہش بدر نباشد
 اول نشان مردی اخفائے کار خوبست
 بہتر ازیں کہ گفتی دیگر ہنر نباشد
 فیروز کا ضعیفاں در عجز و انکسارست
 تان شکنہ صفت ما مارا ظفر نباشد
 تادل بجائے خویشست دار و عنان دیدہ
 عاشق کہ شد پریشان صاحب نظر نباشد
 از تیغ کے ہر اسم دیدار مزد و قنست
 خونے کہ عشق ریزد ہرگز بدر نباشد
 در گوشہ نقابت سیر گلست و نسریں
 زیں خوبتر نظر را ہرگز سفر نباشد
 ہر جا رود مسافر حرف تو از مغانست
 یک خانہ نیست کز تو پراز شکر نباشد
 قاصد کہ میفرستی رطل کز انش درودہ
 کز ما خبر نیابد تابے خبر نباشد

از شاخ بہو بر گے حاصل نشد نظیری
 لب تشنہ با کشتہ کز گریہ تر نباشد

ز گرد شملے چشمش مستی پیمانه میخیزد
چو در روز قیامت هر کسے خیزد بودائے
نهیائے فنا یم جلوه در کارگاه خواهد
چراغ اهل عشق از کلبه من میشود روشن
ز بس محو تصرف کردن یارم نمیدانم
سبق از یک ورق لیلی و مجنوں آنچه چایس
ز شرح قصه مارفته خواب از چشم خاصا
بر دنیا و دین خواهی سرشکے بر جراحت ریزد
گره کز ابر و ادا میخیزد دشمنانه میخیزد
شید زنگس او از لحد دیوانه میخیزد
هم بر بام تابدا آتش از خانه میخیزد
نشیند ذره گر بر روزنم پروانه میخیزد
که در کاشانه آید که از کاشانه میخیزد
یکه دیوانه میگردد یکه فرزانه میخیزد
شب آخر گشته افسانه از افسانه میخیزد
کزین آب زین صد خرمن از یکانه میخیزد

مگر گاه نظیری میبند آرا مگاه اینجا

جنوں از سایه دیوار این پرانه میخیزد

دش بر سوز دل و سینه بر اتم دادند
نالہ کردم بہناں عشوہ خموشم کردند
درد و صاف غم و شادی بہن ارزانی شد
پارہ پارہ جگر طور ز غیرت خوں شد
گر سہ دیدہ تر از مفلس کنعان بودم
تا بمقصد سپرم کشتی مشتاقان را
سرچو شمع بریدند و حیاتم دادند
گریہ کردم ز شکر خندہ نبا تم دادند
تا خم و خمکہ عشق بر اتم دادند
کہ گیسے بودم و چوں کوہ ثباتم دادند
خواجہ گشتم کہ از اں حسن و کاتم دادند
از خضر سمیت و از نوح سبحانم دادند

اخترم شمشعہ بر چرخ نظیری آرد

کس چہ داند کہ چہ عالی در جاتم دادند

گلزار شہر آمد و بازار چمن شد
تا جیب کشادم کہ از اں نامہ برآرم
ہر دخل کہ میخواست کند دشمن حاسد
گوش ہمہ کس مجو غزلخوانی من شد
دیدم کہ صبا قاصد صد بیت خزن شد
آمد بزبانش ز دل و مہر دہن شد

از ظلمت شب مرغ خروشاں نشد اشد
 ہر چند کہ در بند پروبال زدن شد
 پند و راز را ز بادہ تلخ ست مجرت
 عشق کہ برو سال گذر کرد کمن شد
 الفت دہ ہجران وصال است صبور
 محسوری من تو بہ وہ و تو بہ شکن شد
 تا کہ شوم حسن و وفا ہر دو غریبند
 عاشق نشنیدم کہ ز غربت بوطن شد
 تا ہمسفر اشک خودم کار خراب ست
 ہر جا کہ شدم در پئے ویران شد
 ہرزخم کہ برداشت ز ایام نظیری
 نے چاک گریبان شد نے چاک گفن شد

آخر بن آں منجہ ہم کیش بر آمد
 وال کافر بیگانہ بمن خویش بر آمد
 نیش سیم گر چہ نمود از صف شرکاں
 نوش گنجہ از عقب نیش بر آمد
 چشمش ز کماں خانہ ایر و بمن انداخت
 ہر تیر کہ چالاک ترا ز کیش بر آمد
 اقبال دو گیتی بکلاہ مندے بود
 دیہیم شد از خانہ درویش بر آمد
 کائے کہ بشمیر و سنان دیر بر آید
 از دیدہ خونین دل ریش بر آمد
 بر خلق نگوید گراں ہر کہ دریں بزم
 پس از ہمہ رفت و ز ہمہ پیش بر آمد
 دیدیم ز سر تا قدمش حسن و ثنائیل
 لیک از ہمہ خویش فائیش بر آمد
 دادیم بجاں منصب ہمراہی جانان
 دل نیز دور و غرض اندیش بر آمد

ساواں نشد از سعی خرد کار نظیری

دیوانہ شد و از خود و از خویش بر آمد

یغماے تو دستے بکم ویش بر آورد
 تاراج تو دل از بر درویش بر آورد
 عشق تو شک انداخت بہ فتاد و دولت
 حقیقت آئین خود از کیش بر آورد
 حسن تو بقید دو جہاں سلسلہ افراشت
 آوازہ آزادگی خویش بر آورد
 از بلیک شرکان تو شد کشتہ جہانے
 با آنکہ ندیدیم کہ کیش بر آورد

چوں پنچ شیرال بغضب نیش بر آورد
از صیقل تیغ آئینہ ام ریش بر آورد
از شکش عقل کج اندیش بر آورد
چون تو رہ صید کہ کعبین غزالست
خط نیت کہ بر عکس رخت سایہ فکدست
در مصلحت کس ز نم چنگ کہ عشقم

عشق از خردم خوب رہانید نظیری

خون گرمی بیگانہ ام از خویش بر آورد

درد و غمت کہ سمجھ ہما استخوان خوردند
بر من مبارک اند گرم مغز جاں خوردند
موت قلم کشند نے اندر بناں خوردند
موت آئیم بصلح اگر نگنتے بر می خوردند
نیشکر آہنچناں نخور کس ز دوست دوست
کازادگان ز دوست مبارز سنبل خوردند
جانے و صد کرشمہ مژگاں چہ میکنم
ایں تیر ہا تمام اگر بر نشاں خوردند
چشم ہزار تشنہ جگر در کمین تست
ترسم کہ خام میوہ ایں بوستاں خوردند
آزادگان بجائے رسیدند ما ہماں
زناں رہ رواں کہ گرد پس کارواں خوردند

ہر جا کلیت بہ نظیری طرب گیت

کے بلبلاں مست غم آشیاں خوردند

مجلس چہ بر شکست تماشا ہمار رسید
در بزم چوں نماند کسے جا ہمار رسید
دلال عشق بود و خریدار دستان
خود را فروختیم چو سودا ہمار رسید
دی خندہ بر بضاعت درویش زو لبش
صد کارواں شکر بہ نئے بوریار رسید
بال و پراز درازئی منزل بسوختیم
پیغام بے نیازی عنقا ہمار رسید
آموخت ہر چہ عشوہ ز گبرے با فروخت
اندوخت ہر چہ غمزہ ز لیغا ہمار رسید
گر گمراہیم تیرہ شب از خواب جستہ ایم
حسن تو شود کہ در کہ غوغا ہمار رسید
بعد از ہزار سعی ثواب و مجاہدت
ز تار راہب و بت ترسا ہمار رسید

مارا کجاست ارزش زخم التفات تو شد عام آسچنا نکر تمنا بمار رسید
 رحمتی نماندستی مارا زیادہ کن زان خم کہ یک پیالہ صیبا ببار رسید
 شکل عنان نالہ نظیری تولاں گرفت
 باد بہار و نکبت صحرا ببار رسید

ہر سحر سلسلہ از پائے صبا بکشانیند
 درد نایافتنم سوخت ندانم ز کجا
 کارم از زلف گر بگیر تو پیچیدہ ترست
 آخر ای گل گذرے کن بگلستان تاکے
 بر ہم افتادہ دل دیدہ براند از نقاب
 ہر کجا فتنہ آن چشم سیدہ در کار است
 سیر این دائرہ بدینیت دلے تھ ترسم
 گر بمیخانہ نظیری برم این زمرہ را

مطر بانم گرہ از بند قبا بکشانیند

نی تولاں بگزندان من انتقام کشید
 زمانہ یک نفسم بر مراد خود نگذاشت
 ہزار نقش خوشم داد چرخ تا دیدم
 مرا فریب نبرد از رہ ار نہ این جادو
 باہ و نالہ حریم ز جام و نغمہ مگو
 شراب دور جز آل بے تفاوتے نگرفت
 چہ جائے من کہ بجام شراب طرہ جوڑ
 چناں نزار فتادہم بعشق نیم نظر
 کہ دایہ زہر بطفلی مرا بکام کشید
 بہر کہ داد مراد از من انتقام کشید
 قلم گرفت و خط سہو بر تمام کشید
 عنان خاص گرفت و کند عام کشید
 کہ کارم از منے و مطرب باین مقام کشید
 کہ گر حلال رسید و اگر حرام کشید
 فرشتہ از فلک میتواں بدام کشید
 کہ سایہ از سیر کویم بزیر بام کشید

بساط عافیت اے عقل و ہوش پر چہنید

دگر نظیری بے طرف یکدوجام کشید

رشتے کہ من گہے زاد اے سخن رسد // صد جانیگہ مقام کند تاہن رسد
 من بردار از تجھے ایں نور سو ختم پروانہ چوں بعرضہ آں انجمن رسد
 در راہ تو شمال و صبا در تردد نہ تا یو کراو ہی کہ بحیث الحزن رسد
 گزیر گلبنے قسم راسنے نہی // جائے بنہ کہ نالہ بگوشش چمن رسد
 گفتند کم بقاست سمن عند لیب گفت اے کاش عمر گل بحیات سمن رسد
 جیبے کہ پارہ شد بسلامت رنوشد دست جنوں مباد بایں پیرہن رسد
 زاہد ز ستر نکتہ صوفی چہ آگہست در شیوہائے چشم صنم برہمن رسد
 باز بچہ تو معجز جیسے بسا دوا ددندرسس تو کس بچہ افسون و فن رسد
 اے جاں بسی درو نظیری نہیرو مرگے مگر بہ اد دل زستین رسد
 نوئم ار برخاک یزی نقص پیاں کے شود خاکم اربریوں در ریزی پریشاں کے شود
 گرمی اہل محبت از دم گرم من ست نالہ ام تانشنود بلبل غزلخواں کے شود
 شور بخشی راجہ سازم چارہ نتواں ساختن چوں نمک بر ریش آبد و نکداں کے شود
 باز و ماد بخشاں را کند سے لازم ہت ہر چہ دست مار صد دروسے گریباں کے شود
 پشت پازن بر ہوس انگہو اے عشق کن تابت خود نشکند کافر سماں کے شود
 ہیچکس بر روئے بستر کسب جمعیت نکرد بر سر کوتاہ خواہد دل بسا ماں کے شود
 داروئے غم گریہ مستانہ بیند پیش ازیں آں ہم از کیفیت افتادست ماں کے شود
 بندہ نتوان کرد ما آ زادگاں راجہ بمیر جنس ما بسیار کیا بست ازناں کے شود

تنگدستے چون تو کے یاد نظیری زب دوست

انجمن نوابہ ہرگز فراواں کے شود

ہونے کوئے او آوارہ ام از خانہ میسازد
فسون او پدر را از پسر بیگانہ میسازد
صلاح عشق شد کفر یقیں انکار ایمانم
محبت کعبہ دیراں میکند بتخانہ میسازد
قلم در اختیار اوست من چوں نقش ہویم
گرم فرزانه میدارد گرم دیوانہ میسازد
بناخن ریشہ جان میکنم از ہم خوشادستے
کہ گاہے جنگ در زلف نگاشتہ میسازد
دل از دو قبولی مجلسم خوں شد خوشارندے
کہ شب با کنج کلخن روز با ویرانہ میسازد
چونخشک از پے بازی عودیم در کف غفلے
ز زلفم دام میبافد ز خالم دانہ میسازد
مکن از بزم چوں بیگانگیں برو نظیری

اگر نیست بالائے پیادہ میسازد

چو عریاں شد چمن مرغ از ضرورت خانہ میسازد
چو بر بام و در مردم نشیند چندان سازست
ز دشمن خیل در خیل از محبت گوشہ چشمے
سبارک پے بود اندم کہ با ویرانہ میسازد
فزون جادو انرا معجزم افسانہ میسازد
تغلی ذرہ ذرہ کوہ را پروانہ میسازد
پیام نو بہاری لاله گوئم ابر نوروزی
تغلی ذرہ ذرہ کوہ را پروانہ میسازد
بچشم کم نباید دید قدر زیر دستاں را
کلید باغ را کے شاخ گل دندانہ میسازد
بجز زلف پریشاں در خیالم نگذرد چیزے
فلک صد جا سبوجل میکند پیانہ میسازد
مبادا برگ و بار کم اگر افشانده ام تلخی
پری را گوشہ ویرانہ ام دیوانہ میسازد
کہ شکر خندہ آرا نقل صد کاشانہ میسازد
نظیری لازم عشق و خون جنگست نامازی

تو معذوری بروم مریم فرزانه میسازد

اشب چمن از گریہ ماتازہ و تر بود
بر ہر سہر خار مرثہ لختے ز جگر بود
مے رست رگ ریشہ جان از بن نامحسوس
صد لالہ ستاں کاشتہ در سینہ و بر بود
در زیر لیم گاہ طرب ز مزہ سہ سفت
بر در رخس گاہ ہوس حلقہ شمر بود

تاروز بخلوت که مقصود اجابت
از کثرت آمدن دزد خیالی
وز بهر نثار قدمی چشم ترم را
گفتم بدعائے سحری وصل تو خواهم
قاصد جگم سوخت چه پیغام و چه نامه
بگذشت گریبان نزد ^{کله} پاک نظیری
پیشش چه بلا دست و عائی تو بسر بود

با آنکه ز مهرش بدلم حور نگنجد
پردانه بهمتاب کند بال نشانی
از گریه من عشرت او تلخ مسازید
سلطان و گدا بر در میخانه خرابند
مارا چه محفل لیک عزیزان نپسندند
نوسیدی و آنکه ز تو این تیرگی بخت
ما و روشش دیر که دریائے خطا شوست
از صدره ویرانه پری جلوه گناست

گرسنت نه دم مزین از عشق نظیری

کین ذوق و هوس در سر خمور نگنجد

در آشیان ما پروبال بهمار سید
بسیل شد که نشاند بهوستان
کس با جملے بلبل و پردانه حل نکرد
با غمزه این معامله پیش از است بود
هر جا رسید سایه دوات زمار سید
گلبن ز صیوت و غمزه به نشو و نارسید
سرگشته ماند هر که یابن با جوار سید
حوصالی نبود که زخم بنار سید

ہر کس بقدر طاقت خود میکشد غمش
آہن بقدر جذبہ باہن رہا رسید
شب خندہ بر بضاعت درویش زلوش
صد کاروان شکر بہ نئے یوریا رسید
کروند تلخ حیث حر لیاں ز حسرت تم
لذت شد از طعام چو چشم گدا رسید
آزار از جراحت بیگانگان رسد
مرہم منہ کہ زخم دل از آشناس رسید
مے وہ کہ رفت لزبت مستوری و صلاح
طرف نقاب غنچہ بدست مبار رسید
کس در جفا طریق رضا را بسر نہ برد
در حیرت کہ کار نظیری کجا رسید

پایکالم فتنہ را ہر کہ در شور آورد
بر سر راہم بلا از ہر طرف زور آورد
تخم غم در آب و خاک من مگو بر میدہد
خرمنے حاصل کنم گردانہ مور آورد
آنکہ شام ز زندگانی شمع با لینم نشد
کے پس از مرگم چراغے بر سر گور آورد
عشق و تشریف ہم آغوشی محاسن اینکہ کس
خلعت سلطان برائے مفلس عور آورد
نئے ہمیں ہنگامہ رسوائی من شد بلند
عشق دایم بر سر بازار مستور آورد
حسن گل برتنے بہستان زد کہ انوشاخ گل
بلبل و پروانہ را مجروح و رنجور آورد
مجلس عشق از فروغ من نظیری روشن

موسیٰ از بہر چراغ غم آتش طور آورد

ہوس پروانہ است اما بگرد و دمیگردد
نظر خوبست اما دل غبار آلود میگردد
ز کاوشائے مژگان تو پُرخون دیدہ دارم
کہ اگر شویم آب بحر خون آلود میگردد
دل مرا کردہ ذوق خوش گرنگذارم از دستش
دہد تا باز ذوقے دست غم فرسود میگردد
تو گر بر ہمنی سودا دل نازے زیاں داری
مرا سرمایہ دنیا و دین نابود میگردد
درین مدت غم ہجر اں عبت بر خود پسندیدم
ندانستم کہ از مرگم دلت خوشنود مینگردد
کس ایں بے اعتدالیہائے حسنت را کجا گوید
کہ عاشق پیشت از مرود فامد و دمیگردد

بشفت گاہ گاہے سوئے خود بخود نظیری
جدائی دیدہ از صلت تسلی زود میگرد

نسیم درین و نافه درختن باشد	گنجی که وقت علاج دماغ من باشد
دبت پرست نه بگرد بت شکن باشد	مقیدم ببت خود چنانکه میخوامم
چو آصفی که سلیمانش بهمن باشد	ز طور عشق همه کار عقل دیگر شد
خطر گمیت که مشغول خوشیتن باشد	مشو بخویش مقید که مرغ زیرک را
زمین غریتش آخرب از وطن باشد	سفر گزین که نهال اول ار طول شود
که دور گردی من رشک انجمن باشد	چو ذره ام بهولای دیو تو بازار است
بهر چه دست زخم چاک پیرهن باشد	ز بسکه جامه ز شوق تو پاره پار کنم
عیار شوق باندازه سخن باشد	توان ز نامه من یافت اشتیاق مرا
برای درخت که مرغ صغیر زن باشد	ز ناله بس کنم زانکه کم رسد آسیب

چو شاخ گل همه مرغان سزد که گوی شوند

که بلبله چو نظیری درین چین باشد

در بیع گاه هیچ دلش بار نباشد	آنرا که قبول تو خسریدار نباشد
هر چند خرمیدار بازار نباشد	از قیمت یوسف نشود یک سروم
جاں دادن کس این همه دثار نباشد	گویا تو برون میروی از سین و گردن
بر پائے رود فتنه و بیدار نباشد	از زگر بنمخورتو در بستر و بالین
بر خاک طبع صید و گرفتار نباشد	از جاد و حزن تو که در پیش جالیت
گراز تو بود چون زمنش عار نباشد	غم یار من و سخت سرا سیم که این غم
هر سوخته زین نشاء خمیر دار نباشد	آن شعله که افتد بنجس و خار و عثمت
پرداد که سوزد بگش کار نباشد	باد تو از کس نکند یاد نظیری

دوشینه سرودے دل افکار بر آورد
کاهوز حرم مرغ ز گلزار بر آورد
اسال دگر اشک صلاح و دم زہم
رنگ مے پار و گل پیرار بر آورد
من تو بہ نیا ورده ام از کعبہ کہ کا فر
بت از گنہ خانہ خمت ربر آورد
تنہانہ مرا راہ زدا ز لہ العجبی عشق
بس شنج کہ از خرقة و زنا ربر آورد
ہر خار کہ اندر روہ مابکف پا خورد
صدرنگ گل از گوشہ دستار بر آورد
بد کرد ہما ہر کہ در خلوت ما زد
مار از سراپردہ دیدار بر آورد
چوں کباب خرامندہ بہرہ کہ گذشتی
جوان تو طاؤس ز رفتار بر آورد

بس سرکہ بزود بر افلاک نظیری

کین صبح طرب راز شب تار بر آورد

بخاطر م کلا گشت دوست دشمن شد
دو دل چو شیر و شکر بہ دست آہن شد
چونادہ سرکشتت عہد را بنیاد
زہر طوف کہ نیسے وزید روزن شد
مرنج اگر نشد مضطرب ز آمدنت
چراغ دیدہ بجای داشت دیر روشن شد
در اشتیاق تو چندان صنم گفتم
کہ شرم مار ز خود زاہد بر بہن شد
سراغبار تو گفتم برون تو انم برد
کمند پا و سرم طرف جیب دہن شد
کشید بر سیر دیوار بوستان دلمے
کہ گل ملول ازیں بلبلان بشیون شد

مسا زخندہ دگر رنجہ پا کہ نکشاید

لب ملول نظیری کہ وقف شیون شد

این کعبہ را بنانہ بیاطل نہادہ اند
بس معنی جمال دریں گل نہادہ اند
در ماندہ گشتہ است باین کار و بار عشق
ہر سو ہزار عقدہ مشکل نہادہ اند
زین گل چہ دیدہ اند مگر حاملان عرش
کوز رنج راہ پایہ محمل نہادہ اند
قلزم بشور رفتہ و عمان نشستہ تلخ
نہیں آب زندگی کہ بسا حل نہادہ اند

آہ میں چہ دوستیت کہ سر ہائے کید گر
خوارم مکن کہ رخی تن آبرو سے را
خویشاں بریدہ در رہ قاتل نہادہ اند
با خون صد شہید مقابل نہادہ اند
مستال قدم بزم تو غافل نہادہ اند
شاہاں کہ خاں بد عوت سائل نہادہ اند
حب مراد عوت سائل نہادہ اند
گرون بنہ بیتغ نظیری کہ عاشقے
بر سر کلاہ مردم عاقل نہادہ اند

بدل ز شوق تو چوں نالہ در سماع آید
معیست در خم شوقم کہ گر بجوش رود
اجابت از درو با ہم با سماع آید
ہزار ذرہ و پروانہ در سماع آید
چنان بنالش من روزگار خوش دارد
بہ بیع عشوہ خرم جان کہ ست ناز مرا
اہانتے ست کہ خود بر سر سماع آید
چنان رود کہ مگر او پئے و دواع آید
سرایست آنگذ بوئے گلش صداع آید
کہ بندہ کہ مطیع تو شد سماع آید
کہ ذرہ در نظر از ہستی شعاع آید
نمود ز وصال تو و نمائش ماست

بصبر و داد نظیری قرار و فرماں دہ

کہ غم بدعت و ہجراں با ختراع آید

کس چو من نیست کہ پیش نظر از دل برود
دولتے بود کہ مریم بہنگام و دواع بود
غائب از دیدہ نگرد ز مقابل برود
آں قدر زندہ نہاندیم کہ محمل برود
راہ ہنگام بیک پیش برداری کہ کسے
صبر داریم کہ ایں تہمت عشق از سر غیر
بدلیل رہ وسطے گردن منزل برود
ہنچو خون سچل از گردن قاتل برود

قصہ مابین زبان وطن خواہد گفت
 ہر کراختہ ازین ورطہ بسا حل برود
 نیکوئی دوستی آرد بدل دشمن و دوست
 ہمہ جاسر زنداین ریشہ چو در گل برود
 مرد عاشق نہ ہدول بتما شائے جہاں
 آن دہ کیسہ بطرار کہ غافل برود
 سرچشماں تو گم دم کہ ز بس خوشخواری
 قطرہ خون نگذار نہ ز بس عمل برود

من و آزار نظیری ز کسم عار مباد

بزبان آید از آغم گلہ کرد دل برود

بزم غم بار ما ندارد
 عیش تو خبار ما ندارد
 ما چہرہ بخون نسیم گلہاں
 مشاطہ نگار ما ندارد
 چوں شعلہ ز سوز سینہ روئیم
 خم ابر بہار ما ندارد
 بس بے سرو گل کہ دستش
 زخم سرخسار ما ندارد
 ما عربدہ کنیم بسیار
 مطرب سرکار ما ندارد
 آئینہ بغیب ما ست گویا
 عیب آئینہ دار ما ندارد
 ہر نامہ کہ دل کند خوں
 پیغام و یار ما ندارد
 خوشحالی روز وصل دیدیم
 شوق شب تار ما ندارد
 این غم کہ مال آرد و از کیست
 رنگ غم یار ما ندارد
 بے نام و نشان خوش ست مرغ
 گو نالہ زار ما ندارد
 گردوں مہ و مہر دارد اما
 نقدی بقیار ما ندارد

خونابہ کشیم ما نظیری

مے عشرت کار ما ندارد

من آن صیدم کہ ہر کس را نظر بر حال من افتد
 ز بس زخم دلم کاریت در و بال من افتد
 شکارت خوش بر آید کہ خود از منزل بڑوں آئی
 نگاہت جانب مرغ مبارک فال من افتد

نیم مرغے کہیں شوار باشد صید من کردن
ازاں بُریم کہ ہر کہ عقدہ در پیش چرخ آید
بزن در نامہ ام لے از بخش از کرم برتے
بقاتل خون خود پیش از سوال حشر کھ بخشم
مرا گستاخ گوئیہاست در مجلس سخا ہد شد
مرا را از گوشہ چٹھے کہ از عالم ہمیں دارم
زبس سستم گرہ از بال من در بال من افتد
ز دوراں ماہ من ماند ز گردش سال من افتد
کہ ترسم ملک را چشم بر اعمال من افتد
کہ ترسم کہ در در ماندگی ز اہال من افتد
کہ دایم بند حسرت بر زبان لال من افتد
کہ در ہر شادی و غم قبلہ آماں من افتد

بسے پُرشوق کسلہ آید نظیری کعبہ میترسم
بجئے ناگز نطق از شوق بہتقبال من افتد

فلک مز دور ایمائے تو باشد
بدل تنگی کنم دلخوشش ہمیشہ
نیا زارم ز خود ہرگز د لے را
شود مجروح مغز استخوانم
منے آشفستگی در شور آرد
حریفہ کہ خرد باز بچہ سازد
نہایت نیست طومار د لے را
کہ درت نیست کاخ سینہ را
گل صد رنگ میر وید از ان خاک
سحر کہ ہر کہ پیش از خواب خیزد
دو عالم نقد جاں بردست دارند
نوازد ہر کرار لے تو باشد
کہ تنہا جلے غمہائے تو باشد
کہ میترسم در دجائے تو باشد
سر خارے چو در پائے تو باشد
نگاہ کارا افزائے تو باشد
عتاب گر یہ فرمائے تو باشد
کہ مضموش تمنائے تو باشد
کہ راہش بر تماشائے تو باشد
کہ دروے نوش صہبائے تو باشد
حریف بادہ پیائے تو باشد
ببازارے کہ سودائے تو باشد

نظیری زندگی در در و دل جو
کہ در و تو مسجائے تو باشد

پس از نہ مجاہدانہ عیشے بچنگ افتد
 نخستیں جامہ بر اندازہ حسن تو بریدند
 بعشق رویت از دل ارخوان لاکہ چہینم
 فلکندہ دگر شہدائے بخش خستہ و زارم
 پس از وارستگی در قہید لہش تازہ افتادم
 ز حسرت سوختم و ز شرم دودے بر نیارم
 ترقی در توجہ کم شود عشق مجازی را
 تمنائے گہر گشتہ ام دارد بدریائے
 جنبیت دار را ہند اندہ و ذوق جہاں چہاں
 ہمیشہ آچو اجوائے خط پر کار در کارم
 مرقع تاکد امیں خار و خار را بزرنگ افتد
 قبا بر قد سرو از ہر آن کوتاہ و تنگ افتد
 شمرائے لعل گردد ہر خورشیدار بنگ افتد
 مباد آئینہ را قسمت کرد چہ کال زنگ افتد
 بتر از نو مسلمائے کرد فیہد فرنگ افتد
 آہی آتشے در خانہ ناموس ننگ افتد
 بمغزل کے رساند مرد را بہت چو ننگ افتد
 کہ در ہر گام صد جا رہ بر کام نہنگ افتد
 نہ سور بے عزا آید نہ شہد بے شمرنگ افتد
 کجا در دور چرخ و گردش انجم دنگ افتد

نظیری بہر حفظن مطیع نفس گردیدی

چہ نصرت در گذر گاہ کیا آہو پالہنگ افتد

آمد دگر بصلح و در جنگ باز کرد
 شد عمرو سرگرانی او بطرف نشد
 خود را بکام دشمن خود دید آنکہ او
 عقلم نظر بآئینہ دوستاں فلکند
 چشم طبع بدوز کہ در قسمت کساں
 صد معجز از کرامت لعل تو دیدم
 ہر جائے بنم از تو سنائے پرستے
 صوت تو از ترانہ ناہید برگزشت
 صلح بمصلحت پے جنگ و از کرد
 بر من بقدر مرتبہ عشق ناز کرد
 باد و ستاں تغافل دشمن نواز کرد
 از دوستی و دشمنی بے نیاز کرد
 ہر کس کشود دیدہ محبت فراز کرد
 از تو نمیتواں بخطا احتراز کرد
 بر کعبہ میتواں زہم سونماز کرد
 شد بلند مطرب حسن تو ساز کرد

طلب وجود عیش نظیری ہم نزد

کو تاه دید مر حله خواب دراز کرد

یکے فلم ہوس ہر روز در سیاہم اندازد
 در صافی بدم از زیب رنگ طبع بیگانہ
 ز سلطانے بکنج گلخنے انگندہ تقدیرم
 ندارم مستی طاؤس اگر ہمنگ طاؤسم
 بخوں سرگشتہ تر دارم دلے از چرخ دولے
 حیات و مرگ خود چوں حاصل افسانہ بی نیم
 چو مرغان سحر خوانست از بس ذوق فریادم
 ادا ناکردہ فرض مسجد م تا چند محمودی
 بعیش و ناز نتوان تکیہ بر احسان گردوں کرد
 عزیزاں از تعلق سخت در رفتن گرانبارم

خرد فرسایدم ز گنش ز آب تا بم اندازد
 چہ دانستم کہ دوراں در کف قلابم اندازد
 کہ خاکستر بجائے بستر سنجایم اندازد
 فریب طبع روبہ در شراب ناہم اندازد
 میغم در خیال خود کہ در گرداہم اندازد
 شہم بیدار دارد روز ہا در خواہم اندازد
 بنور صبح رشک پر تو ہستایم اندازد
 بنزد صالحاں در گوشہ محرابم اندازد
 شبانم پرورد تاد کف قصایم اندازد
 کسے خواہم دریں طوفان سخت سیاہم اندازد

ندارم شورش و دوزخ نظیری اشک یابی کو

کہ چوں شکر در آتش چوں نمک در آہم اندازد

دل با ہوش دم بروں نہ ہد
 در کشد بجر ہائے غم عاشق
 دل اسرار ہیں حدیث قدیم
 چپ نوشتند نامہ حاضر باش
 منکر آں نگاہ و حشی را
 نگاہ از چشمش ار بروں آید
 این غم از بہر مرگ شور جہاں
 یدہ آب فخر کہ در درو دشت
 چشم بادوست نم بروں نہ ہد
 رشق از قلم بروں نہ ہد
 جو حکم قدم بروں نہ ہد
 نشو کاغذ رستم بروں نہ ہد
 راہ از دیدہ رم بروں نہ ہد
 ز نقش از پیچ و خم بروں نہ ہد
 غیر نیل و بقیع بروں نہ ہد
 خاک جو جام جسم بروں نہ ہد

مرد باید کہ فکر یار از دل تازید نیم دم برون نہ ہد
 بکفم جام شاد ماں گونہ تارخم رنگ غم برون نہ ہد
 لا نتوان کم زیر تر سا بود میر و از کف صنم برون نہ ہد
 گر نگیرد قلم نظیر سے را

ابر سیراب نم برون نہ ہد

جہاں جواں شدہ عقد بہار سے بندد بہار پائے جہاں در نگار سے بندد
 ز صبح نشو و نما آب و خاک الوال شد جا و نامیہ خود را بکار سے بندد
 نکاح باغ و بہار است دایہ بستان میان رنگس و ستار خار سے بندد
 چمن ز صوت بلند ہزار پسندارد کہ رنگ لالہ دگل بر قرار سے بندد
 ازیں حدیقہ چو گل زود بایش رفتن کسیکہ دل بولائے ہزار سے بندد
 مسافران چمن نار سیدہ در کو چند شگوفہ میرود و شاخ بار سے بندد
 زبے ثباتی گل بردخت پنداری کہ غنچہ بر سر آتش شرار سے بندد
 گئے کہ فاق صحرای لالہ رنگین ست بدال کہ خون دلش در کنار سے بندد
 چہ عیش و سوسیر شود و دورا نے کہ عقد نشاء سے باخوار سے بندد
 وصال شمع چہ ملت دہد بہ پروانہ کہ موم کردن آتش بنار سے بندد
 و دور چرخ چو ماہیست ناں بگردانیم کہ طبع بر رسن تا بدار سے بندد

متاع بخت نظیری نیافت در غربت

امید بار بزم دیار سے بندد

باز رنگس را گلستان صاحب افسر کند شاخ گل منبر نمود بلبل حکایت سر کند
 غنچہ گرد سبز مغفر سبزہ زنگاری قبا روز عرض آید کہ ہر کس برد خود و بر کند
 از گلستان بروید تاک سے شوریدہ وار لالہ خوین ز خاک گشت گلستان سر کند

حُسنِ گل بر تنِ بختِ گل افکند که تاب آن
 شاخِ گل شد پنجه آذر که بر غم خلیس
 جلوه شور انگیز باشد هر که آید در سماع
 ترسم از خمور می ساقی که هنگام صُبوح
 بر تن رنجور سودا ^{می} زود باد و بهار
 صبحدم دامن کشاید عطر آگین شود
 سنبل اسرار میرود که از راز سپهر
 ببل شوریده را هر نگ خاکستر کند
 باد آزاری بهر موعبت آذر کند
 باده عطر آمیز گردد هر که در ساغر کند
 صبح را کم از نسر و غلاله احمز کند
 استخوان را مویالی مغز را عنبر کند
 از گل انگور بر فروزد غنچه را مجر کند
 هر چه گوید ابر در گوش زمین باور کند

در روانی گو بیاطیع نظیر می شد چنان

کاخچه آید در ضمیرش ثبت در دفتر کند

در بقیع نقش املها بر آب جو بستند
 چو موج روی هوا بر سر آب میرانند
 میرس حال که این مطربان چاکدست
 بخت جان زدم این مَغینان گوئی
 دعا قلست که تن در دبد بخلفت خاک
 بکشت دزرع هر حال رسید آسب
 مجوز ناموران غیر نام کین خانان
 بغم بساز که از بے نشا طی ایام
 درین جزیره جمال ^{نیم} خیمه ایشم
 ازین جهان دلم آماده گر یخمن ست

هزار نقش درین کارخانه در کار ست

همه نگه خورده نظیر می همه نگه بستند

افسانہ شیرین مرا گوشش نکر دند
یک خمرده گرفتند پس از نکته بسیار
ماروزہ ازیں ماندہ بر چنگ کشادیم
معنوم شد از مستی ما حوصلہ ما
باید بعصارفت چو موسلی کہ دریں راہ
در حلقہ شدم زان خط رخسار قرینم
اشجار چمن دست بہم دادہ و یاران
جانم برہ پردگیان سحری سوخت
خوں نابہ ہو آمدہ بر جیب و کنارم
امروز نہ رحمت کہ لب تشنہ گدازند
صد تلخ چشیدم شکرے نوش نکر دند
گشتیم فراموش و فراموش نکر دند
در کاسہ ما جرہ سر جوشش نکر دند
دادند بحکمت مے و بیہوشش نکر دند
یک چاہ نکلند نہ کفش پوشش نکر دند
تا کوکب آن صبح بنا گوشش نکر دند
سیرے بہن غمزہ ہمدوشش نکر دند
سویم نگے از تہ شب پوشش نکر دند
زان شبیل خوش یوم در آغوشش نکر دند
آنرا کہ لبے تر زمے دوشش نکر دند

فریاد ازیں شوق کہ در جان نظیری
تا مردنش از زمزمہ خاموشش نکر دند

ہوس چو دیر کشد شعلہ در نہاد افتد
نشاط صحبت فرہاد و رشک خسرو افتد
بشہر و باد یہ فرسودم و کسے نخرید
چو قیامت نہدم روزگار بفروشد
مرا بہت تنہی گوشہ نقاب سپرد
خدا نگ غمزہ گرہ بر کمان ابرو چند
عنان دل ز ملالت بتاب و دستم گیر
ضمیر روشن تو لوح محو و اثبات است
چو ذرہ خلق جہاں در ہواست میگردند
بحد عشق رسد میل چوں زیاد افتد
خوشست عشق اگر کار بر مراد افتد
بلاست جنس گرانمایہ در کساد افتد
نہ یوسفم کہ خریدار بر مراد افتد
کم ست آدم مفلس با عتماد افتد
کشادہ کہ ہمہ کار ہا کشاد افتد
کہ ہر کرا تو بکوئے ز پا فتاد افتد
کہ تا زیاد بر آید کہ ناہیاد افتد
بشر ندیدہ کسے کا فتاد افتد

تغم ز سنبل بند زمانه کاسته شد چو طفل شوخ که در قید او ستاد افتد

حذر ز آه نظیری که خانماں سوز است

مباد این خس سوزاں بدست باد افتد

هنوز راه نگاہم ببال و پرندہ بند	کبوترے کہ نیا موختند سر نہ بند
خراب ز گس سنگیں دلاں سرستم	کہ بر طریق نظر مہرا گذر نہ بند
ز غم بکونہ زریں شدم چہ چارہ کنم	قبول صحبت صاحب دلاں بزر نہ بند
ازیں کشادہ جنبیاں ثبات عیش محو	کہ گل دہند بخوار و یک شمر نہ بند
بندہ سہریاس بساز و موجلاوت کام	دوا چہ دار و کئے تلخت کند شکر نہ بند
ز خواں نعمت دوراں رضا بقسمت وہ	کہ طعمہ ز غمت خوش گوار تر نہ بند
بدر و سوز کہ بر بستر آب عنایت	بغیر تب زدگی و قف جگر نہ بند
چہ یاد جور رفیقاں کنم نصیبم بود	کہ تشنہ برب جومیرم و خبر نہ بند
مثال مال ب دریا و حال مستقیمت	دہند شوق و لے رخصت نظر نہ بند
سزد کہ مقننہ بر کمر کنند آں مرداں	کہ تاج عشق بخواہند و ترک سر نہ بند

ظفر تراست نظیری کہ محذوق شدی

بہر کہ غوطہ بدریا نزد گھس نہ بند

وقت شد سبزہ فرش در چپید	ابر خگر بیک و گر چپید
آفتاب او کیوں بر آرد سر	چرخ ابر باد بر چپید
مسند سبزہ نخل بگذارد	زافر غنچہ شاخ سر چپید
ہمہ ذرات خاک بُت گرا	تار ز ناز بر کمر چپید
حسن رنگے جہاں نمودہ تو ہم	سیمیا را بساط در چپید
زاغ کزنہ سجد کند پرواز	بہمش چرخ بال و پر چپید

اصل بہتر کہ ترک فرع کند   پائے در دامن اثر سچید
 دیدہ سبیل بہار شد کہ جہاں   بہم اور اق خشک و تر سچید
 تر و خشکی کہ کوہ و صحرا راست   خوردہ لالہ در شر سچید
 زحمت خار و رنج خسار را   لالہ در پارہ جگر سچید
 ارغواں را کہ خوں کند سیلاں   ساعد از لوک نیست سچید

بس فریب چمن نظیری دید
 از بشتش عشاں منظر سچید

عشقست طلسمی کہ در و بام ندارد   آنکس کہ از ویافت نشان نام ندارد
 بس حلہ الوان بقدر عشق بریدند   یک جامہ بر اندازہ اندام ندارد
 بادیکہ و رد و جد کند مست محبت   عاشق سر و سودائے مئے و جام ندارد
 بس زاویہ حال مراد و لطیف است   تاب نفس صبح و دم شام ندارد
 آغاز جنونم شدہ پایان محبت   کاریست بانجام کہ انجم ندارد
 از خویش تسلی نشوم تا رفتی ہست   پروانہ بجاں باختن آرام ندارد
 کوتاہ نظراں و رطلپ تو شدہ را ہند   عرض دو جہاں و سعت یک گام ندارد
 زراں دائہ مشکیں و خط سبز ندیدم   مرغی کہ دلے در گرو دام ندارد
 جاں زیر لب از پا و سرش بوسہ بچیند   کاں نخل بہشتی شمر خام ندارد
 سرخوش ز لبش پیش شدم کہ لب ساغر   مے چاشنی تلخی دشنام ندارد
 عریانی مارا شرف کعبہ بہوشد   درویش حرم جامہ احرام ندارد

چو طبع نظیری کہ حق عشق ادا کرد

کس نیست کہ در گردن از و دام ندارد

دل از اوہ پائے پست شود   بہر دال دل ز رذشت شود

ہمتے کاں باعث ال افتد عشق را پایہ معین نیست
 بھولے کہ درد ماغ افتد کار از انکسار بکشايد
 مومن از عشق بت پرست شود ناکہ در زیر بار مست شود
 عشق را فتح از شکست شود خط کہ بر روی خوش نشست شود
 سرخوش از نشاء است شود ہر کہ بید طلوع حسن ترا
 ہر چہ نابود گشتہ ہست شود چوں نساب از جہال برداری

بحر در آستین نظیر می راست
 کے کرم پیشہ تنگ دست شود

اینکہ دل نامند چوں حرم حاصل کردہ اند
 از کد ایں دو دماں با این دلیل افروختند
 ایں گل از ہر شاخ خود روئی نئے آید بہار
 در خیال قید زلف و حال ہر کس ماند ماند
 از قدم تا فرق ناز و نوش و برابر و گرہ
 از چنے دنیا مشو پو یاں کہ ایں ہو بج سراب
 خلق را در ہر نفس موت و حیات مضرست
 روئے از میدان سر بازاں بگداں کاں فوق
 ما بچین زلف کشتی بر کنار آورده ایم
 گرد خود گردم چو بنیم در ہولے کیستم
 ذرہ ام اما بخور شیدم مقابل کردہ اند

عشق را ہنگامہ امروز از نظیر می روت
 ہر طرف از گفتگویش گرم محل کردہ اند

بغمزہ روز استم ہمیں معاملہ بود
 نصیب من ز ازل در دست بود اگر دید
 قصور طرز نگارم تمام حسن شکست
 بپوئے من سبب اجتماع دہا گشت
 بصفی نقش خط و خال خوشتن نقاش
 دلم ز سرزد ہانش بقیل و قال افتاد
 لبش بدادن کامم نمود جہد اما
 فریب قول بداندیش گرگ ناسد گشت

بنکتہ گفت نجل میکنم نظیری را

ز قول خویش فراموش کرد این صدمہ بود

کسے ہلک حدود از قدم نمی افتد
 بروشنائی دل رو کہ رفتگان فرستند
 من این مرقع الوان بیفکنم روزے
 زبان دعوت و تسخیر بہ کہ بر بندم
 مسافرے کہ بنا بود و بود خود بینند
 دلیل عشق نوید کسے کہ در ہر کام
 چنان ز شوق تو گردیدہ اند سرگرداں
 چنان پشش روئے تو جذب دہا کرد
 بذر من خط سیال کشیدہ آما
 زہو خاطر یاراں چنان سقیم شدم
 نویسی از بنظیری دہا و گرد شام

کہ برگزگہ شادی و غم نمی افتد
 گذار زندہ دلاں بر عدم نمی افتد
 کہ طرح رندی و تقوی بہم نمی افتد
 کہ در چراغ کس آتش بدم نمی افتد
 ب فکر منفعت بیش و کم نمی افتد
 سرش چو شمع پیش قدم نمی افتد
 کہ راہ کعبہ رواں بر جسم نمی افتد
 کہ عشق بر ہنماں بر صنم نمی افتد
 ب فکر غیر زو ست قلم نمی افتد
 کہ سایہ قلم بر رسم نمی افتد

ز شوقِ نامہ بفکرِ قسم پختہ افتد

نہ ہر مغرسے کہ بویہ گشت از مصروین گیرد
 شیمیے گردن تر دارد و داغ پیر کنعاں را
 ورق از کس چہ میخوای سبق از کس چہ میگیری
 دے نقاش از نیرنگی صورت نیا ساید
 نفس تلخست تا طعم حقیقت نیست با مغزش
 ز خود گر بگذری شاہی کنی در ملک بیخویشی
 دریں دیر کہن چوں امن گردد و خاطر انساں را
 ز عریانی ازین شادم کہ از تشویش آزادم
 چہ راحت از وطن آزا کہ یارش در سفر باشد
 بوقت زندگانی چاک زد ہر کس گر بیانے
 ز بس بُوئے کمال شرک مے آید ز تو حیدم
 مشام تیز باید تا نصیب از پیرہن گیرد
 پسر گم کردہ چوں انس بابت المحزن گیرد
 ز دل جو ہر چہ میجوی کہ فیض از خوشین گیرد
 فریب نقش شیریں دل دوست کو کہن گیرد
 سخن شیریں بود و قتیکہ اورنگ سخن گیرد
 عزیز خلق گردد ہر کہ در غربت وطن گیرد
 کہ اول اہر من بگرفت و آخر اہر من گیرد
 گر بیانے نذارم تا کسے از دست من گیرد
 کجا بے رویے گل آرام بلبل در چمن گیرد
 بعد مرگ نتواند قرار اندر کفن گیرد
 در ارشاد مغان تکبیر از من برہن گیرد

سخن ہر روز عالمگیر تر گردد نظیری را کہ مردم ہمیش جادو سایی نخل کہن گیرد

دریں دیار عجب مطرباں یک رنگ اند
 ز صحن سینہ کشایند چشمہ چشمہ نور
 کلید شادی و شمشیر غم بکف دارند
 بدل ز نغمہ شیریں حرارت انگیزند
 چو حد زیر و بم نغمہ را نگہدارند
 سبکہ لان چو بفتر اک شاں در آویزند
 بفتح یک غلش ایٹا ہداں چو نغمہ چنگ
 کہ دل برند بصد راہ و بر یک آہنگ اند
 بزخمہ صیقل آئینہائے پُر زنگ اند
 بہ بسط بر سر صلح و بقض در چنگ اند
 بصوت چوں شکر و شیر آہن و سنگ اند
 بہر مقام خفیف و ثقیل ہم سنگ اند
 بطبی نیم قدم در ہزار فرسنگ اند
 بر دہل روند کہ بر سینہ و بغل تنگ اند

ز سیر عالم لاجوت میدهند نشان
 هزار رنگ بر آند این فسون سازان
 سواد صومعه را نسخہ فسون سازند
 بگو محسوس کر شدہ تحریر شان زندانش
 مشاطہ رخ مستند بامے و قدح اند
 اگر چه قاطع ز ہند مایہ ہوشند
 دلیل اہل فتاینہ در عروج و نزول
 باوج مد طیران در حقیض رہنم اند

نظیری از پے این جادواں مدد بیا
 کہ در ربودن ادراک چابک و شگ اند

بقصد ہر کہ سوئے کعبہ ناقد را ہی کرد
 کبود رویے از ان شد بنفشہ در گلشن
 ز چین زلف نیسے نزد بروج عذار
 ز روی و زلف تو ام سایہ و ضمیر انداخت
 نشان کو کم اختر شناخت بدے یافت
 کسے چو خال ز حسن تو کامیاب نشد
 دلم ملاحظہ از لب تو داشت امید
 من از ملازمت مردم بعشق آزاد م
 سبیل بیابا کی حسن تو صبح صادق داد
 دل از تو آب خورد کاروان مصری را
 تبارک اللہ از آئینہ شما ئیل تو
 نشان پاشش بہر گام قبلہ گاہی کرد
 کہ با کلالہ جعبہ تو کج کلاہی کرد
 سفینہ مردم چشم مرا تباهی کرد
 فلک مسخرم از ماہ تا بما ہی کرد
 مشاطہ خال ترا کند و پر سیاہی کرد
 مقیم کنج بہت گشت و بادشاہی کرد
 ہزار قاصد موزوں بنکتہ را ہی کرد
 ز سوئے من رخ خوب تو عذر خواہی کرد
 کہ آفتاب و ہش ثبت بر گواہی کرد
 کہ عارض و دتنت یوسفی و چاہی کرد
 کہ دل مطالعہ صورت آہی کرد

عبادت سحری را کن نظیری کم

کہ ہرچہ کرو دعا ہائے صبح گاہی کرو

گردش چشم بتاں مستی من حالی کرد
قبض در کار ندیدم چو شدم مست مدام
پائے جبریل بکرسئی خیالم نرسد
شور این باد یہ از باد یہ گردیست مدام
ہر کہ بر خوان طمع دست نوازید رسید
عجز در مجلس اصحاب بکارت کہ چنگ
ولم از خندہ پوشین حریفان گرفت
قصہ عشق بوصف تو طویلست طویل
یوسف از خواری خواں بکساد ی افتاد
بود نزدیک کہ کام از لب شیریں گیرم

کرد باز بچہ معشوق نظیری خود را

آنچہ خرداں نکنند او کبہن سالی کرد

خوشا کز بس ہجوم گریہ ام در دامن آویزد
چنان در دوست آویزم بدل گرمی و مسازی
نسازد بوسے یوسف دیدہ یعقوب را روشن
مقیم کونے تو بچہ می تو با بلبلے ماند
گر فتم در پر پروانہ سوزم در غم گیرد
دلے دارم بہرست طعن ناصح چوں کہن دلے
چراغ ماچہ زریب و فردہ محفل ہر کئے را
بہ بینی گرجاے از مہ و پرویں مشوا این

سر و دست نگار نیم نگار از گردن آویزد
کہ در ہنگام جان بازی بد شمن آویزد
اگر عشق زلیخایش نہ در پیراہن آویزد
کہ صیادش بگاہ دے نفس در گلشن آویزد
حذر کن زانکہ ناگہ آتشم در روغن آویزد
کہ در ہر بخیہ لختہ خرقہ از سوزن آویزد
کہ قندیل مہ و مہر ش فلک در روزن آویزد
بشکل خوشہ گہ صیاد دام از خیزن آویزد

پے در و نظیری ایں ہمہ گفت و شنود آرم
گلے چہ چہ چشم از گلشن کہ خارے در آرم

نگاہت چشم جادو برنتا بد
چو گل از تابش بر میفروری
تعالی اللہ از اں لطف بناگوش
چنان در دوستی تو من عنانے
صبا ترساں و زو سویت کہ ترسد
مزاج و حشمت داری کہ از دور
دبس و حشی غزالانت رمانند
کلا و ناز نیک از سر نهادی
خداک چشم زرد و از زلف گندی
چو عزم بدعتی خویت نماید
بقبر و ناز تو گردن نهادیم

چو آید در بیان کلک نظیری
لالی تا رسد تو برنتا بد

رشمہ از حسن جانان رختند
ز اں ہمہ طوفاں کہ بر آئین عشق
از قضا آں جرعه چون آب بچوش
رشمہ نور شد ہویدا ہر کجا
از خمار دوستی آں نور پاک
ہر طرف رنگے بگل بپرستہ شد
بر جہاں از عشق طوفاں رختند
جرعہ در جام انساں رختند
ہر طرف در قابلیہ جاں رختند
پر تو سے بر شرط پیاں رختند
دُر و کفر و صاف ایماں رختند
قالب گبر و مسلمان رختند

شہوتے اگیختند از مغز نے
 وانکہ از الماس بہر جان ما
 تیز کردند و از آن آلودہ زہر
 آب کردند از دل ما پا رکہ
 لالہ حمر او غسل آبدار
 عکس از داغ در دل برداشتند
 اینمہ گہماکے سبز و زرد و سرخ
 جوہر سے از قول شور انگیز ما
 غنچہ را دل زان لائے جا خراش
 رنگ ہر نقشے کو ان اگیخت طبع
 داغ ہر سودا کو ان اندخت عشق
 نگتے برخاست زیں سودا بمصر
 اصل این فرع از زمین شد عطر بیز
 پیکرے از آب حیاں ریختند
 تیغ ابر و رمح مژگاں ریختند
 سونہ سے بر زخم پنہاں ریختند
 داء یا قوت رتاں ریختند
 کوہ را در حیب و داماں ریختند
 بر چمن گلہائے الوان ریختند
 از دم ماہر گلستاں ریختند
 عند لیبیاں را بالحاں ریختند
 پارہ پارہ در گریباں ریختند
 چینیاں بر قصہ و ایوان ریختند
 مصریاں بر بیت احزاں ریختند
 بر قمیص ماہ کنعان ریختند
 بر بنی از فیض رحماں ریختند

مایہ مانده باقی زیں عبیر

بر نظیری در خراساں ریختند

پیراں کہ وقع فیض بتا شیر بردہ اند
 چوں من بر آنکساں کہ نفس کردہ اند سرد
 سرگشتہ اند اگر چہ تحصیل تجر بہ
 از سالخوردگاں نبود خوش فصول از آنکہ
 پیراں ز روز تیرہ سیہ کار میشوند
 بیباکی و غرور جوانی نہانہ حیف
 آب رُخ حیاں بدم پیر بردہ اند
 نور سحر بنا لہ شبگیر بردہ اند
 بے تافرا از طارم تدبیر بردہ اند
 صحبت لطیف خانہ تقدیر بردہ اند
 با آنکہ موسفید سر از شیر بردہ اند
 پیراں ہمہ خجالت و تقصیر بردہ اند

شادی بشیب گرمی و افیون بود چه خط
 این قوم ره بعیشش تند ویر برده اند
 گر کج شود بادل نازک بر آں سزد
 بار گراں بقامت چوں تیر برده اند
 باموئے اچھو جہ کا نور نکر وند
 آناں کہ پے بزلت چو زنجیر برده اند
 یوسف فریب گراں مثل کجا خورد
 رو بہ بصید کردن چسیر برده اند
 وحشی چو تو شکار نظیری کجا شود
 شہباز را بدام کس گیر برده اند

چه خست کین دل کافر نهاد من دارد
 نہ ذہب من دھ اعتقاد من دارد
 بآب و آتشم از سر کشی نمی سازد
 ہزار عربہ با خاک و باد من دارد
 ز تیر نالہ فلک را کس بر انگیزد
 کمان فتنہ بزہ از عناد من دارد
 ندیم غصہ کہ روئے زمین بگرداند
 عدوئے رحم کہ راہے بداد من دارد
 بچشم دل ز سوید لے دل ضعیف ترم
 اگر چه قوت دید از سواد من دارد
 مبارزے کہ ہدف سدا ہنہن سازد
 کجا ہدف ز کین و کشاد من دارد
 چہ اعتماد کنم بر دوری غماز
 کہ حادثات جہاں را بیا دمن دارد
 بصد علاقہ دل باید مہمیت بود
 باین کماں کہ سر انقیاد من دارد
 من آں عزیز زمانم کہ بخت بر ساعت
 متاع مصر دگر در مراد من دارد
 رساست دست تجربہ کہ نزل من گیرد
 قویست پشت توکل کہ زاد من دارد
 بمصرے کہ ندیمان ز نظم من خوانند
 ہزار فخر بمن اوستاد من دارد
 ز کبر چرخ نظیری عجب ہر اسانم

کہ کار ہائے مرا بر مراد من دارد

دریں سپید رقم قسمت و حوالہ نماند
 اثر ز مہر و خط این کمن قبالہ نماند
 ہزار قرن بریں قصر مردمان بگذشت
 مسایل و حکم و دفتر و رسالہ نماند

ز باب رحم و مروت نشان چه میخواهی
ازین مقوله حکایت درین مقاله نماند
ز بس سرور زمان منفعت ز اشیا رفت
خواص مهر گلیائے هزار ساله نماند
هر آنچه صاف قلع بود محرابان خوردند
بغیر دردی نماند در تپه پیا له نماند
مجبوئے رحم ازین گرگ ماه کنعان در
که شترے کله و مشتری کلاله نماند
شکوہ حشمت پر ویز و حسن شیریں رفت
مه تمام فلک شد مزار و مال نماند
ز جنس خویش همه صید میکند ایام
ز سبزه زار فلک غیر یک غواله نماند
میں گداخته آتشیں عذرانست
کجاست خاک که داغ برے لاله نماند

لوا الحقه تن پر وراں نظیری شد
بیا که قسمت ما تو غیر ناله نماند

عالم از عشق در وجود آمد
عشق معمار هست و بود آمد
در بشر کبریا کے عشق نمود
ملک از عجز در سجود آمد
رود شد از صدر بارگاه شهود
آنکه بر کار ما حسود آمد
عشق بر تخت از برنگریت
عقل و لوح و قلم فرد آمد
هر چه الهیت نمودن داشت
همه از عشق در نمود آمد
نیست جزو عشق و عاشق و معشوق
هر چه در معرض شهود آمد
عقل بر کار عشق سوخت سپند
شکل این گنسبگد بود آمد
عشق صنعت نمود بے آلت
بود هر چیز از نبود آمد
جامه مجنون در دکه خلعت عشق
عارس از جنس تار و پود آمد
عشق را عشق دی و فردا نیست
دیر هم زود تر زود آمد
شد جوانی و عشق و حرص و پروا
شعله بنشست خوش بود آمد
ز دهن بر لب نظیری جوش

عشق در گفت و در شنود آمد

اشک در دیده نبارم که حجابم نبرد
تپش و تابش من گرم سواش سازد
گشته ام پے سپر حادثه چون گنج یتیم
خوار از عجز و تنزل شده ام میخو اہم
بسکہ عطر گل دل راہ شامش بگرفت
سرخوش از گردش چشم لب میگوں کندم
قطعه سبز خطش دیدہ ام از چشمہ نوش
نکنم یاد لب بادہ فردشش بنماز
نپر در مرغ کہ والہ نکند امیہ دم
ہر شب از زنگس فتال بکین نظر م

حایل گر یہ کنم طرم کہ آنم نبرد
صدا و اہست کہ کس پے بجایم نبرد
جز خضر راہ بدیوار خراہم نبرد
کہ بصلاحت نزد م تا بعتا بم نبرد
بوئے از سوختگیہائے کبابم نبرد
زود مستم بسوئے بزم شرابم نبرد
ہوس از راہ بہ نقش سراہم نبرد
کہ ز مسجد خجرا بات خراہم نبرد
نوز و باد کہ از پائے شتابم نبرد
صد فوسنا ساز نشاندست کہ خوابم نبرد

نیست از بادہ بجز باد نظیری در دست

نگذرد آب رز از کام کہ آنم نبرد

دیدہ ام نیم نگاہے کہ بدین نرسد
سوئے دشت زدگان بس بیاست نگرود
ہیچکہ ذوق کلاش برگ جاں نخلد
طرہ بر باد نشان عشوہ بگلزار فردش
رام خاطر شود اما باشارت بر مد
بارخ ہوش شکارش چہ کین و چہ کند
ند بہ جلوہ عارض کہ تماشائی را
کہ دلخت جگر شور گزک مستان را

صعب آہوش بدنبالہ کشیدن نرسد
کار سبل ز نگاہش بطعیدن نرسد
کہ زنگ تا برگم شہد چشیدن نرسد
در چمن سرو چنانش بچسپیدن نرسد
دست صیاد بصیدش بر میدن نرسد
فکر خنجر ز شوقش بر میدن نرسد
کار از حسرت بادست بریدن نرسد
کہ بسید ذوقن آسبب گزیدن نرسد

حضرت توفیق باوراء نماشد ورنه
کس بسر چشمه جیواں بدویدن نرسد
حذب اقبال عروج بمقامے انداخت
که ببال و پر جبریل پریدن نرسد
اگر از چاه بایں جابه برآید یوسف
مالک از گرمی سودا بخردین نرسد

هوش از گوش شود محو نظیری ترسم
گوش کیں لذت دیدن بشنیدن نرسد

عنان دل ز خود رائی بفریادم نگهدارد
بنالم کا ندراں دل ناله مظلوم ره دارد
دل دیوانه ام را گنج درویرانه افتاده است
گدائے عشق بازی با جمال بادشه دارد
چو گوید کفر مجذوبے باستغفار حاجت نیست
کسے که عشق گمراه شد چه پروائے گنه دارد
مرا گر هست کبرے در دماغ از کبر بایی اوست
حباب از جوش دریا بادنخت در کله دارد
تجلی جمالے هست در سر جاکه ذوقے هست
بیا باں شورا گرے آورد یوسف بچه دارد
فقیهے را که شبها تکیه گاه ازخشت اندر
چنان خوابد که کوئی تکیه بر خورشید و مه دارد
حکایتهاے عهد دوستی را کرده ام از بر
چو هندوئے که بعد از سوختن همیزم نگه دارد
همان بهتر که نکشائی سر را ز دل مارا
که حرف بجز خویش نامه ماتہ بتہ دارد
سجاک پائے گلبن مینوید شکوه از غربت
اگر بر شاخ طوبے بلبے آرام گه دارد

شب بخون غم از جا در آید نظیری را

ز اشک و آه شب سلطان مایل و پد

نادک غم جان شگافد سینہ گر جوشن شود
عشق مقناطیس گردد دل اگر آهن شود
سینه پر حسرتے دارم که از اندوه او
تا بنزد یک لب آرام خنده را شیون شود
پیش شد سرگشتگی چند آنکه پایم پیش شد
سربتاریکی نهادم تا سپه روشن شود
یک توجه از تو در کارست و صد عالم مراد
غم نذارم گر اجابت باد عا دشمن شود
شب ترنم هائے غم بیدار دار و خلق را
هرگز اسوز چرخے ناله ام روغن شود

من هم از فریاد خود آزرده میگردم و لیک
بسکه بیتوجاهه جان بر بر من تنگ شد
گر به بندم لب ز افغان سینه ام روزن شود
گره گریبان را بدوزم چاک آرد من شود
وصل اگر خواهی نظیری شوق را سربایعاز

نور عشق ست این چراغ وادی این شود

دل از ناله خوش گردید امید اثر باشد
اگر ز دیده دیدن نهان باشد بهر پاس دل
بسی آسود شستم این خدنگم کار گر باشد
مجت از لغافلها بے بیجا در خطر باشد
نباشد در شب مار و شنی گرسنه سحر باشد
که صدره مرده ام دید و ز عالم بخیج باشد
مکن دورم که بس دشوار باشد بال افشاندن
دلم تا خوب آسایش نگیر در روز خور سندی
بخطر شیوه آید که آن جانسوز تر باشد

نظیری شاد هم باشی که خدمتگار ویرینی
که این قدر قیمت پیش او خاکت بمرشد

هرگز بسیر گل دل محزون نمیرود
عشق از جبال بریدن و از خود گذشتن
یار از خیال غمزده بیرون نمیرود
کار و فایز پیش با فسون نمیرود
یک دل رسیده نیست که در خون نمیرود
از خون مانگجاست که جیخون نمیرود
در هر دلی که او شبخون نمیرود
کو تا بهی ز لفظ بمضمون نمیرود
شب نیست کین خروش بهامون نمیرود
آه از الفعال بگردون نمیرود
عاشق بدر سر پیش فراطون نمیرود
هرگز بسیر گل دل محزون نمیرود
عشق از جبال بریدن و از خود گذشتن
از زخم عشق در برین هر سنگ کشتار است
لذت بخواب برده و شادی بغافل
در حرف تلخ نوش لبان صد دقیقه است
مرغان دشت را ز غم دل چراخته است
از بسکه بردند از دیر قصود حاجتم
آزاد که گوش دل شنود ناله بس است

راہِ وفا ز تفرقہ عشق بستہ شد   درایتِ ناقہ بر سرِ مجنوں نہیں رود

بوئے نسیمِ فقرِ نظیری شنیدہ است

از رہِ بتاج و تخت فریدوں نہیں رود

سبازم اس نے نمک آلود کہ بے غم باشد   انگنم مشکِ دریاں حُفّہ کہ مرہم باشد
ہست راحتِ المِ کلبہِ ازان بر من   غمِ ازاں خانہ کُنم و ام کہ ماتم باشد
ہر شہم عشقِ باخون تو سے بندِ خواب   کا گئے پیش شود بندِ چو محکم باشد
شرحِ سودائے دلم را سر و سامانِ مطلب   کار آنت کہ چوں زلف تو در ہم باشد
دعویٰ ذرہ دروغِ است کہ عاشقِ باید   کم بقا تر بر خورشیدِ رشبِ ہم باشد
ہر کسے از تو نشانی گماں میگوید   کس ندیدیم کہ در بزم تو محرم باشد
ہرگز از شغلِ برہی کس شمر اُس نچید   تخمِ ایں مہر گیا در گلِ آدم باشد
غیرِ اخلاص و محبت نبود شیوہ ما   جو رو بیداد براں غمزہ مسلم باشد
نکند بندہٗ مجبور گناہی اما   اوب آنت کہ در پیش تو ملزم باشد
گر ملائک ز سرِ سدرہٗ بحاجت آیند   زلفت از کف نہد گر ہمہ حاتم باشد

از تنک و صلی ہائے نظیری در وصل

عشقِ حرمانِ ابد گردہش کم باشد

کسے کو تشنہٗ وصل ست باکوثرِ کُھے سازد   باپِ خضر اگر عاشقِ رسد لبِ ترغی سازد
کلہ بخشی و ہر بازی شرابِ عشقِ آرد   سرے کیں نشا و گرش ساخت با نسرِ سازد
بشیدائیِ مزینِ طعنم کہ ہست از بے نیل   کہ طفلش غیرِ حرفِ عاشقی از بے سازد
عجب گر آسماں سماں تو انداد و کارم را   چو طالع از کسے برگشت با اخترِ سازد
کہا میں شعلہٗ روشنِ میکاندِ مشبِ چراغم را   کہ مو سے رائے ہمیم کہ بالِ دیرِ سازد
اگر بیگانہٗ محرمِ دلش میسز و از دردم   کسے سویم کھے بید کہ چشمے ترغی سازد

نزد روز وصل در شرم ز شام ہجر در انفسان
 دے دیوانہ دارم کہ بالبو سترے سازد
 رہ غیرت خط ناکت پهنایش تماشا کن
 دران وادی کہ عشق اوست باتن سر سازد
 برے امتحان دارد چہ مانی را چہ آذر را
 اگر خود میشود بنگر ز خود بہترے سازد
 ہماں عشقت بر خود چیدہ چندیں تامل نہ
 کسے بر معنی یک حرف صد دفتر سازد
 ندانم حال شبہائے نظیری این قدر دامن
 کہ جزو بالیں ہے گرداند و بسترے سازد

بیا کہ بیتیغم از خاطر م بدر نزد	وداع از دل و ہجر انم از نظر نزد
دراں بساط کہ من خوان عشرت آرام	گلے ز تلخی من جانب شکر نزد
ز شہر خویش مرا شہر تود و در انداخت	باخت یار کسے جانب سفر نزد
چہ میشود چو کریمان رہ غریبے نند	رو دیار بہ بند ندانم خبر نزد
بطبع شوق تو نازیم دامن پذیرش	کہ گرسخن رود از خاطر اثر نزد
دل نہار و تن برد بار خواہد عشق	کہ از نسیم بچویش آید و بسر نزد
چو خون مردہ سیرے باد و تیرہ پست	دلے کہ بر سر پیکان و نشتر نزد
دل مبیاد تو دریا نمود چشم و ہنوز	منے خیال تو و ظرف محقر نزد

بر آستانہ رہے نہ نظیری را

کہ قدر مجلس خاصاں باین قدر نزد

آمد سحر کہ دیر و حرم رفت و رو کنند	تا بازم از نصیب چہ خوں در سبو کنند
ما قابل نشاط و شکر خند نیستیم	تا شہد خوشگوار کردار گلو کنند
آنانکہ تنگ ظرفی ما را شنید اند	مے بہر آزمائش ما در سبو کنند
آلودگی بگریہ زرد اماں نمیرود	دلوق مرا بشعلہ مگر شست و شو کنند
تصدیع کم کشند گل و بادہ تا بکے	در کار بید ماخی ما آبرو کنند

کوزخم عاشقانه که در جلوہ گاہ حسن صد چاک دل تبارنگا ہے رفو کنند
تو کار دل بغزہ معشوق وا گذار بے طاقتی کن کہ نکویان نکو کنند
حق عطائے عشق سازند، سیج ادا کر خلق عمر در سر این گفتگو کنند

دیگر ز آب دیدہ نظیری بخون نشست
چنداں نماند دل کہ غم و غصہ کونند

عیشم خوش از آن شعله افروخته باشد نقل دل ریشم جگر سوخته باشد
از محبت لب بستم نہ کشد آگاہ کز تیغ جفا چاک دے دہختہ باشد
در عرصہ گلزار کند ناله ز تنگی مرغی کہ بکنج قفس آموخته باشد
نیکی کی مادر رہ بازار خریدند عیش محبت عیش است کہ بغر و ختہ باشد
محتاجی ما باعث آسائش باشد غارت نخورد ہر کہ نیند و ختہ باشد
گرمی مفروشید کہ در مجلس مانیت شمعے کہ نہ از سوز خود افروخته باشد

از صدق نفس چند زنی لاف نظیری
شکست ہمہ سرب و جگر سوخته باشد

ز آن خم کہ ز اہداں بقدر آہ آب جو کنند شوریدگان ہوموے در سبو کنند
یا بند جلہ ہر سلیمان و جام جسم گر خاک راہ میکہ راشت و شکنند
و خشک و سنگ میکہ دیدم معاینہ فو قے کہ سالکان بخیال آرزو کنند
از خود گذشتہ دامن پرہیز تر نکرد در چشمے کہ خضر و سکندر و خنوند
ظرفے بہر سہاں کہ مبادا بروری منصور را کنند بلا در گلو کنند
خونابہ زخم فاش کند ورنہ عاشقان تار جگر کشند و گریباں رفو کنند

با کلاں گذار نظیری شرب را
شاید گلے ز گلشن این دشت بکنند

شب فغاں را بدر خلوت ما بارے بود   ناله بر چید اگر در دشن آزارے بود
 شورش و عریضه و شب آن لف نداشت   بخت من بود اگر گشت نہ بر بارے بود
 خوش تن را بدم سحر بدوئے بستم   ہر سر موئے مرا بار بخ و قد کارے بود
 نہ غم مہمیاں بود نہ آشوب ندیم   گل بیخار گلو گلشن بیخارے بود
 مصدیراں دلم را ز بس آمد شد او   یوسفے بر سر ہر کوچہ و بازارے بود
 بردل خستہ من بود نگاہش ہر چند   ہر طرف جاں بکف استادہ خریدارے بود
 حسن حیرت ہم افشائے غرض میکردند   نہ غم پیش و نہ زحمت گفتارے بود
 در و صاش بنظیری نفسے باقی بود

دیدش بر سر آں کوئے عجب خوارے بود

میر و جانیکہ غم آنجا زد اما میرود   ناله از ہر جا کہ کج خیزد با سجا میرود
 وقت جاں دادن بدنبال اجل بنیم چنانکہ   گوئی اصد یوسف از پیش زلیخا میرود
 تحفہ رضواں اگر بکف ندارم دور نیست   تا برگ از طفلیم ایماں بہ یغما میرود
 شاید از دروئے بخت جاں فروشد مفروش   ہر کرا یک دم است آنجا بسودا میرود
 من نخواہم رفت اما بہر تسکین دشن   ہر کجا بپسند گویندش کہ فردا میرود
 برین اندوہے ہجوم آورده از ہجران او   کہ در شش تا میروم دل در تر پامیرود
 میرد نوئے ز کوئے او کہ پنداری بخشم   صد کم پیش و پس از بہر تقاضا میرود
 گرز لویج چہرہ لیلی ہی آرد سبق   خاطر شوریدہ مجنون صحرای میرود

شہر و صحرا را نظیری سوخت از آہ و دواع

میرود نو عیکہ پنداری ز دنیا میرود

بکش بسوز کہ نام اماں نخواہم برد   دعا بدر دس بر آسمان نخواہم برد
 مکن ملاحظہ از گشتنم کہ روز جزا   کہ ز رشک نام ترا برد باں نخواہم برد

ز دل طعین آغا ز عشق میگفتم   کزین معاملہ غیر از زباں نخواہم برد
 ز خطر آب و دم روز وصل معلوم ست   کہ از بلائے شب بھر جاں نخواہم برد
 بس ست چند کنی اے فراق بے رحمی   وگر بخویش تحلل گماں نخواہم برد
 اگر ز دامن یوسف کنند بالینم   سرے کہ وقف تو شد ز آستان نخواہم برد
 بایں مال کہ من میروم بپوئے چمن   چه جائے غنچه کہ برگ خزاں نخواہم برد

نظیری اینچہ بلندی دتیز پرواز ست

ز شوق رہ پوئے آشیان نخواہم برد

حسن چندے سر بدل شوخی و خود رائی دید   شه چو گیرد مملکت اول بیغمائی دہد
 دیدہ عاشق نیا بد ذوق از وید اردوست   گر نہ اول ترک و دیدنمائے ہرجائی دہد
 لذت و شناسش از من پر سحاب تلخ و شور   ذوق کوثر در مذاق مرد صحرائی دہد
 گرد و از جان داد نم معلوم شوق روئے دست   زان عالم میرم کہ ترسم مرگ رسوائی دہد
 در بیا بانہا گنج اگر طغیان شوق   بند بکشاید چو سلیم سر بشیدائی دہد
 گر یہ مایع و طبع میز باں بخش پذیر   صوت مطرب بادش بگذار گیرائی دہد
 شکوہ کمتر کن نظیری گر کسے یاری نکرد

رخت ماسوزد چه نقصان تماشا ئی دہد

گل آمد و علم ز دل سنگ بر آورد   اشکم ز تماشا ئے چمن رنگ بر آورد
 میخواست زمرغان چمن شور بر آید   یک نغمہ مغنی بصد آہنگ بر آورد
 عشق آمد و در شہر خود آئین خرد وید   تا شہر بتاراج رود جنگ بر آورد
 مطرب ز برم خرقہ رسالو س بدر کرد   گرد ہمہ شہرم ہفت و جنگ بر آورد
 شب نیست کہ از شادئی بسیار نگریم   غم خوردن کم حوصلہ راننگ بر آورد
 یکبار بعیب و ہنر خویش ندیدم   در حبیب و نبل آئینہ ام رنگ بر آورد

دوراه و فائے تونہ طو لیت نہ عرضے شوخی تو فرسنگ بفرسنگ برآورد
 این خوں شده دل بسکه خرابست نظیری
 در پیش تو نتوانش از رنگ برآورد

نالہ را نیست اثر کز تو شکایت دارد بر درند ما گرم دعایم و سرامیت دارد
 مرده را زنده نماید دم ما بوالعجااں آتش از گرمی ما چشم حمایت دارد
 ذوق هر مرغ باندازه پرواز خودست عشق بازی نبود هر چه نهایت دارد
 عمل صالح و طالح بجوئے نستانند هر کجا کار تعلق بعنايت دارد
 کس چه داند بهمه مایه بنا بود رود جنس نایاب خریدم که کفایت دارد
 دفتر ناله ما را نکشایند ز سرم هر در دست برو تا چه حکایت دارد

کفر و ایمان نبود شرط نظیری در عشق

به تو کافر بنمایم که دلایت دارد

باعث راندنم از بزم بحجز عار نبود ورنه کس را بمن و برون من کار نبود
 تا شدم از تو جدا تفرقه پا مالم کرد دولت آن بود که این فرقت بیدار نبود
 همه آسان ز جدائی تو مشکل گردید هیچ دشوار بدیدار تو دشوار نبود
 بیدی در همه جا نام برآرم که سبب خون من ریزی و گویند سزا دار نبود
 ناله از بهر رمائی ننگند مرغ اسیر خورد افسوس زمانه که گرفتار نبود
 عشقم از سو و زیان دو جهان فارغ کرد از چه کارم بهمه عمر همیں کار نبود

خوشدلی کرد نظیری بر شمشب خالی

صد سخن گفت که شایسته اظهار نبود

محبت با دل غمدیده الفت بیشتر گیرد چراغی را که دود سے هست در سر زود تر گیرد
 پس از دار ستیگیا بیشتر شتم گرفتارش چو صید بجهت صیایش ز ازل سخت تر گیرد

محبت بیشتر قائم شود چوں بشکند پیمایں — شکوفہ اول افشاںد خست انگہ نثر گیرد
 اگر بائے ہرزد مشتاق را شور و سماع آرد و اگر بوائے رسد مخمور را مستی ز سر گیرد
 مشوا از حال من غافل کہ زخم کاری دارم مبادا دیگرے صید ترا از خاک برگیرد
 مرا ایں مے کہ برد از ہوش دل مجروح خواہد کرد حریفے آگئی یا بد کہ از عالم خبیر گیرد

نظیری کوئے عشق ست ایں نہ شاہد بازی دندی
 کہ گریارے رود از دست کس یارے دگر گیرد

بہجہ وصل تو جان الفت و نزاع ندارد نشاط آمدن و کفایت و ذراع ندارد
 بشہر و انفر و شند جز رضا و محبت کسے دوکان نکشاید کہ ایں متاع ندارد
 براں فراز کہ من میکنم عروج مقامیست کہ ہیچ پایہ براں پایہ ارتقاع ندارد
 چنان حقارت تم از چشم اعتبار نگندہ است کہ دہر بر من و حال من اطلاع ندارد
 بر تل خوں جگر میخورم ز بخت بشکرم کہ سر ز جام تناک مشربم و ذراع ندارد
 ز تیرگی بشپ انتظار شمع امیسم برابر پر پرداء شعاع ندارد

عبث بوعدہ لطفش دلت خوشست نظیری

کہ دام لطف کہ با بخت تو نزاع ندارد

کمند و دام ما غیر از شکار غم نکند گیرد گس بر خوان ما عیشے بجز ماتم نکند گیرد
 نصیب دیگران ہر لحظہ ظل خندہ لبریت سجام ماتسم نوبت ماتم نکند گیرد
 بشیرینی محبت در دل دیگر زیادت کن کہ ظریف ما ازیں یک قطرہ بیش و کم نکند گیرد
 مرصیان دیا عشق خوش بیماری دارند کسے دار و نخے خواہد کسے مرہم نکند گیرد
 حساب اشب فردا بزلف و کبھی دارم شمار ظلم و بیدادی کسے برہم نکند گیرد
 سرے از خاک کو گم گشتہ ما بر کند شاید دل مارا ہیچ آلف خم در خم نکند گیرد

باہ و نالہ میجوید نظیری بردرت راہے

سکندر صفحہ آراید و عالم گہ گیرد

ز بیداد تو حرف ہر نام و نشان گم شد
کتاب حسن راجز و محبت از میان گم شد
ز مہر بواہوس گردلت عاشق نگہ کرد
طفیلے جمع شد چندا نہ جائے میمان گم شد
سحر بیتے مغنی میسرود از تو بیا آمد
چنان شورے بر آوردم کہ وقت دہن گم شد
بنالاش خواستم جادو ریت افتاد از چہمت
گدا آمد کہ صدر قرب جوید آستان گم شد
پس از عمرے شدم عمرے کتم خنداں بدیشان
کہ مضمون سخن صد بار از دل یا زبان گم شد
ستارے دیر اگر داریم بر مار دکن زراہد
بعزم کعبہ میرفتیم راہ کاروان گم شد
ہوس تا یافت روا ز من مزاج کار باہریت
طرب تابست در بر من کلید آسمان گم شد
ہوس را در فراق مرحمت خواب گراں گرفت
طرب را در سرخ عافیت نام و نشان گم شد

اگر پرسد کسے حال نظیری را بگوئیدش
کہ در دوست آں نگے کہ شب از اشیاں گم شد

ز نگہت سحری شوق یار گہ خیزد
جنوں ز سایہ ابر ہسار گہ خیزد
بروئے یار نگہ رشخہ بی ز گہ افتد
بزلف یار شکن قطرہ بار گہ خیزد
سحاب دل شدہ در کو ہسار گہ گردد
غزال شیفہ در مرغزار گہ خیزد
بر دستگیری عشاق نا تو اں احوال
ز زیر ہر شجرے صد نگار گہ خیزد
تنے کہ رفت ز پا بر عذار میغلطد
سرے کہ رفت زدوش از کنار گہ خیزد
نہ از فراق حر لیاں خمار گہ خیزد
نہ از وصال ملولان ملال گہ گیرد
سماع رندی و گلگشت لذتے دارد
کہ بادشہ ز سر اعتبار گہ خیزد
ہمیں کہ طایر فرصت رسیدش کن
کہ صید افکنش از ہر کنار گہ خیزد
ہمیں کہ قسمت خود یافتی غنیمت داں
کہ از کیں گہ شیراں شکار گہ خیزد
دریں ہوا در خلوت حکیم نکشاید
کہ ہوش میرود و اختیار گہ خیزد

جہاں خوش ست نظیری قلم بجلوہ درآر
کہ گلشکر ز سر لوک خار کھلے خیزد

چہ شور بود کہ عشقت بمن کرامت کرد
حدیث من کہ ز مجروحہ وفاے تو خواند
بکعبہ دل من عاشقاں نماز آرنند
بہر نماز کنم صد ہزار سجدہ شکر
قضائے کفر ادا میکنم کہ بر من عشق
نثار دیدہ تصدق دہم کہ بخت جواں
کہ نارسیدہ قیامت دلم قیامت کرد
کہ نے بخون دل و دیدہ اش علامت کرد
کہ قبلہ شد صنم و برہنہ امامت کرد
کہ درد یار تو دل نیت اقامت کرد
نماز و طاعت چل سالہ را غرمت کرد
بکوئے زہد و ریائو بر ندامت کرد

مزاب عشق نظیری حریص و سودا نیست
دریں معاملہ نتواں ترا ملامت کرد

بے تو بر بال و پر مرغیاں گلستاں تنگ بود
حال اس گلگشت صحرائی کہ من کردم پیس
بے تو بر چشم نمک سیخت باد صجدم
سایہ مجنوں میشد از رہے کہ من کردم گذر
نامہ دشمن ملالت بے تو کھ برد از دلم
گر نمودم از نشاط دیدنت از من مرغ
صوت بلبل در حریم باغ بے آہنگ بود
لالہ مارا در تہ ہر سنگ پر چوں چنگ بود
گر چہ مروارید کھ سائید ہر جاسنگ بود
کو خیالت خیل صدیلی بصد زنگ بود
آئینہ بر آئینہ چید زنگ سینہ ام رازنگ بود
باناشاطم خصمی با جان سختم جنگ بود
پیش ازیں چندین نظیری شورش مستی نیست

تا نبودی جام بے ساقی و مے بے رنگ بود

تو میرانی و جانم با تو ذوق گفتگو دارد
تو شمع بزم ہر کس شستہ صحبت غنیمت دارد
حرارت از برائے گرم بسیار کھ یا بد
گداہنگام مردان بادشاہی آرزو دارد
کہ ایں پروانہ ہم با گوشہ تار یک خود دارد
دل چوں موم از سختی جدل با سنگ رُود دارد

کدام مجلس مسالماں کہ ^{سے خور دن} ~~میں~~ بیاں آرم
 چرخ تیرہ دارم کہ مردان آرزو دارد
 بیدستی سزد گزشتہم دارد مرا ساقی
 ہنوز از بادہ پارینہ ام پیمانہ بودارد
 سزد گر باغبان در ہائے باغ از ناز بکشاید
 کہ بلبل گشت مست و غنچہ اش مے در بودارد
 کہ ایں بود جام لطف کے دادی نظیری را

ہنوز آن شہ لب آب غریبی در بودارد

منم مرغ اسیر مضطرب از بیم جان خود
 نہ ذوق دائہ دارم نہ امید آشیان خود
 دل از امید وصل و بیم ہجران کردہ ام فارغ
 نشستہ گوشہ دارستہ از سود و زیان خود
 ز قوت خویش یا ہم طعم زہر و شکر ہا گویم
 کزین نعمت تنم پروردہ مغر استخوان خود
 بہاغ روزگار آن خود ستا مرغ کن سالم
 کہ خود ~~کے~~ سنجم و خود ~~کے~~ سر ام دہقان خود
 بنزد محرم و بیگانہ عیب خویش میگویم
 در صد شکوہ برب میکشاید یاد نوزیدی
 بدشمن میدہم از سادگی تیر و تکرمان خود
 کسے کو تا زند قفل خموشی بردہ ان خود

نظیری صبر کن کہیں بند از دل بگسلد روز

ہنوز امید دارم میکند ضبط زبان خود

روز آن آید کہ با صد خواریم برد کشد
 پردہ ناموس شب از روزگار م برد کشد
 بر سر پروانہ شمع از بہر آن سوزد کہ هست
 جذبہ عشقے کہ خاکستر بخاکستر کشد
 ہیچ جا نگذاشت کردے فتنہ باقی نماند
 کاش چوں آیینت خست از در و گیر کشد
 از درش تصدیح کم کردم چو دانستم کہ او
 خط نسیانی مرا کی بارہ برد فتر کشد
 غم کہ ہر شب مجلسم افسردہ رویش رفت
 اشب از جرات چراغم و شہنہ بر صر کشد
 چارہ کو بقراری تشنہ وصل ترا
 بر سراب از چشم افتد دست از کوثر کشد

از فراق شب نظیری مجلسم تا تم گہیت

بوسے خون آید چو عودم شعلہ در محبہ کشد

تبسمش بلب از شرم خشم و کیس گردد
 کند بدیدہ شکر ریز اشک تلخ سرم را
 از بقیہ آسائش ابد بخرم
 چو باد از سر عالم بجہد بر خیم سرم
 نہ قبلہ دانم و نہ کعبہ کافہ عشقم
 گمے کہ جامہ تقوی در ند گویندم
 کرشمہ اش گرہ از ناز بر حبسین گردد
 بخندہ کہ از دوز ہر بلبسین گردد
 جراحہ کہ دلم یک نفس غمیں گردد
 اگر دے بمن از مہر نیشیں گردد
 چو سجدہ پیش بت آرم قبولیں گردد
 کہ دست کیمت کہ پناہں در آستیں گردد

سخن طرازی و دانش بہر نظیری نیست
 قبول دوست مگر نالہ حزین گردد

دل را نور رحمت از دواع جاں فرو گیرد
 دل پر حسرتے دارم کہ ہر سو چشم بکشایم
 ز بس شاید ہم در کیش طاقت ناوک آہم
 ز خود سندی ہماں گو میتو بر بستر نیم پہلو
 در آن ساعت کہ آہم گرد راہ از چہرہ افشانند
 بحسرت مے سپارم جاں بہ بند از گریہ چشم را
 شہادت خانہ ام را پرتو ایماں فرو گیرد
 سر شک گریہ ام از دیدہ تا داماں فرو گیرد
 خراش سینہ ام را سونش پیکان فرو گیرد
 سرم را اضطراب از زانوئے حرماں فرو گیرد
 جراحہائے اہل درد را جریاں فرو گیرد
 کہ گراشکے بیفتند دہر را طوفاں فرو گیرد

اگر آید بجز یاد تو در خاطر نظیری را
 ز دل تا بگذرانند صدرش نسیاں فرو گیرد

نشان آک کہ گرم قلع امید از دیار خود
 بر سمن از حرم برگشتہ و حاجی از حرم آمد
 تو خواہی کافر می دال طاعت تو خواہی مسلمان
 فصل گر در بنائے دین و ایمانم شود سہنست
 زہر کامل عیارم درد فاد دوستی خالص
 نہادم در حریم کوئے اوسنگ مزار خود
 من و اخلاص عرض بندگی کوئے یار خود
 مرا کاریت با صدق دل امید و ایر خود
 غلام نقص در بنیاد عہد استوار خود
 گرم صد بار بگذاری نگر دم از عیار خود

لب اسید واری بسته ام از حرف نایابی محبت میکنند زحی که باید کرد کار خود

نظیری از تو در خوں زینت هر دام از صید

تو هم فتراک را آرایشی ده از شکار خود

در بروئے عیش تا بتیم دیگر وانشد صد کلید آورد بخت و قفل این در وانشد

در گریبان که غم آویخت کمتر شد درست خوشدلے کم دخت دامانے که کسر وانشد

تا غم از دیوانه ماراه آمد شد کشود ویدہ شمع امید ماز صرصر وانشد

بچنناں مکتوب ناکامی بهم پیچیده ماند نامہ سربسته ما میچ جاسر وانشد

سحی کردم تا مگر از عشق بر دارم دلے قطره خوں نابه از روزه اخلر وانشد

اضطراب از بهر حال بردن بسے پروانه کرد پیچ تاب شعله اش از بال واز پر وانشد

آنکه شب خواب نظیری را با فصول بست

پیچ کار بسته اوزاں فصول وانشد

دل نمیدانم کجا زین استانم میکشد مرگ مے بنیم که با هجران عنانم میکشد

هر سر مو بر تنم وارد خروشنے از وداع هجر پیوند تو از رگمانے جانم میکشد

داشتم در سینه پیکان خدنگ کاریے دست غیرت این رماں از استخوانم میکشد

میکند آسودگی سیرے بگر و خاطر م گریه هم پائے ز چشم خوں فشانم میکشد

قصد دار تنگی امروز پیش دل گذشت طرذ حرف ناامیدی از زبانم میکشد

بر سر بازار جان بازی کماں آویختم دست غیرت بشکنم هر کس کمانم میکشد

میکشم سراز کند او نظیری بعد ازین

گر بعد ز تجیراں نامر بانم میکشد

بر قفا چشت نمے افتد چو این در وانشود آں زماں درگاه بشناسی که صدرت جاشد

آنکه او در کلبه حزناں لبر گم کرده یافت تو که چیزے کم نکردی از کجا پیداشد

دوست دارد از غریبان ناله بیچارگی
 هر که میخواهد که منشور خراباتش دهند
 ز دهم خوبی زمازشتی همانا لایق است
 شد بهار عمرنا پخت ست انگورم هنوز
 عمره آن کو بر آرم پایم از آید بکار
 کم نظیری راست بر جائے نظر افکنده ام
 وائے گرد و جزا چشم و دلم گویا شود

هر سرشاخ دریں باغ هوائے دارد
 یک شکر کام امیدم همه شیریں کرده است
 برهن هم ز دربت کده نو مید نشد
 حسن هر جلوه که از جائے دلت را برد
 نیست در حلقه مستال زمین آلوده نرے
 تاز خورشید وصالش بفراق افتاد م
 بفسون دهنش بار اقامت مکش
 تا ناید بغلط مهره فلک میس باز
 حذر از شہرت خو ز بیز کسے باید کرد
 بمن آں کن که سزاوار جمال تو بود
 غم مخور الفت معشوق نظیری با ت

بود هر ذره بخورشید بقائے دارد

گر تشنه بر رخ میرم عجب نباشد
 با صد امید خواندند که انتظار سوز ند
 رحمنے نمایند تا جاں بلب نباشد
 چوں درنمے کشا یند کاش اطلب نباشد

صہمائے راز داود مرست شوق کردند
گویند لب کشودن شرطِ اوب نباشد
من یک سبب ندارم در گیر بر دیر بخت
یک مدعا سازند تا صد سبب نباشد
چوں زلتے ہمیں سدا مزرشے نمایند
پائے اگر بلغز و جلے طرب نباشد
ہرگز دل نہ اکر لذت سیلاب از عشق
غم نیست عاشقان را گرفت شب نباشد

از عقد ہائے دوراں دل بدکن نظیری
آزاکہ واگذارد جز از غضب نباشد

اں بخت فتنہ جو کہ تو دیدی بخواب شد
واں دل کہ بود سخت تر از خارہ آب شد
گلگونہ ہوا و ہوس رنگ وا گذاشت
خال و خط عروس طبیعت خراب شد
دلرا کہ حرف سوختگان داغ کرده بود
میرفت تا بر آتش ایشاں کباب شد
در بحر شوق کشتی دل ریںماں برید
در کسے یار خیمہ تن بے طناب شد
ایں دور سنبل و گل ہر کشور سے سخاست
تا در خطا کہ ام گیا مشک ناب شد
وایم کسے بقافہ بودہ است پاسباں
بیدار شو کہ چشم رفیقاں بخواب شد
خشکی لب بر تشنہ لبان آب میدہد
تا مستعد شدیم دعا ستجاب شد
ستی چہ خوب کرد کہ ایں پردہ برگرفت
رخسارہ حقیقت ما بے نقاب شد

تاریخ واقعات شہماں نا نوشتہ ماند
افسانہ کہ گفت نظیری کتاب شد

دوران محسرت ہمہ در ساغر ما کرد
بر ہر چہ نہادیم دل از دیدہ جدا کرد
نکشود قضا شست کہ آہے نکشیدیم
بر دوست ترم غور و خدنگے کہ رہا کرد
بازوئے ہنر وارم و اقبال ندارم
میکوشم و کار سے نتوانم بسزا کرد
فریاد بر آریم نزال یار مشعبد
کو از ازل ایں شعبدہ چرخ رہا کرد
خود طلعت خود دیدہ و گر پردہ بر انداخت
خود فتنہ خود گشت اگر فتنہ بپا کرد

باہر نہ لبش داد منادئی محبت
 نہ بر سر مرآد دہنے عہد وفا کرد
 ناوک فگنے بر سر پہرہ نشا نسید
 در عشق کندم بگلو بست و رہا کرد
 دشمن یارم انگند و دوست آبش
 با اینمہ حد نیست کہ گویم کہ جفا کرد
 چندیں سخن عشق کہ گفتند و شنیدند
 کس حق محبت نتوانست ادا کرد
 بزند بجائے پروبالش سرو منقار
 مرغی کہ بلند از سرایں شاخ نوا کرد
 خورشید بتسلیم و رضا گشت نظیری
 مسکین نتوانست خصوصت بقضا کرد

نہ ز جہدم بکف بخت عنان مے آید
 نہ ز جہدم بکف بخت عنان مے آید
 نہ مرا بازوئے قائم نہ مرادیدہ راست
 ہمہ بے قصد خد گم بہ نشان مے آید
 تو کہ آسودہ دلی از نفسم سود و خواہ
 منکہ شوریدہ ام آتش یزباں مے آید
 سخن مردم دیوانہ حقیقت دارد
 در عبارت باشارات نہاں مے آید
 عشق در ملکیت عقل چو سلطان گردد
 روش و عادت دیگر بمیاں مے آید
 میکنم شور چو از خانہ علایق برو
 سید ہم خیر چو از راہ زباں مے آید
 ہمہ بر خویش ز بیم دم آخر لرزند
 جائے خوفست کہ کشتی کبراں مے آید
 مرد در گاہ و سراپردہ عزت بنود
 ہر کہ دامن بسر پائے کشاں مے آید
 وصل جو یان تو بر بونے نسیم کردند
 کہ از بونے تلف کاری جاں مے آید
 طاقت جو رو جفا نیست تنگ حوصلہ را
 گریہ چوں نکند دل بغلاں مے آید

ایک باطیع شباست نظیری چہ عجب

میر و پیر بیخاںہ جوان مے آید

بیگانہ رد نشود بدر آشنا رود
 آن کس کہ آشنا بتو باشد کجا رود
 از خاکبوس کوئے تو ناپاکشیدہ ام
 بر راہ من جدا روم و دل جدا رود

احرام عہد روز ازل کعبہ کوئے تست
صہبائے راز بیش زاندا زہمیدہند
عشاق تاز حسن و ارزائ خریدہ اند
شادی کہ ضیق بیکشی و دم نئے زنی
عشق آمو تمام بگو شمش دروں و مید
ایں حاجیاں ز دور صدائے شنیدہ اند
زائ بھر موج زن چہ کم آید اگر شبے
عریاں تنی عارف معنی جمال دوست
ما پیرین ز سادگی از بر نغمندہ ایم
غملیں مباحش زود نظیری فرج دہند

چوں بندہ مطیع ہمہ بر رضا رود

دل کز تو شد بریدہ کم از سنگ زود نمود
قہر تو ناگہاں بسر آمد سبب نہاشت
ناسازی زناکت طالع سبب شکست
چشم و دایع مردم عاقل گرفتہ بود
عقلم کہ امتیاز گزراستخوان نکرد
گر پل براہ نامہ و قاصد نئے شکست
معجز فرو گذاشت ز سرکان گل حصار
گفتم کہ عہد بستن و تنہا گذاشتن
حسن تو در ترازوئے ابرو بلا فرخت
گفت آن زمان کہ غمزہ ام این ماجرا نوشت

پیوند روح بود بتو انس و خو نبود
ہجر تو اتفاق فتاد آرزو نبود
با آنکہ در دم آں قدر اندر سبب نبود
با خود گل جنوں مرا رنگ و بو نبود
کام ہما برید و درش در گلو نبود
بسیار تیرہ آب محبت بجو نبود
لائق بروئے مخلص نہاشستہ رو نبود
دانی بدست اگر چہ نگویم نکو نبود
روزے بمن کہ و مترس سنگ و رو نبود
ہیچم ہستی تو سہر گفتگو نبود

اے طایرے کہ نامہ سُوئے دوست میری
گر پرست کہ بود نظیری بگو نبود؛

چند انکہ جرعه بچشم آبرو نبود	ساقی قدح نداد و سفال سبب نبود
از فرش جبهہ راہ براں خاک کو نبود	میخواست بوسہ رخت اقامت بگسترد
لعل لبش کہ بادہ بآں رنگ و بونہود	و ندان زد ہزار نگاہ گر سہ بود
ہرگز قمارخانہ بایں رفت و رو نبود	در باخت دل بعشق مقررانچہ داشت
بانکہ میفرودش مغاں نیک خونہود	از بیقراری دلم آبرو ترشش نکرد
لائق بہرہ دست سرچار سو نہود	تہ جرعه نداد کہ اسرار دوستی
کاسخا مجال عابد اللہ گو نبود	تا صبحدم صنم صنم بود بر زباں
بزم منے نشد کہ لبم خشک از دہود	ز اں حسرتے کہ در دل من میفرود کرد

بس آرزو کہ داشت نظیری سچتہ گو

امروز گنج یافت کہ در آرزو نہود

ہر چند دیر آمدہ در نبستہ اند	صبحہ بنال راہ فلک بر نبستہ اند
ہرگز در کریم بکافر نبستہ اند	حرمان تو ز ہمت کو تاہ بین تست
امارہ چراغ ز صرصر نبستہ اند	سرما یہ شناخت چراغیت دادہ اند
دریا کریم و ظرف ترا سربستہ اند	بر تشنگاں ببار بخیلی برائے چیت
ما وحشی ایم باز ترا پر نبستہ اند	تا مے رمیم خوش ترا پے نکر دہ اند
کو آفتاب اگر رہِ خاور نبستہ اند	عالم ز ظلمت شب حرمان سیاہ شد
غیر از سرش ببال کبوتر نبستہ اند	مکتوب دوست دارئی ما را جواب نیت
بر شاخ شعلہ بال سمندر نبستہ اند	ہر مرغ بر ہوائے گلے آشیان ہند

تا چند عود خام نظیری فروختن

دودے برآر روزن مجر نہ بستہ اند

حسن جنبید ز خواب و مژدہ بر ہم زد
فتنہ برپاشد و نیشے برگ عالم زد
ہر چہ در پردہ نہاں بود ہویدا کردند
چہ شبے بود کہ این صبح سعادت ہم زد
بے محبت نمودند اجابت ہر چند
بانگ تسبیح ملک بر فلک اعظم زد
مطلب جملہ ذرات ز جا بر جستند
مایہ عیش چو بر خاک بنی آدم زد
خواست آئینہ تحقیق بجا سپارد
قل کو برے بدل و دیدہ نامحرم زد
غرض آں داشت کہ از عشوہ اش اگر باشیم
بر دروں ز خم زانندیشہ نمک از علم زد
عقل چوں دید کہ عشق آمد و خوشنوار آمد
لب فرو بست و دم از سلطنت خود کم زد
روح آزاد کردیں معرکہ جاں بیرون برد
دست در حلقہ فتراک خم اندر خم زد

سرازیں قصہ نظیری نہ نیار و بیرون

گر چہ عمرے بسج گشت و ورق بر ہم زد

شادی عشق تو ہنگامہ غم بر ہم زد
شورِ حسنت نکے برجِ آدم زد
شب ز دیدار تو گردید بہر آستین
جامہ بر سنگ ز شور رخ تو ماتم زد
شہد بہائے تو دکان میجا در بست
دست در دامن تیغ نگہت مریم زد
کعبہ آمد حجر الاسود و حالت بوسید
غوطہ در موجہ چاہِ ذقنت زمزم زد
تماقضا حال ہشتی جمال تو بدید
شست آں خال کہ بر ناصیہ آدم زد
بسختدانی تو طفل ندید ست کسے
گرہ اعجاز لبست بر نفس مریم زد
عشق و دو شاب دل آنروز کہ سودا بخت
مایہ ہر بریں شیرہ جانہا کم زد
دوش میخواست قدم بر من افتادہ ہند
کنڈ خاک من و برویدہ نامحرم زد

دلت از فیض دم صبح نظیری دریافت

دُر ندادند بغواص کہ بحیب آدم زد

نہ فوت صحبت این دوستان غمخوار
 میان ایندو احباب عیب پوئی نیست
 دریدہ پردہ ترست آنکہ خرمن دارد
 بخوش بیانی ہم صحبتاں زجائے مرد
 کہ مبتلائے ہوا کار درہے دارد
 بہرہ دفتر امید ہر کجا مکش
 نکو سرشتی اگر طبع خورمے دارد
 ہلال عید کباروئے پُر خمے دارد
 تنگ لے کہ چو من چشم بر نمے دارد
 بروں ز عالم این خلق علیہ دارد
 بزخویش و اہل لذر کن کہ ملک بخویش
 بجاوہ چہمت دنیا چرا قفا نکلند

کسے کہ ہمچو نظیری مسئلے دارد

بادہ خاص محبت کے بنا محرم رسد
 وقت عارف شب نگو گرد کہ در خواست عام
 یک دل بیدار را فیض ہمہ عالم رسد
 یافت گردیو ائے جانیے تعجب بہر جہیت
 از عجایبہائے دوراں دیوار خاتم رسد
 ز او مسکیناں برہ بردار کاب زندگی
 تا سفال خضر باشد کے بجام جم رسد
 مرغ نمناک مارا خوشہ از شبنم رسد
 بگل ما ابراگر ہرگز بنا رر خور میسم
 بس ہمیں شادی کہ مارا زو نصیب غم رسد
 شکر اللہ کہ خوش و ناخوش بیاوش میرسم
 زخم ما بے باک جاناں را کجا مرہم رسد
 ہر کجا تن چاک گردید از نمک انپاشتم
 سو گر دود بر سر لے ما اگر ماتم رسد
 عشرت ساغر پستان زندہ دار و مردہ را

سو دے از طاعت فروشیہا نظیری برنتا

ہر کرا سرا یارہد باشد کہ فایت کم رسد

دلیف اللذال

برخوان من نمک بلاحث نشد لذیند
صد بار تانسوخت جراحث نشد لذیند
هر کس نمے نداد ردائے تکلفے
در کام او شراب اباحت نشد لذیند
در سحر و بر بجز الم تلخ و شور نیست
جز بر امید سود سیاحت نشد لذیند
تا جیر لعشق خانہ بدریاشناور است
محنت جز از تصور راحت نشد لذیند
رخسار خوب را بوفاء قدر و قیمت است
بے میوه بوستان بفلاحت نشد لذیند
تا بچمد نزد نکے بر جراحثم
با آن کمال حن و صباحت نشد لذیند
لذت درق ز کلب نظیری گرفته است
رو ناما سخن بفضاحت نشد لذیند

دلیف الرار

بزم خاص است درونکته بدستور بیار
معنی دُر طلب کن سخن دور بیار
تلخ روئی کن و تو به شیریں بشکن
بخ چوں حور نداری سخن حور بیار
چشم و ایافته داری خبر وصل بگو
دل افروخته داری دم پر نور بیار
راز دل فاش کن پرده آں غمزه هر
محرم سر شده نکتہ دستور بیار
مطرب بزم جگر سوز سرودے دار و
شکر این مشت نمک سینہ رنجور بیار
قصه وصل بگلپانگ غزل انشا کن
راز دیرینه بیار دے و طنسور بیار
بکبر هر غمزه که در پرده مے مستور است
مست و مجنوں کن و آشفته و پر شور بیار
این غزل در صف هدایاں بنویس
ز آن محک گاه افاضل خط منشور بیار
گل و زکس قدح و شیشه نظیری دادند

خیز از خواب دماغ و دل مخمور بیار

اے صبا از گل عطار نشائے بمن آر خط تر خائی جاوید بے عالم نہ ہند
وز گلستان نشا پور خزاے بمن آر بگذر از عالم و منشور امانے بمن آر
گر امانے نبود تاب و تو اے بمن آر فرصت نیست کہ از سنگ قضا سرخارم
ناو کے میکشم از سیبہ کجائے بمن آر تیر باران ستم از پئے ہم چند رسد
اگر از مایہ نماندہ است زیبائے بمن آر ہر نشانی کہ بود اش دہی سود دہد
مطرب ابروم برق زبائے بمن آر کشت زار طرب تم ششہ آتش شدہ است
تا بر آرم نفس سوختہ جائے بمن آر چوں شرر در دل سنگ است زخا مان بخنم
زیں ہمہ سیم غل نقد روانے بمن آر ملک گیران سخن سکے بباطل زدہ اند

دل از صنعت الفاظ نظیری بگرفت

از دم پر ہری سادہ بیانے بمن آر

فارغ ترا و دل تو ندیدم دل دگر ایزد ترا سرشتہ ز آب و گل دگر
گر مرغ سدہ را بکشی مایے کہ باز در خاک و خوں طپیدہ شود بیل دگر
ہر مشکے کہ عاجز نبی مابیاں کند آساں کنی کہ پیش نبی مشکل دگر
از آب و گل غرض شجر قامت تو بود عالم نہ داشت بہتر ازیں حاصل دگر
از نور محفل تو جہاں در گرفتہ است نفروختہ چراغ تو از محفل دگر
خاطر بمن بستہائے جمالت نمیرسد دارم بہر مشاہدہ ات منزل دگر
از ماتاب روئے کہ غیر از جمال دوست دریائے عشق را نبود سیاحل دگر
مستان اساس سیکدہ زیبا نہادہ اند رسمے اگر ز تو نہند عافیل دگر

ساقی قنچ کبک تو نظیری نظر بغیر

دو داں ندیدہ است چو تو غافل دگر

طلوع باو ز شام و سحر در یغ مدار
 اگر بکنج سرا بیل باغبان آید
 حیات تلخ بده عیش خوشگوار بگبیر
 بشکر آنکه حدیثی چه انگبیس داری
 ترا بدینش کویاه خویش نتوان دید
 درون جانی و در پرده ز مردم چشم
 همیشه چشم با حسان آشنا دارد
 جزاحت دل شوریده خشک میگردد

بیان شوق نظیری در از انشا میست

بیاض چهره ز خون جگر در یغ مدار

دارم دل ز طایر وحشی رسیده تر
 تا آن خدنگ قامت از آغوش من برفت
 خونی که حکم بود بریزد خطانش
 آنجا که شحمه تو بدر گاه میسرود
 خورشید از کمان تو یک تیر میکشد
 دندان ز دهن را امیدم بدر گشت
 خارے که در ره تو بنحاطر شکسته بود
 در کام نار دانی عشق پر پی و شنه

نارلن مرد که بار علایق گذاشتی

هستی تعلقت نظیری جبریده تر

هر دم از زلف تو دارم کافر ستانے دگر
 و مبدم تو میکنم از رویت ایمانے دگر

باتوئی یا حسن رخسار ترا ز دیدہ است
چاشت تنی کنج ایں لب از مذاقم کے رود
نیست ہم دعویٰ حریفی حسن تنہا ہر ماں
چاہکے باغولیش طرح ترک تازا کندہ است
تا بروں آر دسرے از لوح پیشانی او
حسن ہر سودر لباس ہوئے پنہاں شود
پیش حکمش گردم از عنذر خطائے خود زند

درونا یا بی و نادانی نظیر ہی شکل است

غیر خاموشی ندیدم ہیچ در مانے دگر

درد دل را میکنم با صبر پیوندے دگر
بر طبیب خود تغافل میزنم چندے دگر
اعتمادے نیت بر عمدے کہ نقصانے ندید
ہست در پیمان سستن مہر پیوندے دگر
اگرچہ میدانم قسم خوردن بجا نیت خوشت
ہم سبحان تو کہ یاد مہر نیت سوندے دگر
پائے تا سر دیدہ ام از شوق خسارت کہست
ہر سر شکم بے تو چشم آرزو مندے دگر
پیر کیناں با کہ گیر دانش در بیت الحزن
بوئے یوسف رائے یا بد ز فرزندے دگر
چوں بشرم بخشم کشتی حلالیت ساختم
کیں مروت نیت با طبع خداوندے دگر
تاب مے آری کہ از کف مے نمی آئینہ را
از جمال تو ندیدم جز تو خرمندے دگر

شکوہ و شکر نظیر ہی عکس کین و مرست

آئینہ منما کہ طوطی نشکند قندے دگر

بہر جمعی دے داری دل صیاد ازاں خوشتر
زبان در کتابت سیلے استاد ازاں خوشتر
بخود قیدے نداری با وجود حسن و زیبائی
نہر خوبی کہ داری دارم و آزاد ازاں خوشتر
فریب خندہ میخیزد عتاب غمزہ میراند
ز خوبان خوش بود و مرود فایدا ازاں خوشتر

چو دریا میکشم دم در خود و در جوش مے آیم
کہ خاموشی خوشش مے آید و فریاد از دلش
ز بیدارش نخے نالم گرم زیر و زبر سازد
بنائے کو کند ویراں بند بنیاد از دلش
نشاری بر رخ او صد عوض در زیر لب وارد
برو جانے گرافشا ندیم صد جاں داد از دلش
نظیری جذب بے باعث نصیحت میکند
اگر فضلے نداری عشق مادر زاد از دلش

اے مطرب جان سوخت دلم پرده دگر گیر
یا پرده ازیں راز بیک مرتبه بر گیر
راہے بنوا زن کہ غم عشق در آید
کو شور شن و مستی جوانی رہ دگر گیر
راہے کہ مطلوب قریب است عزیز است
تا سر فرو پایے ازیں مرحلہ بر گیر
اے ہر خرابات مناں سادہ تو اں یافت
ہاں اے بطمے بلبلیہ پر دختہ تر گیر
زین ہمنفساں آتش سروت نفروزد
یار دم گرمے شو و چوں سوختہ دگر گیر
تو طفلی دایں حمت و غم میدہت دست
تا خون جگر شیر شود خون جگر گیر
جام فلک آمیختہ شہد و شر نکست
کارے کہ از ساختہ تر گشت ہر گیر
تا در طلب کام خودی کام نیابی
بگذر ز مراد خود و مقصود ہر گیر

دل ز اوّل شب طالب فیض است نظیری

لب باز کن و ساغر لبریز سحر گیر

چشمش بر اہے میر و مژگاں نمناکش نگر
در سینہ دارد آتشے پیرا ہن چاکش نگر
پامے کہ زلف انداختہ دگر دن سمنیش میں
خونے کہ مژگاں رخنیتے بردا من پاشش نگر
شرم از میاں بر خاستہ مرا ز دہاں برداشتہ
گفتار بے ترشش بہیں فتار بیکش نگر
قصہ فریبے میکند سوائے غزلے مے چہد
آں چشم آہو گیر را باز لطف بیچاکش نگر
از کوئے معشوق آمدہ شوریدگان در حلقہ اش
از صید آہو میر سد شیراں بفرکش نگر
دل بردہ در دل باختن معشوق عاشق پیشہ میں
بگرفتہ در انداختن بازوئے چاکش نگر

دستی غزالے کز حیارم در بیا باں میخورد
رام نظیری میشود در ہوش وادراکش نگر

منشیں بشا ہد آب رخ پار ساہسر آئینہ صفا بدم بے صفا مہسر
دورا از طریق تہمت اگر حبیب مریم ست دلہائے پاک معتقداں راز جا مہسر
از کونے چوں بجانب خلوت رواں شوی بیگانہ را دروں گذار آشنا مہسر
تا زخم طعن زن نخوری در سرے خویش گرسایہ ہمرہ تو شود از قفا مہسر
آئینہ ات ز ہمنفساں تیرہ مے شود سیمائے حسن مشکین رنگ حیا مہسر
تلخت شکر شود بلب انگبین مدہ خارت سمن شود بگذار صبا مہسر
نالائے مگر دو قیمت مارا سبک ساز گریاں مباحش دآب رخ کارا مہسر
بودن بطبع خوش منشاں کار شکل است نازکد لے بسر ز ساقی غنا مہسر

حریر جمال خود ز نظیری طلب نمائی

جو سوئے حفظ خاطر او التجا مہسر

افلاک فتنہ زادہ بد امان روزگار بر کردہ سر بلا ز گریبان روزگار
سیب ذقن لگوئے لگو گئے آفتاب زلفش ربود از خم چوگان روزگار
گا ہے کہ عقل بر سر جمعیت آمدہ عشقش ہم زدہ سرو سامان روزگار
دل چوں شنارے کہ عزیزش زلف رود خود را فکندہ بر سر طوفان روزگار
از سر نوشت ساقی دوران ناقصا بشکستہ خامہ در کف دیوان روزگار
ایز و چو کرد عامل چشمانش فتنہ را صد بار گفت جان تو دجان روزگار
نالود تا نگشتہ بسودائے زلف او خود را نکرده جمع پریشان روزگار
شور ملاحتش شدہ داروئے زخمها در د مجتہش شدہ درمان روزگار
افغان کہ جائے بودان و جنبید غم نہاند زخم شستہ بر سر بیکان روزگار

از ترمجیب و سینہ خود پاره میکنم   دستم نرسد بگریبان روزگار
صبح اجل رسید و پروبال میزنم   در حسرت فروغ شبستان روزگار
راپه بسوئے قبا در حاجت نمی برم   سرگشته ام میان بیابان روزگار
جوان افتخار از اس سو گم کنم   زخم گذشته از سر جوان روزگار

گوئی که کام کوک و پستان مادر است

زخم نظیری و سر پیکان روزگار

مے است چاره غم هو شمند را چه خبر   رموز باطن تلخت قند را چه خبر
سماع در دکشان صوفیاں چمیدانند   ز شیدائے سمندر پسند را چه خبر
بزیر شاخ گل افغی گزیده لبس را   نوگران نخورده گرد را چه خبر
زدان که گشایم مانتی و ستان   تو سیوه سر شاخ بلند را چه خبر
هزار دام تصور نیستیم دبر داریم   تو مرغ وحشی فارغ ز بند را چه خبر
بخاص و عام نهد داغ بندگی عشقت   قبول درد تو مشکل پسند را چه خبر
هزار شیخ و برهمن ز کیش و دیں برگشت   تصرف نظر از جند را چه خبر
بے علاج نمایند پندناشنواں   طبیب داروئے ناسودمند را چه خبر

به بند عشق نظیری خجستگان افتند

ستاره بد و بخت نشزند را چه خبر

چشم زخم خلق را با حسن روز افزون چکار   هرگز از لاف و رخ عجاز است با خصل چکار
از عتاب و لطف میبالد شادان عشق   بلبلان را با لونا کار است با مضمون چکار
هر مجایبهائے طور عشق حکمتها کم است   عقل را با مصاحبت اندیشی مجنون چکار
کار ما با گردش طالع است نقش کعبستین   با حساب انجم و کج بازائے گردن چکار
دوست و درستی هر که نماید رد و خوش است   عشق را با وقت غیب و ساعت میهن چکار

دربیا بائے کہ خوباندر بہن رہیست راہروان عشق را باد جلائے خوں چکار

ساو گیمائے نظیری دست صد تدبیرست

عشق چون کال فرجیند با فلاطین چکار

ہر روز ہست نالہ مرغاں دراز تر گوارہ بیوفا تر و گل بیہ نیاز تر

پیدا است عشق مجلسیاں را مار حیت مے جانگداز و مطرب ازاں جانگداز تر

دارند زیر کاں ہمہ زاری کہ در چمن شد بے بقا تر آنکہ برآمد بنا تر

چند آنکہ روز نرگس جادو بخواب رفت شب شد سپہر شوختر و دیدہ باز تر

قانون شکست مطرب مارا دوسمچناں ضربت ز ضربت دگرش دلنواز تر

کے دست ما بدامن آزاد میرسد ہر روز ہست سر درواں ہر فراز تر

بصوت خود مناز نظیری کہ ہر کہ رفت

دستاں بذوق تر شد و بستاں بساز تر

یکبارہ در وفا ہر آدر ایں ہر قدیم را سر آدر

یا محرم کعبہ صفا کن یا بر سر کوئے بیت گرا در

مگر نقش بدیم خامہ سر کن در سطر جیم سطر آدر

پیراہن گل ہزار رنگ است رنگیش ہم از وفا در آدر

طوفاں چہار موجہ داری کشتی ہزار رنگ را در

گر بدستیم بادہ کم دہ در خموریم ساغر آدر

دراز شد و شور ما بہ تنگی مجلس بر چین و بستر آدر

اسے ہادی کعبہ نظیری مومن بردیش کافر آدر

ہر روز برنگ دیگرش بر

فرداش برنگ دیگر آدر

تعلیم پیام دل آگاه نگهدار
تا دامن گل پروانه گلزار دریده است
بر من که حریفان صبحی بخروشند
شد عشق که او منزل جانان خبر آرد
مجلس برادر است و محبت بتقاضا
عاشق ز کجا و سخن صبر و جدائی
با خجلت جرم از در عجز زاره زاری
زندان وطن به که گلستان غریبی
پیغام دل خویش ز افواه نگهدار
ای شاخ گیارشده کوتاه نگهدار
تو قهقهه گل به سرگاه نگهدار
ای عقل تو بنشین و سر را نگهدار
از صدر کز آن برودرگاه نگهدار
یارب توازیں تمت ناگاه نگهدار
چون آمده ام خواه بکش خواه نگهدار
از مصر بکنعان برودرچاه نگهدار

خواهی که بتو بیش شود شوق نظیری

از پیش خودش گاه برانگاه نگهدار

امروز کار و بار جهان را خراب گیر
دریاب سرخوشان چمن را بهر صبح گیر
از سر و سر فراخته صوت حزیں شنو
جز مهر و لبری که توام حیات از دست
به وقت بد که رود آید آب سیل و اس
اشعار خوش بگوئی و جلی بر ورق نگار
خواهی ز کشف خلوتیان با خبر شوی
خواه از طریق میکده خواه از راه حرم
هر ذره را بقدر طلب نور داده اند

فردا که بدوست نظیری حساب نیت

امروز هر سوال که داری جواب گیر

غم کرد فراق دید از دور   آوخت و گرجبان رنجور
 از عشرت ناقص زمانه   کوتاہ اہل ترم ز مخدور
 رخسار خوشدلے نہ بینم   دل شد ز فراق چشم بے نور
 تقصیر نشد بگریہ پناہاں   در آب نشد و فینہ مستور
 زخم جگر مہمیز غم جوش   کان نیکے کہ میکنہ شور
 کوہ نشود بخاشی حرف   مرہم چکند بزخم نامور
 آنجا کہ شراب شوق دادند   تہ جرعہ ز من گرفت منصور
 بولے ز نشاط ماندارد   آب و گل صد ہزار فقور
 مشکل حلے و طرفہ کارے   خود شاد و خوشستہ مجبور
 کار تو ہمہ بدل موافق   از نیکوئی تو چشم بد دور

زود از تو شود غنی نظیر می

درویش یکے و شہر مسور

دچار ہر کہ شوی جز سراغ یار مگیر   سپند ہر سرا تش شود سرا مگیر
 چو وعدہ در رسد او خود بیا و خواہد دل   بذوق خویش سرا را انتظار مگیر
 ز آب و دوانہ ہمہ وحشیاں بر آئندہ اند   سرشکار نداری پے شکار مگیر
 تو آن درخت نہ کو تو بر تو آن خوردن   پے نظارہ خوشی گل نشان و بار مگیر
 حقوق صحبت اونکتہ ایست کم شمار   و فاسے دوست متاع خوشی ست خواہ مگیر
 چرا لاہ سوختہ دل یا چو سرو فارغ باش   ہزار رنگ مشوطہ نو بہار مگیر

شراب غیر نظیر می خمار مے آرد

قدح ز ساتی بیگانہ زمینہار مگیر

ردیف الزاء

از طبع صلح و عریه بیگانه ام هنوز
صدنش تلخ خردم صد نوش ناگوار
فریاد طرباں بر خم فروشت
بس قلبها بدل شد و بس کیشها دگر
تا هست پر دیر و فیض نیست
اختر لیل و صدق سبیل و قینا وکیل
هر چند کو بگوئے بر ندم بجاریت
تصفیف عشق معنی و ترکیب دیگر است
آشفتنی عقل بستی بروں برم

بازم بنرم وصل نظیری چه سے بری

در انفعال گریه ستانہ ام هنوز

شوریده است آب و گل قالیم هنوز
گه چهره میخراشم و گه جامه میدرم
صد بار عید آمد و آدینه ها گذشت
صبح نشوردم زد من دم نمی زخم
هر صبح در سر غم و هر شام در رهم
با هر چه احتمال قبولست میکنم
با آنکه دعوت دو جهان میکنم چون لوح
صد ره ساغر همه کس از سفر رسید

دیوانه بیم میبرد از مشربم هنوز
سودا زفته است بروں از بیم هنوز
شنبه بروں نمیرود از کتبم هنوز
ترسم بسر نیامده باشد شبم هنوز
اندیشه پے نبرده سوئے مطلبم هنوز
تعیین نکرده پیر مغاں منصبم هنوز
در خانه بے رواج بودند با هم هنوز
پیدا نمی شود اثر یاریم هنوز

عشقم بلہو و لہو پ نظیری ز سر زنت

افسانہ خندہ تلخ گفت در لبم ہنوز

خمش ز لایہ کہ طبعش موش است ہنوز	شکر بخور کن شعلہ کمرش است ہنوز
تھلکہ کہ مزاجش با عتدال آید	میان عفو و غضب دکشاش است ہنوز
بر آشنائی طفل من اعتمادے نیست	زشتہ خوست و لے آسمان و ست ہنوز
شبے بیکدہ اش برق از جمال افتاد	قزاق آب فشاں جام در شش است ہنوز
مگوجہ اتنے حرماں عشق بسیار است	کہ اس شگستہ خد گئے ز ترکش است ہنوز
بیکدہ زخم کہ خوردی ز حسن امین مباحش	کہ در کمینگہ ابرو کمان کش است ہنوز

نجات نیت نظیری ز دہر پد قلموں

اگرچہ رنجیت گل ایوان منقش است ہنوز

چرخ پر دینیت آتش بیز	نہ ممرے در و نہ جائے گریز
شفقش خون مردم وانا	افقش ساغرے زخول لبریز
ہر طرف ے بردہر اسانم	قہر مریخ با پلارک تیز
خبرم نیت تا کجا شدم	نتوال کرد از قضا پرہیز
دخساک خانہائے ہندم خست	یاد صنعان و مکہ و تبریز
بسلامت کسے نہر دایماں	دیں زمین سیاہ کا فرخیز
از مداین شناس و آثارش	حسن شیریں و عشرت پرویز
ظاہر از بیتوں ہنوز شود	شور سر ہا و شیعہ شہدیز
از اقامت شدم گراںجاں کو	طلبل شہگیر و مالہ اشخیز
بر دقشب اسبق زمیں پیرے	دیر بر رخس میز غم ہمیز

کار در دست ما نظیری نیست

باقضائیت ہم محال گریز

فوق و وجدان و نظر خالص شد و خام ہنوز
صاف شد میہا و لے سن و دروئے آشام ہنوز
گوش و لب پڑمردہ دیدار و قاصد و سفر
خانہ پڑشادی و در راست پیغام ہنوز
برخنے آید ہلال عیدم از ابرایسد
عمر رفت و آنچو طفلان بردرو با مم ہنوز
روز و مولودم فلک محضر غمزدی نوشت
بسکہ خوارم از پدر نشنیدہ کس نام ہنوز
سیر ہفتاد و دولت کردہ ام در طر عشق
کس نمیداند چہ خواہد بود آنجب نام ہنوز
مکر ابلیس و فریب و انہ ام آد بید
بار ہاشتم ز قید آزاد و در دام ہنوز
از دروں و درخ ز بیتابی بروں اندازدم
صدرہ از خامی با تش رفتم و خام ہنوز
گرچہ از صحبت ز بدستی بروغم کردہ اند
جرعہ از رحم میریزند در جام ہنوز

شکار کردم نظیری تیغ بر طبعش نسیم
میکند گاہے لب شیریں بدشام ہنوز

دلہا ہمہ بچوئے گل آد سخت است باز
عیشے بطرف ہر چمن انگینوت است باز
شوق شراب و شاہد ام افتاد و در داغ
سودا متاع بر سر ہم ریخت است باز
یادم ز خندہ لب معشوق میدہد
گل بر جراحتم شکے بجخت است باز
در یاب کیں عبیر چہ خوشبوئے کردہ اند
در باغ عطر با ہم آمیختہ است باز
از میکدہ بکشت چمن آمدہ نشاط
غم از چمن بدادہ بگرخت است باز
شیخان خرقہ پوش خرابند ازیں ہوا
در دوست ابر سجدہ بکسخت است باز

دامان کوہ گیر نظیری کہ از کمر

فردا ست تیغ قہر بر انگینوت است باز

سر بر آوہر کلمہ داراں قبا ہا تنگ ساز
روئے بنما عاقل و دیوانہ را یک رنگ ساز
شاہ و درویش از دل و جان آرزو مند توند
گر نسا ز می بالباس فتنہ باور رنگ ساز

خواست ایزد از دل سخت تو بناید مثل
 مابکلی بر تو ملک دل سلیم داشتیم
 یا تو گستاخیت گفتن ترک بد خوئی منا
 موج حراما من دورستی آزادی نشین
 پیر اگر چه کند بر جبهه طالع نگار
 یک نظر افکن بر آن رخ و در غول دیوان راز
 صوفی و مطرب زبانگت بر خلاف افتاده اند
 مابناخن تار و پود جسم از هم کنده ایم
 باخلیل خویش گفتا کعبه را از سنگ ساز
 حسن را بر تخت بنشان غمزه را از سنگ ساز
 بادل خود گفته ایم آئینه را بے رنگ ساز
 قمر دوران من و عمرانی سلاح جنگ ساز
 بخت اگر چه کند فرست نام رنگ ساز
 یک سخن بشنوا ز آل لب و زلفت فرنگ ساز
 یا صانع کس مده یا ناله را آهنگ ساز
 نوازه تار بسجوداں نوازه زلف چنگ ساز
 نیست با آسودگی چندان نظیری لذت

باب پرخنده و با چشم پر نیرنگ ساز

جام گیر اختر افتاده بر افلاک انداز
 دعوی عقل جز از عشق شخص نشود
 ما چنین دیده آلوده ترانقواں دید
 نقش موهوم مرا از دل من پاک بروب
 همه جا و ام ز کیسوی تواند خسته اند
 هر که بدرقه این شکر مژگاں باشد
 دیده آنکه نظر جز به جمال تو کند
 حسن شوخ از در و دیوار نماید ناچار
 آنکه در پیر من پاره یوسف بیند
 دوستگانی بجز لیفان سحر خیز دهند
 همت از ساغر لب ز نظیری خیزد
 روح شو عاریت خاک سوخته خاک انداز
 بحش کج را بدر و او بر بے باک انداز
 دیده از خود دیده بر خود نظر پاک انداز
 بردار از خلوت خود ریزه خاشاک انداز
 تو درین شست عنان سروده دفتر اک انداز
 گو همه بار بود می خطر ناک انداز
 ناوک انداز برال دیده و چالاک انداز
 باغبان گو سر پر عبده تاک انداز
 گونگایه بسو این جگر چاک انداز
 چاره علت مخمور به تر پاک انداز
 فی خور و نقب بکنجیه سساک انداز

آنرا کہ برد بسند ناز
 بے رنج فرح نیاید از عشق
 بے سوز طرب نیاید و رساز
 تا بال نیفلکند ز پرواز
 تا شیفہ شائے خویشی
 با تو ننهند در میاں راز
 خاشک کن اگر بجای سیدی
 در راه ز سیل خیزد آواز
 از پردگیان نئے تو اس شد
 با اشک خبیث و آہ غماز
 خواہی بمراد دوست باشی
 خاطر ز مراد خود بپرداز
 باز سچہ کہوئے عشق کشتیم
 ما ابلہ و طبع یار طناز
 تا کہ سو و استل بر ریز
 تا کہ ہا ز می تمام در باز
 از چلہ نشنت چہ خیزد
 عشقت حرص و ریاضت آز

رخت از بر مابہر نظیری

در عشق درست نیت انبار

نشست اختر پرویں ز پرنیاں بر خیز
 غبار کا ہکشاں رفت میکشاں بر خیز
 ز مطرب از خلد گوش ابرواں بر تاب
 ز ساتی از خچہ جام سگر ایں بر خیز
 مبارک است سحر وئے دوستاں دیدن
 بروئے چنگ و صراحی و گلستاں بر خیز
 چو شلخ گل پے عشرت پیالہ بر کف گیر
 ز رشک کار تو گورنگ از اغواں بر خیز
 فروغ مل نبود چاک سپر ہن بکشا
 شمیم گل نوزد آستین فشاں بر خیز
 چو زلف از بر آغوش دستاں بر خیز
 چو زلف در خم زلف نگار مسکن کن
 بجانشیں بر جمع و خود از میاں بر خیز
 بدل در آئی بکار دتن از برون بگذار
 چو جد و جد و دہد از سر جہاں بر خیز
 چو حال خوش شود از کائنات دست انشا

گراں مباحث نظیری بزم رعنا یاں

ہستین ہشتین دز آستان بر خیز

سرخ گوئید بامن کتہ را امروز
کہ دارم دل بجائے دیگر امروز
چناں سودا مزاجم را ر بودہ
کہ تلخ مے نماید شکر امروز
چناں اشکم بخشک و تر رسیدہ
کہ چو بزمے نسوزد آذر امروز
ز بس طوفاں درد بامم گرفتہ
خرد را مے ہسم محل بر خور امروز
سمند عشق را زیں برگرفتہ
یوسفند ملائک کا تر امروز
بکفر این صنم گردیں نیازم
فلکند مہر را در ششدر امروز
و دیک میبا ختم عمرے پوشش را
دریں عشرت کہ من جاں میسپارم
بظاہر دیدہ گر صورت پرستست
نم جاں را بمعنی رہبر امروز

اگر دوراں خرد نظم نری

کشد خنثی قلم در کشور امروز

پے تدارک تقصیر صبحدم برخیز
ببام میکہ خورشید زد علم برخیز
گر از خار سحر گاہ سرگراں باشی
ز مے عصا کن و از تکیہ گاہ غم برخیز
جاعتے گہر شب چراغ مے طلبند
مگر نصیب تو گردو شبے تو ہم برخیز
قبول زخم طلب خاصہ مطیعانست
ہیں کہ بر تو کشیدند این رقم برخیز
حقیقت ہم کس ثبت در جریہ اوست
بسوہ حرف نیفتادہ اوستم برخیز
بسوے او چو روئے گوش کن کراں و تاز
قدح زدست بلا ہامد ام مینوشیم
تک شراب ہوائی بکوی عشق مگرد
ز پائے زود در آئی زجائے کم برخیز

گرہ چو نافہ نظیری ز نیم ما بر کار

تو بچو نکت ازاں زلف خم خم بر خیز

ہر کہ از در گہسہ تو گرد باز
ہمہ در ہا ہر کسند فراز
ایمن از بیم بے نیاز ہی تو
نتواں دید سُو کے تو بہ نیاز
چشم شاہد پرست چوں بندم
بحقیقت رسیدہ ام ز مجاز
در پس پردہ حسن رازے دشت
رُو کے تو در میاں نہاد آں راز
ہیچ طفلے کہ باز د از آغوش
عشق از حسن تست در پرواز
گر تو خواہی کہ پردہ برداری
مور اندام اشود غماز
ما بیا د تو ایم در خلوت
پا براحت نکر دہ ایم دراز
بچہ آسودہ دل شود محسوس
ملک شوریدہ تر ز زلف ایاز
سالما شد قفائے پردہ دل
گشتہ قائلان عشق بازی ساز
کس نداند کجاست این مطرب
سخت نزدیک میرسد آواز

نیت پردہ ای خود نظیری را

تو ز رحمت بکار او پرواز تُو

فتادہ ام بیاں غم از کراں بر خیز
نماہ ام بیاں غم از کراں بر خیز
ز مام خاطر من بستہ تصرف تست
اگر قبول نہاری با مستحاں بر خیز
ترانہ بسودیم بلبلا نہ کہ ز راغ
صفیر زد کہ چین گشت از کراں بر خیز
پیالہ میدہم و دور عمرے گوید
کہ پیش از آنکہ نگر دیدہ گراں بر خیز
بسیم ما و تو گو نو بہار عالم را
گل از چین برو و مرغ از آشتیاں بر خیز
تو آفریدہ ز روحی ز جنس خاک نہ
بصدر جاتے تو شاید از آستیاں بر خیز
شکار سخت بیفتاد از زمین بر گیر
خدنگ چونکہ بروں رفت او کماں بر خیز
ز معنی سخنے صد خطا بر انگیزی
نیم حریف تو بر خیز : گماں بر خیز

شب در اند نظیری بیا دوے بگذشت
ز روز رفتہ نیایی گلستان بر خیز

ماہمہ خوشہ چیں تو خرمن سوز	بختِ ماست و عشق تو فیروز
عقل ما ابلہ مرقع دوز	عشق تو رقعہ ساز کسوتسا
یوئے از معرفت نبرده هنوز	بر مرقع گل فنا دوزیم
چند صوم وصال و فصل تو ز	لن ترانی جواب بوالہوست
کس ندیدہ است عاشق کیں تو ز	صوفی آنکہ شکنج در ابرو
غم کرد زسیت میسر شب روز	شادمانی کہ نیت قسمت ما
عاقبت بین و عافیت اندوز	روئے آسودگی نمے بسند
شب ہمہ روز و روز ما نوروز	ہست از دولت محبت تو
ہمہ گلمائے بوستان افروز	در غمت داغمائے سینہ ماست
ہمہ از عشق ما فلاح آموز	سخوی و منطقی فقیہ و حکیم

تو بصورت بسین نظیری را

کہ حقیقت بیاں شود بر موز

کہ من بقول وف و چنگ بشکنم پرہیز	ببند دست و مے از شیشہ در گلویم ریز
قضا ز بام بغربال کو بلائے بسند	غبار بر مئے سمجوں زلال نشیند
چو دامن تو بگیریم روز رستا خیز	ز ہول صور سرافیل بے خبر ماییم
کہ نیت غیر گریاں چاکست آویز	بجش جاوید تا ز خود بروں آئیم
کہ از کند تو جز در تو نیست دست آویز	بدام و قید تو آئیم در تو نیست شویم
کہ ہست گردن ما ز م و تیغ قمر تو تیز	تر بکشتن ما بجلت و محابا نیست
کہ سوئے روضہ نہاریم گاہ و دنا خیز	کنوں نیاز ریائی ما بر آتش نہ

چگونه ساعد شیریں بگردن اندازد جفاکشے کہ بگردن ہے کشد شب دیز

نظیری از قدح پر بنید تنگ شدہ

تو در کنار نئے گنجی از میاں برخیز

تو در نیافتہ لذت و فاسا ہرگز دلت بھر نگردیدہ آشنا ہرگز

ہر فریض جور و جفا بجا آری نئے شود ز تو بد عہدی قضا ہرگز

بہر بلا کہ کنی مبتلا قبول دلت کہ چاشنی ندہ عشق بے بلا ہرگز

خلل پذیر نگردد ہیچ عصیان عشق کہ اس چراغ نئے میر و از ہوا ہرگز

بے نیازی بہت جنیں غنی شدہ ام کہ التفات ندارم مکیسیا ہرگز

گراں فروختہ ما جان دل بجلوہ تو تو چوں کریم نگردیدہ بر قفا ہرگز

نظیری از پئے حرص مراد کمتر رو

نئے رسد غم عالم با آشنا ہرگز

گر بدل خلوت نداری از جہان بینی گریز در سلط نیستی بر خود ز سلطان گریز

فتنہ دیو و پری را سر بجانست دادہ اند اسم اعظم گزنداری از سلیمانی گریز

برضیب دیگران ناید شستن بے نصیب حسن حور اگر زند را هست ز رضوانی گریز

لحن خواہد شد نہیق در اح خواہد شد حمیم لحن داؤدی گذار از راح ریحانی گریز

تا عریز مصر گردی قبلہ اخوان شوی از زنجیر مشرباں چوں ما کہ غالی گریز

لا و بالی حکما را ندن چہ ابر و ریر دست چند میباکی زمانے در پشیانی گریز

منصفی کردن خطر دارد بکھل اقرار کن چوں ز دانا ئی تنگ آئی بنادانی گریز

مصلحت از عقل برنا جو نہ از نفس فضول از شب ظلمت بسوئے صبح نورانی گریز

تا بخوبی مامن جمعیت دلسا شوی چوں شکنج زلفِ خواہاں در پریشانی گریز

بر فلک خواہی بر آئی از عنان کس را مراں گوئے میدان ارادت شوز چو گمانی گریز

ما نشان حسن و قبح صورت خویش دهند در پناه آئینه طبعان روحانی گریز

از مسلمانان نظیری شد مسلمان خراب

زین مسلمانان برے و در مسلمانان گریز

غم بعیش در میخت عشق رنگ یز کنول بهت غم کند و نه نشاط تمیز

دلم بهام و در یار میبرد هر دم نولے تن بزمین مانده در دلم آویز

دلم بغمزہ جادو شے در افتاده است که با جهانش سرفتنه است و ستا خیز

بدوق آنکه دلش مائل و فاکرود لبالب ست دہانم ز حرف ہلک گریز

عروس تابشب آید بحجلہ دل قرار ہر گراست اگر چہ نسبت جہیز

نوسیم اربابانہ مید و بلقیس حریف جام حجم از کہ میکنم پرہیز

اگر چہ شحمہ مرتخ تند و خونریز است

بسا ز زہرہ خوردے نظیری شبخیز

ردیف اسین

شورش عشق از دل شیدا پیرس حال مے بین و کار با پیرس

عشق بازی چیت جہد بے مراد راہ عنقا پوے و ز عنقا پیرس

اہل حیرت را خبر از وصل نیست غرقہ را از گوہر دریا پیرس

عشق از آداب تعلیمی کند مصلحت از عقل کار افزا پیرس

چشم بنیای پریشاں ہیں بود رہ ز کوراں پیرس و ز بنیا پیرس

گفتی از بہر چہ سلطانت کشد ذوقم از وزوایت از کالا پیرس

میکشد پنهان و مے پوشد کہود از فریب ز گنہ شہلا پیرس

نعرہ نو بار صد لیاں از دست از جہراحتہائے استغنا پیرس

برزبان خود نظیری عاشق است

خواجہ ازوے حیلہ سودا میرکس

بامید توام خورسند ازین پس	نخواہم گشت حاجتمند ازین پس
بہبتان گناہم سوخت دشمن	بعضیائے نئے سوزند ازین پس
اگر در دل ملائے یابم اد تو	ز تن خواہم بناخن کند ازین پس
دلم از خانماں برکنده عشقت	ندارم مہر بر فرزند ازین پس
یہ بند نیستی دیدم دہانت	بہستی نیستم در بند ازین پس
براز آغوش شمشادت گرفتہ	بصر صر نشکنم پیوند ازین پس
کنوں خوشوقت باید بود باہم	کہ داند زندگی تا چند ازین پس
بتعلیم خرد و منداں نبودم	بسم ناخجہ دل را پند ازین پس

شکر در مصر از اں شد نظیری

بکنعان میفرستم قند ازین پس

بگو بہ دیر خرابات اسلام و ترس	بجام مغنیچہ در بازنگ و نام و ترس
حضور وقت در آمیزش محبان ست	لکر کشائے لبالب بنوش جام و ترس
رسیدگی حریف از حجاب ہشیار بیت	بمستی اُفت و در انداز حرف کام و ترس
بست دامن تو فسیق دیر نے آید	گمے کہ دست دہکار کن تمام و ترس
طرب کہ رو کبس آورد بر نیگردد	لقاب زہرہ مکش از فردا بام و ترس
درت ہوست کہ بانگ و نام عیش کنی	بجوع و صمت ریائی ناکام و ترس
بیکہ و چلہ کہ تسخیر ابلہاں کردی	دگر ز گوشہ رخلوت بروں خرام و ترس
بہر مقام کہ خواہند خامشت یا بند	ہوئے اوج دگر کن از اں مقام و ترس
ہیں کہ خرقتہ تذویر و شید پوشیدی	جوال شعبہ پر ساز از عوام و ترس

شود کہ دامنِ حالیت ہم بدست افتد
 بزلفِ چنگ بزن چنگِ عتصام و ترس
 بیسِ شست کہ دولتِ نگینِ جم انداخت
 بگسرتاں با میدانِ ہائے دام و ترس
 سروشِ غیبِ نظیری ز راہِ عشاق است
 ردا ز پیچِ گمشدہ کن پیام و ترس

دستِ کسے نسبت و افسوں نکرده کس
 ہستی تمام بردہ و مخروں نکرده کس
 تلخیِ بجنده گفتہ و باطل نکرده خیر
 نوشے بقہر دادہ و مجنوں نکرده کس
 رنجور آن نگاہم و محتاج آن لبس
 مارم بجائے گزیدہ و افسوں نکرده کس
 حسدِ تلافی بدایام مے کند
 در عہدِ تو شکایتِ گردوں نکرده کس
 در جلوہ گاہِ وصلِ توازیں ہجومِ رشک
 یوسف بچہ فتادہ و بیرون نکرده کس
 احیائے قبر ما کہ بگوئے تو میکند
 عیسے بدار ماندہ و مدفون نکرده کس
 جامِ شرابِ عیشِ حریفان لبالب است
 بے غصہ در پیالہ ماخوں نکرده کس
 صد قرن بر محبتِ لیلے گذشتہ است
 بیدادِ قبرِ سیلہ مجنوں نکرده کس

اعراض از کلامِ نظیری چہ می کنی
 انکارِ نخلِ قاصدِ موزوں نکرده کس

تو عیش و نادم را از امید واری پرس
 ذلیل دوست شود قدر من ز خواری پرس
 بنوق من ز می زیں جراتِ کتہ تراست
 نشانِ لذتِ از زخمِ ہائے کاری پرس
 ز فکرِ دوست سہر پر غرور را چہ خبر
 ز رند بے سرو پا ذوقِ دوستداری پرس
 نگاہداری خود شرطِ ہوشمندان است
 بیا بزمِ مستان و رسمِ یاری پرس
 امید و اعطا دہشتِ مغفرت است
 ز لا و بانیِ اجبر گناہکاری پرس
 چو نہ نیستی از دوست بہت می کردم
 ز من سعادتِ بیماری و نزاری پرس
 سراغِ راہِ ضعیفانِ درست تر گویند
 ز دلفِ پیرسِ بسیلی ز فتنے بزاری پرس

بکام من زسد چاشنی عذبت او   زمن عیار فقیری و خاکساری پرس

رموز ل ز نظیری شنو که مست شده

کر شمهائے گل از بلبل بهاری پرس

فصلے چنین گذشت و سحابے ندید کس   بر کشت تشنه که نم آبے ندید کس

باران گریه نقشاند ابرو ندید کس   برق مئے و رعد ربابے ندید کس

چند آنکه خوش طغیر فکندیم و کمند   صیدے که اا کنیم کہا بے ندید کس

رودے زمین کم آب ترا دروئے مفلس است   جز چشم تر براه جابے ندید کس

آب رخنے که اختر برشته مانده بود   بخت آسپناں که موج سربا بے ندید کس

آفت چنای رسید که آبے نزد دوالے   غفلت چنای گرفت که خوابے ندید کس

بس علاقا نه فرق بز الو فرخ و تخم   فالے بقعره و کتا بے ندید کس

احرار را بقدر زخم میزند   چوں تیر چرخ راست جابے ندید کس

گویا بخت خوش نظیری تو عاشقی

دست ترا بطرف نقابے ندید کس

با حکمت ایستاده ام اینم پناه بس   با عفت این گنه که نذارم گناه بس

خسنت که خط نوشت و خنم درنگ چسیت   یک مومن و دو کافر هندو گواه بس

هر چند از دلم غم دیرینه پریش است   مکتوب تو فراق ترا عذر خواه بس

تو یزد چشم زخم وصال تو بجز بر ترست   نقصان ماه حوز تمامی ماه بس

کو کوب براق سواراں در ابر باش   در تیره شب دلیل رهم برق ماه بس

بادم که نور دیده یعقوب مے برم   از مصر بوی پیر خشم زاده بس

صد خاندان ز آه ضعیف تبس شود   روزی سفید را دم شام سیاه بس

دیوانگان ز ماه لوز شفته مے شوند   شور مراست جلوه بربکلاه بس

حیف آیدم کہ آں خلم بر دترش شود / بہر نظرارگی تو ضبط نگاہ بس
امید بہت سود و زیاں سر بسر شود / سرمایہ ام خجالتِ نقصیر گاہ بس
آوردنِ شفیعِ نظیری خیانتے است
امید بندہ بر کرم بادشاہ بس

نامہ گر مینویسی سُوئے من فرماں نویس / خدمتے کز دست مے آیدم ارجاں نویس
دوستانِ تاناہ واکردنِ پریشاں میشوند / لطف فرمایہ کسے را نام بر عنوان نویس
چند عرض آرزو مندے بنام کشورے / در سر نامہ نے نجیب م بر پایاں نویس
کرو جو رخیش پیماں در ست ماکرد / ہر کجا در جو رفقے ہست بر پیمایاں نویس
گرد آئینہ بنیخواہی کہ بینی مثل خویش / آیتے از مشک عنبر بر بہر تاباں نویس
گر نئے سودائے ماتاہست این بازار ہست / چشم من افشا نگرست و روئے تو ریحاں نویس
کلاک روح افزائے را در پریشاں لہجہ ساز
پیش ازیں بہر نظیری نسخہ در ماں نویس

تو کو کی بر بزرگاں زباں درازی بس / بقصد شیر و لاں قصدِ شاہبازی بس
برائے قبلہ اسلام کعبہ ساختہ اند / بنا ز خاک سر کوئے خانہ سازی بس
ز شر گرد یک تا ختن بر آوردی / ز رخس جود فردائی تزک تازی بس
تو خود بہر آلاشی قسبون دے / مساز جامہ نمازی رخ نمازی بس
بروئے معجزہ خالِ محمدی کہ تراست / برائے کشتن اہل فرنگ غازی بس
چناں برد دل محمود چشم ہندویت / کہ با ایاز گوید گر ایازی بس
قد چو چنگ نگویم کہ در کنارم گیر / بنغمہ کہ ز دورم ہمے نوازی بس
نیاز شیوہ را عاجزاں محتاج است / ترا کہ حسن و جمال ست بے نیازی بس
نقابِ طلعتِ خورشید چند خواہی بود / شہا تو زلف نگارم بدورازی بس

چو صبح بر سر دھرم خلاف میسر گم
 ہیں کہ خصم شود پست سرفرازی بس
 ز کج قمار نظیری بر راستی نبری
 بکم زمان دغا باز پا کبازی بس

کشود ابر بغل بر چمن سپاس سپاس
 کنار دشت و چمن شد پر از کرامت ابر
 کنوں چو مهر طاس ست بزرگوار زمیں
 سحاب غوطہ بدیا ہمیں زندہ ہروم
 کسے بسا قی بدست مانیگ کویر
 بیا کہ دامن سر و گلے بدست آرم
 سجود ابر بر قصیم وزیر پائے کنسیم
 ز مال و ملک تش پاس دامن خمیزند
 ز زیر پرده برآمد عروس خوش انفاس
 ہزار شکر کہ عالم برآمد از افلاس
 پریرا اگرچہ چمن بود سادہ چوں نہ طاس
 تفرجیت کہ ز اہد فتادہ در و سواس
 کہ مے ہمہ بزمن ریخت کج گزدان کاس
 ہیں کہ فرش گیا ہست گو باش پاس
 سخاوتے کہ بود بستہ شمار و قیاس
 شمع کہ خاطر در دیش را ندارد پاس

سوال فیض نظیری ز کوہ و صحرا کن

کہ بونے خیر نے آید از رواق و اساس

سوئے صحرائے حقیقت برد عشقم از ہوس
 چوں بفرماں سر کشتم بغالب آمد شوق دوست
 تا بدشمن در نزاعی کار تو با ختم تست
 چشم ز گس کہ کین تیغ سوسن گرفت مست
 ما بایں کا سد و یا آ و ردہ بودیم بگس
 آب سیمائے جوانی رفت و جسم زار ماند
 اینقدر دم را کہ میزان حسابے در پیے مست
 مست میگشتم بقصد صید و میر اندم فرس
 از خیالش رفتہ رفتہ عشق شد میل و ہوس
 چوں شوی عاجز بفریاد رسد فریاد رس
 سیکریم از چمن چوں درواز کئے عس
 دست و پائے مور بردیم دپر و بال گس
 سیل نوروزی گذشت و ماند باقی خار و خس
 یک زمان کا رست اگر خواہی کہ شباری نفس

عشق آمد کرد بیروں ہر کرد خانہ دید

خود پرستار نظیری ماند و دیگر هیچکس

خسته را فاتحه از لب خندان تو بس
 بهر در شور و شرف افتادین سودا ز دکان
 تشنه را مژده از چشمه حیوان تو بس
 بهر در شور و شرف افتادین سودا ز دکان
 دست حسن تو ازین ظلم بد اماں تو بس
 باننا لیم که حسن تو بها کام نداد
 اینک فیروز ز فقیم زمینان تو بس
 شاید دولت ما بیهوش سامانی چند
 اثر چاشنی از نیک طوان تو بس
 قبضه بسیار شد از بهر قبول سخشم
 جرعه زمر می از چاه ز خندان تو بس
 عطش و جوع وصال تو فراوان دارم
 پرده بردار حیا کے تو نگهبان تو بس
 جام پر نوش شکوه تو قریب تو بس است
 صبح دم قبله ما چاک گریبان تو بس
 خواب ما طاعت شب بستر ما سجاده است

بر تو حسن سخن امروز نظیری ختم است

بهر که برهان طلبد قول تو برهان تو بس

کسے بشک گفتت کم کن از انفاس
 خدا بلفظ کنے کاینات مے سازد
 که از دم خوش تو خسته میشود کنا س
 تعرضے که نماید بکنتے مے حکیم
 نمی توان ز ستایش قصور کرد قیاس
 و گر ز معنی و فطیش وحشت افزا ید
 خیال کو نه جاہل نمیکند احساس
 نہ اجر است که بر دل جفاش خیر کند
 با صطلاح حقیقت ندارد استیناس
 از بصلحتے کفر نفس باید کرد
 کہ یم خاطر محتاج را چه دارد پاس
 مرا بستی و ایم قصاص نتوان کرد
 ز نقص نیست که از سرب بشکند الماس
 محیط اگر همه گوهر کنند بدامن ابر
 منئے مدام کند لطف سا قیوم در کاس
 هنوز در خور احسان اینست پاس

مباش رخبر نظیری ز طعن تلخ حسود

که هست خشک و تیزی خار از افلاکس

نالہ اصحاب مسجد نیست بے فریاد رس
 نماز میں چسپیدہ انداز ضعف روز چوں
 صبح از قرصے کہ دارد بر بنے آرد نفس
 بر سر شکدید غلطان سچو برگرداب حسن
 لیک نتواند بردارند دست از پیش و پس
 یا بکش ای جزاں ریا بردن آرا از قفس
 قحطیاں را لوحے پردہ باو از جبر حسن
 مفلساں از در میگوند منعم از ہوس

نالہ اصحاب مسجد نیست بے فریاد رس
 صاحب دامن راتن ز نقصان ظالیف کا ستہ
 گرسنہ چشماں براجم چشم حیرت و دختہ
 بر خروش سینہ لرزاں ہچو برسلا ب موج
 دامت زاری کنال خواہند گیرند این گروہ
 بر امید آب و دانہ تابکے داری اسیر
 تو بتخت مصر پیراں فشانی بر صبا
 پردہ ایں شور و این شیون بہم نزدیک نیست

چارہ خواہد نظیری بہر ایں سچا لگان
 وارد از احسان میرزا شاد ماں ایں منتس

چوں شود در ذریاست باتوام کار است و بس
 اینکہ میسازم رد او خرقہ زنا رست و بس
 ہر کہ از گلزارے آگیش یار است و بس
 گرد دل ہر چند میگردد ہمیں یار است و بس
 گر تحقیقش نہ بینی ریش و دستار است و بس
 دستگیر باضعیفان نالہ زار است و بس
 روشنی دل ز فیض چشم بیدار است و بس

از نیاز و طاعت مقصود دیدار است و بس
 بس کمر در خدمت گبر و بہمن بستہ ام
 نکتہ از دوست بر خاطر گراں آوردہ ام
 دیدہ بہر ابتلا صد جا فریم میدہر
 تا بگردن شیخ در قرض نماز و روزہ است
 جذبہ خاص عنایت کے دلیل ما شود
 نہ دم صوفی صفا بخشد نہ را ز خلوتے

یوسف از بی نظیری رفتہ بیرون بار ما
 در ہمہ باز از قلاشی خریدار است و بس

در جہان عشق ز اویم از دیار ما پیرس
 ز گس خموراد بین و خمار ما پیرس

ما بدل شادیم از باغ و بہار ما پیرس
 دوش در یک بزم باو تا سحرے خندہ ایم

ہر شکایت بود از فرقت بخلوت کفشد
 وقت مائینہ رخسارہ معشوق ماست
 چشم گریاں آوریم و جاں پر حسرت بریم
 در خلاص آتھماں صد بار آتش دیدہ ایم
 ماضی فانی قصہ منزل گاہ عنقا کردہ ایم
 فضل اوچوں مابے ربے سبب بخشیدہ ایم
 از تلافی ہمائے وقت حق گذار مامپرس
 حُسن روئے او نگار از روزگار مامپرس
 گو گس از آغاز و از انجام کار مامپرس
 نقد دار الضرب عشقیم از عیار مامپرس
 از ہزار مایکے ماند شمار مامپرس
 باعث آمرزش آمرزگار مامپرس

قصہ مارا نظیر می نیست ہرگز انتہا

بحر بے پایان عشقیم از کنار مامپرس

اکسیر حُسن در نظر پارسا شناس
 گر عکس روئے خویش در آئینہ دیدہ
 ہر اے عشق گل بسردار میکند
 خصمت باغ دیدہ معنی شناس را
 سلطان مال خواہ گدائے رعیت ست
 گاہے شود کش از درد لما طلب کنند
 سر از قدم عاجز و درویش بر مدار
 از میکدہ ہمینکہ بردنت نمی کنند
 اقبال اہل دل ز قبول خدا شناس
 توحید شیخ و شرک برہمن بجا شناس
 کیفیت ہمویش ز نشو و نما شناس
 گل را با شنائی باد صبا شناس
 درویش بے سوال بہ از بادشاہ شناس
 خاصان شاہ را بلباس گدا شناس
 ظل فقیر سایہ بال ہما شناس
 ممنون عاطفت شود محض عطا شناس

دانی نعیم و حور نظیر می بنقد چیت

و جہ نعل و خادمہ مدعا شناس

صبح شد راہ شہر و برزن پرس
 گردن شیشہ گیر و غنغب جام
 بادہ بستان و صوف از من پرس
 از حریراں سراغ گلشن پرس
 نرخی از شاہداں ہم فن پرس
 حورے از لولیان شہر بخواہ

نہ حیا را مقام و مسکن پرس
نہ ادب را مجال و یارادہ
عمل عاصیاں کن و پس ازاں
حشر اموات خاک تحقیق ست
ایں خبر از بہار و بہمن پرس
درچمن حشر نیستاں کردند
راز خاک از زبان سوسن پرس
جرم تیزی ز خار الکن پرس
وصف خود ساعتی ز دشمن پرس
عمر ہای عیب و دوستان گفتے

سخن راست صادقان گویند
گر نظیری نگویہ از من پرس

افغان کہ بعد صد طلب جستجوئے خویش
پرخوں برم چشمہ حیواں سبوئے خویش
آزردہ تر از آبلہ خسار دیدہ ام
خون نابہر ریزم از بن ہر تار موئے خویش
از بسکہ گشتہ پر زغم و غصتہ ہر رگم
چوں خوشہ کردہ دانہ گرہ در گلوئے خویش
آہم نہ اندر جب گراز بس گرستم
دیگر بکار گر کیہ نسیم آبروئے خویش
میسخت کلک و دفتر اگر داشتی دلم
از گفتگوئے خویش سر گفتگوئے خویش
در حیرت جمال تو گم بودم اسے در بلیغ
فرصت نشد کہ از تو کم جستجوئے خویش
دست طبع کہ پیش کساں کردہ دراز
پہل بستہ کہ بگذری از آبروئے خویش

عشق است و صدامید نظیری گناہ نیست

بادو بگونی یک سخن از آرزوئے خویش

ساقی بیار جام منے خوش گوار پیش
تا بعد ازیں چه آوردم روزگار پیش
راہم قضا بطرفہ فضائے فگندہ است
خوف سوار در پے و گرد شکار پیش
من در میاں لجنہ خونین فتنادہ ام
کو دیگرے قدم نہند از کنار پیش
بعد از ہزار سعی کہ بر در رہم دہند
آزند یک بہانہ بعد انتظار پیش

گیرم که باغبان قسم بشکند چه سود
ساقی دل از تاسف دورم ملول شد
از گفتگوئے معظه گویاں دلم گرفت
رودمغان و درو صراحی سرود سر
دیگر چه اجب طاعت ازیں خوبتر دهند
ما از قضا بقسمت امر و راضی ایم
گل در حجاب گلبن و صد نشین خار پیش
پیش آرستی که نیارد خمار پیش
هرگز نیامده است مرا هوشیار پیش
هرگز جز این نبوده مرا فکر کار پیش
جام شراب در کف و رُوئے نگار پیش
گر هست ساعتی به ازیں گو بیار پیش

گرچون نسبت معجزه در آستین نهند

دست از سوال خویش نظیری مدار پیش

خرا ماں آمد از مئے در سر آتش
جو بر طرب کله نیلوفر آتش
سمندر کرده از خاکستر آتش
بعشقش سوخته عود تراش
بگرد عارضش قصاں بر آتش
نشان شمع هر دم بر سر آتش
برو بهر خوشامد آذر آتش
که روح الله زند در مادر آتش
گل و ریحان شود بر کافر آتش
شود بر مومن آب کوثر آتش
خرا ماں آمد از مئے در سر آتش
جو بر طرب کله نیلوفر آتش
سمندر کرده از خاکستر آتش
بعشقش سوخته عود تراش
بگرد عارضش قصاں بر آتش
نشان شمع هر دم بر سر آتش
برو بهر خوشامد آذر آتش
که روح الله زند در مادر آتش
گل و ریحان شود بر کافر آتش
شود بر مومن آب کوثر آتش

نظیری کام دل از سوختن جو

شود پروانه را بال و پر آتش

بر کس نماند سنگم زد چشم شوخ و شنگش
سخنم کران بطبعش خوردم سبک بنگش

نظم درو محفل خیرم از و ما دل
 بگرشمهائے ابرو خنجرم و بدو گرد
 چو بخت دیر ماند همه اهل شهر کورش
 نشود که خصم باشد دل مهربان مومن
 مرده چو صفت مهاجر همه معجز و کرامت
 به صاف چو تارم بمیان سینه تیغش
 بقصورت تو به گیرم در خلوتم به بندند
 نه تصورش بشکش نه حکایتش برنگش
 سخنش سجده یابد اثر از دمان تنگش
 چو بگو چه زود آید همه خلق گویے تنگش
 به بستی که دوست دارد دل کافر فرنگش
 دل ما چو فرق منکر شده پایمال جنگش
 بسپر چو تارم بکمان دل خدنگش
 چه نوا مغنئے را که شکسته است چنگش

بکدام قدر گیری سر ره بر نظیری
 ز نیازت عارش نسلا متنگش

طاعت پیرنیا کن ذر همه بیگانه باش
 گشتگان عشق من از ساغر سرے خورد
 کاذبی در عشق اگر خاکستر گرد و خموش
 آنچه در رخسار گل آست در شمع آتش است
 تا مقیم خانه و تسخیر و افسوست کنند
 شکر شد در سرت که عشق هست اندیشه
 اول از میخانه بودی آخر از میخانه باش
 چونکه سر را خاک خواهد خورد و گو پیانه باش
 پا چو در میدان سر بازاں نهی مردانه باش
 عند لیبست گر نمیخواند رو پروانه باش
 گر پری میبایدت رو ساکن دیرانه باش
 اندک اندک مشق ایس سودا کن دیوانه باش

تا از دغا فل شدی خوردی نظیری زخم تیر
 صد نظر بر صید گاه و یک نظر پروانه باش

شرم سازم از دل بے صبر و بے آرام خویش
 در جهان درد و غم فرمانروا بنشسته ام
 خود ز خود ساغرستانم خود بخود ساقی شوم
 عود مطرب تروم دلتے سرد حیراں مانده ام
 خود بسیار از بیقراری میبرم پیغام خویش
 در کمال ادراج طالع بر کنار بام خویش
 از کف نوشین لبے هرگز نکیرم جام خویش
 بر که امیر تش اندازم کباب جام خویش

گنج در دیر اند دارم با پری در خستتم سایه هست از جنون نامن نکردم رام خویش

شد نظیری عاقبت فرخنده از لطف ازل

فال نیک صبح همراه داشت مرد شام خویش

هرگز گله شکفته نشد از نسیم خویش
نشناسم کسی که ندارم قرینش
در هم تراز حساب تو کاریت چو کس
من موش کاغذم او گریه بر گره زند
محبوبم از تقدیر خود مستی کجاست
گر پاکشتم سرم بخرابات میسرود
دل را بگوئی عشق بتکلیف خوانده اند
گر بر فراز مسند شاه نشسته ام
کایم بیرون ز خرقه پر بهیز و بیم خویش
امید وارم از روش مستقیم خویش
هر جا برم رود بمقام قدیم خویش
بیرون نخرم قدم از گلیم خویش

مست بگو بریز نظیری گرفت نیست

ظاهر کن سلامت طبع سلیم خویش

مهر جا که بود عیش خوش روزگار خوش
مهر جنس خوش که ابرو زین صرند کرده بود
دارم درین دیار مغال شیوه دلبری
چون بانگ نو بهار در آید بوستان
دستار افکند خم کا کل پراکند
شاد و شکفته مطرب و ساغر طلب کند
هر که کند شتاب بر فتن که دیر شد
تادم زند که روز چه رفت و ز هفته چند
آید بایں دیار که باد این دیار خوش
شد صرف این بهار که باد این بهار خوش
ببخود خوش و میان خوش و بهار خوش
از در آید خوش در کنار خوش
کاین بست وضع صحبت و زینسان گار خوش
یک سونند حجاب و در آید بکار خوش
نسکین دهم دلش بسکون قرار خوش
نگذارش شمار که نبود شمار خوش

اودود اوع ومن بجزع کومے و ہسار
 رطلے سہ چار ماندہ و روزے سہ چار خوش
 ساغر کنم لبالب و گویم سبک بنوش
 در موسم بہار نباشد خمار خوش
 چند آنکہ گویش گذرانت عمر باش
 گوید صبار و اندہ و گل سوار خوش
 کارے بلا پیش نظیری نیست
 باشد یا و گذشتن اختیار خوش

با اختیار تو در با حتم ارادت خویش
 کنوں بلطف تو مستغنی من درویش
 نمیتوان دل یکذره بے جرات یافت
 ز ابروئے تو کہ تیرے خطا نکر داد کیش
 ز صد ہزار یکے با تو ما بس نبریم
 تولا و بالی و خود رانی و اصلاح اندیش
 بغیرہ کو بتال قیامت انگیزد
 ہنوز میچکد شش خون خلق از سریش
 کرشمات کہ بجز داغ بر جگر نہند
 غنیمت ست کہ گاہے بخار دم دل ریش
 ز تن چگونہ براحت بروں رد و جاتم
 خیال گردش شمت نیر و داز پیش
 ز چاشنی و حلاوت نمیکند سیرم
 غمت کہ هست کم او فزوں تر از ہریش
 ہمیشہ راہ تو دیدم پئے تو گردیدم
 ز شوق عشق تو غافل شد مژدہ بختیش
 دگر مانند سر جانم نظیری را
 کہ آشنائے تو بیگانہ میشود از خویش

دہر پرقتنہ و شور است ز چشم سہش
 داری از چشم بدہر خدا یا انگش
 ہر کر ابا عث عصیان خطا عشق شود
 ملک از رشک بسوزد کہ نویسند گش
 پرگو خواجہ کہ عشرتگرہ مار دشمن اوست
 ہمہ جاہست و لے در ہمہ دل نیت رش
 دل ہر کس کہ مدین غلکہ صحر اگر دود
 ناگماں یوسف کنعاں بد آید چہ رش
 رشک بر کو دیک شکر شکن ما دارد
 باد شہزادہ کہ ہست ز خاصاں شہش
 ملک چیں رابت و بتخانہ بیغما برد
 گر کالہ گوشہ بیغما شکنند یاد شہش

اجر بیداری چل سالہ نثار یست تسلیل روز گردیدہ شب مازمہ چار دہش
 ماہ نو کردہ ز افلاس تہی پس لورا باز براوج ہوا سودہ چہ پیکہش
 عجب ارد دل ویران نظیر می گنجید
 کوہ راتاب نباشد کہ شود جلوہش

یارب آن سرو کہ پروردہ از اشک منش آفت صرصر بیگانه ہر از چمنش
 خاتم لعل سلیمانی او بار آور پیش از آن دم کہ ہر دای صفا ہر منش
 عشق شوریدیم میطلبدم ترسم کہ پریشان کنایں خواب پریشان منش
 شہریر ہم خوردار باد برفش گذرد کہ کین گاہ صد آشوب بود ہر شکنش
 رسن زلف چو در چاہ ذقن آویزد ابد آفت کہ در چہ نرد از دقش
 پارسائے کہ سوداش دل از دست دہد گرفتہ است کہ باشد خطر از غویش
 دہر زافسانہ و افسون لبش پر شدہ است گر چہ دانم نبردہ بدہاش سخنش
 چون سحر پردہ اغیار بدرم تا چند ہجول شب ہوا پارہ کند پیرہنش
 عشق بے آتش دے دود ہم سخن ست عاشق آن نیست کہ خود داغ نند بر بدنش
 تندرستیم در بخوری خود در تابسم ہر کار و دہد این عارضہ بستر فگنش

بامیدے کہ غم لہائے نظیر می خوانی

بالد از شوقی تو چوں غنچہ زبان در دہنش

در نعل مسحف و سجادہ تقوی بردوش برد از مدرسہ ام منبجہ بادہ فردش
 در نماز از صف اصحاب بر و نم آورد بر زبان نیت و تکبیر مؤذن در گوش
 ہم از احرام ز سوداش بسرماندہ دوست ہم ز نیت بتماشاش زبان کردہ خموش
 ہر دو از درمہ اسلام رواں گردیدیم او بمن عشوہ کنان من ز پیش طعنہ نبوش
 گاہ دادی بسر ہی تکبیر کہ ہاں تیسرہ گفندی بقفا تو ش کہ ہاں تیز ہوش

مست دوالہ بخرابات مغاظم آورد
 صنم آراستہ کردند و قدح درد دادند
 رد اسلام و درع پرہیزم تلقین کرد
 آنچہ آیات و حکم بود بسر داد یا رم
 عمر ہا مطرب و میخانہ چستی کردم
 کیں چستی و خردست بطاعت پگرائے
 زیں صد افتخار از آہنگ مقامات بدر
 بروم از کوئے حریفان بسوئے زاوینخت
 تا بروں آدم از عالم نسر دانیرت
 وز حریفان خرابات بر آورد خودش
 گرم گردیدن ز زمزم نوشا نوش
 بابتان روئے بروئے و بمغانش بدوش
 داخچہ ابیات و غزل بود قوی ساخت بہوش
 ناگہم خورد و بکوش از قدح بادہ سردش
 اینچہ نااہلی و دوریت بخدمت میکوش
 زیں ندادند از بادہ طامات بہوش
 کردم از نشاء تحقیق بعلیسیں جوش
 خود خراباتی و خود زاہد و خود بادہ فروش

قصہ عاشق دیوانہ نظیری دگرست

عاقلاں از جنیں راز پسندند خوش

کے بود شفقت دل سوئے ہیرا کشدش
 سایہ بر حسن گل و سرو چمن نہ دادش
 چشم مارفت سینہ خانہ سوئے صحرا زد
 مئے مادید و سلمانی مانپسندید
 مست از خانہ مارفت بروں میترسیم
 کو کبے را کہ رہ مقصد ما کم سازد
 کسرے از منزل مادر پدراں درگذرد
 دل مانند لپ اد آب خورد مے شاید
 بس کراں روئے بحسرت نظرم برگردد
 نالہ کار بی ماما درندان کشدش
 تا کہ نالیدن مرغاں بگلستان کشدش
 بخت سازد کہ غوالے بہ بیاباں کشدش
 زیں مے را کہ چشمدل سوئے ہماں کشدش
 شمعہ در رسد و جانب سلطان کشدش
 صبح خنداں بدر آید بگریباں کشدش
 نقش از خون دل و دیدہ بر ایواں کشدش
 بزرگوار گواہ ز خنداں کشدش
 طفل اشکم دود و گوشہ راماں کشدش

بے رخت در ظلمات نظیری خواہم

خضر خطا تو سوائے چشمہ حیاں کشدش

رمید طائر جانم ز آشیائے خویش   کہ دہوائے تو خوش یافت آبِ دانه خویش
 دل از قفلے نظر کو بکوائے میگردو   نظر ز شوق تو گم کردہ راہِ خانہ خویش
 ز باغ رفت گل و بلبلان خموش شدند   من اسیر وہاں عاشقِ نسانہ خویش
 کسے کہ واقفِ ذوقے شود نمی بینم   بغیر خویش کہ میرِ قصم از ترانہ خویش
 شب کہ دروئی دروے بکام دل ریزند   کنم بروز طرب ازے شبانہ خویش
 مروتے و گرازدگیرے نئے یا ہم   نشست ام بگدائی بر استکانہ خویش
 ز بسکہ دورِ زماں را ز خرواں ننگ است   زمانہ نازد اگر گویش زماںہ خویش
 بکنج خانہ محمود مدحِ نفرو ششم   بشا ہمانہ خرم بیتِ عاشقانہ خویش
 ترا کہ نقد جہاں باید از طلبِ منشیں   مرا خوشست دل از داغِ جاودانہ خویش
 اگر ز برہمن سسکشی تیار زارند   ترا کہ هست بتِ خویش در جزائے خویش

دلے بشرطِ نظیری نہادہ بر سر راہ

بہر کہ تیر ز ندید ہر نشانہ خویش

بسینہ گریہ گرہ شد نقاب بر زرش   دل کیاب مرا ز آتشِ دروں برکش
 نوشتم آنچہ ز دل بر زبانِ مادامی   بہو اگر تھے کردہ ام قلمِ درکش
 برون خرام و بیارائی بزمِ خوش منشیں   غزلِ مرائی و گریباں کشا و ساغرکش
 نہ نیمِ عشوہ مسج از فلکِ بنیہ آور   بیک کرشمہ خلیل از کنارِ آذرکش
 مے مراد بہ بیدرِ میدہ دوراں   تو باش ساقیِ حجام از کفِ سکندرکش
 ترانہ گوہن و گریہِ عقیقہیں ہیں   پیالہ دہ بمن و کیمیائے ہجرکش
 سناہ کس شمر دبا حدیثِ من مہبات   خذفِ بریز و تراز و بیار و گوہرکش
 بہر دبار نی من بین و داد برہمن زان   بنقشِ طالع من بینِ خطِ برانہرکش

چو غم حوالہ کند آسماں قضا گوید
رقم بنام نظیری دل تو نگرش

یاد درون قُبَّہِ ایں آسماں مباحش
کس را خطِ دوامِ نیرِ اخست نداده اند
تا ہیماں میکده نُقل و جام هست
وخل بقا بخرِج فنا سر بسر نمائی
بے مایگان بواہوست قدر بشکنند
سائل کہ دلنشیں ست گرہ جو ہیں مزان
سیمرغ قاف شو کہ خردمند باید ت
عالم سبیل تست سبیلِ جہاں مگرد

یا از حوادثی کہ رسد دل نگر ایں مباحش
بارِ جہاں اگر نکشی در جہاں مباحش
ایں تیغ و شور کم نشود بدگماں مباحش
گر در مقامِ سودہ در زیاں مباحش
با دل تو انکراں بنشین را یگان مباحش
مہماں کہ انگبین ست ترش میزبان مباحش
ناداں فریب نغمہ دیت آشیان مباحش
جنت طفیل تست طفیلِ جناں مباحش

آزارِ تو ز تست نظیری ز خود گریز
نصحتِ تو بہ تست ز خود در اماں مباحش

از خوئے کریم تو گنگشت فراموش
دلِ راہ تو پوئیدہ نمد بر سرِ جہاں پائے
جز بر تو نخواہم کہ نذر در قسم بخت
گو یا سخن عشق تو شد فوتِ خسردہا
من خود شوم از ہر سخن خویش پریشان
پختیم رگ و ریشہ و لذت نگر تقسیم
کرد دو جہاں ایچ چو با ہم نشینند
از رفتن دوداں ہنر دست تقسیم
ہر چند بعشرت گذرد فرصتِ پیسری

شرمندہ نہ اندیم ز ہر عفو خطا پوش
جان دست تو پوسیدہ زند بر دل و دین دوش
جز از تو نہ رسم کہ تا بہ فلکم گوش
کاندم کہ گنم وصف تو در دامِ فتد ہوش
وین قوم کہن ایچ نگویند کہ خاموش
زین جامِ حریفان کہ نذرند ہم جوش
سلطان قلندر و شوالہ ابدال بند پوش
نتواں پدر از سر شدہ لاگفت کہ خاموش
ایام جوانی نتواں کہ فراموش

افسردہ ترازی صبح غمناک شب دینم امروز کہ بردوش برندم ز مئے دوش

بنشین بخوار خوش شہوت وقت نظیری

یوسف کہ خری مفت بقلب دوسرہ مفروش

بطبع مے خون در گد افسردہ مے آب کجوش قول نائی و چنگ طبع مردہ مے آرد کجوش

ز گمش ہر گاہ مے بند لبوئے سببش جمیع و لہا بہم پر خوردہ مے آرد کجوش

شب بستی چوں پرش مطرب رہ خرم کشود سمع دانا نکتہ پروردہ مے آرد کجوش

نیت مارا در صلاح کار ما اسبج اختیار چند بیدرداں بدل آزرده مے آرد کجوش

قول با صاف است در سخاوند مائدہ نیست پیر ما در خم غمب افشردہ مے آرد کجوش

سہل شد با شستن ما کا فراں آگاہ باشش قتل ما کو خاک خون خوردہ مے آرد کجوش

یار چوں گرم غضب گرد نظیری لب بند

شکوہ خوئے در عتاب آلودہ مے آرد کجوش

حیاتے در گذر دارم چہ پرسی بود و نابودش متاع رُوئے در نقصان چہ سامان آید از دوش

سرم شوریدگی دارد ندانم چیست سودائیش دلم آوارگی جوید ندانم چیست مقصودش

زا ظہار محبت در زیان خلق افتادم چو محتاجے کہ گنجے یابد و ظاہر کند ز دوش

نگار تند خود ارد قمر مایل فلک شیوہ بہر کس بد کند خاطر نباشد رُوئے بہبودش

مزاج نازکی دارد کہ بہر اسبج میر نجد چو زنجید از کسے نتوان بصد جان کرد و نشود

عیان صدق من گردد بہ بخون برد و ظاہر بیار آتش کہ می سازم مشامش تازہ از عودش

در ازل با ہمہ بیگانگی خواندہ تسبہم کرد نخواہم بعد چندین آشنائی گشت مرد دوش

دل آزرده ام از خندہ اش آزرده تر گردد جرات بیشتر گردد چو میسازی نکند دوش

نظیری را بجلوس بر دم امروز و غلط کردم

مراسوئے عالم کرد چشم گریہ آلودش

بر غزوہ خندہ زدم گفت حزیں باش
 گفتم شدہ دل منکر دیں گفت عجب نیست
 کا نیست اگر عشق بود عرض شہادت
 از دو پر فلک شکر کن و سیر کو اکب
 در فکر ہما بودن صیاد ہما یون ست
 کس راہ بجا لانگر سیر مرغ نمسودہ
 افلاک وزمین بار امانت نکشیدند
 تاہست نزاعے بدلت دشمن خویشی
 از تلخ سخنہا یتو ما پند گرفتیم
 تا خط سیر کار تو در فکر شب بخوشت
 آزرده نگردیدے ز ابرام نظیری

ہر چند کہ بہتر شدہ بہتر ازین باش

آنکہ غائب از نظر گردید درمے یا بمش
 جلوہ سرو و فریب نرگس دل میبرد
 گوئی شرط و فاداری بسر خواہد رساند
 چوں توانم غافل از مژگان خونریزش شدن
 ہیچ نتوانم سر از فرمان او بر تافتن
 بیست شام فراق او ز نفست ازدلم
 و جوانی معتکف گشتم بہ پیری کوچ گرد
 ہر کہ از خود پیغمبر گردد خبرمے یا بمش
 سوائے بستان میروم آنجا اثرمے یا بمش
 بیشتر حاضر بہنگام خطرمے یا بمش
 من کہ دایم بر سر رگنیشترمے یا بمش
 کز رگ گردن بخود نزدیکترمے یا بمش
 روز فیروزی کہ آید از سحرمے یا بمش
 آنچہ دخلوت ندیدم مد گذرمے یا بمش

گوئی اطول المائے نظیری گم شدہ

اندکے چشم مردم مختصرمے یا بمش

اگر جہاں گشتہ بیدار شود بر گذرش
 بقفار و نکبت بہر تپائی دے
 ہر کرافتہ او برد بیکبار ببرد
 بسرو مال اسیرانش اماں میخو اہمند
 بسکہ از جنگ و پشیمانی او میترسند
 لوٹوئے دیدہ مردم بخدش شمارد
 ہر کرا شرت سودائے زلیخا باشد
 خردہ کام بباد و دہانش ز اول
 بخت مارا کہ میر چارودہ در ابر بود
 آں ہما کو نظر بہمت ما بر میخاست
 آں تدر دے کہ دم از فرط محبت میزد
 از تکتہ بے خلق نیفتد نظرش
 گرچہ یک شہر بفریاد و دوبر اثرش
 بیچکس باز نیاید کہ بگوید خبرش
 کس نگوید کہ مرگت نبود انقدرش
 مفت گویاں نفروشد نصیحت بزرش
 لیک خواہد کہ بریندہ امن مگرش
 ماہ گل پرین آرنہ ہمہ از سفرش
 کس چہ دانند کہ ہمہ ہیچ بود چوں کرش
 نکلند جز بغلط نالہ خروشی سحرش
 بود بانام تو آخوتہ کندیم برش
 بود از سر و تو آمیختہ دادیم سرش

ہرچہ نیکوست نود کمنہ نظیری نیکوست

خشک سازیم رطب چوں نفرو شیم برش

مٹرب بگو شمر زد تو اگر یہ بخزون کردمش
 شد ہر کہ گامے ہمہ ہم بیجا نال شد ہچو من
 شد شورش سودائے من در ہر سرچہ شستر
 باز کہ از شرم گنہ سزنا قدم بگدا ختم
 از اشک و آہ نیم شب زیر و زبر کردم جہاں
 قربان آں شرکاں شوم کہ حق او نایم برون
 سر و چین را راستی دہقان بہار آموختہ
 از داغ مجرئی تو بر دل نشانی ماندہ بود
 ساقی بدستم دادے پیمانہ پُرخون کردمش
 باہر کہ نہ شستم دمے چوں خوشی مجنون کردمش
 راحم نگردید آں پری چند انکہ افسوں کردمش
 کوہے کہ در رہ داشتہ ام اگر یہ ہاموں کردمش
 گردوں بیدی گر کردہ بود اختر دگر گوں کردمش
 صد زخم برم وام از دیک سینہ مرہون کردمش
 گرد نظر آمد جی بر طبع موزون کردمش
 آنچوں مہ نو دمدم از مہر افروں کردمش

از بس بتلخی در جگر بے یار دزدیدم نظر
خون نظیری ریختم در غویش منوں کروش

افسر بقباوے وہ وخاتم بجے بخشش از دام با پیچے و از زلف نغمے بخشش
زیر کعبہ نشینان گره دل نکشاید توفیق نگاہے ز غزال حرمے بخشش
عفو تو پسندیدہ ام و کیش بر بہن ✓ یا حور لقاے بریاں یا صنمے بخشش
تا سجدہ کنم نقش پئے راست روازا زین قوم سراغے نشان قدے بخشش
ماسوختگان را بجگر آب نباشد کانے بسر شکے وہ و بحرے بنمے بخشش
آن شیشہ کہ بر طاق بلندست فرو د آر زان با لکھ دستے زریست دے بخشش
بر خوان تو امساک نباشد جگرے وہ مرسوم توفیقاں پذیرد کرے بخشش
غمائے تو آسودہ کند عالم و گوید ✓ گر غم کسے میدہی آنگونہ غمے بخشش
گردیدہ ام از فکر تو محجوب نظر ہا با عشق کہ گفتست کراے نمے بخشش

تنہائی و خلوت طلبد عشق نظیری

ایں خیل و خدم را با میسر حشمے بخشش

بزم خالی میشود مطرب خموش بزم خالی میشود مطرب خموش
تلخی از میگوں لبست در جام ریو تلخی از میگوں لبست در جام ریو
دددم آخر گراں تر دہ تسرح ددددم آخر گراں تر دہ تسرح
دل بد خوئی نئے آید بدست دل بد خوئی نئے آید بدست
گر گرہ بکشائی از بسند قبا گر گرہ بکشائی از بسند قبا
غمرہ صد جا پر دہ دل میسرد غمرہ صد جا پر دہ دل میسرد
تو درم بکشائی ہر کس خوب نیست تو درم بکشائی ہر کس خوب نیست
بیچ میدانی کہ در صحرای باغ بیچ میدانی کہ در صحرای باغ

ساقیا جامے بدہ جامے بنوش ساقیا جامے بدہ جامے بنوش
نیم مستم از شراب نیم جو بخش نیم مستم از شراب نیم جو بخش
تا بر ندم بخود از مجلس بدوش تا بر ندم بخود از مجلس بدوش
لطف و حسدست بہت در خوبی بخش لطف و حسدست بہت در خوبی بخش
خار گرد گل بجیب گلنر و بخش خار گرد گل بجیب گلنر و بخش
تو خوشی سیکوئی و نبذی مے بنوش تو خوشی سیکوئی و نبذی مے بنوش
پردہ گو بر روستے نازیبا پیشش پردہ گو بر روستے نازیبا پیشش
تا سحر از غیب مے آید سر و بخش تا سحر از غیب مے آید سر و بخش

خار و گل در جوش و ماسب خفته ایم
ناطقان خاموش گنگان دژ و دژش
صد چو بلبل مست دستانت شود
گر بر آری پنبه همچون گل ز گوش

در غم گفتم نظیری را چه رفت

عقل و هوش و عقل و هوش و عقل و هوش

از نقل و باد و گوشه دل گشته روشنش
کو جام جم که آینه سازد در آهنش
ز حمت کشد ز شمع مسخر کنم سپهر
تا هر شب آفتاب در آرم بر روزنش
غائب شوم ز خلوت و حاضر شوم با و
دل از بدین بر آرم و در پریشانش
گذارمش بجزف که گوید کدام و کیست
گر از قفای در رسد آواز دشمنش
از دست من بخیله بروی رفته بارها
تا پانگش نغمه مست و دامنش
سیب و قن بباریش از کف نمیدهم
تا دست کو تم نشود طوق گردنش

زین سیمگون حصار نظیری نمیدود

تا قفل سیم او نشود قفل تو تنش

بیتوبی باغم خوش و نه خانه خوش
بانگار خانگی ویرانه خوش
مرغ از آدم نخواهد آمدن
خوش را دارم بلام و دانه خوش
من خود از فرزند دل برکنده ام
کودکان دارند باد و دانه خوش
دیدم را از گریه نیسان میکنم
شاهدان را هست باد و دانه خوش
مرد کو چاک دل ندانند چو کند
خواب شیرین آید و انسان خوش
صبر باید تا جگر خالی کنم
در کشیدم زهر این پیمان خوش
دعای چاکبوساری میکنم
گرچه رو بر تافتسم روان خوش
میدهم شکرانه بگر بختن
هم مصافح هست و هم شکرانه خوش
سهل نبود بر صفت آتش زدن
مینماید گرچه از پروانه خوش

مرد باطل ہیں چرا کاہے کند کاشانا خوش شود بیگانه خوش

در خراباتی نظیری عیب نیست

ہست دیوانہ خوش و فرزانه خوش

بلاست خط نگارین و زلف خم نجمش
دگر ز قندہ چہ بر سر نوشتہ تا قلمش
بایں جمال و نکوئی کراوست میترسم
موحدان سجدا کی کنند منتقمش
اگر فریب ملائک دہد عجب نبود
کہ یا صمد بنویسند جائے یا صنمش
شبہ بنا روش را اگر بدست آری
— بہر امید تو اں کرد تکیہ بر کرمش
دلے کہ راہ بآن چشمہ ز سخداں بُرد
مسح آب خضر میدہد بجام جمش
شعور نیست کہ یکدم بخویش پردازم
خرابم از قدح التفات دمدمش
اگر زنی بر گمنیش با خبہ نشوم
ز پائے تاب سرم محو لذت امش
بقید زلف گر بگیر او گرفتارم
در بیج جاں نتوانم نشانہ در قدش
پرید دل بھوائے کسے نظیری را

کہ گرد کعبہ نگر د کبوتر حرش

بزم میسازیم سامان گر نباشد گو مباحش
لوش میگویم مہماں گر نباشد گو مباحش
جرعہ درد و حیات تلخ قسمت کردہ اند
عیش خضر و آب حیاں گر نباشد گو مباحش
غمزہ را فرسنگ و دانش تر جانی میکند
چشم ہند و فارسی داں گر نباشد گو مباحش
زلف میں سنبل در آغوش را نگر د گو مگر د
بخ نگر گل در گریباں گر نباشد گو مباحش
چشم مارا زاب رُوئے او گلے خواہد شکفت
دائہ در خاک اگر پنہاں نباشد گو مباحش
زخم مژگانِ غریب بہر قبول کعبہ بس
در قدم خارِ منیہاں گر نباشد گو مباحش
صد خطا در کار داریم از برائے عفو او
ضعف صدق و نقص پیاں گر نباشد گو مباحش
گر بزاری گر بخواری بایادش خوریم
عمر در دوش باد در ماں گر نباشد گو مباحش

راہ بے وادی و بے منزل نظیری میر ویم
عشق رہبر شتہ ایماں گر نباشد گو مباشش

دل چو ترا یافت زباں شد غموش	دشتم از درد جدائی خروش
مژدہ دل میر سدا ز لب بکوش	غم نخورم غائب من حاضرست
تا سحر حشر نیایم بہوش	گر نرسد بُوئے تو ہر صبح دم
ساعدا خوراشودش بارودش	ہر کہ ہوائے تو بجنت برد
شہد شود چون تو بگوئی بنوش	گر بقدر زہر ہلاہل کنسد
کعبہ بجائے خرد میفروش	لعل تو افکند دلم را ز چشم
خوں بدل سنگ در آید بچوش	از اثر گریہ چوں لعل ما
یا برخ خویش نقابے بیوش	برنگہ غیسر سپندے نبوش

عشق ز پندار و گماں برترست

تار مقہ ہست نظیری بکوش

رُوئے در نابود بنیم بود خویش	از فراق یا رنا خوشنود خویش
از زیان خود ندانم سود خویش	بسکہ در سودا بشوق افتادہ ام
سو ختم بر آتش خود خود خویش	خوبی اوشد پدید از چشم من
زشتی خویشم کند مردود خویش	گر بر آید از خند آئینہ ام
سخت میترسم ز آہ و دود خویش	از خطایم مغرور جانم سوختہ
از رنج زرد زمیں فرسود خویش	خاک معبد ہا رسانیدم بآب
بر کنار فرق خاک آلود خویش	در گنہ گاری ندیدم ہیچکے
از فراق عاقبت محمود خویش	زندہ زان ما نم کہ یابم بوسے وصل

روز فیروز فی نظیری از پے است

دیدہ ام در اختر مسعود خویش
 غیر تم ہانگ زد کر او باش
 عشقم آہستہ تلفت باش و باش
 غمزہ در تاخت خوش قرین ناہل
 گرد و اسرار ہائے پنهان فاش
 یار لولی و شریف تماش
 از پس پردہ سر بروں آورد
 داروئے بیہشی بعقل مباح
 غنچ و نازش ز راہ چشم داد
 رفت پاکیزہ خانہ را فراموش
 عقل و فہم و خرد بہ یغما برد
 چکند آفتاب با خفاش
 مفلسم کرد و در عتاب آمد
 در ننگ بد پہلوئے قلاش
 شاہد شہ شناس شمعہ فریب
 گفت بنشین و پر گل و محرابش
 آہ و احسرتا بر آوردم
 چوں گلت پختہ میشود و در داش
 مے نی لب بعیش بر لب ما
 تا چہ برگل نویدم نقاش
 گفتش ایں دنگ مہلت چیست
 تا برون بفر آں میباش
 گفت رو ہر چہ آرزو داری
 رہ بر گشتن نظمیری نیست
 بکجا میسر دم بدائیم کاش

رویف الصّاد

ہر کہ چوں یوسف شود از محنت زنداں خلاص
 قحطیاں را میکند از قحط و کنگاں خلاص
 زود از دُنبال ہر کام و تمتّ میروند
 ایں تہی ظرفاں نمیگردند از حرماں خلاص
 پادشاہاں را دل ماراں کردن و دلتست
 ما بدام آنیم و شوار و شویم آساں خلاص
 ما نظر بازیم و عاشق پیشہ گو معنی مباحش
 نیست از زاہد ریا و عاشق از بہتاں خلاص
 زاہد خلوت نشین را دل بصد جا میروند
 کس نیا بد از فریب آں صیف خرگاں خلاص

خوش نظیری دامنِ وقتے بچنگ آوردہ

دیر باز آید گراز دست کند دامنِ خلاص

لب ز لب بوسہ چینِ جانِ قاص	دم دم شاہ دست و مے مے خالص
چوں زرِ خالص از درونِ خلاص	مے بغیش برآمدہ ز سببِ مے
ہمہ اشیا نہادہ اند خواص	گوئی در مزاجِ نافع او
مے بشیشہ چو دیدہ غواص	گہ اندر محیطِ خم دیدہ
مستش امین بود ز روزِ قاص	بسکہ با سبیلِ مے ماند
ماتمی را کند ز غصہِ خلاص	مطربش چوں سرود بردارد
ساغر شِ خواہ سیم و خواہ رصاص	ساتی سیم سایدش باید
قول القاص لا تحب القاص	واعظ ارزد ما کند خوانیم

ہر کسے از رہے رسد بخداے

توز طاعتِ نظیری از اخصاص

فریبِ حسنِ باقبالِ جاوہرِ اخصاص	ہمیشہ خندہ شادی بآں لبانِ مخصوص
سرنیز بآں خاکِ آستانِ مخصوص	در تو قبلہ امید ہائے روحانی
محبتِ تو چو مغزم با ستخوانِ مخصوص	شکایتِ تو چو فکرِ زمزمِ نیکانہ
نمے شومیم ہم در یکِ آشیانِ مخصوص	غے فتادہ کہ با طایرانِ وحشی دل
نہ مے بمیکدہ نہ گلِ بگلستانِ مخصوص	شدیم ہر درے از شاہانِ ہر جائی
کہ روزِ ہجر تو باشد بآں نشانِ مخصوص	ز طولِ روز قیامت عجب ہر اسانم
باشنا کی آہ من آسمانِ مخصوص	بجا حتم نہ رسد گرچہ شد بخدستِ تو
حکایتِ تو ہمیں نیست باز بانِ مخصوص	ز تور گم برگ و مو بموئے در سخنِ ست
چو گل فروش کہ باشد باغبانِ مخصوص	زمانہ تو معطر بغلِ نظیری را

حریف خود شود یا خود بر آر خلوت خاص
 نشان نداده گرانمایه تر ز تو گمراهی
 مجرم یک نظر م ناگماں که انگندم
 نکرده ام نظر التفات بر عیسی
 فشانم از بجال تو جان هنوز کم است
 مقرران تو از چشم خسلق پنهانند
 چو سرو باش که هست از هوای خود رقص
 از آن زمان که دریں بحر میشود غواص
 بگش که مفتی دیں بر خطا نکرد قصاص
 ز بیم آنکه مشوش نگردد دم خلاص
 مرا نشاط تو از قید خویش کرد خلاص
 عوام را بنود راه در مقام خواص

اگر چه نه فلک از خاصگان درگاهند

ولیک هست نظیری غلام خاص الخاص

ساقیا بر خیز باستان برقص
 کفو و ایمان از بردن پرده اند
 عشق ساغر میکند گرداں برقص
 تو درین پرده با خاصاں برقص
 سر و خمورست در بستان برقص
 سر و خم چوں می جو شاں برقص
 راه زین شورش مقصد میرسد
 بر فشان مستی که جانان جانست
 هر سر شکم در تماشا دیده است
 هو شمندان دار بر پا میکنند
 خرقه مارا گل نشان کن از شراب
 جام بر کف چوں گل خندان برقص

است ازین کشتن نظیری ز رنگی

رو به بر شمشیر در میدان برقص

روایف النساء

هر صبح کن دو جام شراب مغانه فرض
 در ميکده مرید صراحی و جام باش
 جدست کار عشق بهر نزل و کذب نیست
 زاهد سويل نه ب مستور دست چند
 از اکل و شرب صنوم تو کياه واجبست
 تعظيم و احتقار باسلام و کفر نیست
 در شرع حور و صحبت و زهد و صيام هست
 اقرار کرد بر سر منبر بجل خوشش
 بر دار دام حیل و ایشار پیشه کن
 پیوسته رسم بود شکایت ز روزگار
 فاضل ازین دو گانه کن آن سنجگانه فرض
 بر خویش کن سجود و قیام شبانه فرض
 ز آن رخ خبر حقیقت و زلال لب فسانه فرض
 شد بر تو ذکر سنت و بر ما ترانه فرض
 از غیر دوست روزه ما جاودانه فرض
 روزی که بود بتلکه شد طوف خانه فرض
 بر عاشقان کدام بود درین میانه فرض
 ترسم که بر امام شود تا زیانه فرض
 یکدانه را عوض شده هفتاد دانه فرض
 شد در زمان حسن تو شکر زمانه فرض

شد از بیان کشف نظیری بدرسه

جام شبانه واجب و کیش مغانه فرض

از جمال تو کمال بشری بود عرض
 زین لب لعل دوزین گوشت میگویند بُردن
 از دو گیسوی دراز تو د از خال سیاه
 قتل اسلام که شد بهر گاه گوشت تو
 آن همه صنع که در آئینه اسکن در کرد
 جلوه دهد تو رخسار که تو پرده بس بست
 چون نه دیدیم باین دیده تردانستیم
 این بهوش آمدن و رفتن میگوید
 باشکست ملک و رشک پری بود عرض
 چشم غمین سرشک جگری بود عرض
 ناله های شب و آه سحری بود عرض
 طرح از طرف کلاه تتری بود عرض
 عکس روی تو ز آئینه گری بود عرض
 پس چه مقصود ازین پرده دی بود عرض
 که بصردیدن کوه بصری بود عرض
 که خبر یافتن از بے خبری بود عرض
 از رو آمده ناکام نظیری برگرد

کہ ز آوردن ماحلوہ گری بود غرض

حضورِ وقت نئے یا ہم و حلاوت فرض
 بہم برآمدہ از شوخی تو اوقات تم
 دلم بقبر تو رہنت و جانِ لطف تو فرض
 نہ سقتم ز تو سنت بود نہ فرضم فرض
 بغیرہ حاجب ابروئے نمایہ عرض
 برسم تحفہ ملک برسم ہار و از ارض
 کہ تا بگردم ادبار منت و در عرض
 میں حدیقہ بطوست عیش مانہ بعرض
 مثال ماگل خندان و سرو آزادست

بفضل اوست نظیری چومزدکار آخر

مُعَلِّمِ مَلُکُوتِ بَعْلَمِ کَرْدَمِ عَرْض

دہم دو ملک بیک نغمہ رباب عوض
 ز قید خانقہم دل گرفتہ دیر کجاست
 کنم بسایہ ابر سے صد آفتاب عوض
 کہ کڑہ ناب کنم با شرب ناب عوض
 بگردن خم سے افگنم طناب عوض
 روم بدیر و بطوفان کنم شرب عوض
 بجوئے حاصلم آرد بجرعہ آب عوض
 ز تاب مے فگندہ بر رخ نقاب عوض
 برد و خیرہ عمر و دہ حساب عوض
 کہ ہست مایہ صد گنج این خراب عوض
 کہ صد سوال مرانیت یک جواب عوض
 کہ رفت دیدہ سودانیم بخواب عوض
 دہم دو ملک بیک نغمہ رباب عوض
 ز قید خانقہم دل گرفتہ دیر کجاست
 سببیم از چیرہ زمزم شکستہ مے آید
 دلے ز باد یہ کعبہ تشنہ تر دارم
 طبع کہ سر بزین داد آبرویم را
 فلک کہ پردہ ز چشم حسو و برانداخت
 فغان کہ طرفہ زیاں کارہ ایست انہازم
 عمارت دل من دور چراغ بزم زد
 بدعا ئے دل خود کجا رسم مہیات
 کنوں دل و خرد از خواب چشم بکشایند

نماند مایہ نظیری قناعت اکیر است

موجود از دیہمت ہیچ باب عوض

دخا نقاہ نشیں سے شویم نے مر تاض
 جزا میں ادیب نگوید تما کہ چوں طفلان
 در ادبی شب مانگو بہر دم فخر دل شو
 بخاند کہ عبادت علاج بیمار است
 نہ بوبسنبل آہش نہ رنگ با گل اشک
 دہن ز خندہ رسد تا بگوش ستاں را
 کہ میفروش کریم است و جام سے فیاض
 روں کنید سواد و سیہ کنید بیاض
 بریدہ دست کہ زلف ترا کند مقرر
 کم از دولٹے طبیبان نمیشود امراض
 دلے کہ جلوہ حورے نباشدش بریاض
 در اں صبا ح کہ خمور میسکند اعراض

سخن بگوئی کہ در طبع میسکند تاثیر
 چو خالص است حکایت نظیری از اغراض

روایف الطاء

رہے دل بادوست باید داشت در گشت نشاط
 دوستی بادشمنان دوست دشمن دوستیت
 اعتدال از سرد باغ آموز نہ از خار و گل
 چہیت این گردوں طلسمی بوجہ تعویذ ہر
 آسمان دیریت و گہریت از بازی خویش
 نیست در کل جہاں جڑے کہ آن کار نیست
 نظم عالم را حکیم ہست آخر روشنست
 خود عجیب دارم کہ در گنہ جمال خود رسد
 راست رفتی در محبت راست رفتی در صراط
 تا نباشد دل موافق در نگیر و اختلاط
 فی سراپاستگی سے پائے تا سراپاست
 سرخے ہر دے کسی بیرونش از خط و نقا
 لیک آخر ہم نمیکرد کہ بر چید بساط
 نکتہ گر کم میشد میریزد از ہم ارتباط
 حکمتش از استواری استواری راحتیا
 کے توان یکذات را گفتن محیط است و محاط

خیز فرض خود ادا فرما نظیری تا رویم

خواب در مسجد حرامست و قناعت در رباط

صد جادہ انتخاب تو پیدا کنسم غلط
 تا بر صبح من نکشی بے تیسر خط

دیدیم اهل دایره بزم خاص را
چشمیت بر پند نامه ما و آن نمی شود
ما طعم دوز کو چه دوازده برده ایم
تا که زنند گرد تو او باشی دایره
زین طور بد فرشته نگرود بگرد تو
ما بر کنارش یک گوش ما هم
من با خلیفه تا خط بغداد جام کش

با این روش که پیش گزینی فلاح نیست

قوله سپرده ایم نظیر می کشیده خط

در عشق کار بود و سامان نبوده شرط
گفتم چنانکه دید و دهندم دوا دهند
بر خلق بوده بیشتر آسان گریستن
طاعت بباد دادن و ایمان بپا زدن
پیمانت استوار بعد نقص می شود
به تنان کنج بردل مسکین نهاده اند
در عین اتحاد حجاب از برائے حییت
ناهیید و زهره شاد ساز و سجام صوت
در خواب میرسد بیوسف پیام مصر
مقصود را که خصمت اظهار داده اند

سربوده و طریق گریبان نبوده شرط
افغان که نام برون دریا نبوده شرط
با چشم خون نشان لب خندان نبوده شرط
در کیش گبر و دین مسلمان نبوده شرط
از عهد کس شکستن پیمان نبوده شرط
در نه خراج برده و پیران نبوده شرط
گرا از سخت حسرت و حرمان نبوده شرط
آنرا که از ازل دل شاداں نبوده شرط
آسودنش بیا من کنعان نبوده شرط
غیر از قصاص و محنت زندان نبوده شرط

چون گوئیم از نظاره نظیر می بباد داد

خود را نمودن از سر میاں نبوده شرط

حکم جفا صحیح و امید وفا غلط
تیر کا سہ سگب تو با کس نمیدہد
یک فال خوب راست نشد بزرگ
در التماس ما سخن دوستان مدوح
آخر از ان جبال فروغ و لیل ساز
ہر چند ما بقل غش آئیم در نظر
آنجا کہ خط و عقد برد و قبول است
تا سہو کار باز تو اصلاح میشود

تعبیر تو درست و سہ خواب ما غلط
لاف گداز مکرمت پادشا غلط
شوئی چنڈ ثابت و یمن ہما غلط
در احتیاج ما مدد آشنا غلط
وا کردہ رہہ در ان سبز لطف و غلط
اما بجا صیت نکند کیمیا غلط
حکم ستارہ باطل و علم قضا غلط
خواہیم دیگرے نکند غیر ما غلط

ہمت ز میفروش نظیری طلب کہ ہست

اخبار خضر و چشمہ آب بقا غلط

جگر بخندہ میسوز و بر کراں میغلط
ز جعد خویش گلستان ناشبستان
اگر چو نخل مرادم بر نئے آئی
ز درس و مدرسہ کا سے بنقد نکشاید
مثال نکتہ بنجیدہ بے اثر تا چند
بزشت خوئے در سستہ رو و کشاید
معانداں بسناں میزنند و میگذرند
خدا نگ تبغیت ایں قوم بے تابند

گہر نکتہ ہمے ریز و دریاں میغلط
خیال سبزہ و سنبل کن و براں میغلط
چو آرزوئے دلم و دریاں جان میغلط
پیاہ میکش و بر فرش گلستان میغلط
گمے بلغوش ستانہ بزر باں میغلط
خروش میکن بر خاک آستان میغلط
بخاک معر کہ ہجروح و خون نشان میغلط
ہمیں کہ پرز تو یا بند چوں کیں میغلط

نیا فتم نظیری کے تو گر پانی

پیش چو باد ہمے گہر و بر نشان میغلط

ردیف الظار معجمه

اگر تو نشنوی از امانائے زار چه حظ
وگر تو ننگری از چشم اشکبار چه حظ
در آبه مشرب رُوحانیاں و دخیل شو
معاشران توستان تو بهوشیار چه حظ
بچشم مادر و دیوار بوستان مستند
ترا که بادہ نئے نوشی از بهار چه حظ
نمک بسینہ مجروح چاشنی بخشد
اگر غمے نہ ہندت ز غمگسار چه حظ
کلید قفل ہمہ گنجہا بہا دادند
بدست ماچہ نہاوند اختیار چه حظ
گرم بہ پہلوئے ساقی بہ زم بنشانند
مرا کہ بچود و ستم ز اعتبار چه حظ
ز عمر آئینہ گرامی ترست در سفر است
مرا کہ دل بغری بیست از دیار چه حظ
بلاف ہم تگ برق براق مے سازم
ہر دوں نمیروم مکتب از غبار چه حظ

ہزار ذوق نظیری بدر و تو میدیست

فریب وعدہ نباشد ز انتظار چه حظ

فے خاطر م از کتاب محفوظ
نئے طبع ز انتخاب محفوظ
از بسکہ مشوشم نگر دم
از بُوئے گل و گلاب محفوظ
کوثر شراب میفروشم
مستقیم و ز آب محفوظ
صد شہر کنم بگریہ ویراں
دیوانہ ام از خراب محفوظ
پوشیدہ حیا جمالِ عالم
مخطوظم ازین نقاب محفوظ
گر آتش دوزخ آتش ماست
کافر شود از عذاب محفوظ
ورکار باں فرشتہ خلعت
عاصی شود از حساب محفوظ
از بادہ تلخ گو بہ ام داد
گردیدم ازین شراب محفوظ
آتش برگ و پیش رسیدہ
گشتم ز دل کباب محفوظ

از فرقت آب تا خبر شد مایه شده ز اضطراب محفوظ
 ظاهر شد و گفت لن ترائی مونسى شد ازین جواب محفوظ
 بر رفت با سماء نظیری
 شد ذره ز آفتاب محفوظ

درو پاک تو بریش با صفا و اعظ
 که ره ز قول تو دورست تا خدا و اعظ
 تو از عذاب خدا ما ز مغفرت گوئیم
 نگاه کن تو کجائی و ما کجای و اعظ
 نفس زدوری و بیگانی زنی هر دم
 مگردل تو بحق نیست آشنا و اعظ
 شد از وعید تو پرگوش ما چه میگوئی
 اگر بخش بریم از تو ما بسرا و اعظ
 ز جهل شوم بوحدهت نیاوری اقرار
 ترا چه زهره تکذیب اولیا و اعظ
 فراز عرش نشان خدای میگوئی
 کشد خدای بچشم تو تو تیا و اعظ
 کلام حق بغلط تا بکے کنی تفسیر
 تو هیچ شرم نداری ز مصطفی و اعظ
 کجا حدیث نظیری ترا فروغ دهد

نداده آیت قرآن ترا ضیا و اعظ

رویف العین مہملہ

هنوز عارف و عامی ندا شتند نزار
 که لای بادہ مقدر شد از برای صداع
 مرید و مرشد و خادم تمام میدانند
 که رنہ صومعه میخورد بچنگ و سماع
 غریب و عاشق و مستم خدا نگہ دارد
 ز شر شمع غدا و مغنی طماع
 اگر طبیب تر شرفی دیر میسود
 چه غم ز تلخی صبر است چوں بود نفاع
 بریں بساط تماشا گریم تا کی سنیم
 چه میکند اہل پہلوان و مرگ شجاع
 رسوم تو نهند مهر و ماه تا دوراں
 ہزار بار نگوید بہ تنگم از انہ ساع

پئے خرید سرانجام کار ہا فرستند   باں دیار کہ نایاب قحط بود و ستاع
 ترا اگر چہ بایں خاکیاں رجوع نیست   ضمیر غائب ابدال را بہ تست ارجاع
 تو قدر دژہ چہ دانی نظیری از خورشید
 کہ دیدہ تو ضعیف است از تمیز شعاع

فریب دختر ز خواہشہ مست نامسموع   بشرع غیرت مادر طلاق نیست رجوع
 اگر بیشہ شود می پر ہی نئے ارزو   بنا ز ہائے خمارش کر شہمائے طلوع
 گل از کرشمہ دمی از فساد باز آید   نہ عاقبت کہ باور کند بقرض و قوع
 من و خرد کہ مشیت ہنوز او اول   در آفرینش افلاک و ارض کرد شروع
 چہل صباح کہ معجون خلق پروردند   حکیم کردہ ہمیں نشہ حاصل از مجموع
 چنانکہ خوف و رجاء از نتائج خداوند   بود نتیجہ خوف و رجاء حضور و خشوع
 اگر خرد نہ نماید رہ ثواب و عقاب   ز قلب عشق نمیخیزد وز عین دموع
 نگاہ مرد خردمند بر حقیقت کار   نقیہ مدرسہ در ماندہ اصول و فروع

بفضل غیر نظیری نمیتوان رستن
 مگر بجز بہ عشقت خطا شود مرفوع

پائے کو بان دست نشان در سماع   میخراہد بر دل و جان در سماع
 طرہ عمامہ بے نشان میکند   زلف و دستار پریشان در سماع
 صوفی از چاک گریبان ببندش   میشود از خرقہ عریاں در سماع
 از میئے اندیشہ خود گشہ مست   ہست خود پیدا و پنهان در سماع
 زاہد تسبیح خواں بر باد او   آید از ناقوس رہبایں در سماع
 عیسی از چرخ چہارم بگذرد   گرزند و شش بد اماں در سماع
 جبریل از سدرہ می آورد بخاک   چون شود مست و غزلخواں در سماع

اُدچو چوگاں پازده برفرق با ماچو گوارجم چوگاں در سماع

بجو دیہائے نظیری آورد

بخیر برچاک گریباں در سماع

بگالے ازلب تو تا ابد سہماں لُخ	بیک نگاہ ز چشم تو بادشاہ قانع
جہان و آخرت از رانداں گاہ راہ تو اند	و د عالم از تو بیک حرف آشنا قانع
فروغ روز تو برفرق ماننے تا بد	بہ نگہت دم صبحیم از صبا قانع
کتاب قول و غزل کردہ عشق با نشویم	باب و داند چو مرغاں بے لُوا قانع
صفائی فطرت ما کردہ خاک ما اکسیر	نمشتہ ایم بہ نیزنگ کیمیای قانع
ہوئے چشمہ آب بقاست در سیریا	کجا شویم بہر آب و ہر ہوا قانع
غبار دیدہ ما برد و قدر خود نمود	نیشویم ز عیسیٰ بتو تیا قانع
تفقدے نہائی تعرضے فرما	ز شکر تا تو بتلخی شود گدا قانع

چہ رنجما کہ نظیری ز عہد دوست ندید

پس از ہزار بلا شد بیک عطا قانع

کند ہمیشہ بدل چشم رو سیاہ نزع	گدائے گرسندہ دارد بادشاہ نزع
چو روز حشر نقاب از جمال برداری	کند بچشم مرا گندہ میں نگاہ نزع
و خلق درائی رخت پست طالب حکیم پنم	نمیتوان بفلک کرد و مردمان نزع
غنیف افکن و مسکین کشند چشمانت	کند مردم بد خو بہ بگینہ نزع
حدیث بندگی و اجر میکنم بسپہر	نمیکنم بسیر خواجگی و جاہ نزع
بلا و حادثہ بر ما بحکم غمزدہ منت	بہشت گرمی سلطان کند سپاہ نزع
کہ داد و نال از مظلوم میدہد فردا	کند برائے تو داور بداد خواہ نزع
بغیر معنی شرکت اگر سایہ آید	نفس بقول نظیری کند براہ نزع

دریغ الغین معجزه

راز دیرینه ز رخ پرده برانداخت دریغ
عشق از آں روز که آتش بنیستانم زد
جوهر بنیش من در تیره زنگار بساند
کیمیا گر که رس جمله از دوزر گردید
عقل با پیر نشد حسن شهادت نشانخت
بے سکندر بلب چشمه حیرت آرد
شرح بیچارگی کلاک قضا میگفتم
کعبتین مه و خور مایه عسرم بُردند
حال با شمره بانشائے غزل ساخت دریغ
به پیا سیم دل سوخته نواخت دریغ
آنکه آئینه من ساخت نه پرداخت دریغ
قلب ما را نزد اکسیر چو بگداخت دریغ
دیر بر معرکه عشق دلم تاخت دریغ
خیمه برب آں چشمه نیفرخت دریغ
شاه غیرت بستم تیغ غضب آخت دریغ
چرخ کج باز بمن نردوغا باخت دریغ

تو نظیری ز فلک آمده بودی چو سچ

باز پس رفتی کس قدر تو نشاخت دریغ

نگل اینجار عشق خار سازغ
دریں مجلس طرب هر دم فرو بست
شب آمد تو بیت سودائے ماض
ملک خفته عسطل سوم زد
دل از شورش خمار فارغ
نگردد ساقی از انبار فارغ
ز شور و فتنه شد باز از فارغ
شدیم از زحمات اغیار فارغ
دل پوینده از زنهار فارغ
لب جوینده از اظهار فارغ
شدیم از مصحف و زنا فارغ
بیک رنگی و یکتائی رسیدیم

بشب از بکه گستاخ نظیری

نکردم روز از استغفار فارغ

ازاں سوئے ماں خسزگر دید
 گوید سحر که شب گذرانگسده بباغ
 هر شام جستجوئے تو آرد بباغ و کوئے
 فردوس غیرت آرد در صفا حسد برد
 زخم دبوئے مشک تو بخاله درد دهن
 نو ستارها همه از آفتاب پشت
 آنرا که داغ عشق بستی نهاده اند
 مارا که فانی عیش قدم تو مطلب است
 مغز از بخور مجر زلفت معطر است
 که حسن او نگشت از کار فارغ
 گلها نقشان دهند ز تو بلبلان سراغ
 هر صبح گفتگوئے تو خواند بباغ و راغ
 بر هر زمینی که با تو میسر شود سراغ
 داغ ز شور لعل تو خواند به درایاغ
 ردیو هست نیست غم از مردن چیراغ
 تائب هزار بوسه زند بر نشان داغ
 خوشتر بود زغمه بلبل فغان زراغ
 جاعی منی که از تو گلستان کنم داغ

از دوست گو نظیری و بادوست دم برآر

غیر از حدیث مهر و وفایه دان و لاغ

نالم ز چرخ گزیده بر افتان خورم درین
 بر گل شکر نشاند و خون جگر دهد
 صبحم بر صبح خودم خوانده روزگار
 نهال مصرغم که بمسک رسیده ام
 با جا پلان مقیم افتاده اختلاط
 کارم بدوستی ریخته فداه است
 بیماری ضعیف خرد را علاج نیست
 دشوار کم شود اگر افسوس کم خورم
 باز آئی تا پیائے تو یزیم نثار خویش
 شورا نه که بر لبم از دیدگان چسکد
 گریم بد هر اگر نه بطوفاں خورم درین
 بر سفره سپهر بهماں خورم درین
 خندم بطنم ز و بلب خنداں خورم درین
 بر مرگ میزبان بسرخواں خورم درین
 تخمیں کنم بظاہر و پنهان خورم درین
 در مرگ دوستان بگریبان خورم درین
 با حکمت مسج بدرمان خورم درین
 مشکل ازاں فداه که آسان خورم درین
 من آن نیم که بهر تو بر جان خورم درین
 دو غم اگر بچشمه حیواں خورم درین

در آہ و نالہ عمر نظیری بسر رسید

سیر آمدم ز بسکہ پریشاں خورم دروغ

جہاں بلب از شوق دے آرنہ بیغام دروغ
راہب بتخانہ راعز کرامت کے دہنہ
بسٹہ طامات رعنا یا نہ گردیدم مدام
مخونینک مجازم ذوقم از تحقیق نیست
دوست دور و نامہ میسا از بند برنامہ دروغ
ہست کشم مکر و دستدراج و الہامم دروغ
چوں روم و نبال حق انگندہ درد اہم دروغ
راست چوں گویم کہ شیر نیست در کام دروغ
در نہاں کفرم یقین در ظاہر سلامم دروغ
گر خوشم آید سخن اندازد از نامم دروغ
پر تو نور شفق انگندہ بر شامم دروغ
میدہ مادر زید نقل و بادا ہم دروغ
چوں پندم بر سر آتش نظیری ہم قرار
گر کسے در عشق گوید ہست آرا ہم دروغ

رویف الفاء

ہر کہ تائب گردد از مے بر رخ آونگ حیف
از عصا و سبجہ ام نفوذ و قدر و حرمتے
از مے مستان بریدم ناز ہشیارالں شدم
کامرا نہیائے خاطر جان دل را تیرہ ساخت
از سر کوئے مغاں بر کاسہ او سنگ حیف
گردن مینا ز دستم رفت و زلف چنگ حیف
خویش را انداختم در قید نام و رنگ حیف
شہ جو بے عصمت بود بر لکٹ براونگ حیف
بانگ نئے ہنگام دار و مرغ خویش آہنگ حیف
میخورد و عاقل نقشب مانی و از رنگ حیف
در غل نار یک شد آئینہ ام از رنگ حیف

خط چو شد با طرہ اش ہمسایا بجائے جان گرفت خانہ درویش شد از قرب منعم تنگ حیف
 نار بر شاہ نظیری وقت پیری میکند
 بس حرف گردیدہ از عقل و از فرہنگ حیف

کرشمہ تو برد از قمار خانہ حریف خور و ز دست تو تائب شراب بے تکلیف
 رفیق کعبہ و ہم مشرب خسرا باقی بنام و ننگ نہ بینی زہے حریف لطیف
 ز عشق رو میزد و هیچ باغ و مضطرب نیست کہ مطرب بے نکند صوت تازہ تصنیف
 جفات میکشم و با تو بر نخم آیم بؤ نہادہ بار گراں عشق پیش مرد ضعیف
 نیشود نکشم نالہ و بسر برم غمہ چو کوہ گران و تنے چو جان نجیف
 فلک ز سیر بماند زمانہ بر گرد و اگر درازی ایں راہ را کتم تشریف
 ضعیف نالی و مسکین دلی طلب دارند نہ حرف شید برہ میرود نہ طبع ظریف
 دو ہفتہ با تو وصالے و خلوتے خواہم کہ صرف بادہ کتم حاصل ربیع و خریف

بوجد خرقہ چڑ پروانہ جانش در سوزد

چو شمع اگر بہ نظیری عطا کنی تشریف

آئے با ژداری و شانے بہ صرف دلہا نشو و شیفہ کس بہ تکلف
 فکر تو بوحثت برد از گفت حجازم ہر چند کہ طبعم بگریزد ز تصوف
 بر قامت ما کسوت تقصیر بریدند تازیبا خداوند شود عفو و مطلق
 لب باز کشیدیم کہ ہر تو در آید پستان کرم شیر در آرد بہ توقف
 از عنین زمانے کہ بقید تو نبودم برخود بغضب بینم و در تو بتاسف
 چوں گرسنہ سفلی بخوان تو رسیدم از غمہ بسوزم لب و کام و کلمہ پُفت

مستوری تو بیش کند شوق نظیری

جز عصمت یوسف ندر پردہ یوسف

فتنہ بازلف تو گرفتہ طرف
 نیم کش سر دہی خدنگ نگاہ
 دل مارا نمیدہ از کف
 بگذرائی ز صد ہزار ہدف
 مرد بر باید از میانہ صف
 رفتہ بازی و مہرہ گشتہ تلف
 از نکو پروریدن تو خلف
 خواجہ را بر غلام نیست شرف
 از کف مطربان بیفتد دف
 ننماید بروئے ماہ کلف
 جد اگر ز آفتاب برداری

آنچہ بے روی تو نظیر سیری دید

بے سلیمان ندیدہ بود آصف ۶

نوایں کشا در ہما بدام فکربان
 دریں دیار کہ ما یم آدمیت نیست
 امید نیست کہ عنقا بر آید از پس قاف
 تو ہر کجاش بے بینی بگو چہ شد انصاف
 ہزار سنت و حرمت سہ انتخاب افتاد
 ز علم زہد و ورع بولے شید مے آید
 جمال جاہ بحسن و فاضل دارد
 شجاعتی کہ برائی بد گیراں سہل است
 کہ ایں جماعت جاہل خدا شناس شوند
 ترا چنانکہ تویی وصف میتوا نم کرد
 نہ عارفست کہ گفت از حد نظیر سیری را
 امام سادہ مرغ عشق پاک و بادہ صاف
 کجاست بادہ کہ از خود بشویم ایں اوصاف
 ترا کہ حسن و فانیت از جمال ملاف
 اگر بخویش برائی تمہمتی بمصاف
 کہ در امور خلافت نمیکند خلاف
 خطیب شرع اگر تیغ مے ہند بنلاف
 چکوہ صیت تو اقلیم را گرفت اطراف

زلطف شد شدہ دہیم پوش در زشی شہر

چہ حیرت است اگر جوہری شود صراف

روایف القاف

صبحِ اول کردہ جنتِ عشوہ درکارِ عشق
تا شود ممتازِ نعمِ عارف و عامی زہم
زانسوئے بازارِ خوشبوئے عبیرے میرسد
عاشقان را ہر نفس صبح و بہائے دیگر است
طاقتِ آزارِ نیشِ ارآوریِ لوثِ دہند
آنچہ گفت ایزد بآدم بانک ہرگز نگفت
بادے بویہ دل آگاہ بوسے میسبرد
مست چہل رہ میرد گام پریشان بیزند
ہر کہ مشبِ خفہٴ امینِ خوابِ خوش فردا نکرد
نالہ زارِ نظیری و شمنای را دست کرد

در دلِ خارا نشیند زارعی بیمارِ عشق

لب ساقی روانہا دل چشمہٴ حقایق
از سخت گیری تو مُرتد شود مسلمان
چاہِ ذقنِ بجوبی معراجِ ماہِ کنعان
بے جذبہٴ دلیلے از خود نمیتوان رست
عونا تجددِ روحی یا منظرِ العجائب
بے نور تو ہیولا صورتِ نمے پذیرد
اصحابِ بیشِ حشمت و نیا و دیں نہادند
انوپرِ شیخ و مرشد کارے نمیکشاید
لفظ آفتاب روشنِ معیشِ صبح صادق
در راست گوئی تو مومن شود منافق
گیسو کلامِ ملہم رخسارِ حقِ ناطق
کاریت با صعوبتِ عقلیت ناموافق
کشفِ ہومِ قلبی یا کشفِ الدقائق
لولاک فی وجود ما یخلق الخلاق
گوید قبولِ وردتِ زیرِ ہر دو چیت لائق
در یابم از عنایتِ برہانم از عملاق

آخر تر حے کن بر زارِ نئی نظیری مہر شفا ئے ولما لطفِ طبیبِ حاذق

رفیق برنگند در رہ تو کامِ فرسین
 بخت جویتو دست از دو کون نشاندم
 دلم بچاہ زرخندان و طاق ابروئے تست
 براہ آدم از مہد بر طریقت عشق ز
 بیا و ہر چہ بجز دینِ تست غارت وہ
 ز صد گرہ گرہے و انکروم از زلفت
 تو بے بجام و گر کن کہ در پیالہ من
 سحر ز روح چمن بے ریا ح معلوم است
 تو منے پرست و نظر باز شو کہ طبع ترا
 بہ میں خزان بہارِ جہان و عبرت گیر
 کسے کہ خواست بشکرانہ مزد خویش گرفت
 تزا دلے ز غم آزاد، سچو بیت عتیق
 بسا لکانِ محرو خدا دہر تو فسیق
 اگر بعرضِ عظیم ست اگر بچاہ عسیت
 ز کو کی نشدم آشنایہیچ طریق
 کہ بے دلائل و اعجاز کردہ ام تصدیق
 بے گداختم گشتم از خیالِ دقیق
 بہ از شرابِ عقیقی بود سر شکِ عقیق
 کہ جمع میشود اجزائے کل پس از تفریق
 مجاز مے برد آخر بجانبِ تحقیق
 کہ در مواعظ و پند است روزگار شفیق
 ز کاہلیست کہ افتادہ کار در تعویق

بایں سپاس کہ دورانِ سلسلہ ترا
 بخاص و عامِ نظیری بدہ شرابِ رحت

رولیف الکاف

نگشت دامن گردے دریں بیابان چاک
 اگر مسیح و شی پائے در رکاب کنند
 کجا رسیم دریں تیرہ شبِ خدا داد اند
 بسکت بنشینیم تا قبول کنند
 دروں نہایت سوائے دریں جہاں چلاک
 ہر گ باز نداریم دستش از فتراک
 بیکد و گام فتادیم در ہزار مغاک
 طفیلیان سرخوانِ خواجہ لولاک

بفتویٰ خرد پار ساط لاق دہیم
 بگریہ دیدہ ز آلودگی سر و شویم
 فریب نغمہ و ساغر خورم معاذ اللہ
 خلافت در سر ماطرہ تو آشفتہ
 چہ تلخیصت کہ در سینه محبت ماست
 کہ زہر خندہ ات افعی و ماند از تریاک

ازیں نشاط کہ در خاطرے نظیری را
 عجب نباشد اگر گل برویش ادخاک

رہ نداد آن قدم بر سر خوان تو فلک
 رستخیزی کہ شود زیر و زبر وضع جہاں
 میشدم دامن تر سا بچہ گیرم پیے کام
 من کجا فن سرا میدن اشعار کجا
 بر جہاں تو نہادند از آن خال سیاہ
 عشق میجستم دل بود سرا سیمہ کہ چیت
 شد چنان عشق تو کو صحتتم اردور شوی

ہر دم انسانہ جانکاہ نظیری پیش
 عمر رفت و نہ شستیم ہم یکدوش شک

رسید فصل گل و عیش گلشنم نزدیک
 رفیق بہر خدا رو بروں در شبیں
 بجایہ شمع و گر میفر و ختم افسوس
 چہ شمع ما بسر ہر مزار سوختہ ام
 بخت پرستی اگر ستر کار خود گویم
 کلم بجز من و خرمین بد انہم نزدیک
 بخلو تم مے و یار است تو ہم نزدیک
 کہ آفتاب بلند است و روزم نزدیک
 کہ ہر وہ اند چہ راغی برو ختم نزدیک
 و گر بہ بخت نگذاہد بہر ہم نزدیک

چہ مرد خلوت انسم کمال بخت منست
اگر فتہ گذر شدہ بگلخنم نزدیک
کسے مصیبت و سوز مرا نمیداند
کہ بہت صوتِ سرودم بشنوخ نزدیک
بصحنِ مرزعم اے بر حمت آبیہ ریز
شب بہت و آمدہ آتش بخبرنم نزدیک
سزود چو فاختہ گر طوقم از گلو روید
ز بسکہ بہت بقید تو گردنم نزدیک

ز بہت است نظیری کہ ماندہ ام ز طلب
نمودہ آتش وادی امینسم نزدیک

در ہائے بستہ و اشہ آہ سحر مبارک
با لب طلب برآمد دل را سفر مبارک
بالین ارجمندال خشت در مغناست
بر روی صبح خیزاں باشد نظر مبارک
عشق از کمین بروں تاخت عقل از میاں آید
عجب و غرور شکست فتح و طف مبارک
شبہائے دود مانم شد روز تا قیامت
ایں آفتاب تا باں بر بام و در مبارک
بر جان و سر نلرزم در عاشقی کہ باشد
بسیار منفعت را اندک ضرر مبارک
خال سیاہ روزے بر بخت بد رنگوں شد
آواز نوحہ باشد بر نوحہ گر مبارک
آسجا کہ عاشقا نند اختر بعکس گردد
دل در بلا سعید بہت سرود خطر مبارک
طفلی بچار بگذشت پیری بعیب آمد
نئے بر پسر شگونم نے بر پدر مبارک
ہاں اے پسر کہ طفلی علم جفا میاں موز
ہر چند جہل شہوت بہت اینقدر مبارک

کو نین حصر کردند بہت نظیری
بگزید فقر و گفتا این مختصر مبارک

روایف الکاف فارسی

نقش دیباچناں کشید فرنگ
کہ زمین برد دانش و فرہنگ
کفر از عشق و عشق از ایمان
چہیت این فتنہ ہا و این نیزنگ

زمزم سوختہ است گوہر دو
 مہ کہ بر ما نوشتہ بادہ فروش
 چند کورانہ دست اندازیم
 ز وہمہ نقشہا و او بے نقش
 لگاہ در دوستی نئے گنج
 بقضاتن دہسم کہ در دریا
 شاد مئی گوہر است و خوف ننگ
 تو مکن ضرب زخمہ را خار ج
 گر نظیری غلط کند آہنگ

ردیف اللام

نراں شب کہ یار کو نگاہی بُوئے دل
 صاحب دلے بود کہ نصیحت بسا دہ
 آزا کر رخ ز آئینہ دوست تافتند
 برین نکرده بر حمتے پیر مئے فروش
 بر حق گرفتہ خون دل و دیدہ دانش
 دستم بچاک سینہ ازاں باز کردہ اند
 اغوائے دیو ذلت آدم باب رفت
 ہر چند گویم از غم دل بیشتر شود
 گفتم شوم ملازم دل بنیمت مگر
 زاندم کہ دل بدست ضایع سپردہ ام
 یار کیہ دستگیری یاری کند کجاست
 دیگر بُوئے خویش ندیدیم روئے دل
 گوئی بجا کہ ما ز سید است بُوئے دل
 پہلوئے دل شستہ بین وعدے دل
 تا بر خمر خشن شکستہ سبُوئے دل
 از عیشمائے دیدہ بریدم گلوئے دل
 تا من باب دیدہ کم مشمت شوئے دل
 سر دادہ اندیل محبت بچوئے دل
 خالی نیستود دلم از گفتگوئے دل
 ہر چند بر شدم ز سیدم بُوئے دل
 از دے نکرده ام پس ازاں جستجوئے دل
 در ہر خم غم تو کند جستجوئے دل

بنشین کہ راحت است نظیری وجود عشق
یک آرزو کنند ہزار آرزوئے دل

گر کشفِ حجبِ خواہی بستانِ نابل
در عشقِ مکش دفترِ کاسِ سرارِ لدنی را
خواہی بیکے آری دل را در پریشانی
تا صاف ملائک را بر خاک تو پیمایند
در حلقہ نیکنجی تا پختہ نمیکردی
شاید بشپِ ظلمتِ رتِ ارنی گوئیم
تا ہستے باقی محروم کن سانی
مارا بصد افسانہ در خواب چو میکردی
در ہری و محرومی خوردیم و خفتیم
سہل است اگر کارے بر عکسِ صواب افتد

پیش از ہمہ میبارد برشت نظیری را
کو تخمِ نیکار در برفِ کسحابِ اول

مدیں بستانِ سجد از خارِ بگل
اگر تعویذِ ربالت گران ست
سرشتہ بگلستینِ توان یافت
ز پیش دیدہ ام بردار کوئین
غمت کو ناخن در دل فرو کن
پس از چندین دورِ رسمِ گویند
میائے کو در یابستیِ بخلوت
چو گل خنداں شو از بارِ بگل
بزخمِ ناخن و سقارِ بگل
ز ہم این تار را یک بار بگل
گرہ از پردہ رخسارِ بگل
نیکویم گرہ بسیارِ بگل
شہادتِ عرض کن ز تارِ بگل
برود صحبتِ خستارِ بگل

شہودِ او نظیری سرسری نیست

زبان از ذکر و دل از کارِ بگسل

بلغرش دست از دلدارِ بگسل	گرفت زلت از کارِ بگسل
بنقصانی که یابد خرقہ سہل بہت	برفتن دامن از ہر خارِ بگسل
در میانہ آخر مے کشایند	تورفت و آمد از خمارِ بگسل
قبایب سراں قریب چشمہ سازند	چو ابر از دامن کُمارِ بگسل
اگر عاشق شدی دل را نگہدار	مگرداں سجدہ و زناہِ بگسل
غلط سبحان عالمے دشمنانند	مگرد در صحبت اغیارِ بگسل
پریشانی کند پامال خواریش	گہرا عقد در بازارِ بگسل
بشہر روشنائی صیققل گرانند	بخشت از آئینہ زُناہِ بگسل
نسیم آخر شب مے میسر ساند	تورفت و آمد از گلزارِ بگسل
تہ کیسہ پے آزارِ بَشْگاف	کرم ہر ساعت از دینارِ بگسل
بہر حرے کہ مستانت برانند	تو دست از دامن خمارِ بگسل
بقدر آنکہ از سوزن کشتی نار	اگر از نار مانی تارِ بگسل

نظیری بس نخواہد کرد آنا الحق

خلیفہ گورسن از دارِ بگسل

مرحباً ساقی خجستہ جمال	از جمالت دو کون مالا مال
بتر از وئے آبِ سرنجیدہ	تشنہ را قدر و جُرعہ را مثقال
مے تو در شریعت تو حرام	خون ما در محبت تو حلال
رفت دورانِ حاتم و کسرے	ماند از عدل و جودشان تمثال
بیشتر فعل بود و قول نبود	نیست فعل این زبان بہت قفل

جوئے شیریں و قصر خسرو را   از بیا باں بپرس و از طہل
گریہ برادران کنند از سخت   چوں بزایند ایں زمان اطفال
غم تڑکاں چناں گرفتہ دلم   کہ طرب را درو نماںد محبال
درویا سے کہ تنگ چشمانند   بیم قحط است در فراخی سال
زیر عطشہا کہ در دل چاکست   بزلال است تشنہ طبع زلال

شبہ عشق از نظیری پُرس

بوعلی حل نکرده ایں اشکال

نہایت دران گوگوخوں زنند سبیل   نبش نیت زبان قاتل است اجرتیل
نگاہ بررہ مردان غیب و خستہ ایم   ہنوز دیدہ بگردی نکرده ایم تجیل
رسوم فقر و توکل دراز دستی نیست   نشستہ ایم کہ خرماد را وقت زرخیزیل
باضطراب پدید آمدیم و نیت شدیم   کہ در نہاد کرم بود غایت تعجیل
جمال و جاہ موافق بہم نساختہ اند   قباے سر و قصیرست و قد سرو طویل
شقاوت از لی را علاج نتوان کرد   ہمہ جہہ بد خو سیہ کنند از نیل
ببر و بجز زمین فرصت اقامت نیست   بچار حد جہاں میزنند طیل رحیل
دے سہ چار شبتان عمر روشن دار   کہ روخت پچراغ ست و نور در قندیل
خوشی باغ و گلستان طلب نہ مزرع و دہ   وظیفہ گر نشود و جہے خداست کفیل
قد کش و چمن صنّیع حق تماشا کن   بس ست سرو بتکبیر و مرغ در تہلیل

بجاں پیچ نظیری اگر چناں خواہی

کہ بوسے باغ و چمن نشنود و ماغ بحیل

غمت عشق بیچانہ کردہ است نزول   بگرد در سہ گردیدنت نام معقول
زراہ ضربت دست رقص بحیال   سماع عشق نخیزد مگر زاصل صول

کہ حاکمے شود از حکم کو دے کے معزول
 ازل عزیز خرابتیاں شدیم کہ ما
 گنہ بطور ملامت کشاں بود مقبول
 بروں ز دلبر شہرے درویشاں غریب
 گراں ہزار تمنائیکے رسد بحصول
 متاع ہر دو جہاں را بیک گداختیم
 کہ نیست نصحت گفتار جز بقدر عقول
 بلند شد سخن عشق لیک معذورم
 بگنجما نکنیم التفات برسول
 غرض گدائے در دوست بودنت ار نہ
 خموش تا نشناسد کیسے نظیری را

چہ لازمست کہ معلوم گردایں مجہول

بیچ مسئلہ خاطر نئے شود مشغول
 کتاب خواندہ شد و شبہ نشد معقول
 شدیم پیر بتعلیم کو دکان فضول
 اگر رسوم ادب شد زیاد ما چہ عجب
 گدائی در میخانہ امیکنیم قبول
 فقیر بدرسد و خالق ہا کم رزقت
 کم عدول ز شاہد بشاہد این عدول
 اگر بمدرسہ اوراد و برگم نشود
 الم بخاطر کوک دلاں نکرده نزول
 غم حوادث اگر دہر را گرفتہ فرد
 کہ از گناہ فحیل گردم از عذاب ملول
 تو مے بشرط جوادہ کہ من نہ آں شخصم

جوائے خلق نظیری بحشر تحقیق است

بغیر ما کہ مصابیم قاتل و مقسول

بسیار درید پردہ گل
 تا عشق چہا کند بہ بلبل
 دیوانہ عشق بے تامل
 شمشیر مقرّباں بہرہ
 از ہر چہ خرو کند تعقل
 بر تر بود آستانہ عشق
 دنیا سبیل است و آخرت پل
 جانان خواہی گذر ز کونین
 دل خستہ مدارہ در توکل
 بر آتش قوت ار نشانند

تا چون رخ دلسراں بر آری   از خرمن شعله شاخ سنبل
 بر مور نهاده اند بارے   کا فلاک نمیکند تخم گل
 رحمت که ز دست میسر و کار   بر غرقه جفا بود تغافل
 دورے چو تو یوسف بر آید   از جنس تو اید و تناسل
 در عشق گریز تا بسایلی   بلکه که نکرده کس تخم گل

بزم تو دانگلی نظیری

از چرخ نمیکند تنزل

نیم ز کعبه بمیخوردن حجاز خجسل   به پیش باده فروشم ز کشف باز خجسل
 ز رومے مستی اگر پرده درم سهل است   پیائے خم سحری برده ام نیاز خجسل
 گذار بهیچ دوستم که گر بهوش آیم   شود فرشته ز پر سیزد اختر از خجسل
 به پیش مشرب ساقی ملولم از توبه   نه در طریقت رندانم از نماز خجسل
 همیشه با غزل و جام در مشاهد ام   حقیقتم نکند از رخ مجاز خجسل
 بلند پست بے پیش راهم آمده است   نه از نشیب ملولم تا فرساز خجسل
 بخوب و زشت جہاں هیچ اعتماد نیست   کز امتیاز شوم در ہر امتیاز خجسل
 ز کعبه آنکہ طلب داشتیم دلیم بود   ز رنج بادیہ ام در رہ دراز خجسل
 ز عرض حال اگر منفعل شدم سهل است   تسلیم کہ نگشتم نہ کار ساز خجسل

کمال قرب نظیری حجاب او شده است

فرازمند سلطان بود ایاز خجسل

روایف المیم

ما حال خویش بے سرو بے پانوشته ایم   روز فراق را شب یلدا نوشته ایم

قاصد بهوش باش که بر یک جواب تلخ
 شیریں تر از حکایت مانیت قصه
 رُوئے گلو معالج عمر کوته است
 تحقیق حال ما زنگه میتوان نمود
 بر ما ستم است که منشور راستی
 ما از خط پیاله و معشوق گذریم بـ
 هر سو که کرده ایم روان کشتی امید
 هر جاوئے که کلک نظیری نموده است

خود کرده ایم باطل و خود و نوشته ایم
 تاریخ بُت پیر شمیم شکلیا نشویم
 که ز پیدائی دیدار تو پیدانشویم
 تا سر شیشه می وانشود وانشویم
 گر سر پای می شود دیده که بینا نشویم
 گوشمالیست که مشغول تماشا نشویم
 غره هملت ده روزه دنیا نشویم
 تا در مصدر هر عرض تمنا نشویم
 تا چو سودای جوتی سربو پاشویم
 ماند انیم چه فرخیم که بالانشویم
 کال پشیمیزیم که میعاد سودا نشویم
 ما بر بان و خبر پرور سانشویم
 در تماشا ئے تو چو آینه کم گردیم
 مهر رب چو سر کیسه مسک زده ایم
 سرمد در دیده دل تا نلشد لطیف حکیم
 برگذر برون چو گل و خوبی بهار
 ابتلا های عزیزان همه زانست که ما
 نقش امید بصد دوزخ و دریا شستیم
 ز رو جامه تکلیف خرد از سر ما
 قیمت خاک در آن کوئے با فلک سید
 بگذارید که در تنگ شکر کم گردیم

در محبت دل و دین با ختن اول قدم است
 ما نظیری ز تو غور سند باینما نشویم

شکوہ نقصان بود فصلی از بیان انداختم
 از غم سرشته گفتار بیرون رفته بود
 تا مگر این بخت سرکش زودتر جاحے رسد
 راہبرد لال کالا بود در ہرن شتری
 ساخت نوع جذبہ کارم را کہ معلوم نشد
 ثابت اندازی ز صافی نظر شد ورنہ من
 طعم خنظل را عبادت راست کردم ورنہ ذاق
 شمع را گفتم چہ منظور ہر محفل شدی

در پناہ گریہ و عجزم نظیری بعد از یہ
 جعبہ خالی کردہ برو دشمن کہاں انداختم

ہمیشہ تار و پود کار ناہوار مے بستم
 بر شس چند انکہ میر تم نبودش شفقتے با من
 دلاں کو یک شہم گلگشت متا بے نشد روزی
 اگر چہ پائے تا سر عذر تقصیر گیر بھودم
 کسے دیگر بھو من لذت نقصان نمیدانست
 نہ افتاد چندیں رخند ورنہ یاد رسد ائی
 کمروند مت عمر لیت مے بندم چہ شد قدم
 نہال عمر پیوند تو کردم بر نشد حاصل

نظیری ایں تمنا و طلب تا وقت مردن بود

متاع جاں بغارت میدش و من بار مے بستم

مشو استغفار من کرد اہل ایمان نیستم
 خرقہ از مصحف اگر سازم مسلمان نیستم

نفع از زان بود کالا در دکان انداختم
 ہر گرہ کو دل کشادم ہر زبان انداختم
 ہر کجبارہ شد نگوں او کف عنان انداختم
 در میان راہ بار کارواں انداختم
 کسے صنم از جیب و زنا را ز میاں انداختم
 بے پرویہ کایاں خدنگے بر نشان انداختم
 من کہ شکر را ز تلخی از دہاں انداختم
 گفت از بالا نظر بر آستان انداختم

دل دوستم نبود و خویش را بر کار مے بستم
 بانسوں خویش را با محرمان یار مے بستم
 ہمیشہ خویش را چوں سایہ بر دیوار مے بستم
 ز خجلتہائے عصیاں لب ز ہتھلفا مے بستم
 گرا ز اول رہ سودا دریں بازار مے بستم
 گرا ز آغاز دست عقل و عویدار مے بستم
 بر بہن میشدم گرا بقدر زنا مے بستم
 شمر میداد اگر ایں نخل را بر خار مے بستم

معنی اخلاص میخوایند حسن اعتقاد
در چمن معذور داریدم اگر گردم ملول
جذب عشقم فی المثل در حسن پیدا ساختن
چرخ اگر دانه دان بگرد و ابر اگر طوفاں کند
دهر چون در دشمنی هست است افکندم سپر
گر پریشانی بآنچه هست کاندز لطف نرست
خیر حسن خود نگاہی میتوان کردن چو شد

چون شمیمم بانگو کاراں کز ایشاں نیستم
نغمه سنج کوه و دشتم از گلستاں نیستم
خضر چاه یوسفم از آب حیاں نیستم
گوشه آسوده ام اگر ز دوراں نیستم
دشمن نامر در امن مردمیداں نیستم
بس پریشاں ترا ز نیم کن پریشاں نیستم
ساکلم در کوئے خود پندار مہماں نیستم

گر نیگوئی نظیری ہندئے خویشتم بخواں

کافر ز نار بندم من مسلمان نیستم

ہندو در شست و ناوک وزہ بر کہاں دارم
زایمانے عویزے ہستے در کار میخوایم
تو بش تار سم صد بار در خاک افکند شو قم
اگر مستم اگر ہشیار و ستاں سنج دیر نیم
زباں شوریدہ عشق است گفتارش نمے فہمی
کف پائے نخواہد رنجہ شد در بزم مغروراں

دلے بردست و بازو از وفابندی گراں دارم
خندنگے در کہاں پیوستہ چشمے بر نشاں دارم
کہ تو پروا زام و شاخ بلندی آشیایں دارم
ز گل بر بہر شاخ ہزاراں داستاں دارم
بخواں از چہرہ ام راز سے کہ باو دریاں دارم
اگر یکدم رخنے پامال خاک آستاں دارم

نظیری خوش دلت با غمرہ داد و ستد داری

دریں سودا شریکم یا تو گر صد جاں زیاں دارم

خواہم کہ باز ادھی دل نام بر آرم
گر زین نفس تنگ بر آیم دوسہ گامے
ز نیگوئے کہ ناوک فگنا نم بکسین اند
ممنونم ازین دشکناں گر بگذارند

ایں طوطی شیریں سخن از دام بر آرم
چون کبک در ی ققہ از کام بر آرم
صد بال و پر کم بود اگر و ام بر آرم
کز میکہ خالی قدح و جام بر آرم

اے بار تعلق خود از اس نخل فر بار
کوشاخ اگر من کشت خمسام بر آرم
این دل که جگر گوشه اشیرت بہت
بہتر کہ چنیش جگر آشام بر آرم

دل بر کنم از بار جفا پیشہ نظیری

در شہر بید عہدی اگر نام بر آرم

دہشت از صید مکن بے زخم کاری نیستم
خود شکار کس شوم شیر شکاری نیستم
مغز افروز و شمیم کشت سوز دشنم
آہ محنت دیدہ ام باد بہاری نیستم
خود بخون خویش میجو شوم چو صہب اور سبو
زس حرفیاں از کس ممنون یاری نیستم
بہ کہ از من کم رسد زحمت بصدرا اعتبار
پر تنگ از گوشہ بے اعتباری نیستم
آگہی بخش ست عالم پندودہ بینا نیستم
در سر مغرور کم از ہوشیاری نیستم
فصلہا از سر گذشت نامیدی خواندہ ام
گوشش بر افساد امیدواری نیستم
ہرچہ میگوید ز بانم کردہ انشا کا تیم
جز رقم از خامہ بے اختیاری نیستم
انتظار و عہدہ دارم در اوائل و ام دوست
بجاد او وقت طلب در جانپاری نیستم

خوئے شرم پسند گیراں را نظیری بر جہیں

گرچہ دارم منفعت بے شرمساری نیستم

تا بکے خیمہ چو گل بر گذر باد زخم
عہد خوبی گذران بینم و فریاد زخم
حاصل مزع آفت زد گشت آں گنج
من غلط قرعہ بر باد و آباد زخم
پیش ازین شور نیکنجہ اگر کان نہک
بر جگر سوختگیہائے خدا داد زخم
سب شوقم سے و سخن در نظم کیست
سر ز ساقی کشم و چنگ بجا داد زخم
خارجت بدل و مخدہ شادی بر لب
جامے گیرم و خود نوشم و خوش باد زخم
شرح ہجران تو بر مرغ گلستاں خوانم
شاد زلف تو بر طرہ شمشاد زخم
گر مہیمان چمن از تو نشانم گویند
بوسہا بر قدم بندہ و آ زاد زخم

قلم عقل ز باز بچہ ساقی بشکست
خند ہا بر سبق و سر خطِ استاد زخم
منہم گشت چو بنیاد و فاکعبہ دل
حاکے کو کہ ز بیداربتاں داو زخم
در گلستان چو حدیث قدآں سر و کرم
ناو کے بر دل صد پارہ شمشاد زخم
من دور و دھری نیست نظیری انصاف

راہ میخانہ روم دو شش بزمِ داو زخم
شب نہ تشویش صبا نے شور بلبل داشتیم
خلوتے تہا صبح دم با سنبل و گل داشتیم
عیشہا سبیل بہاری بود تا آمد گدشت
صحتے باد و ستاراں بر سر پل داشتیم
یاد آں مثال کہ بر چیدند از سبجا نقل و جام
بہر کفایتی از جزو تا کل داشتیم
ہر چہ سیر و بند در بردن تغافل داشتیم
پر تو اکسیر چشمانم بگنج افستادہ بود
ہر چہ در جوہر ترقی و سنبل داشتیم
کارم از یک زخمہ آخر شد کہ ظاہر کرد عشق
دیر از اں رفتم کہ در رفتن تامل داشتیم
عشق و مستی زو و تر زینم بمقصد میرساند
در ہمہ کارے مسافر اسبکباری خوشست
بسکہ مانندم توشہ در بار تو کل داشتیم

مے شنیدم از نظیری عشق و سیکردم ہیوس

کے چنین جانسوز دروے در تنہیل داشتیم

کنم بابادہ مستی کہ سودائے دگر دارم
بساتی تلخ سیکویم کہ دل جانے دگر دارم
نظر کرد و حجاب آسجا کہ من دیدار مے بینم
نہاں از چشم ظاہر میں تماشاے دگر دارم
بروے عقل ریزم مزد عقل کار فرما را
کہ غیر از کار اور بر سر تقاضائے دگر دارم
ندانم یا کہ در حرم ہمیں مقدار رسید انم
کہ باخود ہر نفس آشوب و غوغائے دگر دارم
حدیثے طور از من پرس از محل چہ میپرسی
کہ من پے بر پے مجنون صحرائے دگر دارم
بمژگان ابر سیرایم بشارت کوہ و صحرا را
کہ در ہر قطرہ آب دیدہ دریائے دگر دارم
چہ داند فہم کو تہ بال جو لانگاہ شو قم را
کہ اوراہ دگر نیست و من جانے دگر دارم

خرد را نیست در سودائے من یکذره گنجائی کہ او لائے دگر کردست و من رائے دگر دارم

نظیری بر تر از مطلب بر آورد هست بہت را

کہ بر تر از متنا من تننائے دگر دارم

گئے برفرش نبل گاہ بر رُوسے گیا فتم
نئے کلکم رُحْن رُوسے گل منقار بلبل شد
بہر بانگ و سرودے خاطر مآشفہ میگرد
حدیث دام زلفے میکنم دزدیدہ در دیدہ
گرم صد بار سوزی باز برگردست گردم
بحر دمی و بیقدر می خضم گریمے آید
نسیم نا تو انم تا کجا خیزم کجا فتم
مباد از طرّف گلشن دور انم کز نوا فتم
کلم گوئی کہ از آمد شد باد صبا فتم
دل مرا خار خارے هست ترسم در بلا فتم
نیم پردانہ کہ یک سوختن از دست و پا فتم
چو در فکر شہیدان تو در روز جزا فتم

نظیری بخود از بزم وصال یارمے آیم

عجب کیفیتے دارم ندانم تا کجا فتم

سخن دوست گراں بود فراواں کردم
گرد راہِ خضر سے از نظرم مے پاشید
ہیچ اکیر بتا شیر محبت نرسد
ہمہ بایستینم بود چو رفت آمد کار
نیم سارعت بخود از تفرقہ نتواں پردخت
ہرچہ آموختہ بودم ہمہ از یادم رفت
حال از اں ترک سیہ چشم پوشید کہ من
سوئے تورہ بتگا پوسے خرد نتواں برد
خانخاناں کہ بیا و نظر تر بیتشش
جاں بہ بیجانہ بیارید کہ ارزاں کردم
سوئے ہر چشمہ شدم چشمہ حیواں کردم
کفر آوردم در عشق تو ایماں کردم
ہرچہ در کار نبایست ہمہ آں کردم
در مقامے کہ دل جمع پریشاں کردم
سو دہل سالہ بسودا بیتو نقصاں کردم
سحر پیش نظرشش بردم و قرآن کردم
سعی چنداں کہ تحقیق تو نتواں کردم
طبع گر خاک نگارندشش جاں کردم

نکتہ آرام و غزل سنج نظیری مے باش

بمدیکھے کہ ترا صاحب دیواں کر دم

خیمہ بچوں گل زہد غنچہ بر صحر از دیم
از بلبل مینا برآوردیم و بر خار از دیم
بیشتر راندیم رخس از کارواں سودا از دیم
سنگ میخ و زحل بر گنبد مینا از دیم
ہرزہ واکردیم چشم و غوطہ در دریا از دیم
بال و پر و جستجوئے منزل عنقا از دیم
خوش بخلو تنخانہ بنشستیم مے تنہا از دیم
بر خود آفرتاب ہمچوں شستہ یکتا از دیم
مخمر سیاں بر سر افسانہ فرود از دیم
بادہ حمرا از جام لالہ حمرا از دیم

ماچ سیل اس خاک را ز اول بپشت پاز دیم
کوہ دانستیم دنیا را و خود را شاخ گل
جنس کنگاں مصریاں گفتند در بازار نیت
و ہر ز اول بر سر کہین است پندارد کہ ما
تکیہ بر آب و سرے بر باد و خوت چوں حباب
کس را مگر شتگان رہ بر مراد و نیافت
تصرف حق و کاخ تہ جستم غم را ز ما نبود
غیرت ما با کسے تار و تائی بر نہافت
دلکشادیم صوت و نغمہ امریز را
سبزہ و ش شاید کہ را از خاک بر صحرانہ

کس حدیث آشنائی در جواب مانگفت

قفل خاموشی نظیری بر لب گویا از دیم

تنگ گرد خانہ بر من سر بشرد و گونہم
دست اگر بردارم از جیب استیں بر دونہم
عشر تے یاد آورم غمہا ش بر پہلو نہم
بنیم از ہر جا مال مدد بکوئے او نہم
چند چوں گل رخت رعنائی برنگ و بو نہم
بر گزین بازار جنس خویش بر یکسو نہم
تا بکے اعجاز را در پلہ جا و نہم
میر و ماسرا زین عادت ز طبع این خونہم

تا بکے از کثرت غم رو بے بر زانو نہم
دفع دل تنگی مے از شغل خالی نیستم
شاگرد بختم کہ منت دار از خویشم نکرد
کوچہ معشوق بارغ دلکشائے عاشق است
کس دریں کاسد دیار از من شلہ خوش نکرد
مایہ من نگین ناب و پر آشوب شہر
خردایماں را بیک سنگ آں آبرو میکشد
خوب بعشرت کردہ ام عادت برحت چند گاہ

طے راہ ادراشک بر خراگن سبکسیر میکنم
 خم نیگدوز تعلیم بار اگر بر مونہم
 نازہ مشکم کہ عطر افشاں پیا افتادہ ام
 در چہ پا آویزم درخ بر پے آہونہم
 بوالعجب دروے نظیری را بشو راوردہ است

سینہ بشکافد گردش زنجیر بر بازو نہم

ہمیشہ گریختی در آستین دارم
 بنرخ زہر فروشم گر انگبین دارم
 بباد و برقم از احوال خویش در گفتار
 کہ ابر در گذر و خشم در دین دارم
 کہے کہ خانہ ہمساگی من گیسرد
 بدام خوش دلش از نالہ حزین دارم
 کہ تو با گلم نظرے نے بصورتم آہستہ
 شکستہ بالم و صیاد در کمین دارم
 کہ مرا بسادہ ولیہائے من تو ان بخشید
 خطا نمودہ ام و چشم آفرین دارم
 دلم رفیق سمندر مزاج مے طلبد
 سموم غیرت وادی آتشیں دارم
 ز دیر بابت و بتخانہ میبرد عشقم
 خجالت از رخ مردان راہ دیں دارم
 بدست ہر کہ فتد جرمہ حریف منست
 ندیم میکدہ ام دل چہ سراغیں دارم

سرم بکار نظیری فروئے آید

کہ داغ بندگی عشق بر جبین دارم

جز نسخہ احوال کساں پیش ندارم
 ہرگز نظرے بر ورق خویش ندارم
 بردام ہوا و ہوسم خندہ زندمرگ
 صد داعیہ ام پیش و نفس بیش ندارم
 روشن شود از کاوش احباب چہ راغم
 زخم نزد کسی کہ سرے بیش ندارم
 ہر نوع کہ آید سخن عشق سرایم
 صبر خرد قافیہ اندیش ندارم
 چوں خامہ آشفتم و ماغان شدم از دوست
 پروائے نوشتن ز دل ریش ندارم
 زان نیش کہ دی زوہر گدست تو فساد
 دریک بن بنویت کہ صدیش ندارم

از من سخن عشق و جنوں پُرس نظیری

دیریت دل دین و کیش ندارم

رضا بعشق کدام است و خست یار کدام
چه دل بعشق دهم دل کدام و یار کدام
دراں کند که صد سرز حلقه ریزد
بہائے شستہ چه قیمت شکار کدام
دو نیم گشتہ دل از کفر دین نمیدانم
کزیں دوبارہ دل آید ترا بکار کدام
چشم اعمی از ہجر نوز کو بندم
کہ قرب ذرہ چه و نسبت شرار کدام
فلک ز عہدہ آسودہ است حیرانم
کہ گشتہ خویتی باطلج روزگار کدام
ز بسکہ مست رخ ساقیم غمی نسیم
کہ تاب طرہ چه چشم پر خمار کدام

قرار صبر نظیری بچشم او دادیم

ز عہد ما و تو ہمینستوار کدام

ہر کجا ساخت غمی دائرہ محار شدم
ہر کجا نقطہ شد اندر خط پر کار شدم
بوئے یار من ازین سست و فامے آید
گلم از دست بگیرد کہ از کار شدم
بس کز و شد برم آسودہ دو وستم در خواب
ہیچنان زیر سرش بود کہ بیدار شدم
دل دیوانہ من تا بل زنجیر نبود
بشکنج سبز لاف از چه بنوا دار شدم
من در گرفت پرواز ندارم در دام
کاش صیاد بدانند کہ گرفتار شدم
قیمت زخم بلا در طلب بگاری بود
فرخ کالا شنیدم چو خریدار شدم

کس باتش بدل خویش نظیری نرود

زاں نگہ سوختہ بودم کہ خبر دار شدم

نہ خود را کباب ازین دل خود کام کردہ ام
ایں پارہ آتشی است دشمن نام کردہ ام
اگر روزگار دشمن من گشتہ دور نیست
خونہا ز رشک در ول ایام کردہ ام
ہاں دل کہ در وصال تلی از و نبود
خوسندش از تغافل و دشنام کردہ ام
دبے صبرم آہنچنان کہ بقدر کر شدہ
جلنے کز و نہادہ و لے وام کردہ ام

پیش خیال او حذر آید ز اضطراب
 این صید را بخیل دے رام کرده ام
 شام فراق در نظر داغ حسرت است
 ہرے کہ روز وصل تو در جام کرده ام
 از نیم جرم لطف نظیری چه بچودیت

این روز وصل بود کہ من شام کرده ام

ما قلم و آتش و دفتر و آب افگندہ ایم
 ہر چہ با آں خواہشے ہست از حساب افگندہ ایم
 شب کہ درستی سراغ کلبہ ما کردہ
 جائے غم شادی بردن از اضطراب افگندہ ایم
 کوئے جان معورت دریم از بازار دل
 راہ سلطان را بعد از جراب افگندہ ایم
 ما گرفتارین بیل ہر گجا نالیدہ ایم
 لرزہ بر عرش از دوائے استجاب افگندہ ایم
 بر سر گشت نیاز ما اثریابی کہ دوشش
 طرہ مقصود را در پیچ تاب افگندہ ایم
 چاشنی گیرند مستان از دل پر شور ما
 ماہماں بر آتش از خامی کباب افگندہ ایم
 کفر و دین را از سوائے باطن رسولان در ہند
 با غلط بیناں نظر ما بر کتاب افگندہ ایم
 برنتابیم از فرشتہ منت باد و مراد
 ما گشتی بر سر موج سراب افگندہ ایم

از کرام الکاتبین منت نظیری کے کشیم

مازدیوان عمل حرف ثواب افگندہ ایم

دست و در طرہ آشفقہ یا رسے نزدیم
 یاد گاری گرے بر سرتارے نزدیم
 شرم ما باو کہ شہور جسم انیم بعشق
 نشدیم آتش و برقے بدیا رسے نزدیم
 در رہ دوست چو خاشاک دوا سیختہ اند
 بر سہیلان شتر خا رسے نزدیم
 کردہ صد سالک چلاک بریں راہ گذر
 دست در حلقہ رفتراک سوار رسے نزدیم
 ہمہ را رشتی و زیبا ئی ما در نظرست
 بخنیہ بر طرف پردہ کار رسے نزدیم
 ہر چہ داوند و گرفتند و راں کوئے نکوست
 بر ترازوئے حکم و زل عیاسے نزدیم

منت اہل نظیری ہو دروزے ما

حلقہ برادر دل در شب تار سے نزدیک
 اور احمذ کہ دست ز آفتاب شسته ایم
 شرم از دل و زبان بجستے ناب شسته ایم
 از یک حدیث لطف کہ آں ہم دروغ بود
 شب ز دفتر گلہ صدا باب شسته ایم
 تلخی گریہ را بشکر خواب شسته ایم
 لہر و آب دیدہ ندارد اثر کہ دوش
 صد آرزوئے کشتہ ہیں آب شسته ایم
 از رنگ بوسے گریہ ما دور دامنست

از عیش ما پیرس نظیری خبر کہ ما

چوں خضر لب ز چشمہ نایاب شسته ایم

نیکو دید کو تر شسته معنی رہا کردم
 حکایت بود بیباکیاں بجا موشی اوا کردم
 بلدت بود گر نخت جگر گارہ دل بود
 نمک فتنہ سخن تا با تکلف آشنا کردم
 دریں دوکان کا صد صد ہنرمندانم و نجست
 بمس محتاجم انکوں گر چس را کیسیا کردم
 خدنگ جعبہ توفیق اشب در کما ہم بود
 غزالم در نظر بسیار خوب آمد خطا کردم
 شہادت را عوض فردوس جاناں داد و جرشتہ
 دیت خود نیت خوئم را غلط کردم بہا کردم
 لبم جوش انا الحق داشت چشم گریہ گرنی
 شکایت بود برب یا داو کردم دعا کردم
 گرہ نیکو نمیزیبید آں ابروئے زیارا
 اگر افسوں او کو سحر بابل بود واکر دم
 بہر کار سے کہ نیت میگماری نصرت از حق جو
 کہ بر کج شک دام انگندم و صید ہما کردم

ز کوئے یار چوں بود رہم و شفقت سے آمد

نظیری گشت صد گلہ از امروز از صبا کردم

من روزرہ خانہ خستہ را ندانم
 مستی طرب جز با شب تار ندانم
 ست آدم مست ازین مرحلہ رفتم
 من قافلہ و قافلہ سالار ندانم
 پیدا است کہ بر کشتی صدا پارہ سولام
 پاؤں سر این قلزم خوشخوار ندانم
 فے کسب کما لے شرف فے طی مقامے
 از راہ بجز جنبش رفقا ندانم

چوں کودکِ چشم بود گریدم ~ صد عرضِ همی زارم و گفتار ندانم
 عمرم بصفیر نفس و دمام گذشت ~ من ز موم در خور گلزار ندانم
 و درودی هنگامه همی کام فروشم ~ من گرمی و شیرینی بازار ندانم

خاموش ز غوغا که دریں باغ نظیری

یک نغمه بعد شاخ سزاوار ندانم

در دشمن زخم و دوستی اظهار کنم ~ دست دل گیرم و در یوز و دلداز کنم
 ناله نغمه سرایان چمن بے اثر است ~ روش دامن ز مرغیان گرفتار کنم
 دلم از زمزمه طرف چمن نکشاید ~ گوش بر تهنه دامن گسار کنم
 رشته را این صنمان جبل متین میسازند ~ تارم از سجه بر آرید که ز نار کنم
 ترسم از رشک در سیکه ها در بندند ~ گرازاں شیشه که مے خورده ام آفر کنم
 نیست با خشک و تر بیشه من کوتاهی ~ چوب هر نخل که مسند نشود داکر کنم

میگساران همه خفتند و نظیری در شور

داروئے بهیشتی نیست که در کار کنم

سبب بعیب و قبول که نیک خواه توام ~ اگر بد و دو جاتم که در پناه توام
 پیوش چشم ز حال که از پریشانی ~ ز دیده تو گریزاں تراز نگاه توام
 بگرد کویتو گردم نسیم درگاهم ~ بهیچ در شینم که خاک راه توام
 هزار زخم ستم خورده ام رسید به تو ~ نماده قوت رفتن ز صیدگاه توام
 صورت نگار صد افسانه پریشانم ~ که در سواد شب طره سیاه توام
 کجاست هجر که انتقام خویش کنم ~ که در حمایت مرغان کینه خواه توام

نظیری از که گذشتی و گر کردیدی

که با سوخته شعله های آه توام

سوزن بدل از بخیه و پیوند شکستیم
 در عشق بجایه نرسیدیم که بسیار
 از بهر نهاله که نشانیدیم بخاطر
 ماحلقه بگوش سخن عشق و جنونیم
 امروز نشد قفل عوذاں گلزار ما
 هرگاه شنیدیم ز اخلاص حدیثه
 تا روز یکدیگریم سر انگشت حلاوت

نقشیم بشادی مشو آلوده نظیری
 لب خوش نشد از خنده و گوشتیم

شب در بختگاه را باد و چشم تر ز دم
 همچو مرغ تیز پر قدم بسوئے آفتاب
 طرف من برگشته بود و سیل گریه تند رو
 داشتم با صاحب منزل ره گستاخی
 فیض صحبت تا شکر مست از دنبال هم
 داشت بر زنگار دل اندوه حرام خاطر سے
 شمع محفل خفته بود و شوق صحبت رفته بود
 همچو خورشید آتش دل بیشتر شد موجزن

در ره قاتل نظیری را نگندم غرق خون

آتش آلودم و در عرصه محشر ز دم

ما برق جلای تو بیکاشانه برده ایم
 گرفته خواب دیده بخت و امید را
 آتش بیاسبانی پیر وانه برده ایم
 از بس زود عداوت و افسانه برده ایم

با ما اگر خدائی کند دشمنی بجاست
 این گوشمال در خور ما هست از فراق
 ہستیم آسچنانکہ بقصد ہلاک خویش
 از سایہ خودیم رمان ماریدگان
 از آشناپناہ بہ بیگانہ برودہ ایم
 نام جدائی تو دیسرا نہ برودہ ایم
 خنجر بچشم و سنگ بدیوانہ برودہ ایم
 کز کنج خانہ گنج یویرانہ برودہ ایم

حرفے بگو پرس نظیری چہ غم نیست

حسرت بر آشنائی بیگانہ برودہ ایم
 چند در دل آرزو را خاک غم بر سر کنم
 آتشے را تا بکے در زیر خاکستر کنم
 چند بنیم خواری و در سینه دزد م تیر آہ
 شعلہ را تا کہ نگہبانی ببال و پر کنم
 زاریم گویا اثر دہر کہ آتش بر درش
 نالہ نا کردہ خواہم نالہ دیگر کنم
 تانہ بنیم ز ہر چشمے رائے یا ہم حیات
 گر باب خضر کام زندگانی تر کنم
 با وجود نا امید می بسکہ مشتاق توام
 مدعی گر مشرودہ و صلح دہد باور کنم
 گر جزو خاک سر کو تو خیزم رہ جزر
 خاک صحرائے قیامت را ہمہ بر سر کنم

عالی امروز بر حال نظیری خوش گریست

وای اگر فردا چنین جا در صفِ محشر کنم

زیں غم نہ گریہ آمد و نہ نالہ بر کشم
 غائب نگشتہ از نظر از پا در آمد
 سخت است حال مشکل اگر تا سحر کشم
 من آن نیم کہ رنج فراق و سفر کشم
 آن بلبل ندیدہ بہارم کہ انتظار
 در آشیای ز کو تہی بال و پر کشم
 بد خوئے خانہ زاد و مغرور خدتم
 معذورم از امر تو کیبار سر کشم
 پیدا شود کہ ہر چہ مرا هست از آن نست
 فردا کہ رخت خویش ازیں کو بدر کشم
 ما و سفال آن سگ کو زانکہ این شراب
 مستی نمید ہد چو ز جام دگر کشم

چند ایں مروز ہوش نظیری بروز نعل

کس جاں بے بہاش بہ پیش نظر کشم

امروز پیش از غم خود دم نمیزنم
فارغ نشیں کہ بزم تو برہم نمیزنم
انداختم سبر دل شادی ہزار کم
غیر از دوشش بباختن غم نمیزنم
نازم باین شرف کہ غلام مجسم
لاب نسب ز نسبت آدم نمیزنم
صدر ہ سوار ہستم از این آل گذشت
با آنکہ تار یانہ بر ادہم نمیزنم
مے سازم ارچہ دست و غا پیش میکند
مے بازم ارچہ نقش و فاکم نمیزنم

امروز بہتر است نظیری جبراحتم

آسودہ ام کہ دست بمرہم نمیزنم

ضبط حرفے میکنم کز مے زبان میسوزدم —
ستکوہ در دل گرہ دارم کہ جاں میسوزدم
پاس تن از دور میدار شب ہجر تو جاں
بسکہ از داغ جدائی استخوان میسوزدم
جائے شیون و دواہم از دہاں سرمیزند
بسکہ از سوز دروں برب نفاں میسوزدم
خاتم شمعے کہ از دے خانہ ام روشن بشود
وہ چہ دانستم کہ رخت خانماں میسوزدم
مہربانان زود تر بخشید خو نم را با و
بے گناہم گشتہ وار بہم آں میسوزدم
کردہ ام در بخودی آہے کہ از مے دور باد
کر وہ لب تبخالہ وز دل تازباں میسوزدم

از کہ مینالہ نظیری باز مرغ بام کیست

عیب گوئیہائے آں آتش بیان میسوزدم

خاک دیگر بر سر مژگان بے نم میکنم
دست دل میگیرم و دیو یوزہ غم میکنم
در تن از آسودگی تو تنایہ دل تیرہ شد
مے شکافم سینہ و الماس مرہم میکنم
بیغم و بیغم ز من لے درد کاران السحر
ہمرا از افلاک و تاثیر از د عالم میکنم
در دل بے لذت من یکسر مودہ نیست
از کہ ورت سورا با آنکہ ماتم میکنم
جز پریشانی نمے آرد دماغ از کار من
از سحر تا شب حساب زلف برہم میکنم

سنگ را در دل گره شد گریه از بسیردیم خنده از بے غیرتی بر اہل عالم میکنم

وصل را خواہم نظیری طوق برگردن نہاد

دست دل در گردن شوق کسے خم میکنم

میردم زیں کونے در رشک محبت میروم بسکہ با من آشنائی ز غیرت میروم

کرد شیریں اشک تلخ را شکر خند و دواع جیب دامنے پُر اد قفل محبت میروم

نوحہ بر خود میکنند دیوار و در از رستم میبرم ذوق اد جہاں از بس سبخت میروم

حالتے دارم بایں خواری کز اخاک در ش گز سبخت خواندم را نواں محبت میروم

از حجاب رفتن بیجا نظیری از در ش

بخیمہ ہا بر دیدہ از اشک نہامت میروم

باز از جرم شکایت نا امید از رستم گفتہ ام کفرے و اکنوں بدترین اہتم

تا ز من دارد ملا لے سایہ ام خصم منست در دل خود خوارم و در چشم خود بے غیرتم

گرچہ در ظاہر دلم اظہار طاقت میکند لیک پنهان بر سر جنگ است با من طاقتم

مینو لیسیم خط بیزاری دل پر شکوہ را باہوس پیوند دارندیت با او بستم

علی لے از رنجشم راہ حکایت یافتند از نگو خواہاں دگر در زیر بار منستم

منکہ جایا بم بر ش بار شک غیاہ چکار اینچنین دایم در آتش از دل پر غیرتم

نیست از رنجش نظیری گر شکایت میکنم

عند لیسیم ناکہ کردن ہست رسم و عادت

تا از فضائے دشت بگلشن فتادہ ام از چشم طائران نوازن فتادہ ام

در نقش کار گاہ جہانم نمود نیست کہ ضعف ہچو رشتہ ز سوزن فتادہ ام

گر سینہ میخراشم و گہ چہرہ میکنم شوریدہ تر ز باد بخرمن فتادہ ام

نے در حساب گوہرم آرد نہ در نظر از کیسہ کریم بہ برزن فتادہ ام

ششاق التفاتم و محتاج رحمتم
 سقیم اسیر دوست دریں ترک تاز کرد
 زیں بوم و مرغزار نیم گرم
 باز شمم که تا کشد از مرحمت مرا
 طفل رحیل قافلہ سالار میزند
 چوں گل برنگ و بوئے هوا خرقہ درگرو
 چوں طفل شیر خواره بدامن فتاده ام
 طالع نگر که قسمت دشمن فتاده ام
 طاؤس سدره ام ز شبنم فتاده ام
 در دست این عجز برهن فتاده ام
 من در طلسم بے در و روزن فتاده ام
 دستار و اغدار بگردن فتاده ام

ریحان و مدبش نظیری ز آتشم
 در گلشن خلیس ز گلخن فتاده ام

بتنائے غلط برہم کس میر شدیم
 مہر کلمہ گوشہ پئے خدمت مانے شکند
 مئے تلخ و گوکب شور ز ما پرس کہ حدیث
 غافل از شیوہ رندی بسلوک افتادیم
 دوست بر مانگراں از مہر شفقت بگذشت
 ہر کج راہ دہد اسپ بر آں تاز کہ ما
 شادی ہفتہ بازادی ماسیگرود
 چار فصل چمن عمر ندیدیم اخسوس
 رشک بر پیری ما چرخ و عطار دارد
 خوشتر از عمر ز لیجا بطرب برگشتم
 زان دو خراب نشین ہندوز نار پست
 بدر از خانہ فرقیم و جہا نگیر شدیم
 کہ سرافراز باندازہ تقصیر شدیم
 طفل بودیم کہ باز از شکر و شیر شدیم
 نازہ ناکردہ دماغ از پئے نخچیر شدیم
 خاک بودیم ز فیض نظر اسیر شدیم
 بارہا مات دریں عرصہ بتدبیر شدیم
 ہچو آدینہ چہ سر حلقہ زنجیر شدیم
 نارسیدہ بجوانی ز تعب پیر شدیم
 پشت خم ہچو کمان است تراز تیر شدیم
 عذر تقصیر عمل در پئے تو قیر شدیم
 پیش گفتار بدر یوزہ تکبیر شدیم

فکر آبادی ایماں نظیری کردیم
 سوئے دلمانے خراب از پئے تعمیر شدیم

بہر سو جنگ محکم سازم و چوں تاک بر خیزم
 کہ سست از جا چو نوردیدہ نمناک بر خیزم
 بسوزم از ہشاک و خرقہ از تریاک بر خیزم
 ز دامن تاگر بیاباں بچھوسن چاک بر خیزم
 چو بلبل مست گردم ز خس و خاشاک بر خیزم
 کہ دانش گردم از خانہ مساک بر خیزم
 چو دود از باد بگریزم چو گرد از خاک بر خیزم
 کہ نتوانم چو نقش ثابت از افلاک بر خیزم
 بھل ز گیس پئے آرایش فتراک بر خیزم
 سحر میاید مد ز نشاء تریاک بر خیزم

ز جانتوانم از کم نشاء کے چالاک بر خیزم
 چناں ز آلائش مثرکاں تر دامن گراندام
 بصافی مشرباں صحبت گزیدم صاف بایشد
 چو موج نقش بر آب چو گردم خست بر صرصر
 ملال آشیانم گشت کے باشد بہار آید
 بیکدم بادہ صاحب ہمتے دستم نیگیرو
 دریں صحرائے پُر صرصر چنگیں ہست بودم را
 بسعد و بخش دوران خط تسلیم و رضا دادم
 نخوردہ زخم فدا دم ز پا ترسم کہ نتوانم
 شب از میخانہ سوئے خالقہ رفتم غلط کردم

مکن منع نظیری گزر حکم آسمان نالم

و مظلومی بداد از حاکم جیباک بخیسزم

پستھے نشد بام از دود گرد و عالم
 صدمہ صال گیرم آنا بخورد عالم
 خلوت نشین شرم مھرا نیر و عالم
 باخویش بر نہ برم غالب نہرو عالم
 دیوانہ دوست شتم ویرانہ گرد عالم
 حدیش ز لوث چاندا خار و در عالم
 رنگے نہ سمجھ باد ماز مرغ و زرد عالم
 چوں نقطہ زیادم از نقش نرو عالم
 مروانگی مجرید از یسج مرو عالم

بسیار فطرہ کردم در گرد و سر عالم
 عزم حیل دارم از شر بند دنیا
 بر خاک رہ گذارم افلاک پایا عالم
 رخ میکنم بنخن لب میگرم بدنوں
 از حسن پس پریش تا یا ختم نشانے
 خستہ ہم تیسیم تلخی ہمہ خلا و ست
 ریزاں زمین شرمہا الوان زمین چہنا
 نابود ہست بودم پندار و در نمودم
 نو بالغان این عہد زین مشہر بند گیر

زین خاکداں برستم و ز اختران گذشتم
 مایم صبح ثانی خورشید فرد عالم
 صبح از کف نظیری رطل گراں کشیدیم
 بر طبع شد گویا اندوه و درد عالم

کعبه و دیر شدم صدره و دیران گشتم
 باد خاکم بهوا برد و پریشانم کرد
 نفس از گل و آب نفس ز آتش و باد
 سیلانی فضولی ز سلوکم انداخت
 بازی نفس ز تعلیم که عقلم برد
 طوف سحر حرم عشق نیاورده بجائے
 عمر بگذشت و خبر یار بهیچم نخرید
 پرده ام از رخ اعمال ندانم بردا
 دل گرفتیم ز کف و دیو بهوا آخر کار
 ز سیدار زیور و دوش و هر چو دل گروم

بارها معبد ترسا و مسلمان گشتم
 عطر طرف چمن و گرد بیا باں گشتم
 نشدم جمیع ازاں پس که پریشان گشتم
 چشم تر سیده ترا ز طفل وستان گشتم
 گرچه صد بار بدل دست گویان گشتم
 تشنه زمزم ام چاه و نخلان گشتم
 کار بد بود و بر خویش بتاوان گشتم
 نخل از طاعت آلوده بعضیان گشتم
 صاحب جام جم و مهر سلیمان گشتم
 که جلا یافته از خار مغیلاں گشتم

اگر از ذوق نظیری بقفا دم چه عجب

طفل بودم که غزل گوئی و سخندان گشتم

غساله شویئے به کاسه ایاغ شدم
 نه خضر بود و دیں تیره ره چشمه خضر
 فغان و شیون مرغان چنان ملولم کرد
 نگویم اینک سینه بختیم نمے انداخت
 بر مے سبز و گل بود سیر و پروادم
 تیر پیاله بمن داد لیک از سستی
 بتر ز پنبه رنگین روئے داغ شدم
 ز شرم هرزه دوی سر و در سر داغ شدم
 که جیب و دامن خالی بروں ز باغ شدم
 چه بال زراغ بدم تا چو چشم زراغ شدم
 نصیب خواند که پروانه چراغ شدم
 فتنه بدول خاماں نهاد و داغ شدم

بدشت و مرز عشتن هوا پرستی بود   بکنج عولت و خلوت ز باغ و راغ شدم
نسیم نیم شبم بر مشام بوئے زد   سحر شگفته و خوش طبع و خوش دماغ شدم

مدار کار نظیری بخلق دم در کش

کہ فارغ از ہمہ در گوشہ فراغ شدم

نہ خراش دم برقت نہ گدازد دل بدر دم   دم آتشیں بیانیں بفسر دو گفت سر دم
شدہ ام ز خوش قانع بخیال خلق و دلقے   نہ بدر باز گشتم نہ ز دیدہ آب خورد دم
وہم از غذائے مرغیاں بخیال دام و قیدم   کنم اردو عائے باراں بہوائے سرخ و در دم
نکنم قفا بازی کہ دوشش نشستہ نقشم   نشوم ز لعب فارغ کہ عقب فتادہ ز دم
بہوائے ابر خیزم فلک ز پائے ثقلم   بگذار سیل افتخار ز دیدہ کرد دم
بقطار کس نکنم چہ گراں بہا میسر دم   بعیا رخس نیزم چہ بلند قدر مردم
بزندانگ سنگم بکشد عار خنجر دم   بہمتن اردو افتخار مگر یزدان بدم
سرم ہزار پایہ رہ بستہ قطع سازم   بجسم ہزار پلہ پئے مورد ز نور دم
بخزان و گل نہ پیچم نہ ز قسم رنگ و بویم   بہمار و وسکن سازم نہ ز جنس گرم و سرد دم
دزدان کیں نیسے زندم بموج دریا   کہ سحاب خشک مغز م نہ ز غار و نہ بر دم
ہمہ را بہر بنیم کہ قرین خویش خویشم   بجاں ضیاء سازم کہ چو آفتاب فردم

بسماع جاں نظیری ز خودم غلامی دہ

بفتاش چنان غبارم کہ غبار کس نگر دم

آتشیں گفتار خاکی سپکرم   قطعہ باغ خلیل آذر دم
در دم احیائے عیسیٰ معجزم   دریدہ بیضائے موسیٰ دفتر دم
جائے گل بلبل بر آرد شاخ گل   گرفتاری بر چمن خاکسرم
عالم معنی بنورم روشنست   در حقیقت آفتاب دیگر دم

غوطہا در بحر معنی صنع کرد
 از سخن ہر کس ہیولائے نمود
 کس بمعیارم نئے آرد سخن
 وصل معنی دیر اگر دستم دہد
 جو ہرم جسم نیم سدا نم چیم
 اختراں چوں سرمدہ چشم کند
 تا بزا د از نہ صدف یک گوہرم
 من ہیولائے سخن راجوہرم
 مین محاکب صلب عیار وہیں زرم
 پردہ افلاک را برہم درم
 ہر چہ ہستم غرق مہر حیدرم
 آسماں گویند غبار آں دم
 برتر از حال نظیر می نکشتا

گویم و از خود نیاید باورم

بگل پیرا ہنہ امید وارم
 من آں آسیمہ صیادم دریں بحر
 قضا ہنسک کوہم داد سودا
 نشانم خوشہ باراں ز مرثکاں
 شود شوریدہ تر ہر دم گل و آب
 بامید وصال آں پری و ش
 بایاں ناہم از پندار بیرون
 گریباں میدرم از عشق و کارش
 ز شہرے زادگان عشق پر سید
 بایں خشکی گر آردم گذارند
 کہ خوشبو سازد آغوش و کنارم
 کہ در باہم نیگنج بد شکارم
 بموئے برتر از دستہ بارم
 بشورش ابروشت و کوہسارم
 ازین مرغابیان چشمہ سارم
 بشکلے ہر نفس بت مے نگارم
 عجائب مومن ز نار وارم
 کہ تاب این سر و سودا ندارم
 یکے از عارفان آں دیارم
 ز سر سبزان وادی یادگارم

نظیر می ذوق شب اختیاراں زمین پرس

کہ از بیگہ دریں وادی سوارم
 سوخت چوں شمع پائے تابہرم
 شد تنم جملہ مایہ نظیرم

درِ صبحم بروے نکشایند
 من که بر گلبن آشیاں دارم
 پشت غم دیدگان بن گرم است
 یک ره ابرام دوست نشنیدم
 کشدم غم باین گنہ کہ چہ سرا
 حادثات جہاں ز ہم نجسند
 توبہ ناید بعشق شاہد راست
 بسکہ دل بر قفا روم ز درت
 مست و آشفته میروم بر راه
 خوش نکر دند مسجد مرغان
 آسپناں داردم نظیری شوق

کہ بریزند عضو با ز پر م یو یو

شست سقائے ابر برگ و برم
 دانه چوں خوشه در گلو آورد
 بس ہوا طرح انبساط انداخت
 بدو بال سحاب دوخته اند
 مژہ بر ہم نئے تو انخم زد
 مریم ابر در تموز آورد
 عقد سنبل شد آہ بیجانم
 ہمہ امنیت و فراغت شد
 چوں بخوبی گلستان نگر د
 بنی شد دل و دماغ ترم
 شاخائے رگ از ہم جگر م
 شد درون سرا بردن درم
 دامن بگرد دامن بصرم
 کہ بطوفان گریہ بار ورم
 میوہ ہر کاں بما حاضر م
 خورہ ز گس اشک چوں شر م
 ہر چہ آفت نمود در نظرم
 بوسہ بر دیدہ میزند نظرم

بسکہ از شوق سینہ در جوشم   پائے تقدیم میکند بدم
پائے در فرق موبر اعضا هست   ہمہ آبتنے و جانور م

آنچنان گم شدم بعیش و نشاط

کہ نظیری نے رسد خبرم

زخیل نغمہ سنجای رستم و طرز کمن بر دم   صداع طبل کج نغمہ از طرف چمن بر دم
نذریب باغ کم شد بساط سبز خالی شد   خس خشکے ز نو ہتکارہ سرو و یا من بر دم
دگر در شہر از مستی و رسوائی نے جسم   بیا باں دیدم دوستے بحیب پیرہن بر دم
ز بے مہری یا رانم ازیں بہ یاد گاری نیست   کہ ہر خوشی تن را از ضمیر خویش تن بر دم
ہر آمیزش کہ سنجیدم خواص ز ہر مے بخشد   مذاق ناخوشی از شہد و شیر انجمن بر دم
بصد کاں مومیائی اے حرفیاں بہ نئے گردد   شکست خاطرے کو بزم آں پیمان شکن بر دم
فراغ خاطر از سر سفر جستم نشد حاصل   غم غربت فراہم کردم و ہوئے وطن بر دم

نظیری مست و بدخود پیش فرصت غنیمت

لب پر شکوہ پیش رستم و تیغ و فن بر دم

بیروی تو پروانہ امشب کچرا غم   خود را بچنای بخت و دی سوخت کہ دغم
مطرب بکنایت غزلے دوش ادا کرد   از گریہ شدم مست و شد از دست ایا غم
دور از تو ز خود رفتگیے میدہم دست   کو پیش نظر ناشدہ گیرند سر غم
بوئے اگر از ہر و محبت نشنیدم   گل را گنہ نیست گرفتست و ما غم
اے گلبن طالع چہ نہی روئے بزر دی   فصلے نگذشت است ز سر سبزی با غم
کو حبیب کشا صبحم و پر کن ز سیاہی   شد روشنی روز رستم بر پر ز غم

مشغول بعلم و ادبے باش نظیری

تا چند شوی شیفتہ لا بہ و لا غم

و مقالمے کہ در اں ز ادسفر تازه کنیم
سُوئے ایں باد یہ ہرگز نوزیدست نسیم
ہمہ ارشد علیہ چہ پروانہ پر انداختہ ایم
تشنہ دارند بجز و دم آہے نہ ہند
کے بود یار سفر کردہ ما باز آید
خلق رافتہ ایں شہر فراموش شدہ
وقت آں شد کہ مئے از ساغر خوشی ز نسیم
شمس دیں اختر اعظم بعبادت خواہیم
بندہ باشیم و لو کہانہ حکومت را نیم
بتضرع کل فقر ز سر برداریم

نقش امید نظیری بجاہاں نتواں یافت

یہ کہ ایں تخنہ بشویم و ز سر تازہ کنیم

یک گلیم آبا بر تبت چوں خم و بیمانہ ایم
سر معبودیم و باشرک خفی ہم پردہ ایم
طبع مشوقی و لاف عاشقی از مخطاست
گنج در ویرانہ باید کرد پناہاں ایں عجب
قفلہا از ماکشاید فتحا از ماشود
کاشف نیست چو شکل قرعہ و نقطہ ایم
بابد و نیک ارچہ بیکر و نیم ہاچوں آئینہ
گر پریشا نیم عطر سنبل آشفٹہ ایم
آدم از علم و در تقریر سرگرداں شدیم

مختلف در رنگ و بو نیم ارچہ از یکدانہ ایم
روح مسجودیم و بانفس و فی ہنسانہ ایم
طعمہ بازیم اگر شمیم اگر پروانہ ایم
بولعجب تر اینکہ خود گنجیم و خود ویرانہ ایم
ہر کجا تقدیر مفتاح ست مادندانہ ایم
رہ زن باطل چو فال سبوحہ صد دانہ ایم
وصلح کار و رسم صد زبان چوں شانہ ایم
در سیہ کاریم محل نرگس مستانہ ایم
زانکہ چشم دہر در خواست و ماہسانہ ایم

در طریق بردباری گر نظیری عاجزیم
شکر لہ دورہ دار سنگی مردانہ ایم

ساتی بزحمت آمدہ ام تا پائے خم
باطن ز کسب معرفتم بہ نئے شود
از یک پیالہ ام زخلاف فلک بخر
گر خم شکست محتسبم نے خورم
تاہست باغ و میدہ از غم پناہ ہست
چشم غمی شد از کرم پیر میفروش
مستی من ز جنس حریفان دور نیست
پیمانگی کند فلکم مہر قطرگی

یک کاسہ مے بیارو گر ہست لائے خم
تبدیل خلق میکنم از کیمیائے خم
کز سر بروں شدم چمے از تنگنائے خم
کافیت یک کز شمعے ساتی بجائے خم
یا زیر گل شویم نہاں با قفا بے خم
طبعم کریم شد ز دم و کشا بے خم
نوشمے از قرا بے دیگر درائے خم
گردوں صلائے عام زندمن صلائے خم

در حرص ناں چو مور نظیری چہ ماندہ
طاؤس نیشود کس اندر ہوائے خم

روایف النون

دیریت بردل فتہ ام از اختیار خویشتن
گراذ عیار حال خود در مجلس باظہارے کنم
مشرّب مصاحب میکند و نہ تفاوت بیحدت
تا رفتم از کوئے مغال من غریبی کار کرد
توفیق اگر یاری کند در ہشتک آتش زخم
سیلاب مستی سردہم تا بچہ ہستی بر کند
گر بر سر صلیح آورد روزے پشیمانی مرا

بنشستہ ام اندو گہن در انتظار خویشتن
ساز از مقام خود رفتہ مے از عیار خویشتن
تو ست حسن و ناز خود من در خمار خویشتن
ہر گونے آید مرا یاد دیار خویشتن
ز آب صفع سوز آورم رنگے بکار خویشتن
یکبارگی نارغ شوم از خار خار خویشتن
چندال بگریم کز دولت شویم بخار خویشتن

گر پیش میخواندی مرادوق مرا می یافتی   نقش خرابی مانده ام از یادگارِ خوشی تن
 آن شب که درخون خفته ام و آنم شبِ آلودگیست   کم روزِ راحت دیده ام از روزگارِ خوشی تن
 یک روز برقع بنگن انصاف مشتاقان بد   خلق جہاں را کرده امیدوارِ خوشی تن

معشوق و عاشق را ہم نازے نظیری لازمست
 دشمن نمی باشد کسے بادوست از خوشی تن

عمر اگر باقیست رنجشدا کن خواهد شدن   آن لبانِ تلخگو شیریں سخن خواهد شدن
 باز خواهد آمدن از نقش باز یها خیال   این دو چشم بت گر من بت شکن خواهد شدن
 پاسخ گفتار زشت ما هم استغفار راست   کے صنم گویا بکفر برہمن خواهد شدن
 باز عشق حیلہ گر شاہد فریبی میکند   یوسفے ہر گوشہ در چہ بے رسن خواهد شدن
 منکہ از گم کردہ یار خود نمی یابم نشان   گر بہ بیت اللہ روم بیت الحزن خواهد شدن
 من کجا وعیش و مستی بادہ بر من زہر باد   بے تو گر شکر خورم تلخ دم من خواهد شدن
 اس عظم ثبوت لعل تست پاکش دار ہاں   این نگیں روزے نصیب ہر من خواهد شدن

حبیب ماتم دیدگاں چاکست تا دامنِ حشر

شاید حالِ نظیری پیر من خواهد شدن

در چراغ حکمت از مغز خود روغن مکن   جز بمنور عشق راہ معرفت روشن مکن
 حکمت از خود جوئی و از لیونان و یونانی نخواہ   از کنار خوشہ چہیناں دانہ در خرمن مکن
 عشقہ بازاں را تو ام جہم از قوت دست   چوں دلت باشد قوی فکر غذائے تن مکن
 دلبرے بگزین کن اول یار و ہم آغوش تست   شاہد ہر جانشیں را دست در گردن مکن
 آب پاشانست و کوئے پر بریویان یزد   تا نمانی پائے در گل چشم بر روزن مکن
 رود مصر و چشمہ موسیٰ براہ قدس هست   وقت پیری ہم بس از آلالیش دامن مکن
 اختیار عشق باہزل و ہر من شغل خطاست   مرکبے کہ موم سازی نعلش از آہن مکن

اے خوشاغاری و خورسندی کہ فقر و قبول
کس نگوید گلخنے را جائے در گلخن مکن
آشتی داری بچسماں با نظیری کین مکن
و دشمنان را دوست کردی دوست را دشمن مکن

دلار و زآن خیم ابر و بگرداں
رخ از ہند و نعلش سومات است
بدل کردیم بسلہ رو بگرداں
عنان طرہ بر یک سو بگرداں
بہار حسن عالم بے خواں نیست
بہ فضل این جہاں طبعے پذیرد
ترا ہم رفت فصلے خو بگرداں
شکجے بر خیم بار و بگرداں
ز دست انداز زلف از کار نفتم
کیئے دیدہ ام آہو بگرداں
مبادا بر شاں آید خدنگے
بہ عشقت پارسائی پیشہ کردم
ز لالت تیرہ گشت از نار دانی

نظیری آب خود زیں جو بگرداں

دربان ضعف دل بلب نوش خند کن
لب پاک از ترشح آب حرام کرد
حرفے بگوئی و شک گلا بے بقند کن
طرف رد اگردن صوفی کسند کن
بوی عبوس عارف شہرم دماغ سوخت
زہم برگ ز حاسد بد گوئی میدود
خادم بیار مجبور فکیر سپند کن
نیشم زول بر آرد علاج گزند کن
گواشتلم بطینت نا ارجمند کن
تکفیر او بملت ہفتاد و اند کن
در عین بحر پائے بگرداب بند کن
صرافت خویش شو سخن چون و پسند کن
زبان ضعف دل بلب نوش خند کن
لب پاک از ترشح آب حرام کرد
بوی عبوس عارف شہرم دماغ سوخت
زہم برگ ز حاسد بد گوئی میدود
خادم بیار مجبور فکیر سپند کن
نیشم زول بر آرد علاج گزند کن
گواشتلم بطینت نا ارجمند کن
تکفیر او بملت ہفتاد و اند کن
در عین بحر پائے بگرداب بند کن
صرافت خویش شو سخن چون و پسند کن

دشمن اگر بفرہ تو مہیاں شود
سرخشن نام خویش بہت بلند کن
آرایش بروں چہ کنی پشم گو سپند
گر گے کہ در دوست ترا گو سپند کن
افغان کہ سختی و بھرم نے خسری
آزاد کہ داغ مے نہی اول پسند کن
عالی نمودہ عشق نظیری مقام تو
معنی بلند آورد و دعویٰ بلند کن

بامسلمان زادگان تاکہ دل و جاں باختن
برامیدیک نگاہ مرحمت میساید م
تشنہ چندیں راہ ظلمت کردہ طحیف حیف
شیوہا دارد محبت ورنہ کار عقل نیست
کار بماند ازہ مانیت بس رسوائیست
برمید التفات خضر نادانی بود
عشق بے تعلیم مے آید بریں معنی گواست
گردلے داری دو عالم را بدوے فرسگن
تا مقام شیوگان را عادتست اول زیاد
گردو کئے ماچو گردی روح لیف مانہ
لاف آں بہتر کہ در میدان سربازاں زخم
ہر قہارے را کہ شرط نیست دوتے نیز ہست
میسر و مغلوب بودن لیک غیرت عالمیت
طاعت چل سالہ را در عشق تر سازد

بعد ازیں خواہم بہتر سازادہ ایماں باختن
خویش را چوں سرمہ در چشم عزیزاں باختن
جام جم را در کنار آب جیواں باختن
یوسف افگندن بزندان عشق زنداں باختن
زود ہجول اہرمن ہر سلیمان باختن
زورق اندر بحر و مرکب در بیاباں باختن
کوہ کاں را عشق باہم در بوستاں باختن
کس ندیدم برودہ باشد از ہزاراں باختن
داو کردن دل پس ایماں بر سر آں باختن
بافقیراں منعماں را نیست آساں باختن
شرط دعویٰ نیست تنہا گوئے و چوگاں باختن
از لب تو بوسہ واد ما گر سیاں باختن
عشق سینو ابد باز م لیک نتواں باختن
در سربازاں میباید بعضیاں باختن

حبیب میدانی نظیری وقت مرگ فلاں
جاں باطل بردن سامان بطوفاں باختن

بگو یہ درد دل تو گر اثر تو اس کر د ن — ترا ز ذوق محبت خبر تو اس کر د ن
 اگر بہر من آب و گلست سرشتہ شود دل و زباں تو شیر و شکر تو اس کر د ن
 قبول سلطنت ہر دو کون چندان نیت کہ با محبت تو سر بسر تو اس کر د ن
 بہ پند مردم ازیں راہ بر نیس گروم بخت جوئے تو سر و خطر تو اس کر د ن
 بیان شوق بتقریر در نئے آید ✓ نمیشود کہ سخن مختصر تو اس کر د ن
 بنامہ گر صفت اشتیاق بنویسم ز کاغذ و قلم بال و پر تو اس کر د ن
 ز دیدہ تا بدلم رفت گریہ طوفاں کرد گذر عجب کہ ازیں رہگذر تو اس کر د ن

علاج نیست کہ خصم از در دل جاں خلاصت

ز کید دشمن بیرون حذر تو اس کر د ن

نوش میریز و حدیثت در گزید خویشتن تلخ از آن گوئی کہ داری پاس قند خویشتن
 بس پریشان ساختی زلف در از خویش را گدولے نگذاشتی فارغ ز بند خویشتن
 ہیچ کارم بیش از عشقت بکام من نبود چوں پسندیدی مرا شتم پسند خویشتن
 دولت عشق تو ام ہر گز بخاطر برگزد دولت سجده آرم پیش بخت ارجمند خویشتن
 باخیالے مونسم کز فک خود درو حشتم از عزیزے ناورم سر در کمن در خویشتن
 ہر کہ از مجلس عبیر و عود بیرون آوردند دقچ چشم بد برم دود پسند خویشتن
 رام دل زلف سیہ غارت نشد شرمندہ ام از فسون و دعوت ناسود مند خویشتن
 صلح و جنگت بردم میدان طاقت تنگ ساخت عشق بازی گرچہ میگویم خطا کر د ن بود
 عرصہ جو در خور سیر سمند خویشتن برنگردم زین خطا کاری بہ پند خویشتن

پیش گفتارت نظیری جان تجسین میدہد

نازکن بر حسن اوراک بلند خویشتن

مردانہ تماری کن دستے بد و عالم رن خصلے کہ نہی پردہ نقشے کہ زنی کم رن

ایں شعبہ کیسوں میں معرکہ برہم زن
 و قفل زنی برب اور طل دامد زن
 آگاہی دل خواہی الماس برہم زن
 من پاس کرا دارم غواص دم زن
 در آتش حواں میں یا بر محک غم زن
 رو بوسہ چہ سراں برطرہ چہم زن
 تخت از پے سورا در حلقہ ماتم زن
 برہتی ماد من چوں باد شبنم زن
 خالی دگر از عصیاں بر جہہ آدم زن
 چوں خال ز خدانت کو غوطہ بزم زن
 از کعبہ گل بر کن در کعبہ عظم زن
 یا شربت نافع دہ یا شربت محکم زن
 تغافل گوئہ در کار او کن
 شررداری حرارت یار او کن
 چو گل آغشته بود و تار او کن
 اگر معجز شود انکار او کن
 بجاں دست اور سدائش را او کن
 غضب را شمنہ بازار او کن
 مثلے نقشش بر دیوار او کن
 گرازیلے بود ز نار او کن

ہر دم چو فلک بجے از پردہ برون آری
 گر مرنی بردل از شوق بیانی نہ
 بینائی جان خواہی شمشیر تبارک زن
 تو بر چہ خاموشی کو ایچ نیستدیشی
 ایماں ز یقین خیزد از ہر چہ بشک باشی
 مومن نتوان گفتن عاشق کہ مجاہد نیست
 شادی و غم عاشق تو ام بزمیں آہند
 ماجاں بھولے تو دادیم دریں گلشن
 تا عذر گنہ گوید آں حور بستی را
 گر کعبہ ہوس دارد احرام رخت بندو
 شرع آخر سنگین است یا بند طبیعت را
 جانیت نظیری را یا یارب و چشمہ
 دلم شد ز درد رنج آزار او کن
 بکوشش در نغے گیر چہرا غم
 گلابے پاشش بر دلق وجودم
 سخن کز پختگی رنگے ندارد
 کسے کو روئے آگاہی از نہ حرفت
 نگہ سر ہنگ کم از احسن است
 اساس حسن داری سادہ از مہر
 نفس کو نفسگی تابی ندارد

نظیری را مسوزاد داغ حیراں

تَرْجَمِ بَدَلِ افکارِ ادا کن

عشق تو شیرازہ اجڑائے من
 شوق تو فرست سراپائے من
 بسملہ گوشہ ابروئے نست
 فائزہ شرح تمنائے من
 رابطہ بند بہ بندم زنت
 ثبت بد اغت شدہ عضائے من
 کعبہ کوئے تو بود مرجسم
 بر سر معراج بود پائے من
 مروک چشم جہانے زنت
 روشنی دیدہ بینائے من
 از شکرستان تو اجرت خورنت
 طوطی گویائے شکر خائے من
 از چین حن تو بیسوں مباد
 زمین بلبل گویائے من
 اینقدر از زم کہ بھیچم سہری
 بیم زیاں نیست ز سودائے من
 این شرفم بسکہ شوئی مشتری
 تاج مدہ قیمت کالائے من
 پس ز رفیقان رہ افتادہ ام
 گر کنی رجم بمن وائے من
 جائے نظیری دگر اینجا کجا ست

من شدہ نو آمدہ بر جائے من

غم از دل برکراں نتواں نہادن
 گرافے بر جہاں نتواں نہادن
 مرا سترے بجاناں از ازل است
 کہ با جاں در میاں نتواں نہادن
 ارادت کردہ سر رمی بقدر
 گنہ بر آسماں نتواں نہادن
 نوا کہ کو گفت معشوق باشد
 بتلخی از دہاں نتواں نہادن
 سرے کافر ا ختم از آستانش
 بجز از آستان نتواں نہادن
 ز بس داغ جنوں آشفتم مغرم
 سرم بر پر نیاں نتواں نہادن
 مند عشرتم تو سن چناں است
 کہ مولیش بر عنان نتواں نہادن
 ثبات از عالم دار کاں برونت
 اساسے آنچنان نتواں نہادن

فضائے چرخ مارضیہ خوار است   دریں کاخ آتیاں نتواں نہادون
 عویذ خاندانم از مکاں رفت   قدم بر لامکاں نتواں نہادون
 توانم جاں باساں داد بسکن   بجسم مرده جاں نتواں نہادون
 چنان ہجرش دل و دستم شکستہ   کہ کلکم در بناں نتواں نہادون
 قلم در کش بدیوانِ نظیری
 ز بس سہوش نشان نتواں نہادون

نہ مراست حسن فضلے بعبار سر بلند اں   نہ خوش آمدی موافق ہذاق خود پسنداں
 بنجیال نقش و رنگم زدودیدہ خواب بردہ   خم ابروئے نگارین چو شب نگار بند اں
 بتگ دوداندریں رہ نہ رسم بگردمردے   کہ بر اسپ چوب تازم پے باد پاسمنداں
 بچراغ تیرہ سجتاں دم خستہ میفرود شم   کہ ز نا کسے نیزم بفروغ ارجمنداں
 بہوس پریم سودامن و آہوئے خطائی   بخطا فرو نیاید سر عنبریں کمنداں
 دل سوگ دار مارا بت شوخ و شنگ باید   مئے تلخ تر مناسب بجزاں درد منداں
 کہے نشیں نظیری کہ بنیش نوش بخشد

چہ تمتع حلاوت ز حدیث بے گونداں

بیار بیدردی دلادریاں سخا ہی یافتن   وحی ار بتواند دل شود ایساں سخا ہی یافتن
 چہ نصیحت در گرد آمدہ کاسیت سرد گرم شدہ   سر رشته کز کف گم شدہ آساں سخا ہی یافتن
 قریبے کہ خاصاں شہش در آرزوئے یکد مند   مفت از خطا در باختی ارزاں سخا ہی یافتن
 باشد سخن سیم و گمر ز مدحیر پاک بر   کا ندم کہ ز خوش نشکند تاواں سخا ہی یافتن
 باغیت طبع پر شجر از ظلم و شرش شاخ و بر   دہقان طرازش گر کند نقصاں سخا ہی یافتن
 از جو بیار خود دوار نو بہار سن مزن   فرہا چو صحرا البغفہ بستاں سخا ہی یافتن

شب زخت سودا باز کن ورنہ بوقت صبح دم
از گرمی بازار من دوکان نخواہی یافتن
سلطانِ ظالم را ظفر بشکرِ مظلوم نیست
در ویش اگر ماند سجا سلطان نخواہی یافتن

احسان ساقی بے زبان طرفِ نظیری بکیراں
دور از چنین گرداں شود مہماں نخواہی یافتن

سببِ بیار و پُر از آب زندگانی کن
ز جامِ مے طلب و عمرِ جادوانی کن
نگفت جم بفریدوں جز اینکہ جورِ مکن
جہاں زتست دگر ہرچہ میتوانی کن
نشاطِ طبعِ حکیمان علاجِ بیمار است
غم شکستہ دلاں دارو شدادمانی کن
در سالِ خور و کش ہر کہ ہست کار آموز
شراب کئے بچنگ آور و جوانی کن
شب از قراہ شنیدم کہ با قدح میگفت
چو ماہ باش و بخور شیدم قرائنی کن
تہی ز خویش شوی پُر ز مہر سازندت
نظر بکاسِ مہ و دور آسمانی کن
پدر بشکر و مادر بشیر پروردت
بہر و شیر و شکر باش و کامرانی کن
سبیلِ حق شود عالم سبیلِ خود گرداں
طفیلِ شاہ شود بادشہ نشانی کن

چو نام فرخ خود باش در طریقِ سلیم
دگر چو نظمِ نظیری جہاں ستانی کن

منہ برنگِ جہاں دل مے و بہاراں ہیں
دو اربعِ حسنِ گل و لالہ ہنسِ زلال ہیں
بنفشہ خستہ و رنگسِ بجاوب و گل در کوچ ✓
دنائے ہمسفران اتفقِ یایں ہیں
ز پارہ جگرِ خلق خاک آگند است
ز چاکِ سینہ گل داغِ گلعداراں ہیں
بجو رخاۂ دہما خراب ساختہ اند
نظرِ ہلک ندارد نہ شہر یاراں ہیں
رسیدہ اند بر اورجِ سپہرِ بلب بام
چو ماہ کا ستہ حسنِ کلاہ داراں ہیں
جوان و پیرِ ہمبیدالِ دوا سپا خستہ اند
نبردہ گوئے سعادت کس از سوال ہیں
زمینِ مجوسے ز بہرِ سکوں کہ مژدار است
نشستہ بر سہر ہر کوئے جمیفہ خواراں ہیں

دریں مسافت آزادہ سخا ہی دید طریق اہل فنا گیر دستگاراں میں

ز آب دیدہ نظیری گل و فاسا روید

دراں چمن کہ منم فیض ابر و باراں میں

پیش بنشیں ساغرے بستان و طبع آزاد کن
تختہ تعلیم گردوں بین و نقش در شمش
ابن رقم رشتت طبع تازه بر صفحہ شش
ابرساقی ادھوائے سرو پرستان گریست
عاقبت چوں جائے ما خاکست کار آب بہ
در نازم دل ز مخموری بصد جا میر و د
چشم مست شب بمعبد با خرابی میکند
گر نویسم شکوہ میترسم کہ نشناسی مرا

شکرایں دولت کہ دوراں بر مرا چمن تبت

بادہ در جام نظیری تا خط بغداد کن

مید و حاجت براہ خواہش از دنبال من
صدر عزت قرب میجوید بمن دشمن کجاست
عزتے دارم کہ گر پادیر در حبت نہسم
شوق در رفتن باں گویم نوازش میکند
سیر معنی تر ز رمزد و ستانم در سخن
گر چہ ناخوشتر ز ہر روز است وقت روزگار

روزگارم کہ چنین با او نظیری بگذرد

رشک آید عالے را برین و احوال من

ساتی صلائے عام است کاسے بکام گرداں
 ماؤ دل اندریں شہر حوں حُن تو غریبم
 آزاوہ خاطر ایں رفس کرے عنان نگیرد
 بے کیمائے مستی تبدیل غم محالست
 ہر چند بے بہا یم کنج شک این سرایم
 بیتو بتلخ کامی شبہا بر دوز بردیم
 دامان خم فراخت دورے تمام گرداں
 اور اعزیز کردی مارا غلام گرداں
 گر غم گراں رکابست دل تیز گام گرداں
 یائے حلال فرمایا غم حرام گرداں
 قرباں سر نیزم برگرداں گرداں
 بامابشا دمانی یک روز شام گرداں

حکم شراب و شاہد پنہاں مکن نظیری
 پیغام خاص خود را دستور عام گرداں

چند فارغ از نشاط درد و درماں زیستن
 شوق و این ناآشنائی عشق و این بے نسبتی
 خوبی از اندازہ بیرون میبری انصاف نیست
 دیدہ پراشک و زبان پر شکوہ مشکل حالتست
 عیش میخواران مفلس را چہ سراج خلوت تم
 تاسخ در ساز و صحبت تابشب گذشت و میر
 ہنچو خون مرده زیر پوست پنہاں زیستن
 تشنہ دیدار و انگہ در بیا باں زیستن
 دشمن جاں بودن و شیریں تر از جاں زیستن
 باچنیں نازک دلہا سخن پیاں زیستن
 بایدم از خانہ ہمسایہ پنہاں زیستن
 ہنچو گل طرے بنستم از پریشاں زیستن
 مشت خاشاک نظیری شعلہ کرد و شست

باو شمع انجمن راتا بیایاں زیستن

صد غم ز غم پیالہ ستاند بیاد من
 گرد و ز شبنم کار بستہ تر
 تبسج و سجدہ از گل میخانہ میسکنم
 پرواے راہب و سرزنارم از کجاست
 بعد وصال رخنہ بکارم نمیکنند
 صد غصہ تیغ تیز کند در عناد من
 در چین ابروئے گرہ شد کشاد من
 خاک مراد بخش بر آرد مراد من
 باید بہت دست بود اعتقاد من
 از بس عشق گشتہ قوی اتحاد من

برآشتم خمار شراب تو آب ریخت جانے بنوش و دود بر آرز نهاد من
چندے بجد رفت نظیری براہ عقل
ہرگز براں رلودہ نبودا عتد من

بے الطاف و احسان کرد حیرانی چو دیناز من
عنایتہائے پہنائیش را گویم معاذ اللہ
خیال اولیالب کرد بیرون و درونم را
سخن شوریدہ مے آید نینداغم چہ میگویم
بہارے بر سرم بگذشت و تحفے از کلام شگفت
تقاضا بر تقاضا چوں تو انم لب فرو بستن
زدگیر گشتگان خود را بخوار غلطیدہ تر خواہم
بخشہ ہر کس کارے و ہر بارے و بازارے
کلم را خود شست و عشق خود را آفرید از من
بجز از دیگرے یوسف کہ نتوانی خرید از من
بصد شمشیر نتوان کیسہ مورا برید از من
ترش مے بنیم آں رو را مگر حرفے شنید از من
ہماں خالم کہ دایم خار کلفت میدید از من
در ہفت آسمان را عشق میخواد کلید از من
کہ در روز جزا مظلوم تر نبود شہید من
من و آہوئے صحرائی کہ دایم میرید از من

نظیری بس ایں آہ و فغان و خراش آفر

بمردم تا بکے آزار دل خواہ رسید از من

چہ خوش است از دو کدل ہر حرف باز کردن ✓ سخن گذشتہ گفتن گلہ را در از کردن
گمے از نیاز پنهان نظرے بہر دیدن گمے از عتاب ظاہر نگمے بنا ز کردن
از عتاب بردن ز دل ہم اندک اندک بید یہ آفریدن بہمانہ ساز کردن
تو اگر بجور سوزی ز جفا کشاں نیاید ✓ بجز از دعائے جانت ز سر نیاز کردن
چنہاں گرفتہ جا بمیان جان شیریں ✓ کہ تو ان ترا و جان را از ہم امتیاز کردن
ز خار مے ندارم سر و برگ سجدہ بہت ✓ دل و خاطر پریشاں نتوان نماز کردن

تو بخوشتن چہ کردی کہ با کنی نظیری

بخدا کہ واجب آمد ز تو آہستہ ساز کردن

ردیف الواؤ

از نصیحت بفرود دروئے تو   از شکر گرد ترش ابروئے تو
 چند گرم شمع و بیباکی شدن   روئے تو در آتش است از خوئے تو
 بامئے مامشک تو آئینختند   رنگ مانگر فتی و مابوئے تو
 تاکه پا از خانه بیروں مے نهم   در بیاباں میردا آهوئے تو
 گرم و خاک رہت شویم باشک   جائے خود گم کردہ ام در کوئے تو
 گگمے از رشحه ام سیراب کن   آب خوبی نیست کم در جوئے تو
 تحفہ زان حقہ امر ہم فرست   تادم بکشايد از پہلوئے تو
 بر دفع مرگ حرز جاں کنسم   گر خدنگے یا یم از بازوئے تو

دوستاں را پشت بر صحبت ممکن

روئے دل دارد نظیری سوئے تو

نوید عید گل از نور سان باغ ششونو   بشارت طرب از گردش ایان ششونو
 سرم ز حرف پر آگندہ گوئے در شور است   صدائے مغز پریشاںم از دماغ ششونو
 شہید یار بناورد گاہ یار او لے   ہمیں وصیت پر دانہ از چسراغ ششونو
 براہل شوق رہ فیض در نمی بندند   نوائے بلبل اگر نیست صوت زراغ ششونو
 درون قطرہ ز طوفاں عشق شورے بہت   صدائے سیل بر اطراف باغ و دریاغ ششونو
 نہ صطلاح رہ آگہ شود ز ہر سر خار   لطیفہ کہ شوی از اداس داغ ششونو
 خبر ز عرصہ کنگان و مصر بیروں پرس   ہزار لویسہ گم گشتہ در سراغ ششونو
 قصور عافیت از خود گذشتگان دانند   زمین نہ مرت آسائش و سراغ ششونو

ز غم بسوز نظیری کہ گفتہ بود ترا

ندیم میکده شولا به کوئے ولاغ مشنو

نیت دوران رانشا طے ظل مال مال کو
تاج عزت بانشت تخت نعت بستر
بوم و دشت مملکت پراز شکار فریب است
سنگ باران است بر مار و زرب از حادثات
عالم از دیوان مردم روئے دارا لعل شد
حسب حال خوش کس از مجروحیائے بخواند
مطر بے کوئے بگرد آسمان را حال کو
سلطنت رایک جو انمردے بلند اقبال کو
جره شاهینی کہ با کبکے زند چنگال کو
ز آشیای خواہیم بر پریم اما بال کو
ہندی از ترس ارغئے آید ہر دل حال کو
حافظ شیراز را دیوان نسخ فال کو
بر خیالش راہ آید شد نظیری بستہ شد
کوئے پراز بوالہوس شد غمزہ قتال کو

بدوربت نتوان نیز بود دور از تو
مرا کشمہ حسن تو کردہ سرگرداں
نگندی آئینہ را از نظر زبے قیسے
بتلخی از نظر شکلیت افتاد م
امید بود کہ شمع مزار من گردی
تو گر مرا بخشی و تبعزیت آئی تو
و گر بفاش بر تر بتم نفس را نی
کرامت عجیب دادہ اند حسن ترا
حسد بخویش برد عاشق غیور از تو
نہ غیبتم بحضور است و نہ حضور از تو
بجز دل تو ندیدم دلے صبور از تو
لبے چو پستہ نگردم بخندہ شور از تو
بر آستان سہرا یم نافت نور از تو
میان حلقہ ماتم کنند سور از تو
تہ لحد شودم عرصہ نشور از تو
کہ سر زند بدل مانعے سرور از تو

نظیری اندہ این خوں فشرده چند خوری

بگیر کس نگر فقتست دل بزور از تو

عیش تنگم کردل افشردن چکد خوناب ازو
عہد نمون خواہم از خویش چوں گویم مباحش
چشم سوزن داں کہ نار آید بہ بیچ قباب ازو
خشک سالی لک لک درد آبرو نایاب ازو

ہیکس رخت از طلسم آسمان بیرون نبرد
 کشتی صد چوں سکندر مانده در گرداب ازو
 عرصہ کیخسرو و افراسیابست ایں بساط — بس بخون غلطیدہ بینی رستم و ہر اب ازو
 غلوت شب زندہ داران مجدد فوٹے گرداشت
 دلبرے آمد کہ گرد دست شیخ و شاب ازو
 میر و داور دست فرصت زرد تر در بار کن
 شمع حاجت نیست گیر و خانہ را مہتاب ازو
 از در دل ساغر میاورد ز بر دل مطرب نخواہ
 لطف خلقش عیب محتاجاں ہر پشند غم خور
 بے دف و نئے گرم گرد صحبت اصحاب ازو
 لغزہ یاحی مزین برگ صبو حے سازدہ
 بوریائے فقر گرد بستہ سنجاب ازو
 گر امام مسجدش ماموم بیند در نماز
 آفتاب است او نماند ہیکس در خواب ازو
 روئے بر اصحاب الیت لبت بر محراب ازو

باز زیرک طبع و نازک گوشت و گلیش مساز

ہاں نظیری نکتہ میسر در ہر باب ازو

بدست طبع عنان دادہ در بلیغ از تو
 بچنگ صد ہوس افتادہ در بلیغ از تو
 حریف لغزہ مستان و صحن بستانی
 نہ مرد سجد و سجادہ در بلیغ از تو
 ز عیشمائے صبحی بدامن عصمت
 چہ داغ شرم کہ نہادہ در بلیغ از تو
 بصید گاہ ضعیفان ز بازو شوخے
 چہ تیر جو کہ نکشادہ در بلیغ از تو
 مگر دلالہ لالے دریں سراستہاں
 بگفت سوسن آزادہ در بلیغ از تو
 جمال موصلیاں خوئے کو فیاض داری
 نہ در دیار وفا زادہ در بلیغ از تو
 ہنار کشتہ و بر مزاکشتہ خویش
 تھمتے نفرستادہ در بلیغ از تو
 ز نام شرم بیک جرعہ میدہی از دست
 سبک وقار و تنک بادہ در بلیغ از تو
 فسون و عشوہ اثر زود میکند بدلت
 ہیچ رام شوی سادہ در بلیغ از تو
 بجھے کہ بہر وانگی نیر زندت
 چو شمع تا سحر استادہ در بلیغ از تو

بہر حدیث نظیری عتاب میوزی

بکین اہل دل آمادہ در بلیغ از تو

دوش کردیم دل و دیدہ بدیدار گرد
سر نہادیم بپوشیدن اسرار گرد
پاکبازانہ کشیدیم سرازاد و حریف
سیم و زر باختہ وجہ و دستار گرد
علمی شقہ عامہ از ازل زلف نہاشت
دل و عمامہ نہادیم بیک تار گرد
چل بر آریم سرازاد را بہ شکنش
چرخ کرد است دریں دائرہ پر کار گرد
آبروئے من اگر بُرد جالش چہ عجب
برده از نار مغال آں رُخ گلنار گرد
بندم از صومعہ ز نار کہ درد یر مغال
مصحف و خرقہ نگیرند بز نار گرد
مُرغ تجویس گر آں سبز ہشتے بیند
بہر وبال کند چکل و منقار گرد
گر رود سر من از ین شورش و سودا ز دم
کرده ام زخت در ین گوشہ بازار گرد

مے شود ہر نفس از عشق نظیری رنگ
دل و درویش کہ کردہ است لعیار گرد

ہمنفسے بجاں خرم قافلہ رتار کو
مردے از ازل زمین کجا گردی از ازل دیار کو
جادوئے او بخواب خوش غارت جہر بکند
گریہ شب رو می را شورش کارزار کو
فایذہ نمیدہد واروئے تلخ نا صحاں
این غم ناگوار را بادہ خوش گوار کو
منکہ سخن منیکم شاد مئی بوستان کراست
منکہ رسم نمیکشم رونق لوبہا ر کو
حادثہ از ہزار سوارہ نشاط بستہ است
غمزدہ را طرب گمے جز سر کوئے یار کو
چوں سگ کہف در وفا سر بقدم نہادہ ام
فاقہ شمشیر کرا حکمہ کشم شکار کو
پرز گلم مشاہد قوت امتیاز نے
عشوہ یاس میخرم حاصل انتظار کو
کس ننمود جبرئہ کہ جگر کمزک سخا است
خستہ درد سر شد مبادہ بے خمار کو
ہست ز گوشہ لبے عیش مدام آرزو
ز دمے نداشتاد لم بستے پایدار کو

بخت نظیری از ازل حادثہ زائے آمدہ

توشہ عشرتش ہی راحت روزگار کو

از صبح روزگار کشادہ جبین مجو   روئے شگفتہ از دل اندوگہیں مجو
چشم ثبات مہر ندیم با سمان   جنسے کہ بر فلک نبود از زمیں مجو
قاصد پیام یار ز ما آورد بمان   آن سخا نشان مقدم روح الایں مجو
آن سخا کہ زلف و چہرہ نمودند جادوئے   گرمیم است معجزش از آسمان مجو
تمثال خوبی دو جہانت نموده اند   نقشے کہ بر تو نیست ز روم و زمیں مجو
در زلف و رخ نظارہ کن خال لب نگر   راہ گمان پیوستہ مقام یقین مجو
عشاق اوز نور و ظلمت گذشتہ اند   در کشورے کہ عشق بود کفر و دیں مجو
تلخ از لبش چو نخل عسل جوش میزند   گر نیش بایست نخوری انگبین مجو

بانیک و بد بساز نظیری ز روزگار

گر باغبان گیا دہرت یا سبیں مجو

بدلِ فکار دارم گلہ بے نہایت از تو   بکدام امیدواری نکم شکایت از تو
ہزار جان سپاری ز جفا نیا مدی باز   شدہ نا امید دیگر دل من بغایت از تو
سر و برگ من نداری بکجا روم چہ سازم   دل پر شکایت از غم لب بر حکایت از تو
تو بختہ لب بختہ سبب دل جان تو سلم   تو بر حمّ تشی کن من دایں ولایت از تو
ز رقیب اگر تنزل نکم چہ چارہ دارم   کہ اگر بخوں بگرم ز سر حمایت از تو
بہ ازیں نمیتوان شد کہ نصیب شد ز اول   گند و جنایت از من کرم و عنایت از تو

دم مرگ شد نظیری ز جفا دل تو کن

کہ بد ز عشرت حرفے نکند سرایت از تو

روایف الباء

از گلستان گل ببا دار آمده
گر نه نالم بقانون بر قسم
بخت اندایں جهاں راتا چو من
یکدم از بت خانه غافل گشته ام
از قفس دلباغ خویش دل ترم
انده انده زایدم کایسند را
ستی مارا چه داند از کجاست
دست از مقصود کوتاه کرده ام

از نظیری شکرستان شد جهاں
در قفس طوطی بگفت بر آمده

دیوانه ام ز خانه مشو شش بر آمده
آن صید عاجزم که ز تاثیر کین من
هرگز نبوده کاسه ام از لائے غم تهی
برعبتین اختر من نیست نقطه
باریده برگ گل بس از سنگ طعنه ام
باد شکسته خاطر سلطان زجر من

میتروسم این شراب نظیری جنوں ده
دیوانه ز شیشه پری و شش بر آمده

ز ان عنبریں کلاکه که بر سر نهاد
بر چهره زلف و خال نبو، خوشنود و لیک
مغوش جانا از برویت معطر است
گل در شکنج زلف معبر نهاد

حُسنِ تو زیور تو بس است اینقدر چرا ~ برگوشِ سیمین زحمت زیور نہاد ۛ
 ترتیبِ سازِ حبشِ ملوکانہ کرد ۛ اسبابِ بزم و رزم برابر نہاد ۛ
 مینا بکف ز ساعدِ سیمیں گرفتہ ~ خنجر بہ پیش از مےِ احمر نہاد ۛ
 از کبر بر مراد دل کس نبود ۛ تہمت بہ بخت و جرم بر اختر نہاد ۛ
 خط عاشقِ لبانِ پراز انگبین تست در راہِ موردِ دامِ ہر شکر نہاد ۛ
 آبجیاتِ میچکد از لفظ چوں درت لب بر زلالِ خضر و سکندر نہاد ۛ

ادراقِ نظم و نثر نظیری بگو بسنج

بحرِ کبف ز سیمینہ گوہر نہاد ۛ

شاہدے بر سرِ اس کو چہ پدیدار شدہ ہر کر زیں راہ گذشت ہست گرفتار شدہ
 گل کہ خندانِ شگفتست باین مینازد کہ بیائے دلش از کوچہ ما خار شدہ
 گر بار ز می کہ مقیم سر کوششِ گردی بس غریباں نگری بیدان بے یار شدہ
 بس کند غارت ہندو مسلمان لُغش بدر گوش بہم سجدہ و دنا ر شدہ
 آشیاں ہمہ مرغانِ چین ویراں کرد کہ لبش ز گرش از زمزمہ بیدار شدہ
 ماہ کنعاں سفرے کرد کہ بازار سے دید یوسف ماست کہ راہش ہمہ بازار شدہ
 صد حسین از لب او ثمرت کاٹے پنچشید بر سر کوشش ازیں عربدہ بسیار شدہ
 ہر کر اجان دے ہست کند در کارش زد و بمینی دو جہاں بر سر اس کار شدہ

ہجر و محوِ می ہمایہ نظیری سہل است

بخت آں ست کہ در میکدہ ہشیار شدہ

کاریت بر ملا گذراں در خفا گر ۛ فکر سے چوتار سجدہ ز سر تا بپا گر ۛ
 سیارہ و ثوابتِ اس کارخانہ را ۛ دلہا چو کہ با ست ز خوفِ قضا گر ۛ
 بس خورد مائے زرجِ گلست در وہاں کنند ۛ چوں غنچہ وا کنی گراں پر دہا گر ۛ

کسب معانی از نظر عشق کن که هست
صد نکته را بنیم اشارت ادا گره
کوته ساز دوست تنی کین نگار را
بر گوشه نقاب بود رونما گره
از بس کرشمه میکند از پرده آشکار
در دیده میشود نظرم از حیا گره
گویا ترم ز بلبل خوش نغمه در بهار
از سر دی جهان زده ام بر نوا گره
قطبم که گرچه عقده کشائی خلا یقم
نکشایدم ز گردش این آسیا گره
زین چرخ خاکباز که هر صبح روزگار
دامن چو کدو کل ز ندش بر تفا گره

طرح بقا مدار توقع که خاک را

بسیار هست در دل ازین مدعا گره

آب ز در خم آتشین نشده
سیر از خاک جرمه چین نشده
تا این لعل در آئین است
در نگین خانه خوش نشین نشده
مزه نگرفته ز سیکده
کز لب ت باد و انگبین نشده
بر چنان لب عجب کوتا امروز
لعن ابلیس آفرین نشده
هر که یکبار دیده روئے ترا
از غم در جهان غمین نشده
چه شوی با نال گل چینان
سبب سیمین بمیوه دزدیده
کیست کز سبیل خسارت
از مژه دیده ارغوان زار است
خاطرش جنت برین نشده
در این باغ خسار چین نشده

بے قبول نظر نظیری را

رقسم سجده بر جبین شده

سر داده و بند نهائی نهاد
دل برده و داغ نشانی نهاد
گر در ره وفا قدمی برگرفته
بر خود هزار کوه گران نهاد

یاد ت بخیر باد کہ در گرہیائے گرم
ارزاں مکن کرشمہ و شوخی کہ بردلم
از درج لب مغر یا قوت دادہ
فارغ نمیشویم کہ در آب و خاک ما
عکس نمیشویم کہ درہائے وہوئے ما
بلبل خمش نمیشود اے غنچہ لب گبونی

باکس زمانہ عہد نظیری بسربرد

دل برو فائے دشمن جانی نہادہ

دلم کہداختہ غم و زخم تو اں رفتہ
نشاط روز جانی برسے آید
خبر ز سیرت آیندگان چہ میشود
ز روزگار دل شاد ماں شے بینم
کس از تلاطم دریا بروں نخم آید
چہ از تمیز و خرد و فہم اندایں مردم
ز بس بوصل تو بانہائے خلق پیوند
ز بیم ہجر تو ہر جا کہ بودہ عقل دے

درنگ چند نظیری خوشا سبکدے

کہ پیش از انکہ شود بردے گراں رفتہ

روندگان بلولیم رو بہم کردہ
گرفتہ کوہ و بیاباں با شگفتاں باران
بطرف ہر مینے چشمہ نمودہ رواں
بماغ در سرفسانہائے غم کردہ
فنے چو برق با فروختن علم کردہ
بخاک ہر قدس و دامنہ بیم کردہ

بندوقی کنج فراغی که شاذ بشینم
 بسرکلاه نمد کنج نشسته بر یکسو
 زبان عقل بجای لال کرده چو لاله
 اگر بپایه منی دوا ده انداگر خم زهر
 باشتیاقی جل راه عمر پیموده
 ز زیر پرده دل دلبر نهانی ما
 حکایت لب او مرده زنده میسازد

ربوده مستی عشق آسچنان نظیری را

که پشت بر صمد و روئے با صنم کرده

از مانهای ز کثرت اغیار بود
 از نوز دیده در نظرم اعیان تری
 فریاد جان بهر گرفتاری فراق
 خامش گشته ایم در اندیشه گشته
 هم طره فتنه زاشد و هم غمزه عشوه گر
 در هر نظاره کشف حجب بیشتر شود
 تو نه ترا ز خلوت و عزلت طلب کنند
 دل هر چه برده است تو دلجو گشته
 از کار حال ما چه کنی کردم است
 پرشش چه میکنی ز خطا و ثواب ما
 چو گل بزیر پرده صد خار بود
 پنهان نموده و پدیدار بود
 تو در میان جان گرفتار بود
 گویا که بوده ایم بگفتار بود
 که ز شور حسن بر سر اظهار بود
 تو نور دیده مایه دیدار بود
 تو شور شهر و فتنه بازار بود
 غم هر که دوا ده است تو غمخوار بود
 با ما بدید و میکرده در کار بود
 چو هر چه کرده ایم خبر دار بود

جان مست میشو ز حدیث لبست مگو

هم صحبت نظیری خستار بود

سوئے ہر کس بعنایت نظر انداختہ
تا قیامت زخوش بیخبر انداختہ
طمع غمیت کوئیں کو بسلاست بروم
کہ بہر سو کہ نهم پائے سرا انداختہ
عقل در حلقہ گنج زبس اندر خم زلف
دل سودا زده بر یکدگر انداختہ
نعم و دایہ تنگ زبان تو کم است
گر چه از حلقہ خالاش بدر انداختہ
دل ز شیریں سخنان توا زان بدست
کہ بگفتن شکے در شکر انداختہ
دل مالکیت کہ گرشہ رویت باشد
خانما نہایت کر خندہ بر انداختہ
شاہ در کلبہ درویش اقامت نکند
دولت ماست کہ بر ما گذر انداختہ
دیدہ صد و جلہ بمن دادہ سرو میوزم
آتش ہم ہیں کہ چہ در خشک تر انداختہ
بین چہا گشتہ ام البیر و رواں گرد
کہ چو پروانہ ام آتش بہر انداختہ
گفتم ایں راہ رسیدت بیانی ندیم
کہ ز اول قدم دور تر انداختہ
منکہ تقدیر جنبیت کش تدبیرم بود
بستہ دستم در ختم زخرا انداختہ

باید از اول شب کرد نظیر می شبگیر
بار در مر حلقہ پر خط سرا انداختہ

گر پائے سرو دامن یار سے گرفتہ
از محنت زمانہ کنار سے گرفتہ
اگر نہ کہ در چہ نفس سود عمر تست
از ہر نفس اگر نہ عیار سے گرفتہ
عمرت ہماں دست کہ بایار بودہ
ہیچ است اگر جز ایں بشمار سے گرفتہ
ہشدار ہاں کہ باطن خود تیرہ کردہ
از ہر چہ بر خمیر غیب سے گرفتہ
نخل بر بہنہ سنگ ز مردم شیخورد
از خود بریز اگر برو بار سے گرفتہ
گردوں کشید خست ترا چوں مسیح گرد
و قتی رکاب شیر سوار سے گرفتہ
ہر سو فقیر فاختہ در کار میکند
یکبار از دم کہ نثار سے گرفتہ
نازاں بحسن خویش شو بیچ از اتخان
آئینہ ز آئینہ دار سے گرفتہ

بازی ز کعبتین فلک خوردہ مدام   نقش حریف کے بقمارے گرفتہ
چندیں فراشی جریب دیار حصیت   آخر اجازت از پے کارے گرفتہ
ایںجا صداع را سر خمورے خرد   تو سر ز درد نیم خمارے گرفتہ
بواز شمیم زلف نظیر سیبری نبردہ

گر بر فراش عیش قرارے گرفتہ

غم لبز ادا دہ دل بنوا کردہ   از تو پذیرفتہ ایم ہر چہ عطا کردہ
جز گل و برگ خواصا حاصل تسلیم نیست   بیج ستم کندہ قطع جفا کردہ
نوبت شادی زردیم بندگی از ادا رفت   شہو بلاغ تو ایم گر چہ رہا کردہ
جفت بلا چوں شیم گنہ روز اسف   ماکہ یکے گفتہ ایم ہم بلا کردہ
ہر کہ تو روشن کنی مفت نگہ د کسے   ہم تو ہیچم بخچوں تو بہا کردہ
عشق تو مستی بخلق بے مے و سرودہ   بردر میخانہ ام از چہ گدا کردہ
ہر کہ جمال تو دید دولت جادو یافت   سایہ زلف سیہ پڑہا کردہ
ماز تصویر ادب غرق گنہ گشتہ ایم   تو ز غلوئے حیا ستر خطا کردہ
غائب حاضر ہما در ہمہ جا بودہ   پشت بتو کردہ ایم روئے ہما کردہ
گریہ شب رو کنم شمع گئے دل چرا   مروک دیدہ رالعل قبا کردہ

قطع مودت نمائے یار نظیر سیبری مباحش

سایہ گرازا آفتاب سیج بندا کردہ

عشق افسرز سرجم باشارت بردہ   با سپاہی دل محمود باشارت بردہ
نواذب عینے بصد اعجاز گرفت   دل کہ آں چشم مند من بہارست بردہ
خواجہ در کعبہ رنداں نظر باز ملافت   کہ گرانام شہ اینجا بحقارست بردہ
عشق را فایہ در کوسے زیا نکارا نست   ہر کہ زین کوسے سفر کردہ خسارست بردہ

عشق در سینہ طاعت بجزا کرده بدل
بسکہ بگریته ام در جگر گرمی نیست
رد بجزا بگریسان تو نوا نم سود
من بیان هیچ ندارم کہ سخن گفتن تو
گنج در خانہ ودانگی بتجارت برده
گریہ ام از نفس گرم حرارت برده
کہ زمین دیدہ آلودہ طهارت برده
از من اندیشہ بمعنی و عبارت برده
تقل خاموشی و فلاح بصارت برده
کردہ بر من در افسانہ بے ساماں باز

اے خوشا عاقبت کار نظیری در عشق

در وفا مرده و جاناں بزیارت برده

آنی کہ بجاں ناز ترا حور کشیدہ
گیسویتو بریدہ کند از دم افعی
آں رخ کو خوش میگردان زلف بنا گوش
از معنی فہم دہن تنگ تو ادراک
خوشید چشم از رخ تو نور کشیدہ
مژگان تو نیش از تن ز نور کشیدہ
گوئی عرق از عنبر و کافور کشیدہ
یک نکتہ بیان کردہ سخن دور کشیدہ
خمار کہ صد شیرہ انگور کشیدہ
دریست کہ موسی قدم از طو کشیدہ
مژگان تو برگردنگہ سور کشیدہ
بینیم بصبح این شب دیکو کشیدہ
داند کہ ازیں علت ناسور کشیدہ
دیوانہ کہ آزار ز معمر کشیدہ
بارے کہ دو چندان کمر کشیدہ
محروم ز دلجویی آن چشم سیاهم
بسیار شد اندوہ و غم کہ بود آخر
ایوب لگر چارہ رنجوری مارا
آسودہ جز از گوشہ ویرانہ نگر دو
افغان کہ بمنزل ز ساندیم رستی

دل خستہ و فریاد نظیری ز درد نشت

رنجور نفس از دل رنجور کشیدہ

از خوئے تند و کشت کس این و خوشنودن
صد بار رنجیدہ از ما مارا گناہے بودن

ماشتن منافع میشود در غمره غماز تو
صدقتہ انگیزی دے قصدت زیاں سودہ
صنعت نمکھارینہ عشقت جگر ہا سوختہ
از بختن سوداے تو حاصل جزوا شک و دودہ
فے تہر و جنگے بر ملائے مرد و لطفے و زخفا
آخر نمیدانم چہ ام مقبول نہ مردود نہ
اندیشہ بہمان تو سرمایہ سوداے ماست
تا نو نکوتر میشودی من مبتلا تر میشوم
صد جہاں اگر نقصاں شود در راہ تو نابود نہ
عیش ضعیف تلخ مایار ب نصیب کس مباد
حسن ترار و در بہی درد مرا بہبود نہ
ہم صحبتاں در وجد و ماثر نقل پر جامانہ ایم
در مجلس با چاشنی در مجرما عود نہ
درافتراق حال ما صد کوب منحوس ہست
ما کا ہلال را جہشتے از غمہ داؤد نہ
گردیدہ قسمت در ازل نایابی و سرشتگی
در اجتماع کار ما یک خستہ مسعود نہ
یک سالک جویندہ را در جانب مقصود نہ

یار از صبحی سرخوشاں اصحاب مجلس میکشاں

ہجر نظیری را سبب جز بخت خواب آلودہ

در عمدہ تو یک سر بگریباں نرسیدہ
کش چاک دل از سینہ بداماں نرسیدہ
محمود پریشان سر زلف ایاز است
کاریت محبت کہ بساماں نرسیدہ
مجنوں نشد آرام پذیر از رخ لبیلی
دروست جدائی کہ بدرماں نرسیدہ
ہر قطرہ از چشم ترم سیل جہان نیست
جائے رسد این گریہ کہ طوناں نرسیدہ
دیریت کہ از نگہت پیراہن یوسف
بوسے بسوئے کلبہ احزاں نرسیدہ
بس کز رین زلف گر بگیر تو بندیم
مارانے از چاہ ز سخداں نرسیدہ
مایم و کتابے و چراغے کہ فروغش
از خانہ تاریک بالیاں نرسیدہ
صد بار ز آغاز با انجام رساندیم
افسانہ دردے کہ بیایاں نرسیدہ

فریاد کہ طے گشت رہ عمر نظیری

ابن جان الم دیدہ سبحاناں نرسیدہ

کجائی اے گلِ دل را رنگ و بو کردہ
گلے برنگ تو گلچیں سنجیدہ از چمنے
ہزار جنس سے آورد در میان خمار
سپاسِ خلق تو بر جان عاشقانِ محبت
لب از حلاوتِ حرفت نمیتوانم بست
چگونہ مردِ مکِ شب پرست مابیند
ترا بقولِ غزلِ رام خویش نتوان کرد
تو گلِ نجیب و گر کن کہ عشق چارہ شناس

نظیری از تہ دل خار خار غیر بکن
کہ عشق آبِ نوسی دیدہ را بسجو کردہ

نہ سنبلِ تنبا کوئے نہ آتشِ خسارہ
منقارِ زریں بایت تا دانه زیں انگر کنی
در نخلِ تنبا کوگر صوفی شدہ باز آمدہ
چوں بید مجنوں ہر طرف انگندہ از سر طرہ
مردم گیا از چیں محضرِ تنبا کو آچیں بجز
خواہم دہد وجد آنقدر جامِ دہن تنبا کویم
اندر کند و دوا کو سنبل و کجوبہ است
موسی بقوم خوشن تن لورج ید بیضا نمود
ہر جہرہ کے مستی دہد زہدِ جیم آستام را

دل پیونے خامی میدہد بیدارغ آتش پارہ
کسرخِ این آتش بود ہر مرغ آتشِ نوارہ
در کوئے خود ہر گشتہ در شہرِ خود آوارہ
چوں دلقِ سالک ہر کجا انگندہ از بر پارہ
ہم مایہ بے مایہ ہم چارہ بیچارہ
کاظمِ بطاق ابروئے چوں زگسِ خمارہ
ہمچوں کلیم افتادہ ام اندر دمِ سحارہ
یا حوسین ساعدے کرد از مہ نو پارہ
از جنس آچیں کشتے وز قسم ہندی کارہ

ساغرِ نظیری کلم کش زیں خشکِ ہر دم کش
کت موم از دشت آہنئے کتل از دشتِ خارہ

در شہر کو ہنگامہا بہر تماشا کردہ
 و سوا سیان عقل را در قید شرع افکندہ
 روز قیامت ہم عجب گر کام مشتاقاں دہی
 زلفے پر از خاص خدم روئے گرفتارش چشم
 در خلوت و عزلت ز تو غائب نیکرد کسے
 نے یار و محرم را گذرنے صبر و راحت را مقرر
 ترسم کہ در روز جزا گیرند خلقے و امنست
 اے عشق کا غماز از تو شد آخر مرا بجانے بدہ

ہر عشوہ میخوای بدہ پیش نظیری نسیت

امروز نقدی در نظر گرد و عدہ نہ در کردہ

دلے دارم از دہما شکستہ
 تینے دارم ز طوفان حوادث
 زر عنایان کہ بر آتش نہندم
 بر صلاحم فلک دوسترس نیست
 کسے زان نشود دادم بریں بام
 اجل از غم نمے سازد خلاصم
 شب دنیا سیاہ از دست روز بہت
 چنیں ہرست و خرم کوہ از انست
 ز بس کہ شاد می امروز ترسم
 جہاں در کار ہر کس دید نقصے
 کمان ابرئے این زال رعنا

دلے از ہر صدائے پاشکستہ
 چو کشتی در تیریا شکستہ
 چو عودم سر بسر اعضا شکستہ
 در ختم شاخ از بالا شکستہ
 کہ سقف گنبد مینا شکستہ
 بر گرم استیں عمدہ شکستہ
 پیرطاؤس قدر پاشکستہ
 کہ شیشہ لالہ بر خارا شکستہ
 دلم از عشرت فردا شکستہ
 قصور شس بر سر دانا شکستہ
 بجادوئے یہ بیضا شکستہ

زبس از فتنہ میترسد نظیری سپاہی را بیک غوغا شکستہ

دل بریں ناخوش آشیانہ منہ
چشم بر شفقت زمانہ منہ
ناگہاں میزنند طبل حبیل
رخوت خود جز بر آستانہ منہ
تا کفافی و شاہدے باشد
پائے بر آستان خانہ منہ
بدرہ تادست در میاں دارد
بادہ و چنگ بر کرانہ منہ
مے و معشوقہ شبانہ خوشست
نان و پیہ آبیہ شبانہ منہ
مرغ دل دار از قفس آزاد
بر در خانہ آب و دانہ منہ
گوش بر نغمہ اغنائے نہ
چشم بر جرعه مغانہ منہ
دیر یازد و میرسد روزی
بر جہاں قحط جادو انہ منہ
ہر چہ دستت دہد نکوئی کن
عذر پیدا کن بہانہ منہ
اثر زندگی بگور فرست
از پے مرو کے نشانہ منہ
عشق ہمراہ بر نغمے ناید
پائے در زہ بجز نیکانہ منہ

باز نظیری نشین و وعظ شنو

گوش بر ہرزہ و فسانہ منہ

تو بر سر کو دکان نہادہ
ما بر کف دست جاں نہادہ
بس سنگ گراں بہ بیع جانہا
در پلہ ابرو اں نہادہ
یک سود نمود زیر زلفت
در ہر شکنے زیاں نہادہ
در قند تو خندہ رخنہ کردہ
ما جاں بقصور آں نہادہ
لب دادہ بمشتری شکر چش
بس نرخ شکر گراں نہادہ
ما پست گرفتہ نرخ نازت
تو پائے بر آسمان نہادہ

بگرفتہ دلے چو خارہ در بر
شب ناشدہ بشتہ دکان را
شہرے پے یک نظر بیامت
دز شوق تو جاں در آستینہا
بس پشت بہ پر نیاں نہادہ
سنگے بکلید آں نہادہ
ز در بکف پاسباں نہادہ
رخ خلق بر آستان نہادہ
بس خاک ز بیم تو نظیر سی
برداشتہ بردہاں نہادہ

پردہ بردار وصلائے مے بشیخ و شاب دہ
آخر لے اپر کرم پروردہ فیض تو ایم
از ادب حرفے رسم آموز کار مانکرد
ایں دل افکنده را یکبار بردار از زمیں
ترسم از خونریزی زلفت کہ گیر دامن
خواستش از معرفت با ما ہر کہ ہم زانوشت
وہ کہ از طوفان عشقت برق دل را آب بر
از حرارت ہر شہم ضعف دل افزوں میشود

صومعہ داران عارف را شرب ناب دہ
درد از ماتشدگان بخاست مارا آب دہ
دفترے از حسن خود داری بما کیاب دہ
گر نہ داغ مہر تو باشد برد بر ناب دہ
نخون دلہا از شکنجش میچکد کم تاب دہ
تاب بیداری نداری تن بجائے خواب دہ
من نگفتم مہر سجودم ایں ہمہ سیلاب دہ
یک صبحم از لب خود شربت غناب دہ

از شگاف دل چشمت جاں نظیر می بندت

رودے بر محراب داری پشت بر صحاب دہ

تا شوی ہم انس آگاہی طلاق خواب دہ
نقش ہر پندار پیش آید بے از دل بشوئے
ساقی از نوشی بگوید زہد و تقویٰ کن شار
باوشہ زندہ است عارف جامعہ زندگی بپوش
در دمنڈاں را علاج جے نراں نظر دیو زہ کن

ترک بالین حریر و بہتر سنجاب دہ
سر بصورت خانہ نام و نسب سیلاب دہ
مطرب از دستہ برآر وجہ و جلباب دہ
جبہ سالوس و سبج ریا بر تاب دہ
مستحقان راز کاتے زان و لعل ناب دہ

چوں چنین کردی روش بر کوہ صحرای کن گذر
خار و خار را خواص قائم و سنجاب دہ
تو سن طبع و ہوا سر دادہ میرانی کعبہ
دور از مقصد شدی آخر عتابے تاب دہ
از سیہ چشمان ہندی آب در چشمیت نماند
آب ریزاں میشود دریزد چشمے آب دہ
رہ خطرناکت و منزل دور و رہزن در کیں

روز بیکہ شد نظیری ترک این اسباب دہ

کیست این از روی رغنائی بجوالاں آمدہ
کر دہ در کس نظر بر خویش نازاں آمدہ
دو صفا چوں صبح دم در تازہ روی چوں بہار
صد گلستان سنبل و گل در گریباں آمدہ
دہ دم میگردد از نظارہ عالم محو تر
چشم قربانیت بر دیدار حیراں آمدہ
دوستان را میخراشد و بخروش گریہ ام
من خود دم در اشک گرم خویش نہاں آمدہ
خلق در نظارہ حورند از اوقات خویش
روزگار ما ز سر تا پا پریشاں آمدہ
ہاں چو ابراز کو شہار عدم ز سر بیوں شدہ
سویں جور از راہ بخشش یار میگردد اندم
کوششم بے مزد و دست صنعتم بے نرخ و قدر
کار خویشم از زباں بر خویش تاواں آمدہ
شکر لبت شد نظیری بار و غربت و و چار

زیں سفر نازم کہ سود است آنچہ نقصاں آمدہ

در بند تو زنجیر گرفتار شکستہ
زندان شدہ صدر خند و دیوار شکستہ
زیں پیش شکر خندہ حلاوت نفوذ شد
طویم ز شکر سر منقار شکستہ
از بکہ عنان پیچد از اں چہرہ نگاہم
خار مژہ در دیدہ خونبار شکستہ
صد قافلہ ناز کشودہ بدلم بار و
سود ایتو از رونق بازار شکستہ
بیرون کنم از تن بساخن غیرت
این خار کہ در سینہ افکار شکستہ
نہ جامہ کنم پارہ و نہ سینہ کنم چاک
دیریت دل و دستم ازین کاشکستہ

دل خستہ ز بیچارگی چارہ گرانم   اندوہ طیبیاں دل بسیار شکستہ
 پیانہ بیان تو از بند عزیزاں   اندک شدہ پیوستہ و بسیار شکستہ
 پیان تو جائے عجیبی نیست نظیری
 خوش باش کہ عہد از طرف یار شکستہ

فکرت و غم را بجان مردم ناشاد و دہ   ماہو شادیم مارا خاطر آزاد و دہ
 ہر کراہانان کشد ماتم نمیدارد کسے   دوستان کشتہ خود را مبارک باد و دہ
 دور ازان در مژدہ ام کے میکنہ خاکم قبول   در تنم آتش زن و خاکم ترم بر باد و دہ
 شور و غوغا پیش شد از بند و زنجیر لے پدر   ترک غمخواری میں مجنون مادر زاد و دہ
 بر نمی تابد دل اما عشق میفکرم مدیم   کز وہ ویراں خراج کشور آباد و دہ
 عاجز انیم از دیار خود بنا موسیٰ آیدہ   عجز ما بشنومے گویم مارا داد و دہ
 یارے آید نظیری زندگی از بہر حیت
 دیدہ بکشا ب مردم جا کفشی یاد و دہ

رولیف الیاء

در بیچ مقام نگذار دبد رنگے   از بولے ببولے برد از رنگ برنگے
 بالاتر ازین طور تجلی قدمے چنہ   دار و داری گوئے دگر ہر سر سینگے
 شوق تو زناں را بر سر کوئے بر آورد   بے معجزہ بے کفش نہ شرمے و نہ رنگے
 یوسف صفقات داد بر زندان تو آرنہ   دستہ بچنگے و سر طرہ بچنگے
 صد جنگ را ایمان و از ان عشوہ فریبے   صد دوع ز قرآن ازاں غمزہ خدنگے
 لب خیرگی میکنہ از پیش رہ آید   اہلئے کشادی ز پس کوچہ تنگے
 زان لطف و عتابے کشیدیم کہ ہرگز   آلودہ نکردیم لب از شہد و شرنگے

یک رنگ صفت باہم کس زیت نظیری نے حیلہ رو باہی وئے خوئے پلنگے

دگر خدا بردارے دل سر کجا داری ۱
دریں دیار کچشم غریب مے آئی
کہ یکدور دوز شد آتش بزیر پاداری
چہ ہم کہ در طلبت دیدہ ام غبار گرفت
اگر تو او پے این دیدہ تو سیاداری
چوس در آتش صد امتحان گذارستہ ام
نشاط ہر گذر و خوشدلی ہر کوئے
برائے کن نظر دم در بدر چہ راداری
صغیر نالہ جانسوز از آشیان منست
بشاخ گل ہمہ مرغای خوش لوزاداری

بصد نیاز نظیری کمین فرصت کن

کہ دام در گذر خانہ ہمہ راداری

خلوتے خواہم و سودائے سر زلف کسے
از کلم خار بدل میخدا قوس کہ نیست
دم گرمے کہ چراغے بغرور دوزخسے
پروبالے کہ گریزم بشکاف قفسے
آئینچہ از لطف کند شہد ببال گسے
پائے بر جاترازیں میطلبہ عشق کسے
غم و اندیشہ مرا ز دور آور داز پائے
بس تنگ حوصلہ ام دست و دلی میخوام
محلے نکر داز باد یہ ماور نہ
ہمہ در وجد و سماعیم بیانگب جر سے

لاف سربازی مابا تو نظیری غلط است

چون تو بر چہرہ نداریم غبار فر سے

نیست با مشاطہ گلبن طرازم حاجتے
خندہ کا نیست با غم راز صبح رحمتے
منچہ ام گل در گلو و ہر دہارم تازہ دوست
مشتری گمہ دکن و دلال گو در پانگن
عشق اگر خواہد بروید بر سفالے جنتے
جنس اگر خوبست خواہد کرد پیدا قیمتے

کار مارا اینچنین ناپختہ کے خواہر گذاشت
عشق اگر مرد است و بالہست بوی غیرت
بر سر کوئے ترقی خود نمایا کنسم
گر قدم بر ترند از پایہ خود ہست
نغمہ سنجیدہ میگویند این را ناانست
نہ نشان درد دارد نہ خراش ر

پر کنم از تحفہ مصرش نظیری آستیں
گر بیارو بر نقابم ماد دست رغبتے

دک ہر از کجا زان عجیب زادہ کنی
گرد آئینہ چو آئینہ ادسادہ کنی
زیب مشاطہ صفائی ندہاں بہتر
کہ قناعت بہاں حسن خدا دادہ کنی
چوں صبا مختلف طرف چمن شاید
خوردہ حاصل از ان غنچہ نکشادہ کنی
چوں ارادت بکف کنش سپردست عنا
کوش تا ہر ہی مردم آزادہ کنی
زادہ کار صومچہ بردار کہ در پر مغاں ✓
نفع و ضرر ہمہ در پردہ غیب است چرا
لے سوائے کہ جنیت بقضا ستاری
تکبیر بایہ از پیش فرستادہ کنی
اے سوائے کہ جنیت بقضا ستاری
گنہ نیست اگر رحم بر افتادہ کنی
ہمچو شمع ہم تن مایہ ویدار شود
گر شبے نزد خودم تا سحر ستادہ کنی

سبزہ بر جوئے دمیدست نظیری وقتست
باحریفان من بوقدر ح بادہ کنی

وقت آں آمد کہ خرگہ با گل سوری زنی
عبت چینی گزینی جام غفوری زنی
ہمہ از علی قبا یان بدشتا قی کنی
بادہ با فیر ذہ حطان نشاپوری زنی
دستہا در گردن چوں رطل میللی کنی
بوسہا بر ساعد چوں شمع کا فوری زنی
ساز و برگ بوس آغوش کنارت و کوہ اند
پیش ازیں چوں مے نمیباید و مازدنی زنی
عمر شیریں موج بر آبست باید چوں حباب
قرعہ بر نام شراب تلخ انگلوری زنی
بلبل و گل پردہ از ساز و نوا برداشتند
زشت باشد گر تو خواہی لاف ستوری زنی

بے کلاہ کفش برقصند مستان در پس تو نیکوای کگل بر سر ز مغروری زنی
بلدا ز گس دو بینی میکند وقت بر سر کسی بر آئی بانگ منصوری زنی

بادہ انور شد صبحی را نظیری سازدہ

ور نہ فردا حرف نتوانی ز مخموری زنی

کے سر غنچہ ادا ز ہرستان بیابی گر محو ذوق گردی خود ستر آں بیابی
گر چشمہ حیاتش نوش از لبان فشاند صد سبیل و کوثر ہر سوراں بیابی
نہ تواندش کشیدن رخس سپہر اگر چہ بار یکتر ز موش موئے میاں بیابی
چنداں ملاحظت او بر دیدہ ام نہک بیخت کرا شک گرم سوزم در مغز جاں بیابی
گر ز گس خوش آتش چشم اوجہاں بپوشد نہ باغبان بہ بینی نہ بوستان بیابی
تا نوش خندہ اودا سن ز جگہم چید از عیش تلخ ز ہر دم در استخوان بیابی
چندین کتاب مصحف نہست با عشقت دیگر ورق بخوانی گرداستان بیابی
باراد تعیش تو در پردہ مے نماید خود را نہاں نہائی اورا عیاں بیابی
عمر مے خدا پرستی کردی ز خود رستی شاید بے پرستی از خود اماں بیابی
تمثیل عشق و عاشق بحر و غریق بحر است تا تو نیاز عشقتے از خود نشان بیابی

گر عارفی نظیری پیشانی سبویں

کا سرار لوح و کرسی بے تر جاں بیابی

بجویئے بستہ صبر نم غمہ سارست پنداری دلم از بیچ میر بخندول یا راست پنداری
بتحریر کتبے خاطر مہ شفته میبگردد بخود را فی سر زلفین دلدا راست پنداری
نہ پندم سید ہ سوئے نہ کارم یاست بہوئے دے دارم کہ ہر سال او یا راست پنداری
نوشتم تا قدح بر من جو غلیب نکشاید کلید روزیم در دست خمارست پنداری
چنانم بر سر زلف صنم سر رشته محکم شد کہ گمائے تنم پیوند نہا راست پنداری

سجھو طعن مردم را ہدف گشتم کہ دامانم
فلک را دید ہا برہم نمے آید شب اور کینم
زنگ کو کاں دامان کساست پنداری
چناں ہشیار میخوابکہ بیدارست پنداری
غم خوشخوار نوے در قفائے جانم افتادہ
کہ اور از جہاں با من ہمیں کارست پنداری

نظیری بوالعجب شیریں و نازک نکتہ مے آری

تراش کر بخرمن گل بخر و راست پنداری

شد آخر روز بنائی و میل دل ہماں باقی
ز بیباکی و درندہ می فعل بودم چہ دانستم
بلا گردید ضعف پیری و طغیان مشتاقی
کہ در پیری شد کارم بسا لوسی و ذرا قی
نقیہاں شاہد و عادل نویندم صلاح آنست
کہ در باقی کنم من بعد حرف شاہد و ساقی
بالطاف خداوندی امید واثقے دارم
فراموشم نیکو در بشارت ہائے شتاقی
نوازش کن کہ راں لہماے شیریں تلخ نافع تر
حیات خضر یا ہم گردی زہرم بتر یا قی
بنفشہ در سیکاری گل در سادہ اورا قی
جمال بوستان دیدم بخت و کار من ماند

نظیری والدہ صوت سخن چندیں مکن خاطر

کہ ماند قصہ را بر جائے نازک داستان باقی

کہ بعشق کا کلت بر سینہ سازم سنبلی
کوہست ایام گلشن را یگانہ نتوان نشست
گاہ سوزم بر ہولے عارضت بر سر گلے
دیدن گل منع اگر باشد نوازے بلبلی
دل کہ آشوبے نادر چیست کا رخ بہوا
از شرط غم گشتی مے بر کنار آرد مگو
فیض صبحم گرفتار کرد و صبحی کے شود
نازہ چیرے شبنم گشت و بان گل غزل
بندہ آں تاب کیسو و غم باز و شوم سزا
کعبہ و مزمز زخندان و درخش پنداشتم
تا برو و دو شمع معطر شد بشکلیں کا گلے
ہمچو شاخ سنبلیے پیچیدہ بر شاخ گلے
دیدہ شد بختی نہ کشمیر و چاہ بابلی

میض از ساقی نظیری جو دے از سامری
خاکپائے جبرئیل دست ہست گرد و دلدے

گر بروں از برق آں زلف پریشان آدے
از جہاں خود اگر دادی بعالم ذرّہ
گر حجاب کعبہ و دیر از میاں برداشته
بودی از برق در سوز آتش پرستاراں را جزا
گر نبودے پیر کفّال بُوئے پیرا ہن شناس
برزشام آشنایید شمیم آشنا
ہر غم او کا مدے در سینہ تنگم سرود
وہ کہ در گلشن خوش دارند مرغے را کہ او

رخصت از بودے کویں بے پردہ تر گویم سخن
چوں نظیری ہر دو عالم مست عرفاں آدے

ترا گفتم ز صبح وصل مہر افروز تر باشی
بسیت چوں گماں میجو آتمہ در کشم روزے
من از شغل تو سرگرداں شدم در ابجد دانش
مثال مادرین بستان زمستان بہار آمد
نہ گردونی کہ با علم قرابت کشکے داری
تواضع جو کہ میسازد و غرور و سرکشی غوارت
نہ کرد لغ و دواع و دستاں چانسوز تر باشی
چہ دانستم کہ از تیر قضا دل دو ز تر باشی
تو در علم نظر ہر دم نکات آموز تر باشی
کہ چندانی کہ من بدروز تو بہر روز تر باشی
چرا ہر چیز زاری بشنوی کہیں تو ز تر باشی
ز جمشید از بحسن و دلبری فیروز تر باشی

نظیری تا بہار وصل گل افشان شود باید

ز بہستان دردے ہجران نشاط مدوز و زواری

گر حُسنِ جہاں تو طلبکار نبودے
ہر مخالفہ و بتکدہ و بار نبودے

گر ز گیس مست تو نکردی بدل آغاز
تا گردش او بودی ہشیار نبودی
بے پردہ توانستی اگر دئے نمودن
در کعبہ حجاب درودیوار نبودی
نازت ننہادی بدل میں بار امانت
گر حسن تو از عشق گرانبار نبودی
میزان تو در دست غرورست و گرنہ
حسن تو بایں قیمت و مقدار نبودی
گر غیرت تو پر وہ پسند ابرہشتی
یکدل شدہ محروم ز دیدار نبودی
افسوس کہ خوئے تو چور دئے تو نکو نیست
ورنہ ہمہ گل بودی و یک خار نبودی
لے کاش نیا میختی ایں رنگ محبت
تا اینہمہ نیرنگ تو در کار نبودی
آسان معتاب تو توانست رسیدن
گر جاں بکمند تو گرفتار نبودی
آں تاب و توان رفت کہ بیا در رخ تو
دشوار شدی کارم و دشوار نبودی

میرست ازیں حلقہ ز نار نظیری
گر معنی تسلیم بز نار نبودی

غیر از تو نگنجد برائے کہ تو باشی
جز تو ہمہ مخوند بجائی کہ تو باشی
شاہان جہاں سوائے نمائے تو ندارند
نرخ تو کہ داند بہ ہمای کہ تو باشی
خورشید سخا ہم کہ در آید بجنیالت
تا ذرہ نہ پیزد بہو ای کہ تو باشی
گردیں رودم در سرو کار تو نکردم
الاکہ پرستار خدا ای کہ تو باشی
در عشق حد نیست مگر بہرہ و مقام
اسجا کہ نہ من باشم و جایی کہ تو باشی
آرام رہ باید بکمین گاہ ز صیاد
وحشی رود شے رام نہائی کہ تو باشی

شاید کہ بر آرد گل صد برگ نظیری

دستان زن ہر شاخ گیا نیکہ تو باشی

چند مارا بعدا و افسوس بند کنی
ہم کے ایں رشتہ شود پارہ و پیوند کنی
نگہ بہیدہ بردامن مژگاں دوزی
خندہ ساختہ برگوشہ لب بند کنی

این شکر پاره فروشاں ہمہ عیار اند
 گر کنی منفی با ادب آموزاں کن
 طبع نادان سبکسار نگیری ز نساں
 پند من بشنو و بر چہرہ فشاں گریہ تلخ
 خجل از کردہ خود تا نشوی مے باید
 بہتر از محبت از باب خسرد بگزینی
 بر تو حیف است کہ دل در گر و قفسد کنی
 بر خوری چون طلب از نخل بر من کنی
 وزن خود راست بہیزاں خرد من کنی
 کیں نہ زہریت کہ تخمیں بشکر خند کنی
 حلم را بر غضب و خشم خداوند کنی
 ترک ہم بزمے پر شور و شر چہند کنی

گنج بے ریخ نظیری چہ بود میدانی
 بنشیننی دل از دوسوہ خرسند کنی

بس در وفا تامل و تاخیر میکنی
 رنجش طبعی تو و بیداد خوئے تست
 خود ظلم کردہ از دل ما غبن سیکشی
 ما را حدیث چون چہر از حساب نیست
 گر بر جمال بتکہ ما نظر میکنی
 بر عشرت گذشتہ تاسف چہ میخوری
 گر قاصر از تصور ادنی عجب مدال
 از زلف او نمیر ہی ارعد ہزار سال
 تا میکنی بوعده وفا پیر میکنی
 با خلق صلح از سر تندویر میکنی
 دل مفت بردہ دعوی تو فیر میکنی
 در ملک خود تصور تدبیر میکنی
 لبیک میفرستی و تکبیر میکنی
 خوابے بخوابت آمدہ تعبیر میکنی
 نقشے کہ نیست باب تو تصویر میکنی
 شہدیز میدوانی و شبگیر میکنی

جز یک لحد مقام نظیری بچہم نہاند
 بیجا حجت این خرابہ چہ تعمیر میکنی

چمن قربانکہ دنیا کے خوشنوار ست پنداری
 سحر میگفت با پروانہ بلبل حال و میداناید
 درینا گل کہ شاخ گلشنش دار ست پنداری
 کہ گل شد زود و آخر شعلہ خار ست پنداری
 کہ اطفال چمن را گل ببازار ست پنداری
 بہرست آنچنان دے بستان میشود آخر

گل و گرس بستان ہر سحر مخمور میخیزند
چنانم میگردا کنوں تماشائے چمن کردن
نظرے بندم از گلزار و نقش یارے بینم
ندار دوزن کالائے دو عالم نزد سودا یم
گدائے نغمہ کز گمائے جانم بر نئے خیزد
نظیری بستہ بودم لب کہ عشق افساد کو تہ کرد

سخن برداشت برقع قصہ بسیار است پنداری

در نیاد چنیں فصلے حریم یار با یستے
نشد ز ایوان قصر افروختن جمیع تم حاصل
بسعی دیدہ شب نہ دارم کار نکشاید
چنیں وقتے کہ بر ساقی و ساغر دسترس دارم
ز بر آنگہ در پائے ہی و نار و نرینم
سرم دستار از مخمور می بر نئے تابد
بہر کس نے نشینم نشترے و راستیں دارد
دل بلبل بایں نالیدن آسائش نمی یابد

ہمہ کس الفت و خلوت نظیری میتواند زد

ترا این خود فروشی بر سر بازار با یستے

خسروم را نمادہ گنجائی
از جگر دود میرود بسرم
شور عشقم دریدہ پردہ عقل
نواں شہر ابطوفاں داد
سروم را نمادہ گنجائی
شعلہ ام خشک منغزو سودائی
سر بر آورده ام بر سوائی
میشوم همچو سیل صحرائی

عشوہ کردہ اندر کار م
 گاہ دستم کشد گمے داماں
 عشق ہمراہ خویش مے آرد
 صد سماع بدست افشا ندن
 ہچو گل میگذازم از رقت
 منصب آفتاب میگیرم
 کشف علم ازل نظمیری کرد

نیت نورے چو نور دانا ئی ء

چو لعبتان خیال اند آدمی و پرمی
 درست اگر نگری سیما و نیرنگ ست
 ثبات عہد پدید است چند خواہداشت
 ز عمر خوشتر و شیرین تر می دے چکنم
 دریں سراچہ مزاج زمانہ گیر عقل
 در بخت اودے دلوز دزد ہر باید رفت
 بغیر رستی حق روسے ز فنا دار دیک
 ظفر نبود کوشیدن خسرو ممکن ء
 چو کوکب ز بدستان نفور مے ترسم
 جہانیاں بغر و غم اگر نہ محتاج بند
 با اعتماد کو اکب کن نظمیری کار

کہ رہ نبرودہ بخود میکنند راہیری

بتو تیا کے رسم خون ز چشم تر چیدی
 جرات از دل ہجران خلیدہ بر چیدی

حیدر خوش نکتہ از مغال صحبت نیست
 کہ در دوا دل و آزارم از جگر چیدی
 من از فراق تو مردم ترا چہ حاصل شد
 بغیر ازین کہ گل شہرت از سفر چیدی
 ہمیشہ جلوہ ترا در قریب بے روشنی
 کد ام میوہ از ان شغل بار و ر چیدی
 ز لغوہ گوئی ہم صحبتاں ولت نگرفت
 اگر چہ بال گیس و ایم از شکر چیدی
 صبار گلشنم آزادہ حال میگذرد
 چو شاخ گل برگم داغ نیست چیدی
 بدست غارت تو آن درخت عریا نم
 کہ از مقام خوشش کند و ثمر چیدی
 بیج سوریخ آسودگی نئے بیسم
 ز بسکہ مشعلہ بر دئے یکدگر چیدی
 بیا دو گوہ نیلوفر فیفتادہ چو تو
 برخ بنفشہ رشام و گل حشر چیدی
 بشد کہ طعمہ زانے دہی ہمایم را
 اگر چہ بر پردہ دل ز بال و پر چیدی

زرگریہ سحری یا فنی نظمیں فیض

گل مراد باقبال چشم تر چیدی

در بچ از صف رنداں بردن ناخت یکے
 دو کون را یکے داود ز ناخت یکے
 ہزار تنغ دریں مشہد جزا بخت است
 ندید عشق کہ مروانہ سرفراخت یکے
 کسے بھر کہ عشق کامیاب نشد
 ظفر و اسپہ مدد شد و لے ناخت یکے
 بسے بختن اجوائے کیا گشتند
 ز صد ہزار کس اکیر ز ناخت یکے
 دلیل و حجت حق دیگر است و یگر
 طریق ہل ہزار ورہ شناخت یکے
 دو کون را کچہ دادند و یکس شناخت
 بہانیاں ہمہ بردند و ناخت یکے
 درست و خوردہ این کا رخاہ منشوشت
 خور و داروئے سباک اگر گداخت یکے
 نوئے عشق بسا ز و صریرہ الحان نیست
 ہزار پردہ شد آہنگ کے ناخت یکے

مقررے چو نظیریں پاکباز سخاست

کہ بیش و کم ہم آوردہ داد ساخت یکے

یک رہ کم ایں حجرہ خاکے نگر فتنی   ترک صنم دویرمغا کی نگر فتنی
 دیو ملک از عہدہ ناکی تو جہتند   در شکوہ عنان دل شاکی نگر فتنی
 در کوچہ وحدت اکشہو بدو است   حفظ نظر از وسوسہ تا کی نگر فتنی
 آخر بہ بری نراول اگر پاک مباری   در باخشی از مرہ بپا کی نگر فتنی
 دہمد ملت میل بشوخی دہوا داشت   راحت چو سہ از نشاء تا کی نگر فتنی
 چوں گل خسیجہ سرشوریدہ شود چاک   ہر چند کہ چوں غنچہ بجا کی نگر فتنی
 بر چرخ نسودی چو قرگوشہ نعلین   ز ناز سہما بشرای کی نگر فتنی
 مردیم کہ در چشم تو گیریم بہائے   چوں زندگی اماہلا کی نگر فتنی

حال توشہ در تہ معراج نظیری
 گر بطن سک را بسا کی نگر فتنی

کند عشوہ کشادی دفتنہ سحر دادی   بہر اند عہدہ را سر بہ بجے سحر دادی
 روان دروچ بخود انس دادہ را جو یلم   ز حجرہ لاندی و تن در قفسے در دادی
 بدوری تو دل و صبر مانعے از زند   مراد بست رفیقان بہے جگر دادی
 بفہم و خاطر زیرک ظفر میتر نیست   بکار پر خطر اسباب مختصر دادی
 چسپاں بسر زرد و دو مضطرب نشوم   کہرہ چو شعلہ خارم بہ شستر دادی
 ز تلخی تو کنم شکوہ تا نداند کس   کہ زہر در قدم کردی و شکر دادی
 مرا کہ در صبح و سہ شبانہ ساخت   سر شک نیم شب و نالہ سحر دادی
 اگر چہ قیمت پردانگی و سلم نیست   وظیفہ غم داد را چشم تر دادی
 بقدہ ذرہ از ہر تہ ز نازے   چو کہ ہم از چہ زمر تا بپا کردی
 ہنوز دعوت حلوائے بوسہ در راہست   ز خط و لب نمک و ترہ ما حاضر دادی

بایں جبال نظیری کسے حدیث نگفت

قمرز عقرب و یوسف زچاہ بردادی

عقلم و دواع عصمت کرد از تنک شرابی
دروغے کش مخاز افرم از من بہت تاکے
عمر سبک عنانم کے میثو و مقید
سیخوارگی و مستی زان روئے پیشہ کردم
چوں پشہ بر سر خم میجو شد از حواسم
کز پر تو درونم عکس افکند بہ بیسوں
مورم و لیک وارم قصد شکار عنقنا
سامان عمر خواہد پیش کسے نیاید

عشقم نگاہ دارد از مستی و غرابی
موئے سفید سازم از لائے مے خضابی
دستم بر عرشہ آور دجام از گراں رکابی
تار و دہد بیارم در حرف بے حجابی
در انزوئے فکرم خور میسکند ز بابی
ہر ذرہ ز خاکم خمیزد بافتا بی نہ
کنجشک بستہ بالم اما کنم عقابلی
بخشی باین تغافل کارے باین شتابی

قادر نشد نظیر می بر شاخ وصل وستم

کز بارخ بخت چہ نیم گمانے استخوانی

نہ گلم کفایت رنگے نہ گلم پسند بونے
بتصویر جالاش ز ہزار فکر رستم
شدہ با بدران مصاحب چہ فسون کنم ندانم
غم دل چکو نہ پوشم کہ لباس صبر و طاقت
لفحات زلف جانان چہ بلا سلسل آمد
سگرب خان زاد عشقم بجفا نمیبگریزم
نکند قبولم آتش پس مرگ اگر بسوزند
شدہ عرصہ اند بولناں صدف پردے نہ بینم
عنایت دیں پرستان ہمہ سیات دانند
سخن ارب دوست باشد بہرم بروں نہ نیاید

سر و برگ خود ندارم ز خیال رو و موئے
دل جمع من پریشان نشود نہیچ سوئے
کہ بطبع دیو مردم نشدہ فرشتہ خوئے
ز ہم آنچہ نخل دریدم کہ نمیشود در فونے
کہ نفس زہم شست و گسست گفتگوئے
نہ شکار غنی خمریم کہ ہمہ ہائے وہوئے
اگر مزلویشا عصیان نہ بند شست و شوئے
کہ وصل کجاں مردی بدر آوردیم کوئے
مگر آنکہ روز محشر نکلند بہر سوئے
دل پُر ہزار حسرت با امید باز گوئے

چہ عجب زویدہ من کہ سخن دل نگار است تو کہ پرکنار جوئی نشکستہ سبوتے

ز غلوئے اضطرابم ز حجاب بر نیاید

ز صد آرزو نظیری رسم آرزوئے

از کم سخن و سر بر زیری	دادیم بخار ہا حسری
گشتیم ز بندگی خداوند	سلطان شدایا ز اسیری
مرغاں چو نشاط ماہی بینند	بر گل ننگنند خوردہ گیری
ناہید اگر بہانشیند	بہرام نمیکند دلیری
مارا کہ غذائے جاں شمیمت	پیوستہ کند صبا بشیری
مشکین نفس از خیال یا ریم	گرد رخ گل کند عبیری
برویم با خرت ز دُنب	دل گر سنی چشم سیری
ہر ویدہ و خواندہ شد فراموش	الا تو ندیدہ و ضمیری
چوں شاخ خزاں فادہ بودم	شد شوق تو ام عصائے پیری
ہستی ز وجود تو عدم راست	عزاست ہیچم از پذیریری

یکبار نظیری خودم خواں

تا شہرہ شوم بہ بنے نظیری

دم گرم و رخ زرد از کہ داری	سرت گدوم بدل درد از کہ داری
ز فاکہیت بر خاطر ملاکت	رخ آئینہ در گرد از کہ داری
کہامی جلوہ ترسانیدہ چشمست	غم جان بہیم نادر از کہ داری
چہ پُرسی ماجرائے بزم و محفل	امید یاد آور از کہ داری
چہ فکر از بزم ز رمت کردہ فارغ	دل جمع و تن فردا از کہ داری
بہمت عشق نتوان بست بنوش	خدا را اگر یسرد از کہ داری

حریفان کم زنند و پاکباز نند   دغا در بردن نرد از که داری
نیسازنی بستاری خبر ده   که تکبیر جوا نرد از که داری
نداری بخت برگردوں نظیری

فغان آسماں گرد از که داری نڈ
کجائی گنج پنهانی کجائی   بمشوری بوی رانی کجائی
نه در ظاهر نه در باطن متقید   انیس جان زندانی کجائی
تو ناپیدا هر چیز است پیدا   فردغ چشم نوزانی کجائی
نمیگنجی در الفاظ و عبارت   تو اے معنی و جدانی کجائی
ز تو هر خانه پر دج و سماع است   همه جان و در حبابی کجائی
غنیتهائے عالم را بدل هست   تو اے سمیل و بے ثانی کجائی
دلا حیران تری هر دم ندانم   که همچون چشم قربانی کجائی
خداوند حرم در خانه ماست   تمناے بسا بانی کجائی
به بند عقل کردم تو به از عشق   خطا کردم پشیمانی کجائی
دل شد تنگ ترا ز جمع اسباب   غلط کردم پیشانی کجائی
چو کنعان مبتلائی قحط گشتم   کجائی اے فراوانی کجائی

نه در کفرے نه در آئین اسلام
نظیری هیچ میدانی کجائی

ازیں مجلس نیغیر دوسے کا حیا کند گوشے   پای چشم کبشاید صراحی واکند گوشے
گراں شد حسن شمع از بدله سنجان مطربے خواهم   که از تحریر کلبانگ غزل گو یا کند گوشے
اگرے در غم و شوق آید دم مطرب بجوش آید   سر معنی طلب با صد زیاں سودا کند گوشے
طنین بال مودار الحبه داؤد یاد آورد   حدیں پرده کس بر نغمہ عنقا کند گوشے

مراد شرح غم بر روی ہم افتاد و اوں خود را
 کسے ذوق از مقامات هزارا و اتوا نذر کرد
 ضمیر پر گم دارم سرین ابر نیسانی
 ز لیجائے بیاید تا حدیث عشق و سودا را
 در بیت الحزن یعقوب بند و گرش را یزد
 دریں مجلس کہ کس نام و سلام کس نیگیرد
 بتکلیں نکش پر سد باستغنا کند گوشه
 کہ از هر عضو همچون شاخ گل پیدا کند گوشه
 سخن را مستمع خواهم کہ چون دریا کند گوشه
 ز سر معجز براندازد ز رغبت واکند گوشه
 پر نشان گردوش خاطر کہ بر هر جا کند گوشه
 نیاز سے عرضہ خواہم کہ گماں پر واکند گوشه
 نظیری کیست مسکینی بابل فقر ہم صحبت
 نہ پیش جم برد عرضہ ہند بردار کند گوشه

جہاں بطرہ عنبر نشان بیارائی
 بر رخ ولایت خا و رستاں کنی تسخیر
 ہمہ مسیح دماں گوش بر کلام تواند
 ہزار جاں ز لیجا دود با استقبال
 بزیب صدر نشینان خلل ننخواہد کرد
 چہ لوکل تو ام اردی بہشت عمر شگفت
 ہوائے جان نکند بلبلے کہ مست شود
 مراد لیت سیہ پوش در مصیبت عمر
 چہ ماہی از عطش کشش چہ سود و ہر
 برگ ہم نرود خار خار غم زدلم
 بعقد سلسلہ صد دودماں بیارائی
 بخال کشور ہندوستان بیارائی
 کہ نظم و نثر بحسن بیاں بیارائی
 بحسن یوسفی ارکار دواں بیارائی
 بنقش جہہ ام از آستان بیارائی
 کہ مرگاہ چمنم از خنداں بیارائی
 اگر شاخ گلش آشیاں بیارائی
 کنوں توانا زو ستم را دکاں بیارائی
 بلعل و گوہرم را استخواں بیارائی
 مزارم از بگل و ارغواں بیارائی

سخن رسید نظیری با سماں وقتست
 کہ گوش حلقہ کرد بیاں بیارائی
 بخود بینی بجز بتگر نباشی
 ز خود بگریز تا کافر نباشی

بظلمت افکند طوفان جدت
 زخیل طائران قدس گردی
 نه انساں زادہ فضلے طلب کن
 چنان سیراب ساز امروز جان را
 اگرخواهی گذارندت دریں بزم
 ہم کس صید فریخواهد از عشق
 اگر پائے ریاحین سرنذاری
 چو ساغر پیشه گر بخشش گیری
 نگر دی زیریں خط پر کار بسند
 اگر چوں نقطہ زاوولی سرنباشی
 چو کشتی گر گراں سنگر نباشی
 اگر در قید بال و پر نباشی
 که از همچون خود کمت سرنباشی
 که فردا تشنه کوثر نباشی
 دے بے دود و چمن مجنر نباشی
 کند روت اگر لاغر نباشی
 چو ز گس صاحب افسر نباشی
 میان همگان سرور نباشی
 اگر چوں نقطہ زاوولی سرنباشی

نظیری دل بسیم غنچه بند
 که در قید مه و نخت سرنباشی

سحر که سنبل از جیب پیرهن بکشی
 شود کنار و برم بیتو باغ عریانی
 شبنم همزده یارب تو انتقام مرا
 شکسته شد صنم عیشم از بیل صباح
 بنخل عمر نیا بدختران پیری راه
 بسایه گل تو آں گیاه بهکارم
 خطاب غمزہ خمار تو بن زانست
 ز چشم هندو بیتو این مزاج مے آید
 عنان طبع تو در دست ناز و بد خوئیست
 اسیر کرده تو از خوشی نیارد یاد
 گماں برم که رگ جانم از بدن بکشی
 که غارتش کنی و سنبل و سمن بکشی
 ز صبح ظالم قطاع تیغ زن بکشی
 تو داد من صمد ازین صنم شکن بکشی
 بنو بهار اگر بادہ کهن بکشی
 که سر اگر بکشم بنخم از چین بکشی
 که مست حرف خودم سازی و سخن بکشی
 که صندلم بجبین پیش برهن بکشی
 عجب نباشد اگر سر ز خوشتن بکشی
 چو طفل خاطرش از خویش از وطن بکشی

مقید لب شیریں کن نظیری دل
 کہ خسرو ارشوی اندوہ کو کہن بخشی
 دریں میدان پر نیزنگ حیرانت و نائی
 کہ یک ہنگامہ آرائیت و صد کشور تماشائی
 نر راہ عقل و آگاہی مشعبد میکند بازی
 کہ غلطان ہرہ ز ریت و نیلی حقہ مینائی
 بعد آوازہ سیمرخ و قاف افکنڈہ در عالم
 عبث نظارگی گردید شستہ کول سودائی
 خواص طبع جادو سیمیائی چسند بنمودہ
 ہوائے نفس خاکی در غبار غفلت آرائی
 اگر نوئے کہست از رخ حقیقت چوہ بردار
 نظراندر بسوائی خرد افتد بشیدائی
 جزا و نیزنگ بینی قیمت تا چون و چرا گوید
 کہ ہم او خود تماشائیت و ہنگامہ آرائی
 ہمہ زوچوں خرد و ناداد پر تر ز دانشا
 ہمہ زوچوں نظر پیدا و او پنہاں ز پیداائی
 ز شان جن تو توان نشان گفتن معا و اللہ
 تو در دانش نمیکنجی تو در بینش نمی آئی
 کسے رانیت حد متناع از ابر و نہی تو
 مسلم ہر چہ کردی نہی بر حق ہر چہ فرمائی
 بمستوری نشد کارم بر سوائی علم شستم
 شکبے کز تو باشد میگہ ریم زان شکبائی

بذکرت جان بد کلک نظیری وہ عجب نبود

کرامتوں حدیث تو کند افعی سیجائی

ز نیزنگ نطقش بمضوں نیائی
 در آئی ز بس حیریں نیائی
 نیائی پیرائی تازی چشمش
 کہ پیش رہ صد شبیخوں نیائی
 بترخائی عشقی فرماں بر آور
 کہ ناخوش بہ بینی و محزوں نیائی
 شوی محرم ہرم رنداں بشرطے
 بیونان حکمت جعیدہ سطلب کن
 خداواں بعلم فلاطوں نیائی
 بگوئی چناں در دلش جاتواں کرد
 کہ بیرون بصد سحر و افسوں نیائی
 نہ در گرہ صاحب دست میتواں گفت
 کہ دست و گریباں بجیچوں نیائی
 بکوش و ازین حلقہ جانے ہوں بر
 کہ در نہ یراں طاس و اثروں نیائی

مژن بوسہ بر آستانش نظیری
 دیریت ز گوشہ نقابے
 از زلف کجش بقعد انگشت
 وانگہ بہ نشان بوسہ کروں
 ہر دم بکلاب پاشش مژگاں
 از دیدہ تر براں بنا گوش
 از رد بنشان صد سلیمان
 انگشت نمائے شہرم ازوے
 مطعون دارد میان خلقم
 دل ہر گاہ کہ تغافلش داشت
 رازے کہ بصد وہاں گنجہ
 بادوست گراستاد خواہی

نوشی بصد جاں رائیگان قوت روان کیستی
 آدم بشوقت در جہاں ضلّوں بشوقت در جہاں
 از نسل خوبای قمر و قسم جورای بشر
 لے از ہدایت آیتے برمازیز داں رحمتے
 با خود غرور و سرکشی با ما جفا و ناخوشی
 بسیار ناز و کم نگہ کوتہ قبا و کج کلہ
 بر قلب پافشردہ رخس خرد پے کردہ -
 قمر از صفا بر جوش تر فاش از خفا در نوش تر
 میریزد از کلک و بتان نشئت نظیری بیای

کامی بصد حسرت نہاں آرام جان کیستی
 تو مرغ عنقا آشیان در بوستان کیستی
 روشن کند فرت نظر از دو دمان کیستی
 با کس نداری نسبت نازل بشان کیستی
 از ماہ امانہ آخرا نہ آں کیستی
 خوش میروی قصاں برہ سرور و ان کیستی
 گئے از سر و خور بردہ چابک عنان کیستی
 تلخ از شکر خوش نوش تر شیریں زبان کیستی
 دست و دہاں آلودہ گستاخ خوان کیستی

بتسبیح و مصلّا کردہ ام میخانہ آرائی
 ربان و گوش مجلہ تست اصحاب خلوت را
 بدست فکر از ہم میکشایم تاب گیسوئے
 مگر یار مسافر شد من با دمی آید
 بطامات و غزل فوق آشنائی دل نمیگردد
 جلال عیش و نیا نیز تراز جلوہ بر قسمت
 مشوشاد از بہار دہر کوں زلال فریبندہ
 گئے گل ریز دم در برگے سنگم زندہ بر سر
 بلا شد درک حسن خالے خط ماہو شمنداں را
 دلم از ہر شگاف سینہ آشوبے دگر وار د
 نظیری طلس واکوں نہ بخشہ قدر عاقل را
 چہ باید مرد را طبع بلند و مشرب نابے
 سکندر در سراغ آبجیواں باخت طاقت را
 براز نظارہ چتر جم است و طوق افریدوں
 بعد ناخن زدن بر ریشہ عود جگر از رو
 بکام ہمچو طوطی شکر از کنج دہن کردن
 شب امن و حسن و قسب و ذوق و جل شعرت
 در کشتی فکر مگویش دامن افتادہ
 نہ بنیم چارہ زان شستہ و تا چشمہ نوشیں

کنوں اذا شک نگیں میکنم پیمانہ آرائی
 بند کجام و شاہ میکنم فسانہ آرائی
 ز عاشق خوش بود مشاطگی جانانہ آرائی
 کہ جاں در حجرہ آرائست دل در خانہ آرائی
 بزیب عاریت تاکے نسیم بیگانہ آرائی
 کند شمع از فروغ سوختن پروانہ آرائی
 بگر و شور عالم میکند کاشانہ آرائی
 بلے میز سید از مستان چنیں دیوانہ آرائی
 بعشق ما کند صیاد و دام و دوانہ آرائی
 پری در چشم مجنوں میکند ویرانہ آرائی
 بزیب فضل و دانش خوش بود فرزاند آرائی
 نگارین چہرہ مجموعہ خوبی ز ہر بابے
 خوشاد و لشی خلوت لب نان و دم آبے
 نظر بازی بسر و خانگی در پیش ہمتا بے
 گزیدن از سر انگشت خضابے کر و عنابے
 چو کبکان در سی بر بال ہم انداختن تابے
 نمیکرد و بگر چشم شاہد بین من خوابے
 کہ میت رسم ز طوفان ذقن افتد بگروا بے
 بجز در با ختن مانند ما ہی جاں بقلا بے

حدیث صفحہ زسار یار و طاق ابرو چند
 نظیری خیز و اورادے گزین و کنج محرابے

مختصر دست کتب کان شیخ مبارک علی تاج مرتب ہارمی و ازہ و ازہ

قیمت	نام کتاب	قیمت	نام کتاب	قیمت	نام کتاب	قیمت	نام کتاب
۱۰	شرح مخزن اسرار نظامی	۱۰	خجانه جاوید جلد دوم	۱۰	مولانا شبلی صامرحوم	۱۰	بی المعرفی کورس
۱۰	قرآن العزیز علیہ السلام	۱۰	سوم	۱۰	سیرۃ النبی	۱۰	ترجمہ از پروفیسر عبدالعزیز صاحب پشاور
۱۰	کلیات غالب فارسی	۱۰	ماہ مخم	۱۰	الفاروق	۱۰	سرفرنگھوری
۱۰	کلیات قافی ردیف	۱۰	آفتاب دمشق	۱۰	الغزالی	۱۰	مرد و خیس
۱۰	از پروفیسر میرا ایم	۱۰	سنجک	۱۰	الماسون	۱۰	خلاصہ حدائق البلاغت
۱۰	دیال سنگھ کالج لاہور	۱۰	گوہر مقصود	۱۰	سیرۃ النعمان	۱۰	خلاصہ ابوالفضل فارسی
۱۰	شعراجم اول انمولناشبلی	۱۰	بنت الوقت	۱۰	سوانح عمری مولانا روم	۱۰	غزلیات نظیری
۱۰	دوم	۱۰	سوکن کا جلاپا	۱۰	علم الکلام	۱۰	گلشن راز مع شیع
۱۰	سوم	۱۰	صبح زندگی	۱۰	الکلام	۱۰	کلیات انوری
۱۰	چہارم	۱۰	شام زندگی	۱۰	سفر نامہ مصر و شام و روم	۱۰	اخلاق جلالی
۱۰	پنجم	۱۰	شب زندگی	۱۰	رسائل شبلی	۱۰	رباعیات ابوسعید خدری
۱۰	سخندان پارس	۱۰	طوفان حیات	۱۰	مضامین عالمگیر	۱۰	مخزن اسرار نظامی
۱۰	حدائق البلاغت	۱۰	از پیرا	۱۰	دکٹر محمد اقبال	۱۰	حدائق البلاغت
۱۰	ابوالفضل ہر سرفتر	۱۰	جوہر قدامت	۱۰	فریاد امت	۱۰	از پروفیسر محمد الدین صاحب
۱۰	سریرام ایم اے	۱۰	عروس کر بلا	۱۰	نالاہیتیم	۱۰	اورنیل کالج لاہور
۱۰	خجانه جاوید جلد اول	۱۰		۱۰	کامل ترانہ	۱۰	کلیہ الاخلاق خواجہ غلام

7947

آخری درج شدہ تاریخ پر یہ کتاب
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ
صورت میں ایک آٹھ روپیہ ذرا لیا جائے

NOV 1957

57/1

7-57

57/1

57/1

23-9-56

2 NOV 1957

57/1

57/1

127

57/1

[illegible]

